

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Josef Salač

**Dědická smlouva a darování pro případ
smrti**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. MUDr. Alexandr Thöndel Ph.D.

Katedra: občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. 7. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 389 538 znaků včetně mezer.

Josef Salač

V Praze dne 15. 7. 2020

Poděkování

Děkuji mnohokrát mému vedoucímu práce panu JUDr. et MUDr. Alexandrovi Thöndelovi Ph.D. za jeho velikou ochotu a cenné připomínky, jež byly pro mou práci hodnotným přínosem a inspirací.

Současně chci především poděkovat mým rodičům za poskytnutí skvělého zázemí po celou dobu studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, bez kterého by tato práce vznikala jen s neúměrnými obtížemi. Velké množství díky patří i mým dvěma mladším bratrům za jejich neustálé povzbuzování mé osoby nejen v okamžicích, kdy se psaní práce zadržovalo. Vřelé a srdečné díky náleží mé milované partnerce, která při mně po celou dobu pevně stála, a její rodině. Nakonec směřuje poděkování i vůči celé mé širší rodině a všem mým přátelům a známým, kteří mě při psaní práce podporovali.

OBSAH

Úvod	1
1 Stručný úvod do dědického práva	3
2 Historie dědické smlouvy	6
2.1 Dědická smlouva v římském právu	6
2.2 Vzájemné povolání za dědice v OZO	8
2.2.1 Vzájemné (společné) závěti	8
2.2.2 Dědická smlouva jako manželská smlouva <i>mortis causa</i>	10
3 Obecná úprava dědické smlouvy v současném právním řádu ČR.....	13
3.1 Dědická smlouva jako pořízení pro případ smrti a nejsilnější dědický titul	13
3.2 Strany dědické smlouvy a jejich způsobilost uzavřít dědickou smlouvu.....	16
3.2.1 Zůstavitel a jeho způsobilost uzavřít dědickou smlouvu.....	17
3.2.2 Strana odlišná od zůstavitele	18
3.2.2.1 Smluvní dědic	19
3.2.2.2 Smluvní odkazovník.....	19
3.2.2.3 Způsobilost strany odlišné od zůstavitele uzavřít dědickou smlouvu	19
3.2.2.4 Dědická smlouva s právnickou osobou.....	21
3.3 Dědická smlouva ve prospěch třetí osoby	23
3.4 Forma dědické smlouvy	24
3.5 Obsah dědické smlouvy	26
3.5.1 Omezení dědické smlouvy	26
3.5.2 Převod majetku za života zůstavitele.....	34
3.5.3 Neúčinnost právních jednání zůstavitele pro rozpor s dědickou smlouvou	37
3.5.4 Podmínky v dědické smlouvě a jejich odlišnost od podmínek v závěti.....	40
3.6 Zrušení dědické smlouvy.....	47
4 Několik otázek souvisejících s institutem dědické smlouvy	54
4.1 Je dědická smlouva odvázná?.....	54
4.2 Je dědická smlouva postupitelná?	58
4.2.1 Postupitelnost smluv obecně.....	58
4.2.2 Postupitelnost dědické smlouvy	60
4.2.2.1 Forma postupní smlouvy, kterou smluvní dědic postupuje smlouvu dědickou	62
4.3 Jaký je vztah dědické smlouvy a smlouvy o zřeknutí se dědického práva?	63
4.4 Jde v dědické smlouvě vyloučit možnost odmítnout dědictví?	66
4.5 Jaké je uplatnění dědické smlouvy v praxi?	68
5 Dědická smlouva mezi manžely a registrovanými partnery	70
5.1 Smlouva mezi manžely, kterou se uspořádávají majetkové poměry manželů pro případ zániku manželství smrtí a která má povahu dědické smlouvy	70
5.2 Dědická smlouva uzavřená mezi manžely	72
5.3 Dědická smlouva mezi registrovanými partnery.....	76
6 Darování pro případ smrti.....	79
6.1 Římské právo a <i>donatio mortis causa</i>	79

6.2	Nepřípustnost darování pro případ smrti v občanském zákoníku z roku 1964	81
6.3	Stručně o darování v současném občanském zákoníku	82
6.4	Pojem a „dvojitá tvář“ darování pro případ smrti	83
6.5	(Ne)odvolatelnost darování pro případ smrti	86
6.6	Subjekty darování pro případ smrti a jejich způsobilost k darování pro případ smrti	90
6.7	Forma darování pro případ smrti	93
6.8	Předmět darování pro případ smrti	96
6.8.1	Podíl v obchodní korporaci jako předmět darování pro případ smrti	98
6.8.2	Nemovitá věc jako předmět darování pro případ smrti	101
6.8.3	Zcizení věci, která je předmětem daru	105
6.9	Darování celého majetku pro případ smrti	108
6.10	Darování pro případ smrti a nepominutelní dědicové	109
6.11	Darování (nejen) pro případ smrti ve zdravotnickém zařízení	113
6.12	Postupitelnost darování pro případ smrti <i>stricto sensu</i>	122
6.13	Darování pro případ smrti a daně	125
7	Falcidiánská kvarta a její vliv na dědickou smlouvu a darování pro případ smrti	129
7.1	Falcidiánská kvarta jako římskoprávní zdroj pro dnešní úpravu dědického práva	129
7.2	Výpočet falcidiánské kvarty	132
7.3	Falcidiánská kvarta a dědická smlouva	134
8	Dědická smlouva a darování pro případ smrti s mezinárodním prvkem	137
8.1	Právo rozhodné dle ZMPS	137
8.2	Právo rozhodné dle evropského nařízení o dědictví	138
9	Dědická smlouva a darování pro případ smrti ve světě	144
9.1	Kontinentální Evropa	144
9.2	USA, Anglie a darování <i>mortis causa</i>	149
9.3	Afrika	152
9.4	Resumé	153
10	Vztah darování pro případ smrti <i>stricto sensu</i> a dědické smlouvy	155
	Závěr	162
	Seznam použitých zkratk	I
	Seznam použitých zdrojů	III
	Dědická smlouva a darování pro případ smrti	XXIII
	Abstrakt	XXIII
	Klíčová slova	XXIII

Inheritance contract and donation <i>mortis causa</i>	XXIV
Abstract.....	XXIV
Key words	XXIV

Úvod

Občanský zákoník dle důvodové zprávy vychází ze zásady, že smluvní vázanost v případě jednání pro případ smrti, tedy *mortis causa*, není přípustná. Výjimku tvoří pouze dědická smlouva a darování pro případ smrti.¹ Cílem této práce je představit, definovat a zkoumat tyto dva staronové instituty závazkově-dědického práva a zaměřit se na nejpálčivější otázky s nimi související.

Na samotném počátku je třeba poznamenat, že smluvní vázanost *mortis causa* není dle mého názoru správnou cestou, po které se měl zákonodárce při rekodifikaci občanského práva vydat, neboť popírá jeden z nejpodstatnějších atributů testovací svobody, a tou je možnost jednostranné odvolatelnosti pořízení pro případ smrti.

Vzhledem k tomu, že se jedná relativně mladou právní úpravu, rozsah judikatury je omezený a současná soudní praxe výkladové vodítko nedává. V práci je pracováno primárně s předpisy soukromého práva, ale místy dochází i k přesahu do veřejnoprávních norem, a to především do veřejnoprávní části práva zdravotnického, daňového práva a práva pozemkového. Nosnými pilíři právních pramenů pro tuto práci přesto zůstávají současný český občanský zákoník, tedy zákon č. 89/2012 Sb., k němu se vztahující důvodová zpráva, komentářová a další literatura.

Doslovný jazykový výklad právních ustanovení občanského zákoníku o dědické smlouvě a darování pro případ smrti je zřídkakdy dostačujícím. Odborná veřejnost při pokusu o výklad těchto ustanovení uchyluje především k výkladu teologickému, historickému, komparativnímu a systematickému. Časté je užití analogie. V důsledku složitosti výkladu některých ustanovení dochází u odborné veřejnosti často k názorovým rozepřím, na které bude v práci upozorňováno.

Práce je systematicky rozdělena do deseti kapitol. První kapitola stručně představuje dědické právo. Kapitoly druhá až pátá jsou zaměřeny na základní historickou genezi dědické smlouvy, a především na současnou tuzemskou právní úpravu.

---

¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 2063, s. 478.

Předmětem kapitoly šesté je představení, definice a historický kontext darování pro případ smrti jak v právu římském, tak především v právu českém. V právu českém je darování pro případ smrti podrobena zkoumání v obou jeho modalitách, které zná současný český občanský zákoník. Kapitola sedmá částečně vybočuje z tématu práce, neboť jejím předmětem je tzv. *quarta falcidia*. Považoval jsem však za nezbytné se na tento dědicko-právní institut římskoprávního původu rovněž zaměřit. Ačkoli se *quarta falcidia* jeví jako čistě historická záležitost, není tomu tak. Faktem zůstávají četné souvislosti tohoto institutu s darováním pro případ smrti, odkazy i dědickou smlouvou. Kapitola osmá se dotýká dědické smlouvy a darování pro případ smrti s mezinárodním prvkem. Pozornost je zaměřena na určení rozhodného práva převážně z pohledu právních předpisů Evropské unie. Kapitola devátá podává stručný exkurz do některých zahraničních právních úprav dědické smlouvy a darování pro případ smrti v evropském, angloamerickém a africkém právu. Kapitola desátá je zaměřena na vzájemný vztah darování pro případ smrti s dědickou smlouvou a jejich vzájemnou komparací. V úplném závěru práce jsou uvedeny návrhy *de lege ferenda*.

1 Stručný úvod do dědického práva

Kořeny dědického práva sahají až do Římské říše a jsou úzce spjaty s podstatnými prameny římského práva, jako je Zákon 12 desek (*Lex duoecim tabularum*) či pozdější Justiniánský kodex (*Codex iustinianus repetitae praelectionis*). V moderní historii je pro naše území přelomový rok 1811, kdy byl v Rakousku, jehož byly české země v té době součástí, vyhlášen Všeobecný zákoník občanský neboli ABGB, inspirovaný právem římským i francouzským. Tento kodex byl po vzniku Československa recipován jako Československý obecný zákoník občanský (dále jen „OZO“), zůstávající v platnosti až do roku 1950. Ve druhé polovině 20. století bylo dědické právo v českých zemích ovlivněno sovětským právem, které zapříčinilo jeho značné zjednodušení, omezení dispozice s majetkem zůstavitele a redukcí řady institutů, neboť komunistický režim nepočítal s přechodem majetkových práv velkých hodnot či rozsahu. Přijaty tak byly dva občanské zákoníky a to zákon č. 141/1950 Sb., nahrazující dosavadní úpravu převzatou z Rakouska a následně zákon č. 40/1964 Sb., který platil až do současné právní úpravy.²

Základní norma českého dědického práva je obsažena v Listině základních práv a svobod³, kde se v ustanovení článku 11 odst. 1 stanoví: „Dědění se zaručuje“⁴. Tuto normu následně ve své třetí části, v hlavě III. s titulem „Dědické právo“ provádí současný občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (dále jen „OZ“). Ten oproti předchozí úpravě obnovil mnoho institutů z doby před rokem 1950. Jmenovitě můžeme hovořit například o odkazu, svěřenském nástupnictví, zcizení dědictví, aj. Současný OZ oproti minulé úpravě navíc posílil smluvní autonomii právě znovuoobením institutu dědické smlouvy,⁵ a institutu darování pro případ smrti, o kterých pojednává tato práce.

Česká právní úprava dědického práva je založena na principu tzv. univerzální sukcese. Dědicové vstupují smrtí zůstavitele do jeho práv i povinností, které smrtí nezanikají. Tato práva i povinnosti na dědice přecházejí, což může dědice v případě, kdy

---

² KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015. s. 11-13.

³ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

⁴ Bednář tvrdí, že toto ustanovení zaručuje nejenom dědění jako právní institut, ale též zaručuje dědické právo v subjektivním smyslu. In: BEZOUŠKA, Petr. *Civilněprávní otázky testovací svobody*. In: *pravni prostor.cz* [online] 16. 4. 2019 [cit. 31. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/civilnepravni-otazky-testovaci-svobody>

⁵ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo.*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 20.

je pozůstalost předlužená, neúměrně zatížit.⁶ Jedná se o změnu oproti minulé české právní úpravě inspirované v sovětském Rusku, kdy platila konstrukce spočívající v tom, že dědic nese odpovědnost za dluhy zůstavitele jen do výše hodnoty, kterou dědictvím nabyt. Tato změna více chrání věřitele.⁷ Pokud v současné právní úpravě neuplatní dědicové v řízení o pozůstalosti institut tzv. výhradu soupisu, odpovídají za dluhy zůstavitele v plném rozsahu.⁸ V římském právu existoval obdobný institut na ochranu dědiců před předluženým dědictvím. Tilsch uvádí, že od dob císaře Justiniána byla dědici zajišťována ochrana tzv. „dobrodiním inventáře ručení obmezené“, které následně přijala i rakouská právní úprava.⁹ Dobrodiní či výhrada soupisu jsou instituty, které zajišťovaly (dobrodiní) či zajišťují (výhrada soupisu) určitou ochranu dědiců před principem univerzální sukcese a předluženou pozůstalostí.

Dědické právo lze chápat ve dvojím smyslu. Zaprvé jako dědické právo v objektivním smyslu, tj. jako souhrn všech právních norem upravující přechod majetkových práv a povinností po smrti člověka na jeho dědice.¹⁰ Funkcí objektivního dědického práva je zabezpečovat změnu v subjektech majetkových práv a povinností po smrti člověka.¹¹ Ve druhém smyslu lze dědické právo chápat jako právo subjektivní, tj. právo dědice na pozůstalost či poměrný díl z ní.¹² Dědické právo v subjektivním smyslu vzniká okamžikem smrti člověka, zůstavitele, kdy „napadá“ na dědice. Hovoří se o dědickém nápadu čili *delaci*.¹³ Fiala uvádí, že definice subjektivního dědického práva dle ustanovené § 1475 odst. 1 OZ není zcela přesná a bylo by lepší definovat dědické právo spíše jako *titul* k nabytí pozůstalosti nebo části z ní, neboť aby se někdo stal dědicem je třeba ještě deklaratorní rozhodnutí soudu, které představuje *modus*.¹⁴

---

⁶ DVOŘÁK, Jan et al, op. cit., s. 24.

⁷ ELIÁŠ, Karel et al. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 317.

⁸ DVOŘÁK, Jan et al, op. cit., s. 20.

⁹ TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I*. Reprint původního vydání z roku 1905. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 32.

¹⁰ CHALUPA, Ivan, REITERMAN David a MUZIKÁŘ Martin. *Dědické právo. Základy soukromého práva IX*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 2.

¹¹ MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo (právní poradce pro každého)*. 1. vydání. Praha: INFORMATORIUM, 1993, s. 19.

¹² Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1475 odst. 1: „Dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní.“

¹³ CHALUPA, Ivan, REITERMAN David a MUZIKÁŘ Martin, op. cit., s. 2-3.

¹⁴ FIALA, Roman et al. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře, s. 4.

Aby subjektivní dědické právo vůbec mohlo vzniknout, musí být splněny určité předpoklady. Prvním z nich je smrt zůstavitele, prokazující se veřejnou listinou, úmrtním listem, či konstitutivním rozhodnutím soudu, kdy je člověk prohlášen za mrtvého. Dalším nutným předpokladem je existence pozůstalosti, tj. jmění zůstavitele, jakožto souhrn aktiv a pasiv, které přechází v rámci dědění. Od pojmu pozůstalosti je nutné odlišit pojem dědictví, který vyjadřuje část pozůstalosti přecházející na konkrétního dědice.¹⁵ V neposlední řadě je třeba zmínit způsobilého dědice, který chce dědictví přijmout. Aby dědic byl způsobilý, musí mu mj. svědčit dědický titul, tj. dědická smlouva, závěť či zákon. Dědické tituly jsou v ustanovení § 1476 OZ hierarchicky seřazeny v pořadí dle právní síly. Přijmutí dědictví může být vyloučeno jen tehdy, pokud je tak ujednáno v dědické smlouvě.¹⁶ O tom je blíže pojednáno v kapitole 4. 4 této práce.

---

¹⁵ Zákon č.89/2012 Sb., ustanovení § 1475 odst. 3: „Komu náleží dědické právo, je dědic, a pozůstalost ve vztahu k dědici je dědictvím.“

¹⁶ SVOBODA, Jirí a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1.-4.

2 Historie dědické smlouvy

Tato kapitola má za cíl stručný exkurz do historie institutu dědické smlouvy. Pozornost bude věnována právu římskému a právní úpravě dědické smlouvy v OZO.

2.1 Dědická smlouva v římském právu

Dědické právo římské znalo pouze dva delační důvody čili skutečnosti konkretizující dědickou posloupnost a určující dědice. Těmi byly závěť neboli *testament* a zákon. Pokud byl delačním důvodem zákon, hovoříme o dědické posloupnosti *intestátní*. Pokud byl dědickým důvodem testament, hovoříme o dědické posloupnosti *testamentární*. Závěť měla před zákonem přednost. Zajímavostí je, že oba typy dědické posloupnosti vznikly souběžně či velmi krátce po sobě, což v jiných právních řádech starověku běžné nebylo.¹⁷ Římské dědické právo mj. vycházelo ze zásady *nemo pro parte testatus pro parte intestatus decedere potest*. Nebylo možné o části pozůstalosti pořídit závěti a část ponechat dědění podle zákona.¹⁸

Dědická smlouva (*pactum successorium*) nebyla v římském právu delačním důvodem, respektive dle současné právní terminologie, dědickým titulem. Dle Dvořáka byla Římány z hlediska morálního považována za krkavčí smlouvu (*pactum corvinium*).¹⁹

Testamentární posloupnost však zřejmě skrývala určitou právní „skulinu“, která přeci jen umožňovala pořídit pro případ smrti tak, aby na takové pořízení pro případ smrti mohlo být nahlíženo jako na dědickou smlouvu. Alespoň to tvrdí někteří odborníci.²⁰ Onou právní skulinou byl **vojenský testament**.

---

¹⁷ KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 331-332.

¹⁸ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 218.

¹⁹ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře, s. 204.

²⁰ ČERNOCH, Radek. Umožňuje římské právo uzavření dědické smlouvy? *Časopis pro právní vědu a praxi*. [Online]. 2013, č. 1, s. 51-54. [cit. 24. 3. 2020] Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5792>

A
SALÁK, Pavel. *Testamentum militis jako inspirační zdroj moderního dědického*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 356 s. Spisy Právnické fakulty MU, řada teoretická, edice Scientia, sv. č. 565.

Vojenský testament, *testamentum militis*,²¹ byl pořizován římskými vojáky během jejich služby či vojenského tažení. Jednalo se o testament mimořádný. Mimořádnost testamentu obecně spočívala ve specifických požadavcích na tyto testamenty kladené, neboť bylo nutné splnit při jejich pořízení jak specifické náležitosti testamentu jako takového, tak i další podmínky v okolnostech místních či časových, které byly důvodem, že zůstavitel svou poslední vůli nemohl projevit řádně. Požadavky římského práva na mimořádné testamenty byly oproti řádné formě posledního pořízení buď přísnější anebo naopak mírnější, tedy s určitými úlevami. Pokud kladly na zůstavitele mírnější požadavky, pak hovoříme o tzv. *privilegovaných mimořádných testamentech*. Vojenský testament patřil do této skupiny, tedy do privilegovaných, a byl dokonce z celé skupiny nejvíce benevolentní, protože na něj nebyly kladeny žádné požadavky týkající se formy. Bylo pouze nutné dodržet podmínku času pořízení, tj. nejčastěji ve chvíli před bitvou, ve které hrozila zůstavitelovi smrt. Zároveň bylo nutné, aby zůstavitelem byl voják. Jeho bezformálnost umožňovala, aby obsahem vojenského testamentu bylo prakticky cokoliv.²²

Vojenský testament byl navíc výjimkou ze zákazu souběhu dvou delačních důvodů, tj. ze zásady *nemo pro parte intestatus decedere potest*.²³ Voják mohl pořídit o části pozůstalosti vojenským testamentem a část nechat na intestátní posloupnosti. Vojenský testament pozbýval platnosti, pokud byl voják nečestně propuštěn z armády. Pokud byl propuštěn čestně, zůstával v platnosti ještě jeden rok.²⁴

Institut vojenského testamentu svou benevolencí umožňoval přísné omezení římského práva na dva delační důvody do jisté míry obejít a umožnil vojákům mezi sebou *de facto* uzavřít smlouvu dědickou.²⁵ Salák uvádí, že v poklasickém období již lze spatřovat kořeny dědické smlouvy, jakožto třetího delačního důvodu.²⁶

---

²¹ Prapůvodní vojenský testament byl tzv. testament „v šiku“ (*in procinctu*). Poslední vůle byla projevena pouhým prohlášením vojáka před jeho spolubojovníky, než začala bitva. In: KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995. s. 276.

²² KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal, op. cit., s. 278-280.

²³ SKŘEJPEK, Michal, op. cit., 2011, s. 218.

²⁴ ARNDTS, Karl, Ludwig PFAFF, Franz HOFMANN a František PREISLER. *L. Arndtse ryt. z Arnesbergu Učební kniha pandekt*. V Praze: Nákladem Právnické jednoty, 1886, s. 143.

²⁵ ČERNOCH, Radek. Umožňuje římské právo uzavření dědické smlouvy? Časopis pro právní vědu a praxi. [Online]. 2013, č. 1, s. 51-54. [cit. 29. 2. 2020].

²⁶ SALÁK, Pavel. *Testamentum militis jako inspirační zdroj moderního dědického*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. Spisy Právnické fakulty MU, řada teoretická, edice Scientia, sv. č. 565, s. 313.

Autonomie vůle při pořízení pro případ smrti u vojáků Říma byla skutečně pozoruhodná a ve zjevném kontrastu s přísnými formálními požadavky, které byly v římském dědickém právu kladeny na civilisty. Souvisí to jistě s respektem, jakého se dostávalo římské armádě.

2.2 Vzájemné povolání za dědice v OZO

Manželé se mohli za účinnosti OZO navzájem povolat za dědice či společně povolat za dědice třetí osobu. Činili tak buď prostřednictvím tzv. vzájemné (či společné) závěti nebo prostřednictvím dědické smlouvy obsažené ve smlouvách svatebních.²⁷ Předmět svatebních smluv byl vymezen v rozhodnutí Rv II 133/21 (Vážný 1233): „*Smlouvami svatebními jsou toliko smlouvy, jež pořádají majetkoprávní poměry manželů jako takových a mají za předmět buď úpravu jich za trvání manželství nebo na případ úmrtí jednoho z nich hmotné zaopatření pozůstalého manžela.*“²⁸

Zatímco institut dědické smlouvy byl s účinností OZ obnoven, vzájemné závěti nikoli a současné právo je výslovně zakazuje v ustanovení § 1496 OZ, když stanoví: „*Právo povolat dědice je osobním právem zůstavitele. Zůstavitel nemůže povolání dědice svěřit jinému, ani pořádit společně s jinou osobou.*“ Vzhledem k tomu, že dědická smlouva je poněkud okrajově užívaným institutem²⁹, není do budoucna vyloučeno, že se vzájemné závěti v budoucnu vrátí a dědickou smlouvu mezi manžely nahradí. Proto nepovažuji za nadbytečné tento institut vzájemného povolání za dědice v OZO vedle dědické smlouvy rovněž zmínit.

2.2.1 Vzájemné (společné) závěti

Vzájemné závěti OZO zakotvil v ustanovení § 1248, věta první: „*Manželům je dovoleno se v jedné a téže závěti ustanoviti za dědice sebe obapolně, nebo také jiné osoby*“. Ačkoli se tak pododdíl nazývá „Vzájemné závěti“ z textu zákona jasně plyne, že

---

²⁷ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ustanovení § 1217: „*Svatebními smlouvami nazývají se smlouvy, které byly sjednány o jmění, hledíc k manželskému svazku, a mají předešlým za předmět věno; obvěnění; jitrní dar; společenství statků; správu a požívání vlastního jmění; dědickou posloupnost, nebo doživotní požívání jmění, určené pro případ smrti, a vdovský plat*“.

²⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11. 10. 1921, sp. zn. Rv II 133/21 (Vážný 1233).

²⁹ Blíže k této problematice viz kapitola 4. 5.

manželé mohli ustavit za své dědice nejen sami sebe navzájem, ale mohli pořídit i společně ve prospěch třetích osob, tj. společným testamentem ve prospěch například svého potomka.

V druhé větě § 1248 OZO pak zákon hovoří o tom, že vzájemná závěť odvolatelná, avšak pokud odvolá pouze jeden manžel, nelze to považovat i za odvolání toho druhého.³⁰

Aby se mohlo jednat o vzájemnou závěť či společný testament, a nikoli o dvě samostatně stojící závěti každého z manželů, kladl OZO požadavek na to, aby manželé závěť skutečně pořídili společným zřizovacím úkonem. V důsledku toho bylo nutné dodržet určitá pravidla o posledním pořízení a nebylo například možné pořídit vzájemnou závěť tím způsobem, že by manžel pořídil *alografní* závěti a jeho manželka by ji následně pouze podepsala za přítomnosti stejných svědků. V uvedeném případě by se jednalo o dva samostatně stojící testamentsy, a to přesto, že by bylo takto pořízeno na jedné a té samé listině.³¹

Podobně přísnou podmínku kladl OZO i na vzájemnou závěť sepsanou vlastní rukou manželů, tj. *holografně*. Pokud by manželka sepsala holografní závěť, tj. pořídila by vlastnoručně, písemně, beze svědků a vlastní rukou se podepsala, což by naplňovalo požadavky na projev vůle zůstavitele v OZO, nestačilo by pro platnost vzájemné závěti to, aby její manžel pouze potvrdil, že se jedná i o jeho pořízení pro případ smrti. OZO totiž jasně stanovil, že každý z manželů musí učinit projev své vůle tak, jako by pořizoval sám.³² Jak tedy mohli manželé pořídit společným zřizovacím úkonem?

Aby manželé dodrželi jednání *uno actu*, bylo nutné, jak uvádí Dobešová: „*Pořídit společný testament pouze ve formě ústního testamentu veřejného, neboť zřizovací úkon byl dovršen protokolem, který mohl být společný.*“³³

---

³⁰ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ustanovení § 1248: „*Manželům je dovoleno v jedné a téže závěti ustanoviti za dědice sebe obapolně, nebo také jiné osoby. I taková závěť je odvolatelná; z odvolání jedné strany nelze však usuzovati na odvolání druhé strany (§ 583).*“

³¹ DOBEŠOVÁ, Lenka. Dědická smlouva, aneb „staronový dědický titul“. Časopis pro právní vědu a praxi. [Online]. 2012, č. 3, [cit. 24. 3. 2020]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5869>, s. 292.

³² Tamtéž.

³³ Tamtéž, s. 292-293.

2.2.2 Dědická smlouva jako manželská smlouva *mortis causa*

Dědické smlouvy jsou v OZO zakotveny v ustanovení § 1249 a násl. Fiala uvádí, že OZO nezakotvoval dědické smlouvy jako poslední pořízení z toho důvodu, že stěžejním znakem posledního pořízení v OZO byla jeho jednostranná odvolatelnost, což dědická smlouva, na rozdíl od závěti či dovětky, nesplňovala. Nicméně dodává: „*Tehdejší právní teorií byla dědická smlouva společně s posledním pořízením (závěti a dovětkem) jako pořízení pro případ smrti označována.*“³⁴

Druhý způsob, jak mohli manželé navzájem pořídit pro případ smrti dle OZO, byl institut dědické smlouvy. **Institut dědické smlouvy byl dle ustanovení § 602 OZO vyhrazen jen a pouze manželům.** Základní ustanovení o dědických smlouvách v OZO, tj. ustanovení § 1249 OZO, umožňovalo, aby manžel slíbil druhému manželovi díl na pozůstalosti či celou pozůstalost a druhý manžel tento slib přijal. Ve stejném ustanovení OZO pak byla pro dědickou smlouvu předepsána písemná forma, kdy nedostatek její formy byl důvodem její neplatnosti.³⁵

Ohledně nedostatku formy dědické smlouvy za účinnosti OZO stojí za pozornost prvorepublikové rozhodnutí R I 1005/26 (Vážný 6576), vyjadřující názor, že lze vadu smlouvy spočívající v nedostatku požadované formy dodatečně zhojit: „*I poslednímu pořízení, postrádajícímu formálních náležitostí platnosti, lze zjednatí platnost uznáním účastněných osob.*“³⁶

Již v OZO se posuzovalo právní jednání nikoli z hlediska svého názvu ale z hlediska svého obsahu. Docházelo často ke kolizi v intepretaci manželských smluv, jejichž součástí bylo poslední pořízení. Pokud zde byla pochybnost o tom, zda část manželské smlouvy je společná závěť či dědická smlouva, interpretace svědčila společnému testamentu.³⁷

---

³⁴ FIALA, Roman et al. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475-1720). 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře, s. 77.

³⁵ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ustanovení § 1249: „*Mezi manžely může být sjednána také dědická smlouva, kterou se budoucí pozůstalost, nebo její díl slibuje a slib přijímá (§ 602). Pro platnost takové smlouvy je však nutno, aby byla zřízena písemně se všemi náležitostmi písemné závěti.*“.

³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15. 12. 1926, sp. zn. R I 1005/26 (Vážný 6576).

³⁷ DOBEŠOVÁ, Lenka, op. cit.

Dědickou smlouvou pořizovali manželé, aby se ustanovili za dědice. Smlouva jako taková nebyla s ohledem na ustanovení § 1254 OZO odvolatelná, pokud by způsobila újmu druhému kontrahentovi (manželovi).³⁸ Jak však uvádí Dobešová: „*Dědická smlouva mohla obsahovat rovněž nařízení ve prospěch třetích osob, ale tato nařízení byla na rozdíl od ostatních obsahových náležitostí dědické smlouvy odvolatelná*“.³⁹ Odvolatelnost je judikována v rozsudku NS Rv I 217/42 (Vážný 18359), ve kterém je obsažena následující právní věta: „*Ustanovení v dědické smlouvě, učiněná ve prospěch třetích osob, jsou volně odvolatelná*“.⁴⁰

Tak jako v dnešní právní úpravě,⁴¹ bylo i dle OZO možné pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou maximálně o třech čtvrtinách pozůstalosti. S odkazem na ustanovení §1253 OZO zbylá čtvrtina pozůstalosti připadla vždy zákonným dědicům, i když manžel (zůstavitel) slíbil druhému manželovi (budoucímu dědici) celou pozůstalost.⁴² Dobešová k tomu uvádí: „*Dědická smlouva, která by nerespektovala zanechání volné jedné čtvrtiny majetku, byla v této části neplatná*“.⁴³ Dědickou smlouvou se však ve skutečnosti o celé pozůstalosti pořizovat dalo, aniž by byla v této části neplatná. Stěžejní je v této otázce judikát NS R I 177/32 (Vážný, 11615), kde bylo stanoveno: „*Předpisu § 1253 OZO neodporuje úmysl smluvních stran v dědické smlouvě, zanechati veškerou pozůstalost in natura pozůstalému manželovi proti vyplacení peněžité částky zákonným dědicům*“.⁴⁴

Ačkoli v OZO bylo stanoveno, že zůstavitel musí nechat čtvrtinu pozůstalosti volnou, během účinnosti OZO bylo prakticky umožněno smluvně pořídit o celé pozůstalosti, ale ne absolutně, neboť zde nastala dědici-manželovi zavázanému smlouvou

---

³⁸ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ustanovení § 1254: „*Dědická smlouva nemůže býti odvolána na újmu druhého manžela, s nímž byla sjednána; nýbrž jen podle předpisu zákonů zbavena moci. Nepominutelným dědicům zůstanou vyhrazena jejich práva jako vůči jinému poslednímu pořízení*“.

³⁹ DOBEŠOVÁ, Lenka, op. cit.

⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 7. 10. 1942, sp. zn. Rv I 217/42 (Vážný 18359).

⁴¹ Blíže k této problematice viz kapitola 3.5.1.

⁴² Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ustanovení § 1253: „*Dědickou smlouvou nemůže se manžel docela vzdáti práva činiti poslední pořízení. Čistá čtvrtina, na které nesmí váznouti ani povinný díl někomu náležející, ani jiný dluh, zůstává podle zákona vždy vyhrazena k volnému poslednímu pořízení. Nepořídil-li zůstavitel o ní; přece nepřipadne smluvnímu dědici, třeba by byla slíbena celá pozůstalost, nýbrž zákonným dědicům*“.

⁴³ DOBEŠOVÁ, Lenka, op. cit.

⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 4. 1932, sp. zn. R I 177/32 (Vážný 11615).

povinnost, aby poskytl peněžitou náhradu zákonným dědicům.⁴⁵ Ustanovení § 1253 věta druhá OZO⁴⁶ je totiž nutno chápat jako závazek smluvního dědice vůči odkazovníkovi, který zde funguje jako zákonný odkaz. Obligační povinnosti vůči odkazovníkovi se smluvní dědic zproští zaplacením peněžitě částky, neboť tento odkaz je jejím obsahem. V dědické smlouvě pak obecně bylo možno pořídit například o polovině pozůstalosti, která připadla manželovi a ohledně zbylé části v té samé smlouvě zřídit odkazy třetím osobám.⁴⁷ Nebylo tak nutné pořídit přesně o třech čtvrtinách pozůstalosti, jak dokládá i rozhodnutí NS R I 469/23 (Vážný 2647), kdy se prvorepublikový Nejvyšší soud vyjádřil takto: „*V dědické smlouvě lze ve prospěch druhého manžela pořídit též částkou menší než třemi čtvrtinami pozůstalosti a ohledně zbytku lze ve smlouvě pořídit, a to i odkazy, ve prospěch třetích osob. Pozůstalostním jměním rozumí se tu celá pozůstalost, nikoli pouze tři čtvrtiny její.*“⁴⁸ Dle dikce ustanovení § 1253 věta první OZO nebylo možné, aby bylo ve smlouvě ustanovení, dle kterého by se manžel vzdal práva v budoucnu pořídit poslední pořízení.

Instituty dědické smlouvy a vzájemné závěti mohli manželé využít současně za situace, kdy chtěli pořídit o celé pozůstalosti. Bylo možné tímto způsobem legálně pořídit o celé pozůstalosti v jedné listině.⁴⁹ Pokud se snoubenci povolali navzájem za dědice právě tímto způsobem, bylo možné, aby se právní účinky dědické smlouvy a vzájemné závěti vázaly na existenci potomstva. Snoubenci si mohli ve svatební smlouvě ujednat, že pokud jeden z nich zemře po narození potomka, dědická smlouva ani vzájemná závěť nemá právních účinků a uplatní se dědění ze zákona. Jestliže však snoubenec (manžel) zemře ještě před narozením potomstva, dědická smlouva i vzájemná závěť bude účinná. Smluvní ujednání o aplikaci dědění ze zákona však nemohlo zabránit snoubenci (manželovi) v tom, aby po narození potomka mohl o svém majetku pořídit pro případ smrti závěti.⁵⁰

---

⁴⁵ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 290.

⁴⁶ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ustanovení § 1253 věta druhá.

⁴⁷ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 291.

⁴⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 23. 5. 1923, sp. zn. R I 469/23 (Vážný 2647).

⁴⁹ KLEIN, Šimon. Quo vadis, dědická smlouvo. In: nocr.cz [online] 22. 6. 2017. [cit. 26. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.nocr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_554-quo-vadis-dedicka-smlouvo.

⁵⁰ „Bylo-li v dědické smlouvě snoubenců ustanoveno, že, pozůstane-li po předemřelém z nastávajících manželů potomstvo, nastoupí dědická posloupnost ze zákona, kdežto, kdyby zemřel jeden ze snoubenců bez potomstva, ustanovili se snoubenci navzájem za dědice veškerého svého jmění a mělo toto ustanovení za dědice býti co do tří čtvrtin pozůstalosti dědickou smlouvou a co do čtvrté čtvrtiny pozůstalosti vzájemnou závětí, – jest ustanovení dědické smlouvy v onom případě (při zanechání potomstva) vykládati tak, že žádný

3 Obecná úprava dědické smlouvy v současném právním řádu ČR

Tato část práce má za cíl analyzovat obecnou úpravu dědické smlouvy v OZ. Obsahem této kapitoly je vymezení dědické smlouvy a jejích podstatných náležitostí v současném českém právu, jakož i její zařazení do kontextu ostatních dědických titulů a pořízení pro případ smrti. Závěrem této kapitoly bude pozornost věnována i možným způsobům zániku práv a povinností z dědické smlouvy.

3.1 Dědická smlouva jako pořízení pro případ smrti a nejsilnější dědický titul

Dědická smlouva je dvoustranné či vícestranné právní jednání, ve kterém dle ustanovení § 1582 odst. 1 OZ zůstavitel povolává druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.

Obsahem této smlouvy je povolání za dědice⁵¹, popřípadě odkazovníka. Dědic z dědické smlouvy je dědicem předpokládaným (*presumptivním*), neboť ani to, že je dědická smlouva uzavřena, ho nezabavuje práva odmítnout dědictví⁵² či práva uplatnit výhradu soupisu.⁵³ Pokud je někdo povolán za dědice, je povolán k pozůstalosti, a nikoli k aktuálnímu majetku zůstavitele.⁵⁴ Dědická smlouva je vedle závěti a zákona dalším dědickým titulem.⁵⁵ Dědický titul je delační důvod dědění.⁵⁶ Jak bylo uvedeno výše, římské právo neumožňovalo, aby se dědilo na základě dvou delačních důvodů. V současném OZ však mohou, na rozdíl od římského práva, všechny dědické tituly

---

z manželů není omezen ve volném opatření o svém majetku na případ smrti, pokud ovšem tomu nebrání zákon v §§ 762a 765 obč. zák., nanejvýš že jest oprávněn poříditi o svém majetku závěti“ In: Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 30. 10. 1931, sp. zn. Rv I 1111/30 (Vážný 11118).

⁵¹ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr. *Dědické právo. Praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 96.

⁵² Nemožnost odmítnutí dědictví si mohou strany ve smlouvě ujednat (srov. Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1485 odst. 1). Více o vyloučení možnosti odmítnutí dědictví viz kapitola 4. 4.

⁵³ JANEČKOVÁ, Eva, HORÁLEK Vladimír a ELIÁŠ Karel. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2012, s. 40.

⁵⁴ DVORÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo.*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 97.

⁵⁵ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1476.

⁵⁶ FIALA, Roman et al. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře, s. 17.

působit vedle sebe.⁵⁷ **Dědická smlouva je přitom dědickým titulem nejsilnějším⁵⁸** a stojí hierarchicky jak nad závětí, tak nad zákonem. Ani později pořízená závěť neruší dříve uzavřenou dědickou smlouvu. Jedinou výjimkou je situace dle ustanovení § 1590 OZ, tj. situace, kdy ke zrušení dědické smlouvy pomocí závěti dá smluvní dědic souhlas ve formě veřejné listiny.⁵⁹ Sílu dědické smlouvy lze demonstrovat i na ustanovení § 1673 odst. 1 OZ, které stanoví: „*Proti dědici, který se opírá o dědickou smlouvu nepopřenu co do pravosti, se k podání žaloby odkáže každý dědic ze závěti nebo dědic zákonný. Proti dědici, který se opírá o závěť nepopřenu co do pravosti, se odkáže k podání žaloby každý zákonný dědic.*“ Toto ustanovení potvrzuje výše uvedenou hierarchii dědických titulů.

Shrnuto podtrženo, **ani zákon ani jakákoli závěť, a to ani ta pozdější učiněná ve formě notářského zápisu, nemohou být silnějším dědickým titulem než řádně uzavřená dědická smlouva.** Pokud zůstavitel pořídí závěť v rozporu s dědickou smlouvou, může se smluvní dědic dovolávat neúčinnosti této závěti dle ustanovení § 1588 odst. 2 OZ.⁶⁰

Dědická smlouva je pořízením pro případ smrti. Figuruje zde po boku závěti (*testamentu*) a dovětky (*kodicilu*).⁶¹ Na rozdíl od dědických titulů, zařadil zákonodárce při vyjmenovávání jednotlivých pořízeních pro případ smrti v ustanovení § 1491 OZ dědickou smlouvu až jako druhou, za závěť. Odůvodňuje to v důvodové zprávě k ustanovením § 1491 a 1492 OZ tím, že závěť je obecný institut dědického práva a je obvyklejším a čtenějším způsobem pořízení pro případ smrti. Dědická smlouva naproti tomu je institutem speciálním, odvozeným a vyvinutým ze závěti, a proto je jmenován v ustanovení § 1491 OZ až jako druhý.⁶² Žádným pořízením pro případ smrti, dědickou smlouvou nevyjímaje, nemůže dle ustanovení § 1492 OZ zůstavitel zkrátit svého potomka na povinném díle.

---

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1582 až 1585, s. 393-394.

⁵⁹ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře, s. 10.

⁶⁰ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 5. 3.

⁶¹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1491: „*Pořízení pro případ smrti jsou závěť, dědická smlouva nebo dovětek.*“

⁶² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1491 až 1492, s. 368-369.

Ustanovení § 1493 odst. 1 OZ stanoví: „*Pořídil-li zůstavitel pro případ smrti v době, kdy byl v péči zařízení, kde se poskytují zdravotnické nebo sociální služby, nebo kdy jinak přijímal jeho služby, a povolal-li za dědice nebo odkazovníka osobu, která takové zařízení spravuje nebo je v něm zaměstnána nebo v něm jinak působí, je povolání těchto osob za dědice nebo odkazovníka neplatné, ledaže se tak stalo závětí učiněnou ve formě veřejné listiny.*“ Toto ustanovení cílí na ochranu zůstavitele tak, aby nebylo zneužito jeho psychického oslabení, když je o něj pečováno osobami ve zdravotnickém či pečovatelském zařízení. Nadto má působit jako prevence před nekalými úmysly těchto osob, které by mohli chtít psychického oslabení zůstavitele využít a zneužít jeho tíseň⁶³ ve svůj prospěch. Tím však není dotčena možnost, aby přesto zůstavitel tyto osoby povolal za dědice závětí pořízenou ve formě veřejné listiny.

Otázkou je, zda se výjimka pro závěť pořízenou veřejnou listinou dle ustanovení § 1493 OZ aplikuje i na dědickou smlouvu či nikoli. Jinak řečeno, zda bude platná dědická smlouva uzavřená mezi zůstavitelem v péči zdravotnického zařízení a druhou smluvní stranou, tj. osobou uvedenou v ustanovení § 1493 odst. 1 OZ.

Dědická smlouva je silnějším dědickým titulem než závěť a nad svou formu veřejné listiny vyžaduje ještě konsens obou smluvních stran, a tím spíš by mohla být vedle závěti ve formě veřejné listiny platná i dědická smlouva. Nicméně argument *a minori ad maius* zde zřejmě použít nepůjde. Důvodová zpráva vysvětluje, proč dědická smlouva nemá výjimku z neplatnosti pořízení pro případ smrti učiněných za okolností dle ustanovení § 1493 OZ: „*Výjimka se navrhuje pro případ pořízení ve formě veřejné listiny, protože taková závěť je výlučným projevem vůle zůstavitele (na rozdíl od dědické smlouvy, která se uzavírá za přítomnosti obou smluvních stran) a osoba, která sepisuje veřejnou listinu o závěti má povinnost přesvědčit se, zda se projev poslední vůle děje s rozvahou, vážně a bez donucení. Proto odpadá obava z nepřípustného zůstavitelova ovlivňování.*“⁶⁴ Důraz je kladen na to, aby zůstavitel nebyl druhou smluvní stranou při uzavírání dědické smlouvy ovlivňován, a proto se v ustanovení § 1493 OZ stanovená výjimka pro závěť ve formě veřejné listiny na dědickou smlouvu neaplikuje. Pro zůstavitele je navíc

---

⁶³ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 72.

⁶⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1491 až 1492, s. 368-369.

bezpečnější pořídít závěť i z důvodu její jednostranné odvolatelnosti. Síla dědické smlouvy by zde mohla hrát negativní roli, neboť zůstavitel by se rozhodl smluvně zavázat během péče ve zdravotnickém zařízení a v případě pozdější změny vůle by pro něj bylo nanejvýš obtížné toto rozhodnutí změnit.

Ustanovení § 1493 odst. 1 OZ do jisté míry dočasně omezuje způsobilost některých subjektů uzavřít platně dědickou smlouvu se zůstavitelem, pokud je zůstavitel odkázán na péči těchto subjektů, alespoň po dobu této péče.

Terminologie pojmů zdravotnického práva a jejich výklad může činit potíže. Blíže je k otázce odlišné terminologie veřejnoprávní a soukromoprávní oblasti zdravotnického práva a o vztahu ustanovení § 1493 OZ a 2067 OZ (zakotvující podobnou ochranu dárci darujícímu ve zdravotnickém zařízení) pojednáno v kapitole 6. 11.

O subjektech a jejich způsobilosti uzavřít dědickou smlouvu viz kapitola následující.

3.2 Strany dědické smlouvy a jejich způsobilost uzavřít dědickou smlouvu

Ustanovení § 1582 odst.1 OZ stanoví: „*Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.*“ Jednou ze stran dědické smlouvy je vždy zůstavitel. Druhou smluvní stranou dědické smlouvy je ten, kdo uzavřel se zůstavitelem dědickou smlouvu ve svůj prospěch, anebo ten, kdo ji uzavřel ve prospěch někoho třetího.

Dědická smlouva se již neomezuje na institut vyhrazený pouze manželům či snoubencům, tak jak tomu bylo za účinnosti OZO,⁶⁵ nýbrž se nově otevírá velkému množství subjektů způsobilých vstoupit do tohoto závazku.

---

⁶⁵ Blíže k této problematice viz kapitola 2. 2. 2.

3.2.1 Zůstavitel a jeho způsobilost uzavřít dědickou smlouvu

Způsobilost zůstavitele uzavřít dědickou smlouvu je podmíněna jak způsobilostí pořizovací, tak způsobilostí smluvně se zavázat.⁶⁶ **Pořídít pro případ smrti dědickou smlouvou může dle ustanovení § 1584 odst. 1 OZ pouze zletilý a plně svéprávný člověk.** Pokud je zůstavitel omezen ve svéprávnosti, může dědickou smlouvu uzavřít a závazek z ní změnit jen se souhlasem opatrovníka.⁶⁷

Souhlas opatrovníka může být jak předchozí, tak následný. Vhodnější je dle Bílka souhlas předchozí. Souhlas by ideálně měl být obsažen ve veřejné listině, jejíž součástí je i dědická smlouva samotná.⁶⁸ Souhlas opatrovníka by měl podléhat souhlasu opatrovnické rady, je-li zřízena, jinak by mělo opatrovníkovo rozhodnutí o udělení souhlasu zůstaviteli k uzavření dědické smlouvy podléhat soudnímu schválení.⁶⁹

Zákon rozlišuje důvody, pro které byla svéprávnost zůstaviteli soudem omezena. Pokud je zůstavitel omezen ve svéprávnosti např. z toho důvodu, že je chorobně závislým „gamblerem“ či chorobně závislým na požívání alkoholu, je pak jeho pořizovací způsobilost ještě více redukována.⁷⁰ Plně svéprávný a zletilý zůstavitel může dle ustanovení § 1585 odst. 1 OZ pořídít nejvýše o třech čtvrtinách pozůstalosti.⁷¹ Z výše uvedených důvodů může na svéprávnosti omezený zůstavitel dle ustanovení § 1585 odst. 2 OZ pořídít toliko: „...*pouze o majetku, o němž je způsobilý pořídít závěti a z tohoto majetku se počítá čtvrtina vyhrazená pořízení podle jeho zvlášť projevené vůle.*“⁷² Závěti může tímto způsobem na svéprávnosti omezený zůstavitel pořídít dle ustanovení § 1528 odst. 2 OZ jen o jedné polovině pozůstalosti. Pokud by však dědil stát odúmrtí z důvodu

---

⁶⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1582 až 1585, s. 393-394.

⁶⁷ Zákon č.89/2012 Sb. ustanovení § 1584 odst. 1: „*Dědickou smlouvu může uzavřít zletilý zůstavitel, který je plně svéprávný; je-li zůstavitel ve svéprávnosti omezen, může dědickou smlouvu uzavřít a závazek z ní změnit se souhlasem opatrovníka.*“

⁶⁸ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 288.

⁶⁹ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 92.

⁷⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1585 odst. 2: „*Kdo byl ve svéprávnosti omezen pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů nebo chorobnou závislost na hráčské vášni představující závažnou duševní poruchu, může pořídít dědickou smlouvou jen o majetku, o němž je způsobilý pořídít závěti. Z tohoto majetku se počítá čtvrtina vyhrazená pořízení podle jeho zvlášť projevené vůle.*“

⁷¹ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 5. 1.

⁷² Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1585 odst. 2.

absence zákonných dědiců, je možné, aby zůstavitel pořídil o celé pozůstalosti. Pokud nastane situace, kdy zůstavitelem bude zletilý, ale na svéprávnosti omezený alkoholik, a přesto by chtěl uzavřít dědickou smlouvu, může dědickou smlouvou pořídít nejvýše o třech osminách pozůstalosti.

Zákon neumožňuje, aby zůstavitel uzavírající dědickou smlouvu byl mladší osmnácti let, a tudíž požadavek zletilosti spadá i na případy, kdy byla zůstaviteli mladšímu osmnácti let přiznána plná svéprávnost rozhodnutím soudu, či se stal plně svéprávným tím, že vstoupil do svazku manželského.⁷³

Nakonec je třeba uvést, že dědická smlouva jako vícestranné právní jednání připouští i to, aby jednou dědickou smlouvou pořizovalo více zůstavitelů. Takové právní jednání by však bylo velmi problematické z hlediska postupu v dědickém řízení a z hlediska jeho evidence.⁷⁴ Pokud dědickou smlouvu pořizuje více zůstavitelů či je zůstavitelem uzavřena s více smluvními stranami, hovoří se o mnohostranné neboli *multilaterální* dědické smlouvě.

3.2.2 Strana odlišná od zůstavitele

Druhá strana smlouvy přijímá závazek dědické smlouvy od zůstavitele.⁷⁵ V řadě odborných publikací se hovoří o tom, že druhou stranou dědické smlouvy je pouze smluvní dědic, tj. osoba uzavírající se zůstavitelem smlouvu, které svědčí dědické právo ze smlouvy po zůstavitelově smrti. To však není zcela přesné, neboť druhou smluvní stranou dědické smlouvy může být i smluvní odkazovník či osoba, která uzavře dědickou smlouvu se zůstavitelem ve prospěch osoby třetí, viz dále.

---

⁷³ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 91.

⁷⁴ SVOBODA, Jirí a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. s. 85.

⁷⁵ Zákon č.89/2012 Sb., ustanovení § 1582 odst. 1.

3.2.2.1 Smluvní dědic

Smluvnímu dědici⁷⁶ se z dědické smlouvy zřizuje dědické právo čili, je povolán zůstavitelovým dědicem.⁷⁷ Pokud smluvní dědic zemře, práva a povinnosti z dědické smlouvy zanikají. Výjimku tvoří pouze případ dle ustanovení § 1589 OZ.⁷⁸

3.2.2.2 Smluvní odkazovník

Pokud je druhou smluvní stranou *smluvní odkazovník*, dědická smlouva je dle Bílka tzv. „*dvoustranným dovětkem*“.⁷⁹ V tomto „*dvoustranném dovětku*“ není druhá smluvní strana povolána za dědice, nýbrž se dovětkem pouze zakládá právo na plnění *smluvního odkazovníka* vůči dědicům zůstavitele. Povinni jsou pak ti dědicové, kteří v takové smlouvě byli označeni, a pokud zůstavitel konkrétně nikoho neoznačil, budou k plnění vůči odkazovníku povinni všichni dědicové.⁸⁰ Právní úprava, vztahující se na smluvního dědice, se na smluvního odkazovníka použije obdobně.⁸¹

Dle Bednáře v praxi existuje tenká hranice mezi odkazovníkem a dědicem a dle jeho názoru může být za dědice považována i osoba, které byla zanechána konkrétní věc, přičemž dědický podíl této osoby na pozůstalosti se určí z hodnoty takto zanechané věci.⁸²

3.2.2.3 Způsobilost strany odlišné od zůstavitele uzavřít dědickou smlouvu

Ustanovení § 1584 odst. 1 OZ stanovuje pouze přísné požadavky na způsobilost zůstavitele uzavřít dědickou smlouvu. O druhé smluvní straně dědické smlouvy zákon mlčí. Zdálo by se tak, že druhá smluvní strana dědické smlouvy nemusí být zletilá a plně svéprávná fyzická osoba. Není to ovšem tak jednoduché.

---

⁷⁶ V této diplomové práci bude pro zjednodušení v ostatních kapitolách, tj. mimo kapitolu 3.2, užíván pro zjednodušení a přehlednost pojem „smluvní dědic“ namísto strany odlišné od zůstavitele.

⁷⁷ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 283.

⁷⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 215.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1583: „*Co se v tomto oddílu stanoví o smluvním dědici, platí obdobně i pro smluvního odkazovníka.*“

⁸² BEDNÁŘ, Václav. Dědická smlouva a některé problémy při jejím uzavírání, zejména pak problematika výkladu § 1585 odst. 1 OZ. In: bulletin-advokacie.cz [online] 19. 12. 2017. [cit. 14. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/dedicka-smlouva-a-nektere-problemy-pri-jejim-uzavirani-zejmena-pak-problematika-vykladu-1585-odst.-1-o.-z>.

Důvodová zpráva k ustanovení § 1582 až 1585 stanoví: „*Způsobilý k uzavření dědické smlouvy je pouze plně svéprávný člověk. Nemůže tedy uzavřít dědickou smlouvu osoba mladší osmnácti let, ani člověk, jehož svéprávnost soud omezil.*“⁸³ Shodného názoru, tj. že dědickou smlouvu je způsobilá uzavřít pouze plně svéprávná zletilá fyzická osoba, jsou kupříkladu Janečková s Horálkem⁸⁴, Dvořák⁸⁵ či Svoboda s Kličkou⁸⁶. Šešina, Muzikář a Dobiáš naopak připouští, aby smluvním dědicem byla i osoba nezletilá, které byla plná svéprávnost přiznána soudem, anebo která ji nabyla platným uzavřením manželství.⁸⁷ Do budoucna se uvidí, kterým směrem se právní praxe bude ubírat.

Pokud je druhá smluvní strana osoba omezená ve svéprávnosti, přesto může dědickou smlouvu uzavřít, pokud se omezení svéprávnosti netýká způsobilosti uzavřít dědickou smlouvu. V tomto případě se nevyžaduje, na rozdíl od zůstavitele, souhlas opatrovníka. Pokud je ovšem druhou smluvní stranou, tj. stranou odlišnou od zůstavitele, osoba omezená ve svéprávnosti tak, že nemůže dědickou smlouvu uzavřít, či jde o nezletilého, je s ohledem na ustanovení § 458 a § 1584 odst. 2 OZ vyloučeno, aby za tyto osoby dědickou smlouvu uzavřel zákonný zástupce či opatrovník.⁸⁸ Zákon ještě odděluje z fyzických osob speciální subjekty, jako jsou manželé, snoubenci a registrovaní partneři.⁸⁹

Pokud by dědickou smlouvu uzavřely osoby, které nejsou způsobilé k takovému právnímu jednání, byla by dědická smlouva neplatná. Dle Bílka se jedná o neplatnost absolutní.⁹⁰ Dle Dvořáka se jedná o neplatnost relativní.⁹¹ V úvahu následně připadá

---

⁸³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1582 až 1585, s. 393-394.

⁸⁴ JANEČKOVÁ, Eva, HORÁLEK Vladimír a ELIÁŠ Karel, op. cit., s. 40.

⁸⁵ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 209.

⁸⁶ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA, op. cit., s. 86.

⁸⁷ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 93.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Blíže k této problematice viz kapitola 5.

⁹⁰ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 302.

⁹¹ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 218.

konverze dědické smlouvy na závět' dle ustanovení § 1591 OZ,⁹² jestliže dědická smlouva bude mít všechny náležitosti závěti.

S ohledem na rozdílný odborný výklad ustanovení § 1584 odst. 1 OZ, zastávám názor, že nelze než doporučit, aby dědickou smlouvu uzavírali pouze lidé plně svéprávní a zletilí. Vyhnou se tím případným problémům do budoucna. Domnívám se, že zákonný požadavek osmnácti let věku zůstavitele se přesto nejeví jako dostatečný a měl by se zpřísnit.⁹³

Nakonec zbývá poznamenat, že smluvní dědic nesmí být dědicky nezpůsobilým dle ustanovení § 1481 OZ, které stanoví: „*Z dědického práva je vyloučen, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul.*“

Není bez zajímavosti, že jeden z důvodů dědické nezpůsobilosti, tj. zavrženíhodné jednání proti zůstavitelově poslední vůli, je nutné vztahovat na jakýkoli projev poslední vůle zůstavitele, a to včetně smlouvy o darování pro případ smrti.⁹⁴

3.2.2.4 Dědická smlouva s právnickou osobou

Smluvní strany musí jednat vždy osobně, tj. nikoli v zastoupení. Vyplývá to z ustanovení § 1584 odst. 2 OZ, které stanoví: „*Dědickou smlouvu mohou strany uzavřít a závazek z ní změnit jen osobním jednáním*“. S tím souvisí problematika toho, zdali může být stranou dědické smlouvy odlišnou od zůstavitele i právnická osoba.

---

⁹² Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1591: „*Dědická smlouva neplatná pro nedostatek formy nebo neplatná pro nesplnění podmínek v § 1584 a 1585 nebo proto, že nevyhovuje ustanovením o smlouvách podle části čtvrté tohoto zákona, může mít přesto platnost závěti, má-li jinak všechny náležitosti závěti.*“

⁹³ Návrhy *de lege ferenda* viz závěr práce.

⁹⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 28-29.

Dvořák k této problematice uvádí: *Legislativní konstrukce zabraňuje tomu, aby smluvním dědicem byla právnická osoba.*⁹⁵ Janečková, Horálek a Eliáš uvádějí: *„Způsobilý k uzavření dědické smlouvy je pouze zletilý a plně svéprávný člověk.“*⁹⁶ Svoboda a Klička nejsou ke způsobilosti právnické osoby být smluvním dědicem tak skeptičtí a jejich domněnkou je: *„Právnická osoba může být smluvní stranou dědické smlouvy, nicméně zákonná opora pro takové tvrzení není a až vývoj v rozhodovací praxi soudů ukáže, který právní názor je ten pravý.“*⁹⁷ Šešina, Muzikář a Dobiáš se také domnívají, že stranou dědické smlouvy může být právnická osoba. Zákon se dle nich musí vykládat tak, že jde v případě zastoupení právnické osoby jejím statutárním orgánem o zvláštní formu zastoupení, a tak dědickou smlouvu osobně uzavírá příslušný statutární orgán právnické osoby.⁹⁸

Problém může být dle Plašila v tom, že v novém OZ neměla být původně, alespoň dle návrhu OZ z roku 2005, právnická osoba založena na teorii fikce, jak je tomu dnes, nýbrž tento návrh přiznával právnickým osobám svéprávnost. Ustanovení § 1584 odst. 2 OZ však zůstalo oproti úpravě právnických osob nezměněno a kopíruje návrh úpravy z roku 2005, což vyústilo v současný nejistý stav. Plašil se domnívá, že nebyl úmysl zákonodárce omezit okruh subjektů, se kterými zůstavitel smlouvu může uzavřít, neboť by to bylo v rozporu se zásadou respektu k poslední vůli zůstavitele.⁹⁹ Vzhledem k tomu, že judikatura zatím tuto problematiku neřešila, zůstává otázka kontraktační způsobilosti právnické osoby uzavřít dědickou smlouvu stále otevřená.

S problematikou možnosti uzavření dědické smlouvy s právnickou osobou přímo souvisí i možnost uzavření dědické smlouvy se státem. Ustanovení § 21 OZ stanoví: *„Stát se v oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu. Jiný právní předpis stanoví, jak stát právně jedná.“* Právní předpis, na který OZ odkazuje je zákon č. 219/2000 Sb., o zastupování státu ve věcech majetkových (dále jen „ZZSVM“) Dle ustanovení § 6 odst. 2 ZZSVM se právní osobnost a svéprávnost státu dělí pro účely vystupování v právních vztazích s jinými osobami mezi jeho jednotlivé organizační

---

⁹⁵ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*, op. cit., s. 97.

⁹⁶ JANEČKOVÁ, Eva, HORÁLEK Vladimír a ELIÁŠ Karel, op. cit., s. 40.

⁹⁷ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA, op. cit., s. 87.

⁹⁸ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 93-94.

⁹⁹ PLAŠIL, Filip. *Může být stranou dědické smlouvy právnická osoba?* Ad notam: notářský časopis. 2015, roč. 21, č. 4, s. 6-7.

složky. Jednání organizačních složek je jednáním státu, ačkoli samy právní osobnost nemají.¹⁰⁰ ZZSVM byl v roce 2016 novelizován mj. zákonem č. 51/2016 Sb. Ten v ustanovení § 13 odst. 2 věta druhá ZZSVM stanovil: „*Dědickou smlouvu organizační složka nemůže uzavřít.*“ Toto ustanovení vylučuje stát jako druhou stranu dědické smlouvy. Důvodová zpráva k výše zmíněné novele zákona č. 219/2000 Sb. uvádí: „...*výslovně se vylučuje pouze možnost uzavřít dědickou smlouvu organizační složkou státu nebo státní organizací. Uvedené řešení je motivováno výrazně soukromoprávní povahou tohoto institutu a jeho orientací na fyzické osoby, jakož i nevhodností zavazovat se takto do budoucna s dopady pro stát.*“¹⁰¹ Z uvedeného vyplývá, že **dědickou smlouvu nemůže zůstavitel se státem uzavřít**. Nic však nenasvědčuje tomu, aby nemohla být uzavřena dědická smlouva mezi zůstavitelem a druhou smluvní stranou ve prospěch státu, jakožto třetí strany.

Jak uvádí Svoboda a Klička: „*Osoba, která způsobilost samostatně právně jednat má, může dědickou smlouvu uzavírat ve prospěch osoby, která samostatně právně jednat nemůže.*“¹⁰² Pokud soudní praxe dospěje k názoru, že právnická osoba nemůže být smluvní stranou v dědické smlouvě z důvodu její nezpůsobilosti samostatně právně jednat, pak jedinou možností, jak povolat právnickou osobu (včetně státu) za dědice prostřednictvím dědické smlouvy bude to, že zůstavitel uzavře dědickou smlouvu se způsobilou fyzickou osobou ve prospěch třetí strany, kterou bude osoba právnická, kupříkladu obchodní korporace či stát.

3.3 Dědická smlouva ve prospěch třetí osoby

Právně nejsložitější je konstrukce dědické smlouvy, kdy druhou smluvní stranou je osoba, která uzavře tuto smlouvu se zůstavitelem ve prospěch třetí osoby, *beneficianta*. Je známa i jako tzv. *pacta de hereditate tertii*.

Jedná se o institut převzatý ze švýcarské právní úpravy. Na tento typ dědické smlouvy se použijí i ustanovení o smlouvě ve prospěch třetího dle § 1767 a násl. OZ.¹⁰³ Třetí osoba není smluvní stranou. Nelze u ní vyloučit právo odmítnout dědictví. Hovoří

---

¹⁰⁰ Srov. Zákon č. 219/2000 Sb., ustanovení § 3 odst. 2.

¹⁰¹ Vláda: Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 51/2016 Sb., č. 51/2016 Dz.

¹⁰² SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA, op. cit., s. 87.

¹⁰³ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 205.

se o ní jako o tzv. „reálném dědici“.¹⁰⁴ **Dědické právo vzniká třetí osobě v okamžiku smrti zůstavitele, stejně jako je tomu u všech dědiců.**¹⁰⁵

Zůstavitel má zde postavení dlužníka a druhá smluvní strana zase věřitele. Pokud třetí osoba nebude dědit (například proto, že odmítne dědictví) potom může smluvní strana odlišná od zůstavitele požadovat dědictví pro sebe. Vyplývá to z § 1768 OZ.¹⁰⁶ **Třetí osoba se nemůže dovolávat práv náležející typicky pouze smluvní straně odlišné od zůstavitele,** tj. například práva dovolávat se neúčinnosti darovací smlouvy pro její rozpor se smlouvou dědickou. Stejně tak veškerými povinnostmi obsaženými ve smlouvě bude obtížena pouze smluvní strana a nikoli třetí osoba.¹⁰⁷ K platnosti dědické smlouvy ve prospěch třetího se souhlas beneficienta nevyžaduje.¹⁰⁸

3.4 Forma dědické smlouvy

Dědická smlouva vyžaduje formu veřejné listiny.¹⁰⁹ Takovou listinou je podle důvodové zprávy¹¹⁰ a přechodného ustanovení OZ¹¹¹ notářský zápis.¹¹² Zákon kategoricky stanoví formu dědické smlouvy. Pokud nebude dodržena, bude dle zákona dědická smlouva postížena vadou způsobující její neplatnost.¹¹³ Dle Bílka¹¹⁴ se jedná o neplatnost absolutní dle Dvořáka¹¹⁵ zase o neplatnost relativní. Zdali nedodržení formy právního jednání požadované zákonem má za následek neplatnost absolutní či relativní

---

¹⁰⁴ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 284.

¹⁰⁵ ŠEŠINA, Martin, MUŽIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 94.

¹⁰⁶ Zákon č.89/2012 Sb., ustanovení § 1768: „*Odmítne-li třetí osoba právo nabyté ze smlouvy, hledí se na ni, jako by nebyla práva na plnění nabyta. Neodporuje-li to obsahu a účelu smlouvy, může věřitel plnění žádat pro sebe.*“

¹⁰⁷ ŠEŠINA, Martin, MUŽIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 94-95.

¹⁰⁸ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA, op. cit., s. 87.

¹⁰⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1582 odst. 2.

¹¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1582 až 1585, s. 393-394.

¹¹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 3026 odst. 2: „*Vyžaduje-li právní jednání formu veřejné listiny, rozumí se jí notářský zápis; nahrazen může být rozhodnutím, kterým orgán veřejné moci v mezích své pravomoci schvaluje smír nebo jiný projev vůle, jehož povaha to nevyklučuje.*“

¹¹² Požadavky na obsah notářského zápisu jsou stanoveny v ustanovení § 63 zákona č. 358/1992 Sb.

¹¹³ Zákon č. 89/2012 Sb. ustanovení § 582:

odst. 1: „*Není-li právní jednání učiněno ve formě ujednané stranami nebo stanovené zákonem, je neplatné, ledaže strany vadu dodatečně zhojí. Zahrnuje-li projev vůle současně více právních jednání, nepůsobí nedostatek formy vyžadované pro některé z nich sám o sobě neplatnost ostatních.*“

odst. 2: „*Není-li dodržena forma právního jednání ujednaná stranami, lze neplatnost namítnout, jen nebylo-li již plněno. To platí i tehdy, vyžadují-li formu určitého právního jednání ustanovení části čtvrté tohoto zákona.*“

¹¹⁴ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 285.

¹¹⁵ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 218.

je obecně předmětem odborné diskuze.¹¹⁶ Dědickou smlouvu nelze dodatečně zhojit jednáním stran dle obecné části OZ, neboť při zhojení dochází vždy k účinkům *ex nunc*, což je u pořízení pro případ smrti obecně nepřípustné.¹¹⁷

Zákonodárce však myslel na to, aby vůle zůstavitelova nebyla v důsledku neplatnosti dědické smlouvy zcela zmařena.¹¹⁸ Pokud bude dědické smlouvě chybět obligatorně požadovaná forma veřejné listiny, bude ji možno i tak považovat za projev vůle zůstavitele, pokud jinak splňuje zákonné požadavky pro závět'.¹¹⁹ Dle Dvořáka dojde k tzv. „konverzi právního jednání“.¹²⁰

Zvláštním způsobem zrušení dědické smlouvy je její zrušení pořízením závěti obsažené v § 1590 OZ, které umožňuje zůstaviteli zrušit dědickou smlouvu pořízením závěti, jestliže s tím bude zůstavitel souhlasit a tento souhlas bude mít formu notářského zápisu.

Za použití analogie s ustanovením § 1590 OZ a vzhledem k tomu, že zákon výslovně pro dědickou smlouvu stanoví formu veřejné listiny, lze dovodit, že i zrušení dědické smlouvy ujednáním smluvních stran dle § 1981 OZ bude vyžadovat notářský zápis, ačkoli obecně se v OZ požadavek na formu právního jednání při zakládání právních vztahů nevztahuje současně i na právní jednání směřující k jejich zrušení.¹²¹

---

¹¹⁶ „Formu právního jednání stanoví zákon, ustanovení – jakéhokoli zákona. Stanoví-li formu právního jednání zákon, je toto ustanovení vždy kogentní, neboť je možné jednoznačně dovodit, že zákon stanoví požadavek určité formy právě tam, kdy je třeba právně jednat v určité formě z důvodu zachování veřejného řádu, veřejného pořádku. Sankcí za nedodržení formy je v takovém případě neplatnost, a to absolutní (§ 588). Nicméně také tento nedostatek v právním jednání může být zhojen dodatečným ujednáním stran, jak se stanoví v § 582. Obsah tohoto ustanovení ale značně relativizuje závěr o absolutní neplatnosti, takže se spíš zdá, že by negativním následkem vady formy měla být (vždy jen) relativní neplatnost“ In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Forma právních jednání – II. In: *pravni prostor.cz* [online] 30. 7. 2015 [cit. 26. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/k-vyklad-pravnich-jednani-ii>.

¹¹⁷ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 285.

¹¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1589 až 1591, s. 395.

¹¹⁹ Zákon č.89/2012 Sb., ustanovení § 1591: „**Dědická smlouva neplatná pro nedostatek formy nebo neplatná pro nesplnění podmínek v § 1584 a 1585 nebo proto, že nevyhovuje ustanovením o smlouvách podle části čtvrté tohoto zákona, může mít přesto platnost závěti, má-li jinak všechny náležitosti závěti.**“.

¹²⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 218.

¹²¹ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 285.

Nakonec je třeba zmínit, že **dědická smlouva se obligatorně zapisuje do Evidence právních jednání pro případ smrti** vedeného Notářskou komorou ČR dle § 35b zákona č. 358/1992 Sb., notářského řádu.

3.5 Obsah dědické smlouvy

Obsahem dědické smlouvy je ustanovení druhé smluvní strany či třetí osoby za dědice či odkazovníka. V souvislosti s obsahem dědické smlouvy vyvstává celá řada otázek. Předně je to otázka, zdali může zůstavitel dědickou smlouvou pořídit o celé pozůstalosti, či nikoli. Dále je třeba zodpovědět, zdali může zůstavitel se svým majetkem libovolně disponovat i po uzavření dědické smlouvy, a jestliže ano, je nutné se ptát, zdali pro tento případ smluvní dědic disponuje právními nástroji, které v takovém nakládání s majetkem zůstaviteli zabrání. Zůstavitel může v dědické smlouvě rovněž stanovit podmínky, a je otázkou, zdali se na ně budou vztahovat toliko pouze ustanovení o podmínkách v první části OZ či zároveň i ustanovení o podmínkách v závěti, jejichž právní úprava je zakotvena v dědickém právu.

3.5.1 Omezení dědické smlouvy

Zákon stanoví v ustanovení § 1585 odst. 1 OZ věta první a věta druhá: „*Dědickou smlouvou nelze pořídit o celé pozůstalosti. Čtvrtina pozůstalosti¹²² musí zůstat volná, aby o ní zůstavitel mohl pořídit podle své zvlášť projevené vůle.*“ Zůstavitel je tedy zákonem omezen co do výše pozůstalosti, když pořizuje pro případ smrti prostřednictvím dědické smlouvy. Je třeba říci, že zákonné ustanovení § 1585 odst. 1 OZ je velmi sporné a odborníci se k jeho výkladu staví s naprosto odlišnými právními názory. Ustanovení § 1585 odst. 2 OZ jako *lex specialis* dále rozvíjí omezení rozsahu porřízení pro případ smrti dědickou smlouvou na osoby omezené ve svéprávnosti. Pokud je zůstavitel omezený na svéprávnosti, je následně více omezen i v porřízení dědickou smlouvou. Blíže k problematice dědické smlouvy porízené zůstavitelem omezeným ve svéprávnosti je napsáno v kapitole o stranách dědické smlouvy (kapitola 3. 2. 1). V této

---

¹²² Pozůstalost je vymezena v ustanovení § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb.: „*Pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.*“ Dle ustanovení § 1475 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb. je pozůstalost ve vztahu k dědici dědictvím. Ustanovení § 1585 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. míří na pozůstalost jako celek a nelze ji chápat v tom smyslu, že by zůstavitel byl omezen pořídit dědickou smlouvou co do ¼ dědictví každého z dědiců.

kapitole bude pozornost věnována především zůstaviteli plně svéprávnému, který je omezen pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou do výše třech čtvrtin pozůstalosti.

V rámci právně-historického exkurzu stojí jistě za to zmínit, že OZO také znal omezení rozsahu dědické smlouvy co do $\frac{3}{4}$ pozůstalosti. Ustanovení § 1253 OZO stanovilo: „*Dědickou smlouvou nemůže se manžel docela vzdát práva činiti poslední pořízení. Čistá čtvrtina, na které nesmí váznouti ani povinný díl někomu náležející, ani jiný dluh, zůstává podle zákona vždy vyhrazena k volnému poslednímu pořízení. Nepořídil-li zůstavitel o ní; přece nepřipadne smluvnímu dědici, třeba by byla slíbena celá pozůstalost, nýbrž zákonným dědicům.*“¹²³ Slovní spojení „Manžel se nemůže vzdát práva činiti poslední pořízení“ značí, že ustanovení § 1253 OZO cílilo primárně na ochranu zůstavitele, aby se nezbavil možnosti o zbylé čtvrtině pořídit závěti.

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 1585 OZ pracuje s pojmem pozůstalosti, není od věci tento pojem připomenout. Pozůstalost je vymezena v ustanovení § 1475 odst. 2 OZ, které stanoví: „*Pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.*“ Sluší se uvést, že ustanovení § 1253 OZO pracovalo s pojmem tzv. „čisté čtvrtiny“, na rozdíl od ustanovení § 1585 OZ, které pracuje s pojmem „čtvrtina pozůstalosti“. Co přesně se pod tímto pojmem skrývá, je nutné podrobit dalšímu zkoumání.

Dvořák uvádí, že pozůstalost je souhrnem aktiv, pasiv a k nim připočtených dluhů zůstavitele vzniklých jeho smrtí, a právě z tohoto součtu musí zůstat jedna čtvrtina volná.¹²⁴ **Pojem čtvrtiny pozůstalosti je tak nutné chápat ve smyslu čtvrtiny hodnoty pozůstalosti** a nikoli jako čtvrtinového podílu na počtu všech věcí tvořících majetek zůstavitele. Čtvrtina se navíc vypočítává vždy z čisté pozůstalosti.¹²⁵ Z toho vyplývá, že skladba majetku a počet věcí tvořící pozůstalost je irelevantní a **klíčová je vždy hodnota, a to hodnota čisté pozůstalosti.** Ačkoli je výklad ustanovení § 1585 OZ ve smyslu

---

¹²³ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ustanovení § 1253: „*Dědickou smlouvou nemůže se manžel docela vzdát práva činiti poslední pořízení. Čistá čtvrtina, na které nesmí váznouti ani povinný díl někomu náležející, ani jiný dluh, zůstává podle zákona vždy vyhrazena k volnému poslednímu pořízení. Nepořídil-li zůstavitel o ní; přece nepřipadne smluvnímu dědici, třeba by byla slíbena celá pozůstalost, nýbrž zákonným dědicům.*“

¹²⁴ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*, op. cit., s. 210-211.

¹²⁵ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 290.

čtvrtiny hodnoty pozůstalosti logický, zůstává otázkou, proč zákonodárce opomenul v ustanovení § 1585 OZ slovo „hodnota“. Dle dikce zákona se jedná o „čtvrtinu pozůstalosti“ a nikoli o „čtvrtinu hodnoty pozůstalosti“ jako je tomu kupříkladu u ustanovení § 1598 OZ.

V praxi si lze představit případ, kdy pozůstalost budou tvořit čtyři automobily. Automobil č. 1 o hodnotě 1 milionu Kč, automobil č. 2 o hodnotě 500 000 Kč, automobil č. 3 o hodnotě 3 miliony Kč a automobil č. 4 o hodnotě 300 000 Kč. Pozůstalost tvoří čtyři automobily o souhrnné hodnotě 4 800 000 Kč. Čtvrtinou pozůstalosti ve smyslu ustanovení § 1585 odst. 1 OZ je v tomto případě logicky nutno chápat jako čtvrtinu z celkové hodnoty automobilů, tj. 1 200 000 Kč, a nikoli jako jeden automobil ze čtyř. Dědickou smlouvou může tak zůstavitel pořídit nejvýše o částce rovnající se třem čtvrtinám součtu cen automobilů, tj. 3 600 000 Kč.

Je sporné, zdali je tato čtvrtina projevem institutu falcidiánské kvarty či nikoli.¹²⁶ Ať už projevem falcidiánské kvarty tato čtvrtina je či není, ustanovení § 1585 OZ cílí především na ochranu zůstavitele tím, že omezuje jeho pořizovací svobodu a zároveň smluvní autonomii. Chrání zůstavitele do jisté míry před ním samotným. Názory se potom liší na to, zdali ustanovení § 1585 OZ chrání včetně zůstavitele i dědice a další osoby. To bude stěžejní pro posouzení typu neplatnosti dědické smlouvy v případě porušení tohoto zákonného ustanovení.

V souvislosti s volnou čtvrtinou pozůstalosti je dále potřeba si položit otázku, k jakému okamžiku se tato volná čtvrtina počítá. Zde se odborná veřejnost opět neshodne.

Rozhodná pro výpočet zmíněné volné čtvrtiny je dle Bednáře hodnota majetku zůstavitele v okamžiku jeho smrti. S odkazem na § 1475 odst. 2 OZ tak musí zůstat volná čtvrtina toho, co zůstavitel zanechal k okamžiku své smrti a co je způsobilé přejít na dědice. Není proto právně relevantní, zda v okamžiku uzavření dědické smlouvy bylo pořízeno o třech čtvrtinách tehdejšího majetku či nikoli.¹²⁷ Ustanovení § 1585 odst. 1 OZ

---

¹²⁶ Blíže k této problematice viz kapitola 7. 3.

¹²⁷ BEDNÁŘ, Václav. Dědická smlouva a některé problémy při jejím uzavírání, zejména pak problematika výkladu § 1585 odst. 1 OZ. In: bulletin-advokacie.cz [online] 19. 12. 2017. [cit. 14. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/dedicka-smlouva-a-nektere-problemy-pri-jejim-uzavirani-zejmena-pak-problematika-vykkladu-1585-odst.-1-o.-z.>

dle názoru Dvořáka necílí na majetek existující v době pořízení, ale skutečně cílí čistě na pozůstalost.¹²⁸ Bílek shodně tvrdí, že z jazykového i logického výkladu ustanovení § 1585 odst. 1 OZ vyplývá, že **rozhodným okamžikem, ke kterému se toto omezení pořizovací volnosti zůstavitele vztahuje je doba úmrtí**. Odůvodňuje to tím, že pozůstalost je pojmem práva dědického a do smrti zůstavitele jde o jmění.¹²⁹ Těmto více či méně shodným názorům však oponují Šešina, Muzikář a Dobiáš, kteří jsou názoru zcela odlišného a tvrdí, že rozhodný pro výpočet volné čtvrtiny v dědické smlouvě je okamžik uzavření dědické smlouvy mezi zůstavitelem a druhou smluvní stranou, neboť v tuto dobu je zůstavitel ještě na živu a má ze zákona právo disponovat s pozůstalostí.¹³⁰

Ustanovení § 1585 odst. 1 věta třetí stanoví: „*Chce-li zůstavitel zanechat smluvnímu dědici i tuto čtvrtinu, může tak učinit závětí.*“ Slovo „*může*“ značí, že se jedná o subjektivní právo zůstavitele poříditi o zbylé čtvrtině pozůstalosti závětí. Pokud toto právo zůstavitel neuplatní, připadne čtvrtina pozůstalosti jeho zákonným dědicům.¹³¹

Znění ustanovení § 1585 OZ zakládá řadu dalších právních otázek. Předně je to otázka, zdali bude při porušení tohoto ustanovení dědická smlouva neplatná v celém rozsahu či jen v rozsahu, ve kterém překračuje tři čtvrtiny pozůstalosti. Další otázkou je, zda se bude jednat o neplatnost absolutní či relativní.

Nejprve je nutné vymežit, v jakém rozsahu bude dědická smlouva neplatná pro rozpor s ustanovením § 1585 OZ. Bednář zdůvodňuje, proč je nutné aplikovat neplatnost pouze na část dědické smlouvy, a přitom odmítá veškeré úvahy o tom, že by dědická smlouva měla být neplatná v celém rozsahu. Podle jeho názoru dochází v tomto případě k aplikaci obecného ustanovení § 576 OZ,¹³² dle kterého bude neplatností postižena pouze část právního jednání, které v tomto případě činí čtvrtinu rozsahu dědické smlouvy. Jestliže by měla být postižena neplatností celá smlouva, jednalo by se podle jeho názoru o přímý rozpor se smyslem a účelem ustanovení o dědické smlouvě, neboť by v takovém

---

¹²⁸ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*, op. cit., s. 98.

¹²⁹ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 289.

¹³⁰ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 99.

¹³¹ Zákon č. 89/2012 Sb. dle ustanovení § 1635 až 1640 rozeznává 6 dědických tříd.

¹³² Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 576: „*Týká-li se důvod neplatnosti jen takové části právního jednání, kterou lze od jeho ostatního obsahu oddělit, je neplatnou jen tato část, lze-li předpokládat, že by k právnímu jednání došlo i bez neplatné části, rozpoznala-li by strana neplatnost včas.*“ **Toto ustanovení je jedním z projevů principu *in favorem negotii*.**

případě připouštěla zneužití ustanovení § 1585 OZ ze strany zůstavitele, což je nepřijatelné.¹³³ Tento názor je odbornou veřejností obecně přijímán. Existuje zde tedy názorová shoda na tom, že dědická smlouva bude neplatná pouze v tom rozsahu, v jakém odporuje zákonu, tudíž v rozsahu překročení třech čtvrtin pozůstalosti.

Dále je třeba zodpovědět, a to především kvůli řízení o pozůstalosti, zda jde při porušení zákonného ustanovení § 1585 OZ o neplatnost absolutní či relativní. Stěžejní pro určení, o jakou neplatnost se jedná, je určení, zdali se ustanovení § 1585 OZ vztahuje pouze na ochranu zůstavitele či i jiných osob.

Důvodová zpráva k ustanovením § 1582 až 1585 OZ hovoří o tom, že: „...zůstavitel se zcela nesmí zbavit práva pořádit individuálně“ a „jeho pořizovací volnost nesmí být omezena“. Není v ní zmínka o tom, že tato ustanovení směřují i na ochranu osob odlišných od zůstavitele.¹³⁴ Někteří autoři však dovozují, že ochrana je poskytována nejen zůstaviteli, a to pak vede k rozdílným názorům na typ neplatnosti.

Dle Dvořáka půjde při porušení § 1585 OZ o neplatnost relativní, tudíž se jí může dovolat pouze osoba, na jejíž ochranu je neplatnost stanovena¹³⁵ Bílek zastává stejný názor.¹³⁶ Oba autoři se poté shodně domnívají, že **ochrana dle ustanovení § 1585 OZ je poskytována ne jenom zůstaviteli**. Dle Bílka jsou oprávněni v řízení o pozůstalosti podat námitku neplatnosti všichni účastníci řízení, jejichž dědické právo je dotčeno díky rozporu dědické smlouvy s ustanovením § 1585 OZ.¹³⁷ Další názor spočívá v tom, že **ustanovení § 1585 OZ směřuje jen a pouze na ochranu zůstavitele** a nikoho dalšího.¹³⁸

V ustanovení § 586 OZ se stanoví: „*Je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba*“. Bude se moc zůstavitel dovolávat této ochrany, když bude po smrti? Nejedná se tak nakonec o neplatnost absolutní?

---

¹³³ BEDNÁŘ, Václav, op. cit.

¹³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1582 až 1585, s. 393-394.

¹³⁵ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*, op. cit., s. 218.

¹³⁶ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 303.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ BEDNÁŘ, Václav, op. cit.

Na právní jednání, které je neplatné se hledí jako by nebylo učiněno. Nemá právní následky.¹³⁹ Důvody absolutní neplatnosti právních jednání je vyjádřena v ustanovení § 588 OZ.¹⁴⁰ Od relativní neplatnosti se liší tím, že soud k ní přihlíží i bez návrhu a v zákoně jsou taxativně vyjmenované důvody, za kterých je právní jednání absolutně neplatné. Jedním z důvodů absolutní neplatnosti je to, že právní jednání je v rozporu se zákonem a zjevně narušuje veřejný pořádek. V případě, že by zůstavitel pořídil pro případ smrti dědickou smlouvou o celé pozůstalosti, k porušení zákona dojde, neboť zákon výslovně stanoví: „*Dědickou smlouvou nelze pořídít o celé pozůstalosti.*“ Kumulativně však ještě musí být naplněn zjevný rozpor s veřejným pořádkem. Je třeba se ptát, zda porušením zákona zároveň dojde i ke zjevnému narušení veřejného pořádku, aby se mohlo jednat o absolutní neplatnost. Vzhledem k tomu, že veřejný pořádek je neurčitý právní pojem, budou se zde názory lišit.

Bednář považuje zájem na testovací svobodě člověka za veřejný pořádek a domnívá se, že tak půjde o neplatnost absolutní. Kromě toho tento autor zdůvodňuje svůj závěr o absolutní neplatnosti dědické smlouvy pro rozpor s ustanovením § 1585 odst. 1 OZ i nemožností vznesení námitky neplatnosti ze strany zůstavitele. Důvodem takové nemožnosti je ustanovení § 579 OZ, které neumožňuje vznést námitku neplatnosti právního jednání tomu, kdo neplatnost právního jednání způsobil. Dalším důvodem je to, že zůstavitel se nemůže dovolávat neplatnosti za svého života, protože až do jeho smrti není znám rozsah pozůstalosti, a tak se ani neví, zda dědická smlouva je v rozporu s ustanovením § 1585 odst. 1 OZ či nikoli.¹⁴¹ Zůstavitel by se paradoxně vůbec nemohl dovolávat neplatnosti dědické smlouvy pro rozpor s ustanovením § 1585, ačkoli na jeho ochranu toto ustanovení primárně směřuje. Závěr o absolutní neplatnosti dle Bednáře se jeví jako opodstatněný.

Kovářová je opačného názoru a přiklání se k neplatnosti relativní a částečné. Ze smyslu a účelu ustanovení § 1585 odst. 1 OZ dle ní vyplývá, že námitku neplatnosti může vznést pouze zůstavitel za svého života. Pokud bude dědická smlouva porížena o celé

---

¹³⁹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Následky neplatnosti. In: *pravni prostor.cz* [online] 19. 11. 2015. [cit. 27. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/nasledky-neplatnosti>.

¹⁴⁰ Zákon č.89/2012 Sb., ustanovení § 588: „*Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přiči dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.*“

¹⁴¹ BEDNÁŘ, Václav, op. cit.

pozůstalosti a zůstavitel nevznese námitku neplatnosti, bude dědická smlouva platná v plném rozsahu.¹⁴²

Neplatnost právních jednání obecně je velmi diskutovaným tématem, a nakonec až soudní praxe bude muset určit, zdali se v tomto případě bude jednat o neplatnost absolutní či relativní. Pokud se při porušení ustanovení § 1585 odst. 1 OZ bude jednat o neplatnost relativní, je pak otázkou, kdo bude moci vznést námitku neplatnosti. Z pohledu smluvních stran se jedná o skutečně zásadní otázku. Do té doby, než se soudní praxe přikloní k tomu či onomu názorovému proudu, budou smluvní strany dědické smlouvy ve značné právní nejistotě. Jediným pozitivem je, že odborná veřejnost se alespoň shoduje na tom, že při porušení ustanovení § 1585 odst. 1 OZ se bude jednat o neplatnost částečnou, a nebude tak zneplatněna celá dědická smlouva.

Zastávám názor, že v případě rozporu dědické smlouvy s ustanovením § 1585 odst. 1 OZ se bude jednat o neplatnost absolutní. I když by se teoreticky připustilo, že tři čtvrtiny pozůstalosti dle ustanovení § 1585 odst. 1 OZ je třeba počítat k okamžiku uzavření smlouvy, což by teoreticky umožňovalo zůstaviteli dovolávat se neplatnosti za života, pořád je tu argumentace Bednáře ustanovením § 579 OZ, která se zdá být ze všech výše zmíněných tou nejsilnější.

V návaznosti na ustanovení § 1585 OZ je nutné dále rozvést i ustanovení § 1591 OZ, které stanoví: „...*dědická smlouva neplatná pro nesplnění podmínek v § 1585 může mít přesto platnost závěti, má-li jinak všechny náležitosti závěti.*“ Ustanovení § 1591 OZ doplňuje obecnou úpravu neplatnosti právních jednání.¹⁴³ Je třeba se zamyslet nad tím, zda dojde při porušení ustanovení § 1585 OZ bez dalšího k „automatické konverzi“ dědické smlouvy na závěť a v jakém to bude rozsahu.

Problematika konverze neplatné dědické smlouvy na závěť, pokud dědická smlouva splňuje požadavky závěti dle ustanovení § 1591 OZ, není zcela jednoznačná.

---

¹⁴² KOVÁŘOVÁ, Lucie. Kdy a jak pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou? Ad Notam: notářský časopis. 2020, č. 2, s. 19-22. Shodně též Šešina, Muzikář a Dobiáš. In: ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr. *Dědické právo. Praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 101.

¹⁴³ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 301.

Výše bylo uvedeno, že i za účinnosti OZO bylo nutné nechat jednu čtvrtinu pozůstalosti volnou.

Konverzi zbylé čtvrtiny na závět' však OZO neznal. Zbylá čtvrtina připadla zákonným dědicům, pokud o ni zůstavitel nepořídil jinak.¹⁴⁴

Ačkoli by se z korelace zákonných ustanovení § 1585 a 1591 OZ mohlo zdát, že jakmile zůstavitel pořídí dědickou smlouvou o celé pozůstalosti, bude tato dědická smlouva v rozsahu jedné čtvrtiny pozůstalosti neplatná, a pouze v případě, pokud má tato dědická smlouva zákonné náležitosti závěti, dojde bez dalšího k tomu, že se dědická smlouva stane v tomto rozsahu platnou závětí, tak ne všichni odborníci jsou stejného mínění.

Je třeba především určit to, zdali má být ustanovení § 1591 vykládáno tak, že pokud bude ještě před dědickou smlouvou poríženo závětí o celé pozůstalosti, bude dědická smlouva o celé pozůstalosti rušit původní závět' v celém rozsahu, anebo bude dědická smlouva platná o třech čtvrtinách pozůstalosti a ve zbytkové čtvrtině bude platit závět' původní. Samozřejmě vše za předpokladu, že závěti si navzájem odporují a nemohou obstát vedle sebe.

Hlavním smyslem ustanovení § 1591 OZ je zachovat závaznost projevu vůle zůstavitele, který byl vyjádřen v jím uzavřené dědické smlouvě.¹⁴⁵ Je nutné si uvědomit, že ačkoli OZO také znal omezení rozsahu dědické smlouvy na tři čtvrtiny pozůstalosti, smlouva byla v případě tohoto porušení neplatná a ke konverzi nedošlo. Později však došlo ke zmírnění prvorepublikovou judikaturou,¹⁴⁶ kdy dědickou smlouvou pořídít o celé pozůstalosti *de facto* bylo možné, aniž by to způsobovalo neplatnost takové smlouvy.

Pokud dle Dvořáka dojde k tomu, že zůstavitel pořídí závětí, v níž zůstaví jedné osobě celou pozůstalost a následně dojde k porízení dědickou smlouvou o celé pozůstalosti ve prospěch jiné osoby, bude rozsah původní závěti redukován na jednu

---

¹⁴⁴ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*, op. cit., s. 211.

¹⁴⁵ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 302.

¹⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 4. 1932, sp. zn. R I 177/32 (Vážný 11615).

čtvrtinu.¹⁴⁷ Z uvedeného výkladu vyplývá, že dědická smlouva nebude v rozsahu překračujícím tři čtvrtiny pozůstalosti automaticky považována za novou závěť, ale pokud již zde nějaká závěť bude, bude v tomto rozsahu platit závěť dřívější.

Zůstavitel může dle Dvořáka v dědické smlouvě pořídit i o zbývající čtvrtině pozůstalosti, musí tak ovšem učinit jednostranně a výslovně.¹⁴⁸ To značí, že pokud zůstavitel výslovně uzavře dědickou smlouvou o třech čtvrtinách pozůstalosti a v téže smlouvě jednostranně a výslovně pořídí o zbylé čtvrtině pozůstalosti, bude pak tato zbylá čtvrtina považována za novou závěť. Původní závěť pozbude platnosti, neboť je zde nová, vedle které nemůže obstát.

Bednář je názoru, že se uplatní kombinace ustanovení § 1576 OZ (princip, že novější závěť ruší závěť předchozí, jestliže vedle ní nemůže obstát.) a ustanovení § 1591 OZ. Původní závěť sepsaná ve prospěch jedné osoby bude dle jeho názoru bez dalšího zrušena později pořízenou dědickou smlouvou o celé pozůstalosti.¹⁴⁹

Problematika omezení dědické smlouvy dle ustanovení § 1585 a její konverze dle ustanovení § 1591 OZ způsobuje nejistotu smluvních stran a omezuje zůstavitele, aby pořídil o svém majetku zcela volně. Ve spojení s právem zůstavitele volně nakládat s majetkem dle ustanovení § 1588 OZ je pak jedním z důvodů, proč se dědická smlouva potýká s minimálním zájmem ze strany veřejnosti.¹⁵⁰ Lze se domnívat, že jedním z důvodů nezájmu veřejnosti bude i sporný výklad dalších ustanovení zákona o dědické smlouvě a s tím spojená vysoká právní nejistota smluvních stran.

3.5.2 Převod majetku za života zůstavitele

Zůstavitel může s ohledem na § 1588 odst. 1 OZ se svým majetkem libovolně nakládat za svého života a nic mu v tom nebrání. Důvodová zpráva k tomu uvádí: „Dědická smlouva zakládá povolání smluvní strany za dědice - a jen to. Smluvnímu dědici má připadnout to, co po zůstavitelově smrti z jeho majetku zbude. Proto nelze zůstaviteli

---

¹⁴⁷ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*, op. cit., s. 211.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ BEDNÁŘ, Václav, op. cit.

¹⁵⁰ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 289.

*bránit, aby se svým majetkem nakládal za svého života zcela libovolně.*¹⁵¹ To dostává smluvního dědice do velmi nevýhodné pozice, neboť uzavírá dědickou smlouvu s určitou představou o tom, s jakým majetkem disponuje zůstavitel a může mu tak v naději budoucího velkého dědictví poskytnout na oplátku při uzavírání smlouvy vysoké protiplnění, avšak ani toto protiplnění poskytnuté smluvním dědicem nebude zůstavitele dle ustanovení § 1588 odst. 1 OZ zavazovat k tomu, aby majetek nezczizil.

Strany se dokonce nemůžou ani odchýlit v dědické smlouvě od výše zmíněného ustanovení § 1588 OZ a smluvit si omezení nakládání s majetkem, neboť se jedná o kogentní úpravu, a nikoli dispozitivní.¹⁵² To činí z dědické smlouvy poněkud problematický institut překypující nejistotou, a to navzdory ustanovení § 1588 odst. 2 OZ, které libovůli zůstavitele do jisté míry omezuje a umožňuje smluvnímu dědici „napadnout“ darování či závěť pro rozpor s dědickou smlouvou. Závěť, která bude v rozporu s dědickou smlouvou kvůli tomu, že má být titulem pro dědění majetku spadajícího pod tuto dědickou smlouvu, lze pořídit jen se souhlasem smluvního dědice, a to ve formě veřejné listiny. (srov. ustanovení § 1590 OZ)¹⁵³

Pro smluvního dědice může být výhodné, dohodnout se s zůstavitelem v dědické smlouvě na smluvním ustanovení, kterým se zůstavitel zaváže převést svůj majetek na smluvního dědice za svého života, a to na základě zákonného ustanovení § 1589 odst. 1 OZ. Převod majetku bude jednáním *inter vivos*.¹⁵⁴ Dle dikce zákona¹⁵⁵, pokud je majetek sepsán ve formě veřejné listiny, tj. notářského zápisu, musí si strany v dědické smlouvě dohodnout, že se tato smlouva nevztahuje jen na majetek takto sepsaný. Pokud se nedohodnou a nepřevede-li zůstavitel na smluvního dědice všechnen svůj majetek nebo

---

¹⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1587 až 1588, s. 394-395.

¹⁵² FIALA, Roman et al, op. cit. s. 295.

¹⁵³ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 5. 3.

¹⁵⁴ ŠVESTKA, Jirí, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 216.

¹⁵⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1589 odst. 1: „Dohodnou-li se strany, že zůstavitel převede na smluvního dědice majetek již za svého života, může být tento majetek sepsán ve formě veřejné listiny. V takovém případě, nepřevede-li zůstavitel všechnen svůj majetek, anebo získá-li po převodu další majetek, se dědická smlouva vztahuje jen na majetek takto sepsaný, ledaže bylo ujednáno něco jiného.“.

získá-li po převodu další majetek, pak smluvní dědic skutečně zdědí jen ten majetek, o němž je sepsán notářský zápis a který na něj byl za života zůstavitele převeden.¹⁵⁶

Zůstavitel může převést na smluvního dědice svůj majetek jak za úplatu, např. kupní smlouvou, tak i bezúplatně, např. darovací smlouvou. **Pokud se majetek převádí smlouvou darovací, nejedná se v tomto případě o darování *mortis causa***¹⁵⁷ Je třeba si uvědomit, že zde najednou figurují dvě smlouvy, a to smlouva dědická a smlouva, kterou se majetek převádí.¹⁵⁸ Úplata může být také sjednána dvakrát, a to jednou v dědické smlouvě a podruhé v kupní smlouvě, kterou se majetek na smluvního dědice za života zůstavitele převádí.

Dále je třeba mít na mysli, že pokud se smluvní dědic zavázal v dědické smlouvě poskytovat zůstaviteli protiplnění, trvá tato povinnost vůči zůstaviteli i poté, co dojde k převodu vlastnického práva. Pokud došlo k odevzdání majetku za života zůstavitele a smluvní dědic následně zemře, přecházejí práva a povinnosti (práva vázaná výlučně na osobu smluvního dědice nepřecházejí) z dědické smlouvy na dědice tohoto smluvního dědice.¹⁵⁹ Pokud tedy otec, jako zůstavitel, uzavřel úplatnou dědickou smlouvu se svým synem, jakožto smluvním dědicem, a tento syn by zemřel ještě před otcovou smrtí, přechází povinnost plnění z dědické smlouvy na synova dědice, tj. např. na jeho syna či dceru, tj. vnouče zůstavitele. Platí to však pouze za situace předpokládané ustanovením § 1589 odst. 2 OZ.

Pokud nedojde k převodu majetku za života zůstavitele podle ustanovení § 1589 odst. 2 OZ, poté dle Dvořáka smrtí zůstavitele či smluvního dědice zanikají všechny povinnosti z dědické smlouvy.¹⁶⁰

---

¹⁵⁶ Dědická smlouva tak může být poněkud v rozporu s její, pro smluvního dědice rizikovou, charakteristikou, totiž že: „*Smluvnímu dědici má připadnout jen to, co po zůstavitelově smrti z jeho majetku zbude.*“

¹⁵⁷ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 216.

¹⁵⁸ Pro samotnou smlouvu, kterou se realizuje převod vlastnického práva na smluvního dědice za života, se forma veřejné listiny nevyžaduje. In: ŠEŠINA, Martin, MUZIKARĚ Ladislav a DOBIÁŠ Petr. *Dědické právo. Praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 104.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 217.

Ustanovení § 1589 OZ je převzato ze švýcarské právní úpravy.¹⁶¹ Odbornou veřejností je ustanovení § 1589 OZ vykládáno obtížně. Především není jasné, zda ustanovení § 1589 OZ nezakládá možnost nabytí majetku současně *mortis causa* i *inter vivos*. Plašil si všímá problematického výkladu ustanovení § 1589 OZ a srovnává toto ustanovení právě se švýcarskou právní úpravou, ze které je tento institut převzat. Dochází mj. k závěru, že: „*Kombinace prvků porřízení pro případ smrti a právního jednání mezi živými je převzetím švýcarské úpravy čl. 534 ZGB pravděpodobně dovedena tak daleko, že zůstavitelův majetek má být na smluvního dědice převeden právním jednáním inter vivos, avšak zároveň má být takový převod vnímán i jako plnění mortis causa. To činí podstatné právně-teoretické překážky, neboť pro jediný majetkový transfer jako by existovaly dva různé právní tituly, nadto jednak s důsledkem převodu, jednak přechodu práva.*“¹⁶²

Závěrem je tak třeba říci, že tak jako u řady dalších ustanovení o dědické smlouvě, bude i zde záležet na budoucí notářské a soudní praxi, jak se k výkladu a k aplikaci ustanovení § 1589 OZ postaví. Toto ustanovení slouží ke snížení rizika smluvního dědice, že zůstavitel majetek po uzavření dědické smlouvy zečizí. V současnosti je však vzhledem k nejasnému výkladu míra právní nejistoty pro obě strany dědické smlouvy velmi vysoká.

3.5.3 Neúčinnost právních jednání zůstavitele pro rozpor s dědickou smlouvou

Právní postavení smluvního dědice je díky právní úpravě v OZ, jak již bylo řečeno výše, značně nejisté. Zůstaviteli nic nebrání, aby se majetku před koncem svého života libovolně „zbavoval“.¹⁶³ Otec jako zůstavitel může darovat, prodat, směniti či jinak zečizit mnohá cenná aktiva z budoucí pozůstalosti ve prospěch svých kamarádů, ačkoli má uzavřenou dědickou smlouvu se svým synem, ve které je stanoveno, že syn tato aktiva zdědí. Sluší se poznamenat, že závětní dědic je ještě ve vyšší nejistotě, neboť závěť může zůstavitel kdykoli jednostranně odvolat.¹⁶⁴ Dědická smlouva je však, na rozdíl od závěti,

---

¹⁶¹ Srov. Art. 534 Schweizerisches Zivilgesetzbuch (dále jen „ZGB“).

¹⁶² PLAŠIL, Filip. O převodu majetku na smluvního dědice za zůstavitelova života podle § 1589 OZ. In: nkr.cz [online] 21. 4. 2017. [cit. 22. 5. 2020]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_486-o-prevodu-majetku-na-smluvniho-dedice-za-zustavitelova-zivota-podle-s-1589-oz#_ftn33.

¹⁶³ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1588 odst. 1 věta první: „*Dědická smlouva zůstaviteli nebrání, aby se svým majetkem nakládal za svého života podle libosti.*“

¹⁶⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1494 odst. 1 věta první: „*Závěť je odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz.*“

dvoustranným právním jednáním, a tak vysoká míra nejistoty smluvního dědice je zde problematická.

Zákon naštěstí zná určité právní mechanismy, které tuto nejistotu smluvního dědice zmírňují a „oklešťují“ libovůli zůstavitele při nakládání se svým majetkem potom, co uzavře dědickou smlouvu. Ustanovení o dědické smlouvě, které snižuje míru nejistoty smluvního dědice a omezuje benevolenci zůstavitele v nakládání se svým majetkem po uzavření dědické smlouvy je zákonné ustanovení § 1588 odst. 2 OZ. Toto ustanovení umožňuje smluvnímu dědici dovolávat se neúčinnosti darovací smlouvy či posledního pořízení pro případ smrti, právě pokud jsou rozporu s dědickou smlouvou.¹⁶⁵

Dle Dvořáka je nutné důsledně odlišovat obecná ustanovení o relativní neúčinnosti dle ustanovení § 589 a násl. OZ., kdy se odpůrce dovolává neúčinnosti právního jednání tzv. *odpůrčí žalobou* a neúčinnost dle ustanovení § 1588 odst. 2 OZ, která by měla být v zákoně správně formulována jako neplatnost a zákonodárce zde pochybil.¹⁶⁶

Ustanovení § 1588 odst. 2 OZ nedopadá na situaci, kdy zůstavitel zcizuje majetek prodejem. Kupní smlouva, kterou zůstavitel převádí na třetí osobu majetek, by na základě ustanovení § 1588 odst. 2 OZ napadnout nešla, i když by byla v rozporu s uzavřenou dědickou smlouvou. Bílek se domnívá, že pokud by byla v této převodní kupní smlouvě stanovena kupní cena v hrubém nepoměru k ceně obvyklé, mohl by se pak v tomto případě smluvní dědic dovolávat relativní neúčinnosti dle § 589 a násl. OZ. Odpůrčí žalobou by se mohl smluvní dědic dovolávat relativní neúčinnosti dle § 589 a násl. OZ i v situaci, kdy by byla předmětem dědické smlouvy pouze jedna konkrétní věc, kterou by zůstavitel, byť za úplatu, zcizil, a to bez ohledu na to, zda by cena byla v hrubém nepoměru k ceně obvyklé.¹⁶⁷ Pokud by tento právní názor zastávala v budoucnu i judikatura, znamenalo by to podstatné zvýšení ochrany smluvního dědice.

---

¹⁶⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1588 odst. 2: „*Pořídí-li však zůstavitel pro případ smrti nebo uzavře-li darovací smlouvu tak, že to s dědickou smlouvou není slučitelné, může se smluvní dědic dovolat neúčinnosti těchto právních jednání.*“

¹⁶⁶ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*, op. cit., s. 97.

¹⁶⁷ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 297.

Na níže uvedeném zjednodušeném modelovém příkladu lze demonstrovat, jak nespravedlivá může dědická smlouva být vůči smluvnímu dědici a jak slabou ochranu mu zákon poskytuje.

Pan Josef je vášnivým sběratelem automobilů. Tři čtvrtiny majetku Josefa tvoří automobily v hodnotě dvaceti milionů Kč. Nyní se nachází v tíživé finanční situaci a nutně potřebuje peníze. Je nucen zpeněžit své automobily, a protože je nechce prodat, vymýšlí jinou alternativu. Chce přitom, aby automobily zůstaly v rodině.

Pan Josef se nakonec rozhodně uzavřít se svým synem Martinem úplatnou dědickou smlouvu. Josef povolá Martina dědickou smlouvou za dědice automobilů. Martin Josefovi na oplátku poskytne peněžní protiplnění v částce dvacet milionů Kč. Josef se však těsně před smrtí s Martinem rozkmotří a své automobily prodá sousedovi za tržní cenu. Josef následně všechny své peníze téměř utratí a zemře. Martin, který svou povinnost z dědické smlouvy splnil, by v tomto případě přišel o všechny své peníze a automobily by nezdědil. Dědické právo Martinovi vznikne pouze jako dědici ze zákona (resp. dědici nepominutelnému). Martin nezdědí automobily, které tvořily tři čtvrtiny hodnoty pozůstalosti, ačkoli dal svému otci tak vysoké protiplnění.¹⁶⁸

S ohledem na výše uvedené není jasné, zda by se v tomto případě mohl Martin dovolávat relativní neúčinnosti kupní smlouvy dle ustanovení § 589 a násl. OZ. Lze se domnívat, že spíše ne. Jisté je, že neúčinnosti dle ustanovení § 1588 odst. 2 OZ by se Martin dovolávat nemohl určitě, neboť automobily nebyly zůstavitelem Josefem zcizeny darovací smlouvou ani o nich nepořídil závětí. Dědické právo zde Martinovi žádnou ochranu neposkytuje.

Ve výše uvedeném příkladu by se dalo teoreticky uvažovat i o zjevném zneužití práva zůstavitele dle § 1588 odst. 1 OZ, tj. práva zůstavitele převádět libovolně majetek za svého života. Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany dle ustanovení § 8 OZ.

---

¹⁶⁸ Kvůli riziku, které smluvní dědic podstupuje, může být dědická smlouva v určitých případech považována za odvážnou. Blíže viz kapitola 4. 1.

Již výše bylo uvedeno, že Bílek se přiklání ke kogentnosti ustanovení § 1588 odst. 1 OZ a spíše vylučuje možnost stran ujednat si ve smlouvě omezení libovůle zůstavitele při nakládání s majetkem po uzavření dědické smlouvy.

Existuje zde ovšem i jiný pohled na věc. Názor, že riziko smluvního dědice spočívající v tom, že zůstavitel po uzavření dědické smlouvy zcizí všechn svůj majetek prodejem, lze eliminovat vhodnými smluvními ujednáními v dědické smlouvě. Tento názor zastává Eliáš, který dává příklad ujednání zákazu zcizení nemovitostí, které může být zapsáno i do katastru nemovitostí s účinky vůči třetím osobám.¹⁶⁹

Je otázkou, k čemu se nakonec přikloní praxe. Je nadmíru jasné, že pokud by se připustilo možné smluvní omezení v libovůli zůstavitele v nakládání s majetkem po uzavření dědické smlouvy, dávala by dědická smlouva smluvnímu dědici mnohem vyšší právní jistotu.

3.5.4 Podmínky v dědické smlouvě a jejich odlišnost od podmínek v závěti

V ustanovení § 548 odst. 1 věta první se stanoví: „*Vznik, změnu nebo zánik práv lze vázat na splnění podmínky.*“ Účastníci soukromoprávních vztahů mohou účinek právního jednání vázat na splnění podmínky.

Podmínky jsou nahodilé složky právního jednání, *accidentalialia negotii*. Nahodilost je myšlena ve smyslu toho, že tyto nahodilé složky se v obsahu právního jednání vyskytují občas, tu a tam. Podmínka „podmiňuje“ právní následky závislé na skutečnosti, o níž není v době právního jednání jednajícímu známo, zda nastane, anebo že nastala.¹⁷⁰ Podmínka od sebe dělí okamžik závaznosti právního jednání a jeho účinek. Účinek nastává splněním podmínky automaticky, a to bez nutnosti dalšího právního jednání.¹⁷¹ Právní jednání musí svým obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům a zákonu.¹⁷²

---

¹⁶⁹ ELIÁŠ, Karel et al. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 289.

¹⁷⁰ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*, op. cit., s. 182-183.

¹⁷¹ LAVICKÝ, Petr et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře, s. 1956.

¹⁷² Ustanovení § 547 OZ: „*Právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu.*“

Podmínka musí být přípustná.¹⁷³ Pokud je podmínka v rozporu se zákonem, dobrými mravy, veřejným pořádkem či právem týkajícím se postavení osob, může být dle okolností považována za relativně neplatnou, absolutně neplatnou či zdánlivou. **K zdánlivé podmínce se nepřihlíží.**¹⁷⁴

Podmínky se dále dělí podle mnoha faktorů. Podle formulace se dělí na **podmínky pozitivní** a **podmínky negativní**.¹⁷⁵ Neméně důležitým dělicím faktorem je možnost ovlivnění skutečnosti ze strany smluvních stran. Pokud je skutečnost jednající stranou ovlivnitelná, např. sňatek, potom se jedná o **podmínku potestativní**. Pokud však smluvní strana nemá vliv na ovlivnění skutečnosti, poté se jedná o **podmínky náhodné neboli kauzální**, typicky např. přírodní událost.¹⁷⁶ Dále se dělí dle ustanovení § 548 odst. 2 OZ na **podmínky odkládací** či **podmínky rozvazovací** podle toho, zda právní následky při jejím splnění nastanou či zaniknou. Pokud není jasné, zda jde v právním jednání o podmínku odkládací či rozvazovací, zákon v ustanovení § 548 odst. 3 OZ stanoví domněnku, že jde o podmínku odkládací. Jedná se o projev zásady *in favorem negotii* zakotvený v ustanovení § 574 OZ čili, že na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné než jako na neplatné. Pokud není jisté, zda se podmínka splní či nesplní, poté se o ní hovoří jako o tzv. **podmínce pendentní**.¹⁷⁷ Výše uvedený výčet měl za cíl demonstrovat ty nejdůležitější druhy podmínek a jejich dělení. Teorie pak zná mnohé další způsoby dělení.

Právní úprava zmaření i splnění podmínky neoprávněnou osobou se nachází v ustanovení § 549 OZ. Fikce nesplnění podmínky je stanovena v ustanovení § 549 odst. 1 OZ: „*K splnění podmínky se nepřihlíží, způsobí-li její splnění záměrně osoba, která není oprávněna tak učinit a které je splnění podmínky na prospěch.*“

Ustanovení § 549 odst. 1 OZ se bude primárně vztahovat na podmínky potestativní. Osoba musí mít možnost způsobit její splnění. Jednající osoba tak navíc musí učinit úmyslně a splnění ji musí být na prospěch.¹⁷⁸ Ustanovení § 549 odst. 2 OZ stanoví ještě

---

¹⁷³ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I.*, op. cit., s. 1329.

¹⁷⁴ LAVICKÝ, Petr et al, op. cit., s. 1956.

¹⁷⁵ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*, op. cit., s. 182-183.

¹⁷⁶ LAVICKÝ, Petr et al, op. cit., s. 1956.

¹⁷⁷ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*, op. cit., s. 182-183.

¹⁷⁸ LAVICKÝ, Petr et al, op. cit., s. 1962.

tuto právní fikci: „Zmaří-li záměrně, aniž je k tomu oprávněna, splnění podmínky strana, které je nesplnění podmínky na prospěch, považuje se podmínka za splněnou.“

Podmínka nesmí být od počátku nemožná. Pokud nastane až následná nemožnost podmínky, poté platí, že podmínka rozvazovací má za následek trvalou účinnost právního jednání, a to od počátku. Podmínka odkládací poté neúčinnost právního jednání s konečnou platností.¹⁷⁹ Zákaz počáteční nemožnosti podmínek je projevem zásady *nemo ultra posse obligatur*.

Ustanovení § 548 odst. 1 věta druhá OZ stanoví: „Je-li zánik práva nebo povinnosti vázán na nemožnou podmínku, nepřihlíží se k ní.“ **Pokud je tedy od počátku nemožná podmínka rozvazovací, nepřihlíží se k ní.** Ustanovení o podmínce bude zdánlivé, dojde k analogii s ustanovením § 554 OZ. Na platnost či účinnost právního úkonu jako celku to nemá žádný vliv. Jednání, které je základem práv a povinností je nepodmíněné.¹⁸⁰

Pokud je od počátku nemožná podmínka odkládací, bude dle právní teorie právní úkon neplatný jako celek.¹⁸¹ Zuklínová zdůrazňuje, že se v tomto případě neuplatní pravidlo o možnosti oddělit vadnou část právního jednání, a zbytek právního jednání považovat za bezvadný dle ustanovení § 576 OZ.¹⁸²

V dědickém právu se setkáváme se speciální právní úpravou podmínek v rámci **vedlejších doložek v závěti**. Podmínka je totiž dle ustanovení § 1551 odst. 1 OZ jednou z vedlejších doložek v závěti. Dle znění ustanovení § 1551 odst. 2 OZ, pokud směřuje podmínka pouze ke zřejmému obtěžování dědice či odkazovníka ze zjevné zůstavitelovy svévole, **nepřihlíží se k ní**. Je tedy zdánlivá. Dále se **nepřihlíží** ani k podmínce, která zjevně odporuje veřejnému pořádku nebo je nesrozumitelná. **Podmínky v závěti jsou dále speciálně rozvedeny v ustanovení § 1561 a násl. OZ.**

---

¹⁷⁹ LAVICKÝ, Petr et al, op. cit., s. 1956.

¹⁸⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I.*, op. cit., s. 1329.

¹⁸¹ LAVICKÝ, Petr et al, op. cit., s. 1956.

¹⁸² ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Podmínka a doložení času. In: *pravni prostor.cz* [online] 24. 6. 2015.[cit. 28. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-548>.

V ustanovení § 1561 odst. 1 se stanoví: „*Směřuje-li podmínka k jednání dědice nebo odkazovníka, které jím může být opakováno, musí být znovu vykonáno po smrti zůstavitele, třebaže se tak stalo již za zůstavitelova života, není-li zřejmá jiná vůle zůstavitele.*“ Toto ustanovení musí být vykládáno s ohledem na ustanovení § 1551 odst. 2 OZ. Dědic tak v podmínce stanoveným opakovaným výkonem jednání nesmí být zřejmě obtěžován ze zjevné zůstavitelovy svévole. Například opakované vystudování té samé školy by mohlo být za zřejmě obtěžující považováno.¹⁸³

Podmínky v závěti mohou být jak odkládací, tak rozvazovací. Pokud je dědic povolán s odkládací podmínkou, dojde s ohledem na právní fikci v ustanovení § 1513 OZ *ex lege* ke vzniku tzv. svěřenského nástupnictví neboli *fideikomisární substituce*. Odkládací podmínka musí být následným dědicem splněna, aby nabyl dědictví, jinak bude dědit přední dědic.¹⁸⁴ Následný dědic, pokud se má dědictví dočkat, musí přežít zůstavitele, být způsobilý dědit a také se splnění odkládací podmínky dožít.¹⁸⁵ Splněním rozvazovací podmínky předním dědicem má za následek to, že přední dědic dědictví pozbude a bude dědit dědic následný, který je určen v závěti či v zákoně.¹⁸⁶

Jestliže zůstavitel udělí dědici právo s nemožnou rozvazovací podmínkou, nepřihlíží se k ní a právo dědici zůstane. Ustanovení závěti je neplatné, pokud se jím někomu uděluje právo s nemožnou odkládací podmínkou.¹⁸⁷

Thöndel uvádí, že lze v kontextu zásady *actus valeat minus quam pereat*¹⁸⁸ dovodit, že jde o neplatnost relativní. Neplatnosti ustanovení závěti se poté domáhá dědic, kterému byla podmínka stanovena.¹⁸⁹ **Pokud bude odkládací podmínka nemožná, závětní dědic nebude dědit.** Není přitom rozhodující, zda nemožnost nastala od počátku či až dodatečně.¹⁹⁰

---

¹⁸³ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 28-29.

¹⁸⁴ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo.*, op. cit., s. 88-89.

¹⁸⁵ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 28.

¹⁸⁶ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo.*, op. cit., s. 88-89.

¹⁸⁷ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 29.

¹⁸⁸ Právní jednání je potřeba pokládat spíše za platné.

¹⁸⁹ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo.*, op. cit., s. 89.

¹⁹⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* op. cit., s. 176-177.

Vztahují se však na podmínky obsažené v dědické smlouvě ustanovení o podmínkách v závěti? Nikoli. Z ustanovení § 1587 OZ¹⁹¹ a na něj navazující důvodové zprávy¹⁹² k tomuto ustanovení, jasně vyplývá, že se **na podmínky v dědické smlouvě neuplatní ustanovení o podmínkách v závěti dle ustanovení § 1561 a násl. OZ**, nýbrž s ohledem na kontraktační povahu institutu dědické smlouvy se uplatní podmínky pouze dle obecných ustanovení § 548-549 OZ.

Odborná literatura dále rozvádí důvodovou zprávu k ustanovení § 1587 OZ a stanoví, že v případě dědické smlouvy nedojde k aplikaci nejen ustanovení § 1561 a násl. OZ, nýbrž také ustanovení § 1551 OZ. Aplikuje se skutečně pouze obecná úprava podmínek v ustanovení § 548 až 549 OZ spolu s dalšími ustanovení obecné úpravy právních jednání.¹⁹³

Dvořák hovoří v souvislosti ustanovením § 1587 OZ o tom, že zákon posiluje smluvní, a nikoli pořizovací prvky dědické smlouvy.¹⁹⁴ Dědická smlouva je na rozdíl od závěti dvoustranným právním jednáním, a navíc obligatorně vyžaduje formu veřejné listiny¹⁹⁵, notářského zápisu. Smluvní dědic se tedy zavazuje a souhlasí s podmínkami obsaženými v dědické smlouvě okamžikem jejího uzavření před notářem. Je tedy logické, že v důsledku nemožnosti přímého ovlivnění podmínky v závěti, ve které zůstavitel stanovuje podmínky jednostranně, požívá závětní dědic poněkud vyšší zákonné ochrany před podmínkami v závěti nežli dědic smluvní před podmínkami obsaženými v dědické smlouvě. V důsledku poněkud menší ochrany smluvního dědice v porovnání se závětním a nemožné aplikace ustanovení o podmínkách v závěti, lze dovést, že ustanovení o podmínce v dědické smlouvě, směřující ke zjevnému obtěžování dědice ze zjevné zůstavitelovy svévole, nebude zdánlivé, neboť se neaplikuje ustanovení § 1551 odst. 2 OZ.

---

¹⁹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1587: „*O podmínkách v dědické smlouvě platí § 548 a 549.*“

¹⁹² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1587 až 1588, s. 394-395.

¹⁹³ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 293.

¹⁹⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 213.

¹⁹⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1582 odst. 2: „*Dědická smlouva vyžaduje formu veřejné listiny.*“ Blíže k problematice formy dědické smlouvy viz kapitola 3. 4.

Bílek upozorňuje na to, že na duplicitní právní úpravu týkající se nesrozumitelnosti podmínek v ustanovení § 553 odst. 1 a § 1551 odst. 2 OZ.¹⁹⁶ Nesrozumitelná podmínka v dědické smlouvě tak bude zdánlivá, ale pouze z důvodu aplikace ustanovení § 553 odst. 1 OZ, a nikoli díky aplikaci ustanovení § 1551 odst. 2 OZ.

Pokud by smluvní ujednání o podmínce v dědické smlouvě bylo ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem a zároveň by odporovalo zákonu, potom by takové ujednání bylo absolutně neplatné dle ustanovení § 588 OZ a soud by musel k neplatnosti přihlížet *ex officio*, tedy bez nutnosti námitky neplatnosti ze strany smluvního dědice. Podmínka v dědické smlouvě, která by smluvního dědice zjevně obtěžovala, by se teoreticky také dala napadnout z důvodu její neplatnosti pro rozpor s dobrými mravy (relativní) či pro zjevný rozpor s dobrými mravy (absolutní). To je však otázka, kterou zodpoví až soudní praxe.

V souvislosti s neplatností podmínek v dědické smlouvě je nutné zmínit, že neplatnost ustanovení o podmínce v dědické smlouvě může zakládat neplatnost celé dědické smlouvy.¹⁹⁷

V důsledku nemožné aplikace ustanovení § 1551 OZ,¹⁹⁸ nebude smluvní dědic chráněn zdánlivostí podmínky, která by byla nepřiměřeným obtěžováním smluvního dědice ze zjevné svévole zůstavitele. S ohledem na to, co bylo výše v této kapitole řečeno o podmínkách obecně, platí, že **pokud bude odkládací podmínka v dědické smlouvě od počátku nemožná, potom bude celá dědická smlouva neplatná.** Vzhledem k aplikaci pouze obecných ustanovení o podmínkách **se v dědické smlouvě nepřihlíží k nemožné podmínce, s níž je spojen zánik práva či povinnosti,** tedy k podmínce rozvazovací.¹⁹⁹ Pokud se k podmínce nebude přihlížet, bude to mít za následek pouze to, že se na ní bude hledět, jako by nebyla a právní jednání bude nadále platné.

---

¹⁹⁶ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 221.

¹⁹⁷ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 293.

¹⁹⁸ Nemožnost aplikace ustanovení § 1551 zákona č. 89/2012 Sb. na dědickou smlouvu je logická. Dědická smlouva je na rozdíl od závěti dvoustranným právním jednáním. Smluvní dědic tak má přímou možnost ovlivnit obsah tohoto pořízení pro případ smrti a vyjádřit s ním souhlas.

¹⁹⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 548 odst. 1 věta druhá: „*Je-li zánik práva nebo povinnosti vázán na nemožnou podmínku, nepřihlíží se k ní.*“

Ve prospěch smluvního dědice svědčí to, že u dědické smlouvy postačí na rozdíl od závěti (srov. § 1561 OZ) to, aby smluvní dědic splnil podmínku, která směřuje k jednání, jež lze opakovat, již za života zůstavitele, a to bez toho, aniž by ji musel opakovat po zůstavitelově smrti. Zde je tedy pro změnu přiznána určitá výhoda dědici smluvnímu oproti dědici závětnímu. Nic by však nemělo vylučovat možnost stran dědické smlouvy ujednat si jinak. Pokud tedy zůstavitel chce, aby smluvní dědic splnil jednání, které je předmětem podmínky znovu i po jeho smrti, musí si tak s ním dohodnout v dědické smlouvě.

V závěti se dle ustanovení § 1552 OZ nepřihlíží k podmínce, kterou: „...zůstavitel ukládá dědici nebo odkazovníku, aby uzavřel či neuzavřel manželství, popřípadě aby v manželství setrval, anebo aby manželství zrušil. Zůstavitel však může zřídit někomu právo na dobu, než uzavře manželství.“. Dle Thöndela by se nemělo přihlížet ani k podmínce, dle které by se dědic měl rozejít s osobou, se kterou žije bez řádného statusového svazku.²⁰⁰ Vztahuje se však ustanovení § 1552 OZ také na dědickou smlouvu? Dle Bednáře se ani toto, z jeho pohledu přísné ustanovení, v dědické smlouvě neuplatní, a to poskytuje zůstaviteli dědickou smlouvu jako skvělý prostředek k naplnění svých posledních přání.²⁰¹ Nemožnost aplikace ustanovení § 1552 OZ na dědickou smlouvu lze ostatně vyčíst rovnou z důvodové zprávy.²⁰²

Díky aplikaci obecných ustanovení o závazcích a smlouvách v části čtvrté OZ nelze u dědické smlouvy její obsah, a tudíž ani ustanovení o podmínkách v ní obsažené, jednostranně změnit. V tom se liší od závěti, kdy zůstavitel může až do okamžiku své smrti podmínky ze závěti odstranit, ideálně tím, že starou závěť zničí a pořídí pro případ smrti závěť novou.²⁰³ Pokud chce zůstavitel s druhou smluvní stranou podmínky v dědické smlouvě změnit či odstranit, musí tak učinit se souhlasem druhé smluvní strany.²⁰⁴

---

²⁰⁰ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo*, op. cit., s. 84.

²⁰¹ BEDNÁŘ, Václav, op. cit.

²⁰² „Při ujednání podmínek v dědické smlouvě neuplatní ustanovení o podmínkách v závěti dle § 1561 a násl.“ In: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1587 až 1588, s. 394-395.

²⁰³ Škrtat či přepisovat v závěti se zůstaviteli může být pro zůstavitele rizikové s ohledem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2019, sp. zn. 21 Cdo 171/2018.

²⁰⁴ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1759.

Podmínek může být v dědické smlouvě obsaženo více. V případě většího počtu podmínek, jsou poté stanoveny buď **kumulativně** či **alternativně**. V případě kumulace je na smluvním dědici, aby splnil podmínky všechny. Naproti tomu u alternativních podmínek postačí smluvnímu dědici k tomu, aby bylo dosaženo právního následku, zvolit si pouze některou z podmínek obsažených v dědické smlouvě dle svého uvážení a tu splnit.²⁰⁵

Na závěr lze uvést, že právní úprava podmínek v závěti a dědické smlouvě je v ledasčem odlišná. Poměrně jasná speciální úprava podmínek v závěti, která chrání závětního dědice proti svévoli zůstavitele, a zároveň omezuje pořizovací volnost zůstavitele, se na dědickou smlouvu neaplikuje. Vzhledem k absenci speciálních ustanovení podmínek pro dědickou smlouvu by měl smluvní dědic pečlivě zvažovat, zda dědickou smlouvu se zůstavitelem uzavře a jaké podmínky si v ní případně se zůstavitelem dohodne. Zůstavitel by měl zase myslet na to, že podmínky v dědické smlouvě může změnit jen se souhlasem smluvního dědice. Obě strany by pak měly především myslet na to, že riziko soudního vyslovení neplatnosti dědické smlouvy kvůli tomu, že obsahuje neplatnou podmínku, je veliké. Na druhou stranu zákon dává v rámci zásady smluvní autonomie širší možnosti ujednání podmínek v dědické smlouvě, nežli je tomu u jednostranné závěti, což je zejména pro zůstavitele výhodou.

3.6 Zrušení dědické smlouvy

Smlouva strany zavazuje a lze ji změnit jen se souhlasem všech stran, anebo z jiných zákonných důvodů.²⁰⁶ Občanský zákoník dává řadu možností, jak zrušit dědickou smlouvu. Je tomu tak díky její smluvní povaze a s tím související aplikací části čtvrté OZ. Vzhledem k velkému množství způsobů, jak dědickou smlouvu zrušit, budou níže zmíněny pouze některé z nich. Ve všech případech je nutné trvat na tom, aby se zrušení dědické smlouvy dělo osobním jednáním jak zůstavitele, tak druhé smluvní strany. Zastoupení je vyloučeno.²⁰⁷

---

²⁰⁵ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 28.

²⁰⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1759: „*Smlouva strany zavazuje. Lze ji změnit nebo zrušit jen se souhlasem všech stran, anebo z jiných zákonných důvodů. Vůči jiným osobám smlouva působí jen v případech stanovených v zákoně.*“

²⁰⁷ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 110.

První možností, jak dědickou smlouvu zrušit, je aplikace ustanovení § 1981 OZ, které stanoví možnost zrušení dědické smlouvy, coby závazku, **dohodou stran (dissolucí)**: „*Stranám je na vůli ujednat si zánik závazku, aniž bude zřízen závazek nový.*“ Jedná se tedy o dvou či vícestranné právní jednání. Standardně, co se týče formy dohody, platí ustanovení § 559 OZ, které umožňuje zvolit si libovolnou formu právního jednání. Výše však bylo uvedeno,²⁰⁸ že v případě zrušení dědické smlouvy dohodou, bude nutné trvat na formě přísně písemné, tj. formě veřejné listiny. Strany se mohou dohodnout i na zrušení staré dědické smlouvy a následně ji nahradit dědickou smlouvou novou. Umožňuje jim to ustanovení § 1902 OZ. Tento typ dohody, kdy dojde k zániku závazku a následně je nahrazen závazkem novým se nazývá tzv. **privativní novace**.²⁰⁹

Další teoreticky myslitelnou možností zrušení dědické smlouvy je, aby si zůstavitel s druhou smluvní stranou ujednali v dědické smlouvě možnost **výpovědi** dle ustanovení § 1998 odst. 1 OZ. Závazek zaniká vypovězením dle ustanovení § 1998 odst. 2 OZ, a to uplynutím výpovědní doby či účinností výpovědi. Výpověď je jednostranným a bezformálním právním jednáním vedoucím primárně k zániku závazků s trvalým či nepřetržitým plněním.²¹⁰ **Výpovědi zaniká závazek ex nunc.**²¹¹ Výpověď by teoreticky připadala v úvahu ze strany smluvního dědice, a to u dědické smlouvy úplatné, ve které se smluvní dědic zaváže platit zůstaviteli do konce jeho života důchod.

Problematická je možnost aplikace ustanovení § 1999 OZ²¹² a § 2000 OZ²¹³ na takovou dědickou smlouvu. Ustanovení § 1999 OZ se aplikuje pouze na smlouvy na dobu neurčitou. Ustanovení § 2000 OZ pouze na smlouvy na dobu určitou. Tato ustanovení

---

²⁰⁸ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 4.

²⁰⁹ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 492.

²¹⁰ Tamtéž, s. 515.

²¹¹ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§1721-2054)*. 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1173.

²¹² Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1999:

odst. 1: „*Zavazuje-li smlouva ujednaná na dobu neurčitou alespoň jednu stranu k nepřetržitě nebo opakovaně činnosti, anebo zavazuje-li alespoň jednu stranu takovou činností strpět, lze závazek zrušit ke konci kalendářního čtvrtletí výpovědí podanou alespoň tři měsíce předem.*“

odst. 2: „*Zavázala-li se strana zdržet se určité činnosti a je-li z povahy závazku zřejmé, že povinnost není časově omezena, ustanovení odstavce 1 se nepoužije.*“

²¹³ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 2000:

odst. 1: „*Zavazuje-li smlouva ujednaná na dobu neurčitou alespoň jednu stranu k nepřetržitě nebo opakovaně činnosti, anebo zavazuje-li alespoň jednu stranu takovou činností strpět, lze závazek zrušit ke konci kalendářního čtvrtletí výpovědí podanou alespoň tři měsíce předem.*“

odst. 2: „*Zavázala-li se strana zdržet se určité činnosti a je-li z povahy závazku zřejmé, že povinnost není časově omezena, ustanovení odstavce 1 se nepoužije.*“

umožňují za zákonem stanovených předpokladů zrušit závazek výpovědí (§ 1999 OZ) či domáhat se zrušení závazku u soudu (§ 2000 OZ) a to bez ohledu na to, zda je výpověď sjednána ve smlouvě či není. Pro zjištění, zda se bude na dědickou smlouvu aplikovat ustanovení dle § 1999 OZ či § 2000 OZ, bude nutné určit, zda výše uvedená dědická smlouva (tj. ta, ve které se smluvní dědic zaváže poskytovat zůstaviteli doživotní důchod) bude smlouvou na dobu určitou či neurčitou. Pro takovou dědickou smlouvu lze, co se týče určení, zda je uzavírána na dobu určitou či neurčitou, analogicky použít úpravu smlouvy o doživotním důchodu dle ustanovení § 2701 a násl. OZ. Další úvahy se tedy budou nejprve týkat odstoupení od smlouvy od důchodu a následně bude provedena analýza v kontextu s dědickou smlouvou.

Elischer je názoru, že smlouva o důchodu, ve které je ujednáno právo na výplatu důchodu po dobu příjemcova života, je smlouva na dobu neurčitou.²¹⁴ Stejného názoru je i Janošek.²¹⁵ S tím však zásadně nesouhlasí Geršl a Pumprlová, kteří se domnívají, že smlouva o doživotním důchodu je smlouvou na dobu určitou. Argumentují mj. tímto: „*Pokud je smlouva ujednána na dobu života fyzické osoby, je jisté, že ukončení této doby (tedy úmrtí osoby) nastane, ale není jasné, kdy (**dies certus an, incertus quando**). Doba trvání závazku je tedy determinována dobou života příjemce důchodu, ačkoliv je neurčité, jak dlouho bude život příjemce trvat, je však jisté, že trvání života příjemce skončí.*“²¹⁶ Právě v případech, kdy je sjednána smlouva na dobu, o které je jisté že skončí, ale neví se kdy, není Nejvyšší soud ČR ve svých názorech na tuto problematiku konzistentní.²¹⁷ Přitom se z pohledu jistoty smluvních stran jedná o kruciální otázku.

---

²¹⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek VI.*, op. cit., s. 302.

²¹⁵ JANOŠEK, Vladimír. Trojský kůň skrývající se ve smlouvě o důchodu. In: epravo.cz [online] 12. 2. 2016. [cit. 4. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/trojsky-kun-skrývající-se-ve-smlouve-o-duchodu-100288.html>.

²¹⁶ GERŠL, František a Martina PUMPRLOVÁ. Smlouva o důchodu – 1.díl – důchod ujednaný na dobu života. In: epravo.cz [online] 11. 7. 2018 [cit. 25. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/smlouva-o-duchodu-1-díl-duchod-ujednaný-na-dobu-zivota-107865.html>.

²¹⁷ Lze to demonstrovat na dvou judikátech. Prvním je Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2005, sp. zn. 31 Cdo 513/2003, ve kterém Nejvyšší soud stanovil: „*Je-li ujednáno, že nájemní poměr bude trvat po dobu trvání pracovního poměru nájemce u pronajímatele, sjednaného na dobu neurčitou, jde o nájemní poměr na dobu určitou.*“ Druhým judikátem, ve kterém se Nejvyšší soud odchýlil od své rozhodovací praxe je rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 2472/2015: „*Smlouva o důchodu sjednaná na dobu, po kterou bude oprávněná osoba z důvodu své zdravotní indispozice pobírat invalidní důchod, je smlouvou sjednanou na dobu neurčitou, kterou lze vypovědět podle § 582odst. 1 ObčZ 1964.*“.

Pokud by se připustilo, že dědická smlouva, ve které se strana odlišná od zůstavitele zavazuje k placení doživotního důchodu zůstaviteli, je smlouvou na dobu neurčitou, poté by na ní bylo možné teoreticky aplikovat ustanovení § 1999 OZ. Toto ustanovení stanovuje možnost jednostranné výpovědi, kterou by bylo možné dědickou smlouvu zrušit ke konci kalendářního čtvrtletí, pokud by tato výpověď byla podána alespoň tři měsíce předem. Výpověď by navíc nemusela být ani smluvena, neboť zde tuto možnost zániku závazku stanoví zákon. Navíc by výpověď mohla být v jakékoli formě.²¹⁸ Aplikace ustanovení § 1999 OZ však nejde dle mého názoru u dědické smlouvy připustit. Bylo by to v rozporu s jejím účelem a smyslem, kdy zákonodárce kladl u dědické smlouvy důraz na její jednostrannou nezrušitelnost.²¹⁹

Ustanovení § 2000 OZ odst. 1 věta první OZ stanoví: „*Byla-li smlouva bez vážného důvodu uzavřena na dobu určitou tak, že zavazuje člověka na dobu jeho života, anebo že zavazuje kohokoli na dobu delší než deset let, lze se po uplynutí deseti let od vzniku závazku domáhat jeho zrušení.*“ Z jazykového výkladu tohoto ustanovení vyplývá, že zde **zákon považuje dobu života člověka za dobu určitou**. Přikláním se tedy k názoru Geršla a Pumprlové a jsem názoru, že smlouvy uzavřené na dobu života člověka jsou smlouvami na dobu určitou. Smlouvu omezenou jakoukoli právní skutečností lze v tomto úhlu pohledu považovat za smlouvu na dobu určitou, a to zřejmě i v případě, kdy určující, respektive ohraničující skutečností, je skutečnost sice jistá (určitá), ale časově nepředvídatelná.

Na základě výše uvedeného lze říci, že dědická smlouva zavazující stranu odlišnou od zůstavitele k doživotnímu důchodu ve prospěch zůstavitele, je smlouvou na dobu určitou. Aplikovat ustanovení § 1999 OZ tak u ní nelze nejen proto, že by to bylo v rozporu s jejím smyslem a účelem, ale hlavně z tohoto důvodu. Do jisté míry může být omezená i aplikace ustanovení § 2000 OZ. Není totiž zcela jasné, zda dědická smlouva je tzv. „šněrovací smlouva“, jak nazývá důvodová zpráva smlouvy zavazující smluvní stranu pro neúměrně dlouhou dobu, a na které ustanovení § 2000 OZ dopadá.²²⁰

---

²¹⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. s. 515.

²¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1582 až 1585, s. 393-394.

²²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1998 až 2000, s. 467.

První podmínkou, aby se šlo domáhat zrušení závazku soudem, je dle ustanovení § 2000 OZ to, že závazek musí být sjednán na dobu určitou. Musí být sjednán na celý život či na více než deset let. Druhá podmínka spočívá v tom, že závazek je na tuto dobu sjednán bez vážného důvodu. Třetí podmínka je, že musí uplynout deset let od jeho vzniku. Tyto podmínky musí být naplněny kumulativně.²²¹ Problematická bude v případě dědické smlouvy podmínka druhá. Vážnost důvodu by se měla dle Šilhána zkoumat z hlediska jeho rentability a ekonomické racionality.²²² V konkrétním případě bude vždy nutné zkoumat, zda daná dědická smlouva byla uzavřena z ekonomicky racionálního důvodu.

Systematickým výkladem ustanovení § 2000 OZ lze dovodit ještě podmínku čtvrtou. Ustanovení § 2000 OZ je systematicky zařazeno mezi ustanoveními o výpovědi, a proto cílí pouze na smlouvy, které jednu ze stran zavazují k trvalému či nepřetržitému plnění. Z tohoto důvodu je aplikace ustanovení § 2000 OZ zcela vyloučena u bezúplatné dědické smlouvy či u úplatné dědické smlouvy s jednorázovým protiplněním.

S ohledem na výše uvedené, lze aplikaci ustanovení § 2000 OZ na dědickou smlouvu zvažovat jen ve skutečně velmi ojedinělých případech. Lze si představit případ, kdy peněžní dávky, ke kterým se smluvní dědic v dědické smlouvy zavázal a které platí smluvní dědic zůstaviteli po dobu desítek let, zjevně převyšují budoucí hodnotu pozůstalosti a nelze na smluvním dědici spravedlivě požadovat, aby v takovém závazku nadále setrval.

V úvahu dle ustanovení § 2000 OZ odst. 1 věta druhá OZ teoreticky připadá ještě zrušení závazku z dědické smlouvy soudem z důvodu změny okolností (*rebus sic stantibus*). V tom případě nemusejí být naplněny podmínky vážného důvodu ani podmínka uplynutí deseti let od vzniku závazku.²²³ Dle ustanovení § 2000 odst. 2 OZ se strany ve smlouvě nemohou vzdát svého práva na zrušení závazku soudem dle § 2000 odst. 1 OZ, což je další rozdíl oproti ustanovení § 1999 OZ.

---

²²¹ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 517.

²²² HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§1721-2054)*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1181.

²²³ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 518.

Další možností, jak dědickou smlouvu zrušit, je **odstoupením od smlouvy** dle ustanovení § 2001 a násl. OZ. Strany dědické smlouvy mohou dle ustanovení § 2001 OZ od této smlouvy odstoupit v případě, kdy si to ve smlouvě **ujednají či stanoví-li tak zákon**. Ten tak stanoví v ustanovení § 2002 OZ, kdy umožňuje odstoupit od smlouvy v případě, kdy došlo k tzv. „podstatnému porušení smlouvy“. Dle dikce ustanovení § 2002 OZ: „*Podstatné je takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla či musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvíдалa.*“. Co by bylo takovým podstatným porušením v případě dědické smlouvy, bude muset zodpovědět až budoucí soudní praxe. Dále je nutné poznamenat, že výkon práva odstoupení od smlouvy nemůže být dle judikatury Nejvyššího soudu ČR porušením smluvní povinnosti²²⁴, a naopak může být uplatněn bez zdůvodňování.²²⁵ Strany dědické smlouvy mají možnost ujednat si ve smlouvě smluvní pokutu dle § 2048 OZ. Dle dosavadní soudní praxe, bylo ustanovení ve smlouvě, které váže smluvní pokutu na odstoupení od smlouvy, absolutně neplatné.²²⁶ Nedávno však byla tato praxe Nejvyšším soudem ČR, i s ohledem na autonomii vůle v novém OZ, do jisté míry narušena.²²⁷ Na to by měl zůstavitel s druhou smluvní stranou při ujednávání si smluvní pokuty v dědické smlouvě pamatovat. Nakonec je nutné poznamenat že, na rozdíl od výpovědi, se odstoupením od smlouvy dle ustanovení § 2004 odst. 1 OZ závazek zrušuje od počátku (*ex tunc*).

Výše bylo uvedeno několik možností, jak lze zrušit dědickou smlouvu dle části čtvrté OZ. Tyto úvahy byly podmíněny částečně obligační povahou dědické smlouvy a zároveň zněním ustanovení § 11 OZ, které stanoví: „*Obecná ustanovení o vzniku, změně a zániku práv a povinností ze závazků v části čtvrté tohoto zákona se použijí přiměřeně i na vznik, změnu a zánik jiných soukromých práv a povinností.*“ Dále je nutné se zaměřit na to, jaké dává možnosti zrušení dědické právo.

Dle ustanovení § 1590 OZ může zůstavitel zrušit dědickou smlouvu **pořízením závěti**. Potřebuje k tomu souhlas smluvního dědice učiněný ve formě veřejné listiny, tj. notářského zápisu. Souhlas smluvního dědice je neodvolatelný a může být učiněn během

---

²²⁴ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2011, sp. zn. 33 Cdo 1216/2010.

²²⁵ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.3.2006, sp. zn. 32 Odo 616/2005.

²²⁶ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2004, sp. zn. 33 Odo 111/2004.

²²⁷ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2019, sp. zn. 23 Cdo 1192/2019.

života zůstavitele i po jeho smrti.²²⁸ Pokud by smluvní dědic tento souhlas neudělil, závěť by neměla právních účinků.²²⁹ Dědická smlouva může zaniknout i **smrtí smluvního dědice**.²³⁰ Vyloučen z dědického práva bude rovněž i smluvní dědic, který je nezpůsobilý dle ustanovení § 1481 OZ. Dědická smlouva se tak ruší v okamžiku, kdy **se smluvní dědic stal dědicky nezpůsobilým**. Jako další způsob zrušení dědické smlouvy připadá v úvahu zrušení dědické smlouvy uzavřené s nepominutelným dědicem jeho **vyděděním** dle ustanovení § 1646 a násl. OZ.

U dědických smluv mezi manžely platí dle ustanovení § 1593 odst. 1 OZ to, že dědická smlouva mezi manžely může být zrušena **rozvodem manželství**, ujednají-li si tak manželé v této smlouvě. Pokud si tak v dědické smlouvě neujednají, lze po rozvodu požadovat její zrušení soudem. Dále dědická smlouva mezi manžely zaniká dle ustanovení § 1593 odst. 2 OZ **prohlášením manželství za neplatné**.

Šešina, Muzikář a Dobiáš uvádí, že manželé mohou do dědické smlouvy navíc vložit zásadu, že narodí-li se jim dítě a dožije-li se toto dítě smrti rodičů, pozbude dědická smlouva účinků smrtí prvního z manželů a projednání pozůstalosti proběhne s dědici na základě intestátní posloupnosti.²³¹

---

²²⁸ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 110.

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA, op. cit., s. 90.

²³¹ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 110.

4 Několik otázek souvisejících s institutem dědické smlouvy

Dědická smlouva, jakožto staronový institut dědického práva, zakládá mnoho otázek, na které OZ ne vždy dává jasnou odpověď. Teprve šestiletá účinnost nového OZ je navíc příliš málo na to, aby zde byla relevantní judikatura, která by sporné otázky osvětlila. Některé sporné otázky současné právní úpravy jsou popsány níže. Patří mezi ně především otázka odvážnosti a postupitelnosti dědické smlouvy. Dále je to otázka týkající se vztahu dědické smlouvy a smlouvy o zřeknutí se dědického práva. V neposlední řadě je třeba zodpovědět (ne)možnost vyloučení odmítnout dědictví ujednáním v dědické smlouvě. Pro představu a zodpovězení otázky nakolik je dědická smlouva v praxi užívaný institut, poslouží grafické znázornění vývoje počtu uzavíraných dědických smluv v minulých letech.

4.1 Je dědická smlouva odvážná?

Závazky z odvážných neboli *aleatorních smluv* jsou definovány v ustanovení § 2756: „*Závisí-li podle ujednání stran prospěch, anebo neprospěch alespoň jedné ze smluvních stran na nejisté události, jedná se o smlouvu odvážnou.*“ Jak uvádí Haas: „*Pojmovým znakem tzv. odvážných (aleatorních) smluv je závislost prospěchu či neprospěchu alespoň jedné ze smluvních stran na nejisté události.*“²³²

Na odvážnost smlouvy nemá vliv, jestli je úplatná či bezúplatná.²³³ OZ nedává žádný taxativní výčet odvážných smluv a je v něm pouze výčet smluvních typů, které se za odvážné považují vždy, tj. smlouva pojistná, sázka, hra a los.²³⁴

Svoboda a Klička ve své knize tvrdí, že dědická smlouva je smlouvou odvážnou a odůvodňují to tím, že zůstaviteli nic nebrání v libovolné dispozici se svým majetkem za jeho života a smluvnímu dědici tedy nemusí z pozůstalosti *de facto* nic zbýt, ačkoli sám smlouvu dodržel.²³⁵ Klein dokonce jde ještě dál a hovoří o tom, že se jedná o smlouvu

---

²³² ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek VI.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře, s. 405.

²³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 2756 až 2757, s. 539.

²³⁴ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 2756 a násl.

²³⁵ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 85.

heroickou.²³⁶ Existuje zde však i názor, že se v případě dědické smlouvy bude jednat o smlouvu odvážnou jen v případě, kdy bude dědická smlouva úplatná.²³⁷

Je na místě zaměřit se na pojem „**nejistá událost**“. U dědické smlouvy je možné teoreticky pohlížet dvěma způsoby na to, v čem lze nejistou událost spatřovat. Prvně lze na tento pojem teoreticky nahlížet tak, že (ne)jistou událost lze spatřovat ve smrti zůstavitele. Druhým způsobem lze na toto slovní spojení teoreticky pohlížet tak, že jde o ono riziko smluvního dědice, které podstupuje vstupem do závazku, kdy vůbec netuší, co a kolik toho nakonec zdědí. Prvně ke smrti jako k (ne)jisté události.

Smrt člověka je bezesporu velmi významnou právní událostí,²³⁸ a právě okamžikem smrti zůstavitele vznikne dědici buď prospěch či neprospěch z pozůstalosti. Jak pravil český romanopisec Ladislav Fuks, „*Jediné, co je v životě jisté, je smrt.*“²³⁹ **Smrt je jistá, pouze její hodina je nejistá** (*Mors certa, hora incerta*). Smrt nastane v den, který jistě nastane, ale neví se, kdy nastane. (*dies certus an, incertus quando*).

I přesto, že se neví, kdy smrt nastane, je smrt jistá, nikoli nejistá událost, a tudíž nemůže naplňovat pojem „nejistá událost“ zakotvený v ustanovení § 2756 OZ. Dědická smlouva dle tohoto pohledu nenaplnuje obecné znaky odvážných smluv uvedené v ustanovení § 2756 OZ a není tedy smlouvou odvážnou, neboť prospěch či neprospěch smluvního dědice je vázán na smrti, kterou nelze považovat za nejistou událost.

Pokud by byl pojem „nejistá událost“ nahrazen za pojmem „**nejistá výhoda**“, mající původ v definici odvážných smluv v OZO,²⁴⁰ problém se zařazením dědické smlouvy do smluv odvážných by již dle mého názoru nebyl a žádný výkladový problém

---

²³⁶ KLEIN, Šimon. Quo vadis, dědická smlouvo. In: nkr.cz [online] 22. 6. 2017. [cit. 26. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_554-quo-vadis-dediccka-smlouvo.

²³⁷ BEDNÁŘ, Václav. Dědická smlouva a některé problémy při jejím uzavírání, zejména pak problematika výkladu § 1585 odst. 1 OZ. In: bulletin-advokacie.cz [online] 19. 12. 2017. [cit. 14. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/dediccka-smlouva-a-nektere-problemy-pri-jejim-uzavirani-zejmena-pak-problematika-vykladu-1585-odst.-1-o.-z>.

²³⁸ Zuklínová uvádí: „*Právní událost je součástí objektivní reality: jde o skutečnost, která je v určité podobě a za určitých okolností pro právo významná: objektivní právo ji bere na zřetel a spojuje s ní právní následky*“ In: DVORÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016., s. 206.

²³⁹ FUKS, Ladislav. *Spalovač mrtvol*. E-kniha. In: mlp.cz [online] [cit. 30. 6. 2020] Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/50/74/31/spalovac_mrtvol.pdf.

²⁴⁰ Srov. ustanovení § 1267 císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.

by nevznikl. Koneckonců, dědická smlouva v OZO byla považována za smlouvu odvážnou.²⁴¹

U řady renomovaných právníků stále převládá druhý pohled na věc. „Nejistou událost“ nespatřují v jistotě smrti, ale spojují ji, jak již bylo výše uvedeno, s oním rizikem, které smluvní dědic postupuje při uzavření dědické smlouvy, kdy neví o tom, zda v budoucnu zdědí miliony korun v aktivech či naopak miliony korun v pasivech. Toto riziko souvisí mj. právě s tím, že smrt je sice jistou událostí, nicméně se neví, kdy nastane, a tudíž právě na okamžiku smrti může záležet, zda smluvní dědic bude dědit více aktiv než pasiv. A na základě tohoto je dědická smlouva považována za smlouvu odvážnou. Je tak nutné se zaměřit na odvážnost dědické smlouvy i z tohoto pohledu.

Smluvní dědic se skutečně dostává v dědické smlouvě do rizika tím, že až do poslední chvíle neví, zda aktiva pozůstalosti budou převažovat nad jejími pasivy. Zákon ovšem umožňuje ujednat si v dědické smlouvě některá vedlejší ustanovení, která riziko smluvního dědice poněkud snižují, ne-li úplně eliminují. Představme si případ, kdy smluvní dědic uzavře dědickou smlouvu se zůstavitelem, ve které se zůstavitel zaváže převést ještě za svého života svůj majetek na smluvního dědice a předmětem dědické smlouvy bude pouze tento majetek, konkrétně sepsán ve formě notářského zápisu.²⁴²

Vlastnické právo k takto sepsanému majetku nabývá smluvní dědic již samotným převodem, tj. ještě za života zůstavitele.²⁴³ Z toho plyne, že již nenese riziko toho, že zůstavitel takto sepsaný a převedený majetek zcizí a smluvnímu dědici z pozůstalosti nic nezůstane. Bude i za těchto podmínek dědická smlouva smlouvou odvážnou?

Domnívám se, že pokud by dědická smlouva byla uzavřena výše uvedeným způsobem, lze uvažovat o nějakém riziku, které smluvní dědic postupuje, pouze v případě, pokud by bylo v dědické smlouvě sjednané peněžní či jiné protiplnění smluvního dědice, které by doživotně poskytoval zůstaviteli i po tom, co byl majetek převeden. Smluvní dědic totiž neví, jak dlouho bude zůstavitel ještě naživu, a tak ani

---

²⁴¹ KLEIN, Šimon. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. Ad Notam: notářský časopis. 2013, č. 4, s. 14-17.

²⁴² Blíže k převodu majetku na smluvního dědice za života zůstavitele viz kapitola 3. 5. 2.

²⁴³ FIALA, Roman et al. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475-1720). 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře, s. 298.

netuší, kolik bude muset ve finále zůstavitelovi plnit. Bednář k tomu uvádí, že lze toto riziko smluvního dědice odstranit tím, že se ve smlouvě sjedná maximální výše renty, kterou smluvní dědic zůstavitelovi poskytne.²⁴⁴

Určitou analogii dědické smlouvy je možné spatřovat s institutem zcizení dědictví dle ustanovení § 1714 a násl. OZ. Jeho podstatou je to, že dědic, zcizitel, převádí smlouvou po smrti zůstavitele své dědictví na jinou osobu, nabyvatele.

Předmětem smlouvy o zcizení dědictví je tedy dědické právo zcizitele. A právě tato smlouva o zcizení dědického práva může být jak smlouvou odvážnou, tak nikoli. Základním rozlišovacím prvkem mezi tím, zda je odvážnou či není, je to, zda byl za základ smlouvy vzat seznam práv a povinností či nikoli. Pokud ne, nabyvatel neví, zda dědictví není předlužené a vstupuje tedy do rizika, a pak půjde o smlouvu odvážnou. Pokud je ovšem sepsán seznam práv a povinností, potom se prvek nejistoty vytrácí, neboť rozsah dědického práva je upřesněn a nabyvatel ví, co ho čeká.²⁴⁵ Zde zákonodárce odvážnost smlouvy v „riziku“ spatřuje, což značí, že by bylo možné podřadit pod spojení „nejistá událost“ dle ustanovení § 2756 OZ. Nabyvatel je zde totiž v podobném postavení (riziku) jako smluvní dědic a zákonodárce smlouvu o zcizení dědictví za odvážnou považuje až na výše uvedenou výjimku, kdy dojde k sepsání seznamu práv a povinností.

Pokud by se tak přistoupilo na druhý pohled, a totiž spojení nejisté události s rizikem, které podstupuje smluvní dědic, bylo by možné *per analogiam* uvažovat o dědické smlouvě jako o smlouvě odvážné vždy, až na jednu výjimku. Výjimkou by byla pouze výše uvedená situace dle ustanovení § 1589 odst. 1 OZ, kdy by si strany dědické smlouvy sjednaly převod konkrétního majetku, sepsaného notářským zápisem, ještě za života zůstavitele a zůstavitel by nepřevědl všechnen svůj majetek, anebo by získal po převodu další majetek. Dědická smlouva by se poté vztahovala jen na majetek takto sepsaný a smluvní dědic by v tomto měl jistotu. Tento pohled na dědickou smlouvu je pravděpodobnější.

---

²⁴⁴ BEDNÁŘ, Václav, op. cit.

²⁴⁵ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo.*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 188-189.

Pokud by se přistoupilo na první způsob, tj. čistě jazykový výklad ustanovení § 2756 OZ, tak dědická smlouva odvážnou standardně nebude, neboť prospěch či neprospěch smluvního dědice je závislý na smrti zůstavitele, což je jistá událost.

Otázka odvážnosti dědické smlouvy je stěžejní z hlediska aplikace některých právních ustanovení dle části čtvrté OZ. Dle ustanovení § 2757 OZ se na odvážné smlouvy nedají aplikovat ustanovení o neúměrném zkrácení (srov. ustanovení § 1793 a násl. OZ) ani ustanovení o změně okolností (srov. ustanovení §1764-1766 OZ).

4.2 Je dědická smlouva postupitelná?

V této kapitole bude pojednáno o (ne)možnosti postoupení dědické smlouvy. Prvně bude obecně vymezen institut postoupení smlouvy v OZ a následně bude zkoumáno, zda ho lze aplikovat i na dědickou smlouvu.

4.2.1 Postupitelnost smluv obecně

Postoupení smlouvy, *cese smlouvy*, je v našem občanském právu nový institut, doplňující příbuzné instituty upravené již za účinnosti minulého občanského zákoníku, jako je například institut postoupení pohledávky (*cese*).

Obecná úprava o cesi smlouvy v předchozí právní úpravě občanského práva chyběla, nicméně zde existovala speciální úprava, platící i dnes, o postoupení smlouvy o zájezdu. Fakticky však k postoupení smlouvy docházelo kombinací institutů postoupení pohledávky, tj. *cesí*, a převzetím dluhu, tj. *privativní intercesí*. Pokud chtěly smluvní strany uzavřít smlouvu o postoupení smlouvy, v praxi to tedy bylo možné, uzavíraly ji však vzhledem k absenci doslovné právní úpravy jako smlouvu *inominátní* a vyžadoval se souhlas všech tří zúčastněných.²⁴⁶

V současnosti se právní úprava postoupení smlouvy nachází v ustanovení § 1895 a násl. OZ. Definice postoupení smlouvy je zakotvena v ustanovení § 1895 odst. 1 OZ, které stanoví: „*Nevylučuje-li to povaha smlouvy, může kterákoli strana převést jako postoupitel svá práva a povinnosti ze smlouvy nebo z její části třetí osobě, pokud s tím postoupená strana souhlasí a pokud nebylo dosud splněno.*“

---

²⁴⁶ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část* (§1721-2054). 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 792.

K podstatě postoupení smluv, uvádí důvodová zpráva k OZ²⁴⁷ toto: „*Podstata postoupení smlouvy je v tom, že po uzavření smlouvy jedna ze smluvních stran svá práva a povinnosti ze smlouvy smluvně převede na třetí osobu a vzhledem k tomu, že se takový postup podstatně dotýká právního postavení druhé strany původní smlouvy, vyžaduje se k postupu smlouvy její souhlas udělený předem, anebo následně.*“

Od cese se liší tím, že se převádí nejen právo ale i povinnost,²⁴⁸ a to celé je podmíněno souhlasem²⁴⁹ druhé strany smlouvy, který se u cese nevyžaduje. Velmi dobře shrnul rozdíl mezi cesí a cesí smlouvy Tintěra: „*U cese pohledávky dochází pouze ke změně věřitele pohledávky, která je obsahem závazku, a dlužník této pohledávky nemusí s postoupením projevit souhlas. Při postoupení smlouvy dochází k převodu všech práv a povinností jedné ze stran závazku, přičemž druhá strana musí s postoupením souhlasit.*“²⁵⁰

Aby bylo možné smlouvu postoupit, její povaha to nesmí vylučovat.²⁵¹ Dle důvodové zprávy k OZ²⁵² budou vyloučeny především smlouvy, které: „*...obsahují závazek k osobnímu plnění některé ze smluvních stran a jeho plnění závisí na osobních vlastnostech jedné či druhé strany.*“ V praxi si pod tím můžeme představit kupříkladu o smlouvu o dílo, v níž se slavný sochař zaváže objednateli vytesat sochu natolik specifickou, že ji může zhotovit jen on sám. „*Nevylučuje-li to povaha smlouvy*“ je neurčitý právní pojem, který však může hrát velmi důležitou roli v otázce postupitelnosti dědické smlouvy, viz dále.

---

²⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1895 až 1900, s. 457-458.

²⁴⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře, s.348.

²⁴⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1895 odst. 1: „*Nevylučuje-li to povaha smlouvy, může kterákoli strana převést jako postupitel svá práva a povinnosti ze smlouvy nebo z její části třetí osobě, **pokud s tím postoupená strana souhlasí a pokud nebylo dosud splněno.***“

²⁵⁰ TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku.* 1.vydání. Praha: Leges, 2013., s. 77.

²⁵¹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1895 odst. 1: „*Nevylučuje-li to povaha smlouvy, může kterákoli strana převést jako postupitel svá práva a povinnosti ze smlouvy nebo z její části třetí osobě, **pokud s tím postoupená strana souhlasí a pokud nebylo dosud splněno.***“

²⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1895 až 1900, s. 457-458.

4.2.2 Postupitelnost dědické smlouvy

Možnost postoupení dědické smlouvy je nutné rozlišovat podle jednotlivých stran dědické smlouvy. Nejprve bude rozebrána možnost postoupení dědické smlouvy ze strany smluvního dědice.

Ustanovení § 1588 odst. 1 věta druhá OZ *a contrario* připouští, aby pokud je to v dědické smlouvě výslovně ujednáno, mohl smluvní dědic převést své právo na jinou osobu.²⁵³ Dvořák v souvislosti s tím uvádí, že převod musí být výslovně ujednáno a hovoří o posílení osobního prvku vázaného v dědické smlouvě na smluvního dědice.²⁵⁴

Šešina a spol. tvrdí, že na základě ustanovení § 1588 lze v dědické smlouvě bez dalšího ujednat možnost postoupení dědické smlouvy řídicí se ustanoveními § 1895 a násl. OZ, tedy ustanoveními o postoupení smluv. Je zde nutný pouze souhlas s tímto postoupením ze strany zůstavitele, jakožto postoupené strany, učiněný nejlépe ve formě notářského zápisu. Zůstavitel tím *de facto* dává za svého života souhlas s novým nabyvatelem, s novým dědicem. Aplikovat se bude toto ustanovení nejčastěji u dědických smluv ve prospěch třetího.²⁵⁵

U odborné veřejnosti ovšem nepanuje shoda v účelu ustanovení § 1588 odst. 1 věta druhá OZ. Toto zákonné ustanovení cílí dle Bílka primárně na omezenou možnost zcizovat dědictví po smrti zůstavitele dle ustanovení § 1714 OZ. Bílek argumentuje tím, že pokud by ustanovení v dědické smlouvě umožňovalo převádět smluvnímu dědici práva a povinnosti z dědické smlouvy bez dalšího, došlo by k rozporu s ustanovením § 1514 odst. 2 OZ. Bílek připouští možnost postoupení smlouvy za života zůstavitele dle ustanovení § 1895, ale pouze za situace, kdy smlouva obecně připouští postoupení práv a povinností smluvního dědice a zůstavitel dá souhlas s jejich převodem na konkrétní osobu. Nakonec Bílek připouští ještě další možnost, jak může smluvní dědic převést svá práva a povinnosti ze smlouvy na třetí osobu. Tato možnost spočívá v tom, že v dědické smlouvě bude ustanovení o možnosti převodu práv a povinností smluvního dědice na

---

²⁵³ OZ, ustanovení § 1588 odst. 1 věta druhá: „*Není-li ujednáno něco jiného, nemůže strana povoláná za dědice převést své právo na jinou osobu.*“

²⁵⁴ ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře, s. 215.

²⁵⁵ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr. *Dědické právo. Praktická příručka.* 1. vydání. Praha: Leges, 2019. s. 95.

jednu konkrétní osobu a bude na vůli smluvního dědice, zda svá práva a povinnosti převede.²⁵⁶ Poslední jmenovaná možnost „oklešťuje“ potenciální libovůli smluvního dědice vybrat jakoukoli třetí osobu, a nejedná se tak o zákonem zakázanou (srov. ustanovení § 1514 OZ) jednostrannou změnu projevu vůle zůstavitele.

Zákonné ustanovení § 1588 odst. 2 OZ v kombinaci s ustanovením § 1895 OZ dává, s ohledem na výše uvedené, smluvnímu dědici možnost za splnění určitých podmínek, jako je především souhlas zůstavitele v odpovídající formě, dědickou smlouvu třetí osobě postoupit.

Postoupit dědickou smlouvu smluvním dědicem třetí osobě je tak v zásadě možné. Problematické u postoupení dědické smlouvy dle ustanovení § 1895 OZ ze strany smluvního dědice bude nakonec pouze to, zda jde o dědickou smlouvu, kde je dědic zavázán k protiplnění, tj. smlouvu synallagmatickou, typicky v případě, kdy bude ve smlouvě povolání za dědice podmíněno zaplacením určité sumy smluvním dědicem, anebo půjde o dědickou smlouvu asynallagmatickou, tj. bez protiplnění ze strany smluvního dědice, což je typicky dědická smlouva v „základu“, tj. bezúplatná dědická smlouva bez jakýkoliv vedlejších ujednání. O problematice postoupení asynallagmatických smluv blíže viz kapitola 6. 12.

Zůstaviteli ustanovení § 1588 odst. 1 OZ převod práv a povinností neumožňuje. I když by se teoreticky dalo uvažovat o aplikaci ustanovení § 1895 OZ bez „zmocnění k převodu“ v ustanovení § 1588 OZ. Ani za těchto okolností by však postoupení dědické smlouvy ze strany zůstavitele nebylo možné.

Postupitel vždy smluvně převádí „svá práva a povinnosti ze smlouvy“ na třetí osobu. Obsah smlouvy se nemění, mění se pouze smluvní strany.²⁵⁷ Je vyloučeno postoupení smlouvy, jejíž obsah by se změnou smluvní strany změnil.²⁵⁸ Jestliže, by zůstavitel postoupil, logicky by se změnou zůstavitele došlo i ke změně obsahu dědické smlouvy, což je vyloučené.

---

²⁵⁶ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 296.

²⁵⁷ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 348.

²⁵⁸ Tamtéž.

4.2.2.1 Forma postupní smlouvy, kterou smluvní dědic postupuje smlouvu dědickou

Výše bylo řečeno, že práva a povinnosti smluvního dědice z dědické smlouvy lze za určitých okolností díky kombinací ustanovení § 1588 odst. 1 § 1895 a násl. OZ, převést. Jaká však bude forma smlouvy o postoupení, jestliže se budou převádět práva a povinnosti z dědické smlouvy?

Pro dědickou smlouvu stanovil zákonodárce obligatorně přísně písemnou formu, tj. formu veřejné listiny.²⁵⁹ Stejný požadavek pak zákonodárce klade i na její změnu.²⁶⁰ U postupní smlouvy však zákonodárce žádnou formu výslovně nestanovil. S ohledem na ustanovení § 564 OZ je změna obsahu smlouvy možná pouze stejnou či přísnější formou, než v jaké byla uzavřena.

Aplikace ustanovení § 564 OZ je však pro postupní smlouvu vyloučena, neboť při postoupení smlouvy ke změně obsahu smlouvy vůbec nedochází.²⁶¹ Obecně se u právních jednání vychází z *principu jejich bezformálnosti*²⁶², tj. pokud zákon či smlouva výslovně nestanoví formu písemnou²⁶³ či přísně písemnou, mohou si strany zvolit právně jednat i ústní formou.

Požadavek na formu smlouvy o postoupení smlouvy zákon výslovně neupravuje, *a contrario* lze tedy dovodit možnost jejího uzavření v jakékoli formě. Pokud jde o projev vůle, je možné sjednání takové smlouvy i mlčky čili konkludentně.²⁶⁴

---

²⁵⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1582 odst. 2: „*Dědická forma vyžaduje formu veřejné listiny.*“ Blíže k problematice formy dědické smlouvy viz kapitola 3. 4.

²⁶⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 564: „*Vyžaduje-li zákon pro právní jednání určitou formu, lze obsah právního jednání změnit projevem vůle v těže nebo přísnější formě; vyžaduje-li tuto formu jen ujednání stran, lze obsah právního jednání změnit i v jiné formě, pokud to ujednání stran nevylučuje.*“

²⁶¹ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část* (§1721-2054, op. cit. s. 792.

²⁶² Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 559: „*Každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem.*“

²⁶³ Písemnou formu vyžaduje například kupní smlouva při koupi či prodeji nemovité věci dle ustanovení § 2128 zákona č. 89/2012 Sb.

²⁶⁴ ŠVESTKA, Jirí, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit. s. 349.

S ohledem na právní jistotu je však nutné trvat na požadavku, aby postupní smlouva byla vždy ve formě, ve které bylo původní právní jednání stran.²⁶⁵

Z výše uvedeného plyne, že smlouvu o postoupení smlouvy dědické je z pohledu právní jistoty nejvhodnější uzavřít ve formě veřejné listiny. To, jestli praxe připustí i méně přísnou formu, ukáže až čas.

4.3 Jaký je vztah dědické smlouvy a smlouvy o zřeknutí se dědického práva?

Zřeknutí se dědictví²⁶⁶ či také zřeknutí se dědického práva neboli *renunciace* je, stejně jako dědická smlouva, nově zakotvený smluvní institut dědického práva v OZ. Je tak na místě tyto dvě smlouvy navzájem porovnat a nastínit jejich vzájemný vztah. Na úvod je třeba vymezit institut zřeknutí se dědického práva.

Zřeknutí se dědického práva bylo v předchozím občanském zákoníku vyloučeno.²⁶⁷ Svoboda a Klička v souvislosti s novým institutem zřeknutí se dědického práva uvádí, že v novém občanském zákoníku bylo nutné právně zakotvit neformální a právně nezavazující „rodinné dohody“. Prostřednictvím těchto dohod se potenciální dědicové dohodli za života zůstavitele na tom, kdo bude co dědit po jeho smrti. Díky jejich právní nezávaznosti však nepředěly dědickým sporům po smrti zůstavitele, a v důsledku toho nedocházelo úspěšně k dohodě o vypořádání dědictví v rámci dědického řízení.²⁶⁸ Nová právní úprava zakotvuje zřeknutí se dědického práva v ustanovení § 1484

---

²⁶⁵ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část* (§1721-2054), op. cit., s. 792.

²⁶⁶ Fiala a Beerová uvádí, že v ustanovení souvisejících s ustanovením § 1484 zákona č. 89/2012 Sb. zákonodárce používá nesprávného pojmu zřeknutí se *dědictví*. To není dle jejich názoru terminologicky přesné. S ohledem na definici dědictví v zákoně č. 89/2012 Sb. by se mělo hovořit pouze o zřeknutí se dědického práva. In: FIALA, Roman et al. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475-1720). 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře., s. 53.

²⁶⁷ Srov. zákon č. 40/1964 Sb., ustanovení § 574 odst. 2.

²⁶⁸ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA, op. cit., s. 45.

OZ²⁶⁹. Jde o smlouvu, obligatorně ve formě veřejné listiny, kterou se budoucí dědic²⁷⁰ předem zřiká svého dědického práva.

V řadě států zřeknutí se dědictví splývá v jedno s dědickou smlouvou.²⁷¹ Smlouva o zřeknutí se dědictví je považována za dědickou i dle evropského nařízení č. 650/2012 Sb.²⁷² Český zákonodárce se však rozhodl tyto dva nástroje dědického práva od sebe oddělit. Zřeknutí se dědictví je pak v českém právním řádu inspirováno především rakouským občanským zákoníkem (ABGB), nicméně došlo zde k detailnější úpravě, než je tomu u našich jižních sousedů.²⁷³ Vzhledem k některým rozdílům²⁷⁴ dědické smlouvy a smlouvy o zřeknutí se dědického práva je na místě komparace těchto dvou institutů. Jejich společné vlastnosti spočívají především v tom, že oba instituty jsou smlouvy dědického práva, musí mít formu veřejné listiny a jednou smluvní stranou musí být vždy zůstavitel. Obě smlouvy jsou dle notářského řádu evidovány v evidenci právních jednání pro případ smrti.²⁷⁵ Díky jejich smluvní povaze se přiměřeně aplikují na oba tyto instituty ustanovení části čtvrté OZ.

Dědická smlouva a smlouva o zřeknutí se dědického práva se v mnohém liší. Dědická smlouva právo smluvnímu dědici zakládá, zatímco smlouvou o zřeknutí dědictví se dědic svého práva zřiká.²⁷⁶ Dědická smlouva je dědickým titulem, a zároveň pořízením pro případ smrti.²⁷⁷ Smlouva o zřeknutí se dědictví dědickým titulem není.²⁷⁸ Pořízením pro případ smrti jsou dle ustanovení § 1491 OZ dědická smlouva, závěť a dovětek. Bílek

---

²⁶⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1484:

Odst. 1: „*Dědického práva se lze předem zřici smlouvou se zůstavitelem; není-li jinak ujednáno, působí zřeknutí i proti potomkům. Kdo se zřekne dědického práva, zřiká se tím i práva na povinný díl; kdo se však zřekne jen práva na povinný díl, nezřiká se tím práva z dědické posloupnosti.*

Odst. 2: „*Zřekl-li se někdo dědického práva ve prospěch jiné osoby, má se za to, že zřeknutí platí, jen stane-li se tato osoba dědicem.*“

Odst. 3: „*Smlouva vyžaduje formu veřejné listiny; práva a povinnosti z ní však mohou být zrušeny, pokud strany dodrží písemnou formu.*“

²⁷⁰ Hovoří se o tzv. „*presumptivním dědici*“.

²⁷¹ Blíže k této problematice viz kapitola 9. 1.

²⁷² PFEIFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 167.

²⁷³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1484, s. 364-366.

²⁷⁴ Rozdílnost smluv může být částečně dána tím, že český zákonodárce se u smlouvy o zřeknutí se dědického práva inspiroval v Rakousku, zatímco u dědické smlouvy byla hlavním inspirativním zdrojem švýcarská právní úprava.

²⁷⁵ Srov. zákon č. 358/1992 Sb., ustanovení § 35b odst. 1 písm. a) a e).

²⁷⁶ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 292.

²⁷⁷ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1476 a § 1491. Blíže k této problematice viz kapitola 3. 1.

²⁷⁸ Tamtéž.

však za pořízení pro případ smrti považuje i smlouvu o zřeknutí se dědictví.²⁷⁹ Pokud by se přistoupilo na to, že smlouva o zřeknutí se dědictví je pořízením pro případ smrti, mohlo by to být poněkud problematické (viz dále). Lze se však shodnout na tom, že jak dědická smlouva, tak smlouva o zřeknutí se dědického práva, jsou právní jednání pro případ smrti.

Dědickou smlouvou může zůstavitel povolát za dědice i třetí osobu, nikoli pouze druhou smluvní stranu.²⁸⁰ U zřeknutí se dědictví je možné pouze to, aby se strana odlišná od zůstavitele zřekla svého dědického práva ve prospěch třetí osoby, a to za podmínky, že se tato třetí osoba stane dědicem.²⁸¹

Dědická smlouva nelze uzavřít v zastoupení, ale pouze osobně²⁸². U smlouvy o zřeknutí se dědictví však zákon mlčí. Zastoupení smluvních stran, tj. jak zůstavitele, tak druhé smluvní strany, je tak u zřeknutí se dědictví fakticky možné. Dle Dvořáka připadá v úvahu jak zastoupení zákonné, tak zastoupení opatrovníkem, tak i zastoupení na základě plné moci.²⁸³ Zde lze demonstrovat, proč by bylo problematické považovat smlouvu o zřeknutí se dědického práva za pořízení pro případ smrti. Ustanovení § 458 OZ stanoví: *„Zákonný zástupce nebo opatrovník není oprávněn za zastoupeného právně jednat v záležitostech týkajících se vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských povinností a práv, jakož i pořízení pro případ smrti nebo prohlášení o vydědění a jejich odvolání“* Pokud by se tedy přistoupilo na to, že smlouva o zřeknutí se dědického práva je pořízením pro případ smrti, nebylo by pro zůstavitele a potenciálního dědice možné uzavřít ji v zákonném zastoupení či v zastoupení opatrovníkem a zbývalo by pouze zastoupení na základě plné moci.

Zůstavitel uzavírající dědickou smlouvu musí být plně svéprávný a zletilý.²⁸⁴ Zde zákon tak přísný požadavek pro způsobilost uzavřít smlouvu o zřeknutí se dědictví nestanoví, a tudíž není nutné, aby stranami zřeknutí se dědictví byly pouze osoby zletilé.

---

²⁷⁹ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 292.

²⁸⁰ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1582 odst. 1.

²⁸¹ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1484 odst. 2.

²⁸² Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1584 odst. 2. Blíže k této problematice viz kapitola 3. 2.

²⁸³ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 41.

²⁸⁴ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1585 odst. 2. Více o způsobilosti subjektů uzavírající dědickou smlouvu viz kapitola 3. 2.

OZ v ustanovení § 1586 stanoví: „*Byla-li dědická smlouva uzavřena s tím, že se ostatní dědici zřekli svého dědického práva, pozbývá zřeknutí se dědictví účinky, nedědí-li dědic povoláný v dědické smlouvě.*“ Právní úprava zde cílí především ochranu zákonných či nepominutelných dědiců, kteří se zříkají svého dědického práva. Pokud zůstavitel uzavře dědickou smlouvu, musí smluvní dědic dědit, jinak zřeknutí se dědictví pozbude právních účinků.²⁸⁵ Dvořák tvrdí, že ačkoli zřeknutí se dědictví a dědická smlouva jsou dva samostatné smluvní typy, lze vtělit obsah obou z nich do jednoho smluvního dokumentu.²⁸⁶

Stejně jako dědická smlouva, může být i smlouva o zřeknutí se dědického práva úplatná. U úplatné dědické smlouvy smluvní dědic zavazuje zůstaviteli poskytnout peníze či jiné majetkové protiplnění, aby ho ustanovil dědicem. U smlouvy o zřeknutí se dědického práva, poskytuje zůstavitel protiplnění nepominutelnému dědici, aby se vzdal svého povinného dílu.²⁸⁷ Je zde třeba upozornit na to, že pokud se dědic zřekne svého dědického práva, ale ponechá si své právo na povinný díl, bude ho muset smluvní dědic vyplatit, uplatní-li na něj nepominutelný dědic své právo.²⁸⁸

Kombinací těchto dvou smluvních institutů dědického práva může zůstavitel s více nepominutelnými dědici smluvně pořídit téměř²⁸⁹ o celé pozůstalosti ve prospěch osoby odlišné od nepominutelných dědiců. V důsledku zřeknutí se dědického práva budou potomci z dědění vyloučeni a osobě povolané za smluvního dědice prostřednictvím dědické smlouvy bude dědické právo založeno.

4.4 Jde v dědické smlouvě vyloučit možnost odmítnout dědictví?

Dědic má právo dědictví odmítnout. Vyplývá to z ustanovení § 1485 a násl. OZ. Dědic podle ustanovení § 1485 a násl. OZ učiní po smrti zůstavitele neodvolatelné prohlášení vůči soudu a to výslovně, vážně, v zákonné lhůtě, bez podmínek či výhrad. Na

---

²⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1586, s. 394.

²⁸⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 212.

²⁸⁷ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 292.

²⁸⁸ ŠEŠINA, Martin, MUŽIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 102.

²⁸⁹ Zůstavitel zde naráží na „volnou čtvrtinu“ stanovenou v § 1585 zákona č. 89/2012 Sb. Blíže k této problematice viz kapitola 3. 5. 1.

rozdíl od zřeknutí se dědictví se tak neděje smlouvou mezi dědicem a zůstavitelem, což je logické, neboť se jedná o právní jednání učiněné až po smrti zůstavitele.

Institut odmítnutí dědictví je jedinou možností dědice, jak neodpovídat za dluhy a zároveň se zbavit všech povinností uložených mu zákonem či zůstavitelem.²⁹⁰ Existuje zde však výjimka, která dědici právo odmítnout dědictví neumožňuje a ta souvisí s dědickou smlouvou.

V dědické smlouvě je možné vyloučit možnost dědice odmítnout dědictví. Vyplývá to z ustanovení § 1485 odst. 1 OZ, který stanoví: *„Dědic má právo po smrti zůstavitele dědictví odmítnout; smluvní dědic však jen, pokud to není dědickou smlouvou vyloučeno. Odmítá-li dědictví nepominutelný dědic, může dědictví odmítnout s výhradou povinného dílu.“*

Fiala a Beerová hovoří o tom, že jde o první výjimku ze zásady, že každý má právo odmítnout nabytí vlastnictví. Dědic může dědictví zcizit či se ho vzdát, nicméně poté bude odpovídat za dluhy solidárně s osobou, v jejíž prospěch se dědictví vzdal či na kterou smlouvou o zcizení dědického práva své dědictví převedl.²⁹¹

To, že je dle zákona možné, aby si strany v dědické smlouvě ujednali nemožnost smluvního dědice dědictví odmítnout, zakládá značnou nejistotu smluvního dědice, zda náhodou nezdědí vysoké dluhy, které by musel následně přijmout a odpovídat za ně celým svým majetkem. Naštěstí zde existuje již několikrát zmíněný institut výhrady soupisu pozůstalosti, který dědici umožňuje, aby odpovídal za dluhy jen do výše hodnoty nabytého dědictví.

Výhradu soupisu pozůstalosti může dědic uplatnit vždy a nemůže se tohoto svého práva zbavit ani ujednáním v dědické smlouvě.²⁹² V případě, že by dědická smlouva umožňovala i to, byla by dědická smlouva, vzhledem k neomezené odpovědnosti za dluhy zůstavitele v českém dědickém právu, skutečně smlouvou „sebevražednou“.

---

²⁹⁰ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 214.

²⁹¹ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 58.

²⁹² NEVRKLA, Luboš. Výhrada soupisu pozůstalosti. In: epravo.cz [online] 30. 9. 2014 [cit. 23. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyhrada-soupisu-pozustalosti-95527.html>.

Na závěr se zdá nutné zmínit, že z ustanovení § 1702 OZ vyplývá to, že pokud zůstavitel uzavře dědickou smlouvu se smluvním dědicem, ve které bude smluvnímu dědici stanovena nějaká povinnost (např. podmínka vystudovat vysokou školu), nemůže se smluvní dědic této povinnosti zprostit tím, že dědictví na základě dědické smlouvy odmítne a místo toho bude dědit ze zákona, tedy na základě intestátní posloupnosti, protože je to pro něj výhodnější. Buď smluvní dědic bude dědit i s povinností nebo dědit nebude. Drápal k rozsahu, v jakém nedojde k dědění ze zákona, uvádí, že dědic nemůže na základě zákona nabýt dědictví jen v rozsahu v jakém mu svědčilo dle dědické smlouvy.²⁹³

4.5 Jaké je uplatnění dědické smlouvy v praxi?

Již v roce 2015 upozorňoval Bílek na nízký zájem o uzavírání dědických smluv ze strany veřejnosti, a to hlavně díky problematickému ustanovení § 1585 odst. 1 OZ, které neumožňuje pořídit dědickou smlouvou o celé pozůstalosti, a ustanovení § 1588, které umožňuje zůstaviteli libovolně nakládat s majetkem i po uzavření dědické smlouvy.²⁹⁴

Dědická smlouva je i nadále v praxi málo využívána hlavně z důvodu nutnosti zachovat volnou čtvrtinu pozůstalosti dle ustanovení § 1585 odst. 1 OZ. V roce 2019 to konstatoval i prezident Notářské komory České republiky Neubauer.²⁹⁵

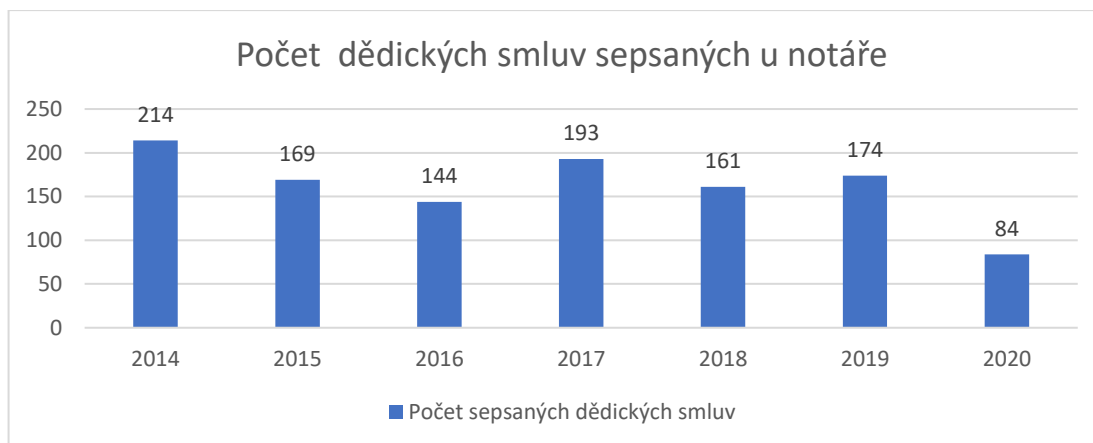
Na grafu (viz níže) je znázorněn vývoj v počtu uzavřených dědických smluv v České republice od účinnosti OZ do současnosti. Osobně se domnívám, že nejen výkladově problematická zákonná úprava a omezení obsahu dědické smlouvy jsou důvody malého zájmu veřejnosti. Problematická může být dle mého názoru i nízká informovanost veřejnosti o existenci tohoto právního institutu, aby se však nejednalo o pouhou fabulaci, byl by nutný další výzkum. Pro srovnání je uveden i grafický vývoj v počtu závětí sepsaných u notáře.

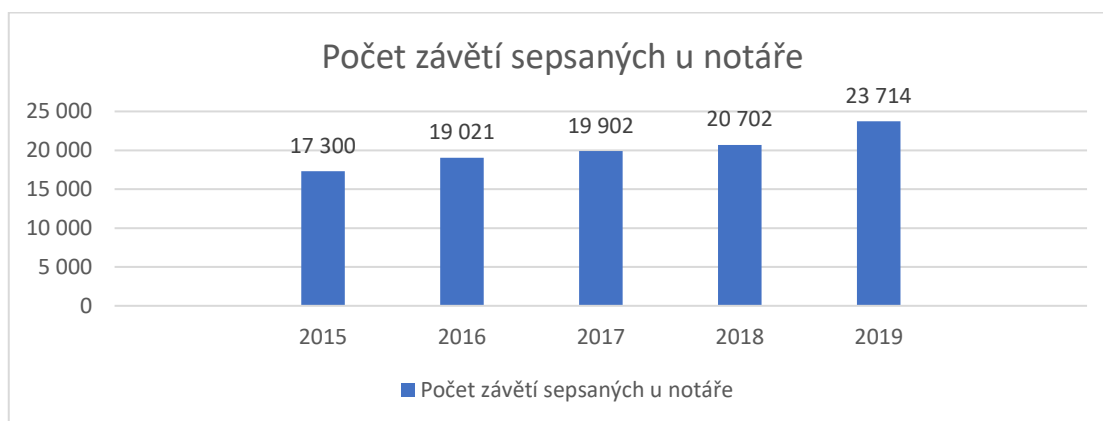
²⁹³ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 580.

²⁹⁴ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 289.

²⁹⁵ NEUBAUER, Radim In: JAKEŠOVÁ, Dana. Dědická smlouva stojí výš než závěť. Dědicům tak dává větší jistotu. In: idnes.cz [online] 12. 7. 2019 [cit. 27. 6. 2020] Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/financni-radce/dedictvi-zavet-pozustali-notar-majetek-zustavitel-posledni-vule-dedic-dedicka-smlouva.A190709_110324_viteze_daja.

296

297

²⁹⁶ Graf je vytvořen na základě statistických dat poskytnutých Notářskou komorou ČR prostřednictvím emailové komunikace s Notářskou komorou ČR ze dnů 24-25.6.2020.

²⁹⁷ Češi loni u notářů sepsali 24.000 závětí, meziročně o 3000 více. In: ceska-justice.cz [online] 7. 7. 2020 [cit 10. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2020/02/cesi-loni-u-notaru-sepsali-24-000-zaveti-mezirocne-3000-vice/>.

5 Dědická smlouva mezi manžely a registrovanými partnery

Dědická smlouva mezi manžely byla známým právním institutem již za první republiky.²⁹⁸ Do českého dědického práva se s účinností OZ dědická smlouva vrátila, ale nová právní úprava rozšířila okruh subjektů způsobilých dědickou smlouvu uzavřít.²⁹⁹ Zákonodárce přesto pro manžele stanovil speciální úpravu. Zvláštní úprava dědických smluv uzavřených mezi manžely je zakotvena v části třetí OZ, a to konkrétně v ustanovení § 1592 a § 1593 OZ.

S dědickou smlouvou se lze v OZ setkat nejen až v části třetí, ale již v rámci právní úpravy manželství³⁰⁰ v části druhé OZ, nazvané Rodinné právo, konkrétně pak v úpravě manželského majetkového práva.

Cílem této kapitoly bude rozebrat a zhodnotit problematiku uzavírání dědických smluv mezi manžely a registrovanými partnery.

5.1 Smlouva mezi manžely, kterou se uspořádávají majetkové poměry manželů pro případ zániku manželství smrtí a která má povahu dědické smlouvy

Součástí manželského majetkového práva je především majetkový soubor označovaný jako společné jmění manželů.³⁰¹ Společné jmění³⁰² manželů podléhá dle ustanovení § 708 odst. 2 OZ zákonnému, smluvenému, anebo režimu založenému rozhodnutím soudu.³⁰³ Dle ustanovení **§ 718 odst. 2 OZ** lze pak smlouvou uspořádat majetkové poměry pro případ zániku manželství. Pokud se jedná o případ zániku

---

²⁹⁸ Blíže k této problematice viz kapitola 2. 2 a násl.

²⁹⁹ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 2 a násl.

³⁰⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 655: „*Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“

³⁰¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 50.

³⁰² Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 708 odst. 1 věta první: „*To, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů, je součástí společného jmění manželů.*“

³⁰³ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 708 odst. 2.

manželství smrtí, považuje se v této části smlouva za smlouvu dědickou, má-li její náležitosti³⁰⁴, a to bez ohledu na smluvený majetkový režim manželů.³⁰⁵

V zásadě existují dle ustanovení § 718 odst. 2 OZ **2 režimy smlouvy**, kterou se uspořádávají majetkové poměry manželů pro případ zániku manželství smrtí jednoho z manželů. V prvním režimu se uplatní fikce smlouvy dědické a o této smlouvě se pak v odborné literatuře hovoří jako o **smlouvě mající povahu smlouvy dědické** a v druhém režimu se poté jedná o **smlouvu, která se za dědickou považovat nedá**. Rozdělujícím kritériem mezi těmito dvěma režimy je to, jestli náležitosti té či oné smlouvy odpovídají náležitostem dědické smlouvy dle ustanovení § 1582 a násl. OZ, či nikoli. Pozornost bude níže věnována, z důvodu zaměření práce, pouze smlouvě mající povahu smlouvy dědické, tedy té, která zákonem stanovené náležitosti dědické smlouvy splňuje bez dalšího.

Zákonné znění „má-li její náležitosti“ je nutné chápat ve smyslu formalit potřebných pro platnost dědické smlouvy. Smlouva musí být ve formě **notářského zápisu**, musí být uzavřena manžely **osobně** a v neposlední řadě musí obsahem smlouvy být povolání za dědice.³⁰⁶ Dále je nutné zkoumat i svéprávnost manželů uzavírající tuto smlouvu.³⁰⁷

Spornou je otázka, o jakém majetku a v jakém rozsahu lze touto smlouvou pořídit. Dále je třeba si položit otázku, zda je tato smlouva mající povahu smlouvy dědické sama o sobě dědickým titulem či nikoli.

Smlouva mající povahu smlouvy dědické je specifický typ dědické smlouvy uzavřené mezi manžely a je značně omezena co do svého rozsahu. **Její rozsah je omezen pouze co do rozsahu společného jmění manželů, a nemůže tak pojednávat o výlučném majetku každého z manželů.**³⁰⁸ Dle Šešiny, Muzikáře a Dobiáše se lze

---

³⁰⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 718 odst. 2.

³⁰⁵ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře, s. 158.

³⁰⁶ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr. *Dědické právo. Praktická příručka.* 1. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 111.

³⁰⁷ HOLÍKOVÁ, Lenka. Možnosti dispozice dědiců s dědickým právem. *Ad notam: notářský časopis.* 2015, roč. 21, č.3, s. 20.

³⁰⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana et al.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975).* Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 230.

přiklonit k názoru, že se neuplatní na společné jmění manželů úprava „volné čtvrtiny“³⁰⁹ dle ustanovení § 1585 OZ. Manželé tak mohou smlouvou pořídit o veškerém majetku ve společném jmění manželů a nezůstane jim právo volně pořídit o čtvrtině majetku v jejich společném jmění. Šešina, Muzikář a Dobiáš uvádí, že tato smlouva je: „*dědickým titulem pro pozůstalého manžela k majetku ve společném jmění manželů, který je pro něj touto smlouvou vyhrazen.*“³¹⁰

Jestliže jsou splněny veškeré náležitosti dědické smlouvy, platí pro smlouvu, kterou se uspořádávají majetkové poměry manželů pro případ zániku manželství smrtí, fikce, že se jedná o smlouvu dědickou a **tato smlouva je dědickým titulem.**

Vzhledem k tomu, že dle ustanovení § 3020 OZ³¹¹ se na registrované partnerství³¹² nevztahuje ustanovení o manželství dle části druhé OZ, **nelze smlouvu dle ustanovení § 718 odst. 2 OZ uzavřít mezi registrovanými partnery.**

5.2 Dědická smlouva uzavřená mezi manžely

Ustanovení § 1592 odst. 1 OZ stanoví: „*Manželé mohou uzavřít dědickou smlouvu, podle níž jedna strana povolává druhou za dědice nebo za odkazovníka a druhá strana toto povolání přijímá, anebo se takto za dědice nebo za odkazovníky povolávají navzájem.*“

Domnívám se, že toto zákonné ustanovení značně znevýhodňuje manžele oproti jiným subjektům při uzavírání dědické smlouvy. **Manželé spolu nemohou uzavřít dědickou smlouvu ve prospěch třetí osoby**, tak jako je tomu u obecné úpravy dle ustanovení § 1582 a násl. OZ, ale mohou povolat dědici pouze sami sebe navzájem či jeden druhého.

---

³⁰⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1585: „*Dědickou smlouvou nelze pořídit o celé pozůstalosti. Čtvrtina pozůstalosti musí zůstat volná, aby o ní zůstavitel mohl pořídit podle své zvlášť projevené vůle. Chce-li zůstavitel zanechat smluvnímu dědici i tuto čtvrtinu, může tak učinit závětí.*“ Blíže k problematice volné čtvrtiny viz kapitoly 3. 5. 1 a 7. 3.

³¹⁰ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 112.

³¹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 3020: „*Ustanovení částí první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.*“

³¹² Zákon č. 115/2006 Sb., ustanovení § 1 odst. 1: „*Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.*“

Povolání za dědice navzájem je dle Bílka možné i u jiných subjektů, než jsou manželé.³¹³ Shodného názoru je i Šešina, Muzikář a Dobiáš.³¹⁴ Z uvedeného vyplývá, že **možnost vzájemné dědické smlouvy nenáleží pouze manželům**, ačkoli je třeba připustit, že na to existuje i odlišný názor.³¹⁵ Dvořák poté v souvislosti se vzájemným povoláním za dědice hovoří o tom, že taková dědická smlouva je vždy smlouvou úplatnou.³¹⁶ Pokud by chtěli manželé vzájemně pořídit pro případ smrti o celé pozůstalosti, bude dle Kleina nutné sepsat tři listiny, a to dědickou smlouvu a dvě samostatné závěti.³¹⁷

OZ na základě ustanovení § 1592 odst. 2 umožňuje snoubencům uzavřít dědickou smlouvu před vznikem manželství. Taková smlouva se následně stane účinnou až vznikem manželství.³¹⁸ Znění ustanovení § 1592 odst. 2 OZ není nic jiného než odkládací podmínka.

Zákon pamatuje na případ, kdy manželé uzavřou dědickou smlouvu a následně se rozvedou. OZ v ustanovení § 1593 odst. 1 stanoví: „*Rozvodem manželství se neruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže dědická smlouva určí něco jiného. Po rozvodu manželství se každá strana může domáhat, aby dědickou smlouvu zrušil soud. Soud návrhu nevyhoví, směřuje-li proti tomu, kdo nezapříčinil rozvrat manželství a s rozvodem nesouhlasil.*“ Před manžely tedy stojí několik možností, jak zrušit práva a povinnosti z dědické smlouvy.³¹⁹ Manželé si mohou v dědické smlouvě ujednat, že se rozvodem práva a povinnosti z dědické smlouvy ruší. Neujednají-li si tak, poté je na soudu, aby o jejich zrušení rozhodl na návrh některého z nich. Pro rozvod manželů je nutná podmínka tzv. kvalifikovaného rozvratu manželství.³²⁰

---

³¹³ FIALA, Roman et al. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475-1720). 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 306-307.

³¹⁴ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 93.

³¹⁵ **Novotný a Nováková jsou názoru, že povolání za dědice navzájem je vyhrazeno pouze manželům a jiné subjekty se v dědické smlouvě povolávat za dědice navzájem nemohou.** In: NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník. Dědické právo. Edice právo pro každého*. 2. vydání. Praha: GRADA publishing, 2017. s. 93.

³¹⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. s. 206.

³¹⁷ KLEIN, Šimon. Quo vadis, dědická smlouvo. In: nocr.cz [online] 22. 6. 2017. [cit. 26. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.nocr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_554-quo-vadis-dedicka-smlouvo.

³¹⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1592 odst. 2.

³¹⁹ Blíže k problematice zrušení dědické smlouvy viz kapitola 3. 6.

³²⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 755: „*Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.*“

OZ rozeznává dva typy rozvodů. Předně je to rozvod dle ustanovení § 757 OZ, kdy se nezjišťuje příčina rozvratu manželství a poté je to rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství dle ustanovení § 755 OZ. Je očividné, že ustanovení § 1593 odst. 1 věta třetí cílí na ochranu manžela, který nezapříčinil rozvrat manželství a s rozvodem nesouhlasil. Ustanovení § 1593 odst. 1 souvisí s rozvodem dle ustanovení § 755 OZ, kdy soud zjišťuje příčinu rozvratu manželství. Jestliže jde o rozvod dle ustanovení § 757 OZ, je na úvaze soudu, zdali práva a povinnosti z dědické smlouvy zruší či nikoli.³²¹

Zdá se nutné upozornit, že manželství nezaniká jen rozvodem či smrtí, jak bylo výše uvedeno, nýbrž zaniká dle ustanovení § 29 odst. 2 OZ i za situace, kdy jeden či oba manželé podstoupí změnu pohlaví. To je nutné v souvislosti s ustanovením § 1593 odst. 1 OZ reflektovat a určit, zda se toto ustanovení dá aplikovat i pokud manželství zanikne v důsledku změny pohlaví manželů.

Změna pohlaví nastává dle ustanovení § 29 odst. 1 OZ fakticky, tj. provedením chirurgického zákroku³²² při současném znemožnění reprodukčních funkcí člověka. Změnu pohlaví může podstoupit pouze osoba starší osmnácti let čili osoba zletilá.³²³ OZ v ustanovení § 29 odst. 2 uvádí, že o majetkových povinnostech a právech muže a ženy v době po zániku manželství platí obdobně ustanovení o majetkových povinnostech a právech v době po rozvodu. Dobrovolná k tomu uvádí: „*Pokud dojde k zániku manželství na základě změny pohlaví, má to stejné následky jako rozvod manželství.*“³²⁴ S ohledem na výše uvedené se lze domnívat, že aplikace ustanovení § 1593 odst. 1 je u tohoto způsobu zániku manželství na místě a manželé se tak mohou domáhat zrušení dědické smlouvy po zániku manželství změnou pohlaví. Pokud by se v praxi trvalo na tom, že se toto ustanovení aplikovat nebude, bylo by to k druhému manželu, tj. k tomu, který si pohlaví změnit nenechal, zjevně nespravedlivé a přičící se dobrým mravům.

---

³²¹ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 308.

³²² Blíže k náležitostem potřebným pro změnu pohlaví a chirurgickým výkonům, které ke změně pohlaví směřují viz ustanovení § 21 a násl. zákona č. 373/2011 Sb.

³²³ Požadavek zletilosti vychází z ustanovení § 21 odst. 3 zákona č. 373/2011 Sb. Občanský zákoník kanadské provincie Québec, ze které česká úprava dle důvodové zprávy k ustanovení § 29 zákona č. 89/2012 Sb. vychází, takový požadavek nestanoví a umožňuje, aby změnu pohlaví za zákonných podmínek podstoupila i osoba nezletilá (srov. ustanovení Art. 71. 1. Civil code of Québec).

³²⁴ LAVICKÝ, Petr et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře, s. 193.

Zákon upravuje i vliv prohlášení manželství za neplatné soudem na dědickou smlouvu uzavřenou mezi manžely. Ustanovení § 1593 odst. 2 OZ stanoví: „*Prohlášením manželství za neplatné se ruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže takové manželství již dříve zaniklo smrtí jednoho z manželů.*“

Rozhodnutím soudu, kterým soud vyslovuje neplatnost manželství ze zákona se tedy *ex lege* ruší práva a povinnosti z dědické smlouvy uzavřené mezi manžely. Dědická smlouva mezi manžely však zůstane v platnosti, ačkoli důvody pro neplatnost manželství byly naplněny, pokud ještě před prohlášením soudu o neplatnosti manželství jeden z manželů zemře.³²⁵

Značně problematický může být pro nezletilé manžele³²⁶ zákonný požadavek zletilosti zůstavitele pro možnost pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou. Obecně pro dědickou smlouvu platí, že zůstavitel uzavírající dědickou smlouvu musí být dle ustanovení § 1584 odst. 1 OZ plně zletilý a svéprávný. Již výše bylo uvedeno, že nabytí svéprávnosti uzavřením manželství dle § 30 odst. 2 OZ nezakládá způsobilost zůstavitele pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou. Zákon manželům neustupuje z požadavku zletilosti. Manželům uzavírající dědickou smlouvu nedává žádnou výjimku. Lze se tak domnívat, že **nezletilí manželé nemohou dědickou smlouvou pořídit pro případ smrti**. Pokud nastane situace, kdy bude jeden z manželů zletilý a druhý ne, nemohou ani tak dědickou smlouvu uzavřít, neboť jak bylo výše dovozeno, lze mít za to, že zákonný požadavek zletilosti pro způsobilost uzavřít dědickou smlouvu dopadá i na smluvní stranu odlišnou od zůstavitele (smluvního dědice).³²⁷

Dědická smlouva dle ustanovení § 1592 a § 1593 OZ se od smlouvy dle ustanovení § 718 odst. 2 OZ se a násl. liší v mnohém.

Předně je nutné zmínit to, že **dědickou smlouvou mezi manžely dle ustanovení § 1592 a § 1593 OZ lze pořídit nejen o majetku spadajícím do společného jmění**

---

³²⁵ Tamtéž.

³²⁶ Aby mohli nezletilý muž či nezletilá žena vstoupit do manželství, je dle ustanovení § 672 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. nutné, aby byli plně svéprávní. Soud může dle ustanovení § 672 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb. povolit nezletilému staršímu šestnácti let uzavření manželství, jsou-li pro to důležité důvody. Plnou svéprávnost nabyvá nezletilý okamžikem uzavření manželství a neztrácí ji ani po jeho zániku či pokud je manželství prohlášeno za neplatné soudem. (srov. ustanovení § 30 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb.).

³²⁷ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 2 a násl.

manželů, nýbrž i o majetku výlučném, tj. takovém, který má každý z manželů ve svém výlučném vlastnictví. Dále se na ní uplatní ustanovení § 1585 OZ,³²⁸ tj. obecné ustanovení o dědické smlouvě, které umožňuje zůstaviteli pořídit dědickou smlouvou maximálně o třech čtvrtinách pozůstalosti. O zbylé čtvrtině pak musí manželé pořídit dle své zvlášť projevené vůle³²⁹ Vzhledem k použití analogie a aplikace ustanovení § 3020 OZ na registrované partnerství, je registrovaným partnerům umožněno uzavřít dědickou smlouvu dle ustanovení § 1592 OZ, ale nikoli smlouvu dle ustanovení § 718 odst. 2 OZ. V souvislosti s manželskými dědickými smlouvami aplikovanými na registrované partnery mohou ovšem být některé aspekty právní úpravy ne zcela jasné. O této problematice viz následující kapitola.

5.3 Dědická smlouva mezi registrovanými partnery

Registrované partnerství je dle ustanovení § 1 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství (dále jen „ZRP“): „*trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.*“ Na úvod je třeba říci, že mezi registrovanými partnery okamžikem uzavření registrovaného partnerství nevzniká žádné „společné jmění“. Pokud chtějí registrovaní partneři majetkové společenství, musí uzavřít smlouvu dle ustanovení § 1236 a násl. OZ, jinak nabývají věci pouze do svého výlučného vlastnictví či podílového spoluvlastnictví.³³⁰ Specifikem manželského svazku je právě vznik společného jmění manželů a tato esenciální vlastnost registrovanému partnerství chybí.

Předmětem vzájemných práv a povinností v dědické smlouvě mezi manžely bude především majetek v tomto režimu a součástí dědické smlouvy bude často ujednání obsahující pokyn, kterým se společné jmění manželů vypořádává.³³¹ Majetek v režimu společného jmění registrované partnerství postrádá, a z toho důvodu takové ujednání v dědické smlouvě mezi registrovanými partnery bude chybět.

Stěžejní pro problematiku dědických smluv mezi registrovanými partnery bude ustanovení § 3020 OZ, které stanoví: „***Ustanovení částí první, třetí a čtvrté o manželství***

---

³²⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1585. Více o problematice „volné čtvrtiny“ v dědické smlouvě blíže viz kapitoly 3. 5. 1.

³²⁹ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 108.

³³⁰ ZUKLÍNOVÁ, Michaela et al, op. cit., s. 175.

³³¹ FIALA, Roman et al, op. cit., s. 307.

a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.“ Slovo „obdobně“ však může vyvolávat jisté výkladové a aplikační problémy u ustanovení § 1592 odst. 2 a § 1593 odst. 1 OZ.

Prvně je nutné se vyjádřit k otázce aplikačního problému ustanovení § 1592 odst. 2 OZ, které umožňuje uzavřít dědickou smlouvu i snoubencům. Jak bylo uvedeno výše, jedná se o dědickou smlouvu s odkládací podmínkou. Dle ustanovení § 656 odst. 1 OZ jsou snoubenci muž a žena, kteří hodlají vstoupit do manželství. Má však tento institut svou dobu v registrovaném partnerství? ZRP v ustanovení § 2 hovoří pouze o „osobách vstupujících do partnerství“ nikoli „o osobách hodlajících vstoupit do partnerství“. Definice snoubenců v sobě skrývá určitý prvek plánovanosti a časového rozestupu mezi zasnoubením a vstupem do manželství. Navíc snoubenci při sňatečném obřadu uvádí, že zvážili uspořádání svých budoucích majetkových poměrů. U registrovaného partnerství institut obdobný snoubencům zcela chybí, a proto se lze domnívat, že aplikace tohoto ustanovení na dědické smlouvy mezi registrovanými partnery může být sporná.

Registrované partnerství zaniká dle ustanovení § 14 ZRP buď smrtí jednoho z partnerů, prohlášením partnera za mrtvého, anebo zrušením registrovaného partnerství rozhodnutím soudu. Dále může zaniknout dle ustanovení § 29 OZ změnou pohlaví partnera. I přes znění ustanovení § 3020 OZ³³² je třeba do jisté míry pochybovat o aplikaci ustanovení § 1593 odst. 1 OZ na registrované partnery. Figuruje zde totiž odlišná právní terminologie rozvodu manželství oproti zrušení registrovaného partnerství. Při zániku registrované partnerství soud toto partnerství totiž nerozvede jako v případě manželství, nýbrž ho zruší. Zákon č. 115/2006 Sb. hovoří o tom, že soud zkoumá či nezkoumá (v případě součinnosti druhého partnera) to, jestli vztah fakticky netrvá.³³³ Nezkoumá jako v případě manželství tzv. „kvalifikovaný rozvrat manželství“, tj. že manželství je trvale a hluboce, nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. Ustanovení § 1593 odst. 1 věta třetí OZ výslovně hovoří o rozvratu manželství a dává manželovi, který rozvrat manželství nezapříčinil a s rozvodem nesouhlasil ochranu spočívající v tom, že soud návrhu na zrušení dědické smlouvy nevyhoví, směřuje-li proti tomuto manželovi.

---

³³² Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 3020: „*Ustanovení částí první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.*“.

V nynější³³⁴ právní úpravě registrovaného partnerství nelze spatřovat obdobu kvalifikovaného rozvratu, a tudíž je aplikace ustanovení § 1593 odst. 1 OZ na dědické smlouvy mezi registrovanými sporná.

Aplikace ustanovení § 1593 odst. 2 OZ na registrované partnerství by již předmětem výkladových a aplikačních rozepří být neměla. Registrované partnerství, stejně jako manželství může být soudem prohlášeno za neplatné.³³⁵

Vzhledem k absenci společného jmění nedává dědická smlouva mezi registrovanými partnery, která je obdobou dědické smlouvy mezi manžely, až tak velký smysl. Teoreticky problematická může být aplikace ustanovení § 1593 odst. 1 OZ. Z nynější právní úpravy neplyne, dle mého názoru, zcela jasný úmysl zákonodárce aplikovat ustanovení § 1593 odst. 1 OZ na dědickou smlouvu mezi registrovanými partnery. Do jisté míry problematická může být i aplikace ustanovení § 1592 odst. 2 OZ na dědickou smlouvu mezi registrovanými partnery, neboť registrované partnerství postrádá institut obdobný snoubencům.

Výše uvedené aplikační nejasnosti vztahující se k dědické smlouvě mezi registrovanými partnery by mohla vyřešit novela OZ, která by zpřístupnila institut manželství i stejnopohlavním párům a institut registrovaného partnerství by byl jednou provždy zrušen. Chystaná novela OZ má toto za cíl a počítá se změnou mj. ustanovení § 655 a 656 OZ, kdy se slova „muže a ženy“ nahrazují slovy „dvou lidí“ a dále mění výše zmíněné ustanovení § 29 odst. 2 OZ tak, že manželství již nezanikne změnou pohlaví.³³⁶

---

³³⁴ Je třeba poznamenat, že zde figurovaly dřívější návrhy zákonů týkající se problematiky svazků stejnopohlavních párů, které pracovaly při zániku svazku stejnopohlavních párů právě s pojmoslovím „rozvratu“ namísto „faktického netrvání“. Jmenovitě jde například o vládní návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví z roku 2001. In: Vládní návrh zákona z roku 2001. Sněmovní tisk 1075/0. VI.zák.o partnerském soužití osob téhož pohlaví. In: poslaneckanemovna.cz [online] [cit. 27. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=1075&CT1=0>.

³³⁵ U registrovaného partnerství je to však nikoli na základě zákona č. 89/2012 Sb., ale na základě ustanovení § 5 a násl. zákona č. 115/2006 Sb.

³³⁶ Sněmovní tisk 201/0. část č. 1/4. Novela z.-občanský zákoník. In: poslaneckasnovna.cz [online] [cit. 24. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>.

6 Darování pro případ smrti

Cílem této kapitoly je představit, definovat, zkoumat a zařadit do historického kontextu právní institut darování pro případ smrti. Těžištěm kapitoly je právní úprava v současném českém právu a s ní související aktuální problematické právní otázky. Okrajově bude zmíněna i právní úprava v minulých občanských zákonících účinných na území našeho státu. Pro pochopení důvodu vzniku darování pro případ smrti, jakož i jeho smyslu a účelu, je nutné zprvu nastínit římskoprávní úpravu.

6.1 Římské právo a *donatio mortis causa*

V Institucích je shrnut smysl a účel darování pro případ smrti takto: „*O darování pro případ smrti se jedná tehdy, když by někdo něco měl raději u sebe než u obdarovaného a zároveň raději u obdarovaného než u svého dědice.*“³³⁷

Darování pro případ smrti (*Donatio mortis causa*) mělo v římském právu určitý historický vývoj. Celou dobu se však jednalo o dvoustranné právní jednání. Původně se tato modalita darování užívala pouze v souvislosti, kdy dárce hrozilo smrtelné nebezpečí. Musel být naplněn úmysl dárce rozšířit majetek obdarovaného (*causa donationis*), a zároveň podmínka, že dárce se nachází v nebezpečí života (*causa mortis*).³³⁸ Pokud dárce vyvázl šťastně ze situace, kdy byl v ohrožení života, dar neplatil³³⁹ Obdarovaný dar vracel dárci zpět v okamžiku, kdy pominulo nebezpečí dárce hrozící, a tedy přežil.³⁴⁰

Jak plynul čas, bylo za darování pro případ smrti považováno každé darování s odkládací (*suspensivní*) podmínkou, že obdarovaný přežije dárce. Pokud obdarovaný nepřežil, darování nemělo právních účinků. V justiniánském právu se objevovalo i darování pro případ smrti s podmínkou rozvazovací (*rezolutivní*).³⁴¹

---

³³⁷ BLAHO, Petr a Michal SKŘEJPEK. *IUSTINIANI INSTITUTIONES. JUSTINIÁNSKÉ INSTITUCE*. Praha: Karolinum, 2010. s. 123.

³³⁸ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 252.

³³⁹ HEYROVSKÝ, Leopold, Jan VÁŽNÝ a Otakar SOMMER. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 7. vydání. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1929. s. 550.

³⁴⁰ KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 314.

³⁴¹ Tamtéž.

Dá se říci, že v římském právu existovaly **tři různé modalities *donatio mortis causa***. První modalita spočívala v tom, že dárce v ohrožení života *inter vivos* převedl dar do vlastnictví obdarovaného tradicí (*traditio*) či mancipací (*mancipatio*) a následně po něm tento dar požadoval zpět, pokud unikl hrozbě smrti. Vrácení se mohl domáhat kondicí (*condictionem causa data causa non secuta*). Jestliže byla darovaná věc převedena na obdarovaného *fiducii* ve formě mancipace, měl přeživší dárce další možnost domáhat se vrácení, a to prostřednictvím *actio fiduciae*. Nakonec, pokud se obdarovaný zavázal k vrácení daru stipulací, měl přeživší dárce možnost žaloby ze stipulace (*actio ex stipulatu*). Druhá modalita darování pro případ smrti spočívala v tom, že dárce převáděl na obdarovaného vlastnictví věci s odkládací podmínkou spočívající v tom, že obdarovaný dárce přežije. Obdarovaný se následně stal vlastníkem věci až okamžikem úmrtí dárce. Třetí modalitou bylo, že dárce uzavřel s obdarovaným darování s podmínkou rozvazovací a vlastnictví v případě, kdy dárce přežil obdarovaného, spadlo samo sebou zpět na dárce.³⁴²

Není bez zajímavosti, že **darování pro případ smrti stejně jako odkaz bylo omezeno falciánskou kvartou**,³⁴³ a dary tak nemohly „ukrojit“ z pozůstalosti více jak tři čtvrtiny její hodnoty.³⁴⁴

Darování pro případ smrti nebylo původně jednostranně odvolatelné. Až v justiniánském právu bylo možné dar jednostranně odvolat. Stále však mělo toto právní jednání nespornou výhodu pro dárce v tom, že jeho způsobilost darovat pro případ své smrti nebyla vázána na jeho testovací způsobilost. Darovat tak mohla i osoba, která nemohla pořídit testament.³⁴⁵ Heyrovský uvádí, že takto mohli darovat nedospělý *tutore auctore* či poddaný syn z *peculia* se svolením otcovým, ač jinak nebyli způsobilí učinit poslední pořízení.³⁴⁶

U darování pro případ smrti ve starověkém Římě je vidět jeho postupná transformace z institutu sloužícího Římanům, kteří se ocitli v přímém nebezpečí smrti, v institut do jisté míry obcházející tradiční pořízení pro případ smrti.

---

³⁴² HEYROVSKÝ, Leopold, Jan VÁŽNÝ a Otakar SOMMER, op. cit., s. 550.

³⁴³ KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal, op. cit., s. 315.

³⁴⁴ Blíže o falciánské kvartě viz kapitola 7.

³⁴⁵ KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal, op. cit., s. 314.

³⁴⁶ HEYROVSKÝ, Leopold, Jan VÁŽNÝ a Otakar SOMMER, op. cit., s. 550.

6.2 Nepřípustnost darování pro případ smrti v občanském zákoníku z roku 1964

Občanský zákoník z roku 1964 darování pro případ smrti zakazoval,³⁴⁷ a to pod sankcí absolutní neplatnosti.³⁴⁸ Následoval tak v tomto směru civilní kodex z roku 1950.³⁴⁹

Zákaz darování pro případ smrti v minulé občansko-právní úpravě se opíral mj. o argumentaci, že chrání autonomii vůle vlastníka ve smyslu svobody při pořízení pro případ smrti. Eliáš tento argument rozporuje a tvrdí, že darování pro případ smrti nebylo správně pochopeno. Dle Eliáše nelze posílit tuto svobodu jednotlivce zákazem. Ve prospěch rozšíření autonomie vůle dle něj nehovoří, že zákazem darování pro případ smrti bude jednající zbaven odpovědnosti za své předchozí chtěné jednání.³⁵⁰

Jak bylo výše uvedeno, darování pro případ smrti však existuje v různých modalitách. Zákaz darování pro případ smrti v minulém občanském zákoníku nedopadal na jednu z nich. Bylo možné uzavřít darovací smlouvu, kterou dárce převedl na obdarovaného předmět daru za svého života (*inter vivos*) a podmínil si jeho navrácení, přežije-li obdarovaného. Strany si tuto podmínku musely výslovně ujednat ve smlouvě.³⁵¹

Z výše uvedeného plyne, že dárce s obdarovaným mohli za účinnosti minulého občanského zákoníku platně uzavřít darovací smlouvou s rozvazovací (*rezolutivní*) podmínkou, že přežije-li dárce obdarovaného, předmět daru se mu vrátí do vlastnictví.

---

³⁴⁷ Zákon č. 40/1964 Sb., ustanovení § 628 odst. 3: „*Neplatná je darovací smlouva, podle níž má být plněno až po dárcově smrti.*“

³⁴⁸ Tamtéž, ustanovení § 39: „*Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům.*“

³⁴⁹ Zákon č. 141/1950 Sb., ustanovení § 385: „*Darovací smlouva je neplatná, pokud má být podle ní plněno až po dárcově smrti.*“

³⁵⁰ ELIÁŠ, Karel et al. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Svazek 2. (§ 488-800)*. Praha: Linde Praha, a.s., s. 1884-1885.

³⁵¹ Tamtéž.

K *donatio mortis causa* tak, jak ho zná současný občanský zákoník, nemohlo dojít. V současné právní úpravě nabývá obdarovaný předmět daru do vlastnictví až dnem smrti dárce, nikoli za jeho života (viz dále).

6.3 Stručně o darování v současném občanském zákoníku

Darování je v OZ zakotveno v ustanovení § 2055 a násl. Definice darovací smlouvy je v ustanovení § 2055 odst. 1 OZ, které stanoví: „*Darovací smlouvou dárce bezplatně převádí vlastnické právo k věci nebo se zavazuje obdarovanému věc bezplatně převést do vlastnictví a obdarovaný dar nebo nabídku přijímá.*“ Hlavními pojmovými znaky darování jsou jeho **dobrovolnost**, ve smyslu neexistence zákonné povinnosti něco darovat, a **bezúplatnost**.³⁵²

Standardně je darování právní jednání mezi živými, tedy *inter vivos*. Dochází k plnění za života dárce i obdarovaného. Pokud má plnění nastat až po smrti dárce, jde o darování pro případ smrti, *donatio mortis causa*, a to za podmínky, že obdarovaný dárce přežije.

Darování obecně je translačním kontraktem, neboť dochází k bezúplatnému převodu vlastnického práva z dárce na obdarovaného. Pokud dárce bezplatně převádí vlastnické právo k věci, jedná se o tzv. **reálné darování** či reálný kontrakt. Pokud se dárce zavazuje obdarovanému věc bezplatně převést do vlastnictví, jedná se o tzv. **konsenzuální darování** či konsenzuální kontrakt. V obou případech poté platí, že obdarovaný musí souhlasit, neboť darování je dvoustranným právním jednáním.³⁵³ U reálného darování dochází současně k projevu vůle dar darovat, projevu vůle dar přijmout a k odevzdání věci jako předmětu daru.³⁵⁴

Z darovací smlouvy vzniká tzv. asynallagmatický závazek, neboť povinnost plnit má jen dárce. Pro *perfekci* darování se však vždy vyžaduje souhlasný projev vůle obou

---

³⁵² PLECITÝ, Vladimír et al. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 298-299.

³⁵³ Tamtéž.

³⁵⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. s. 619.

stran.³⁵⁵ Povaha asynallagmatu může u darování činit problém z hlediska možné aplikace ustanovení o postoupení smlouvy dle § 1895 a násl. OZ na tuto smlouvu.³⁵⁶

6.4 Pojem a „dvojitá tvář“ darování pro případ smrti

Darování pro případ smrti, jakožto modalita darování, se do českého právního řádu vrátila s účinností OZ a spolu s dědickou smlouvou je dle důvodové zprávy k OZ výjimkou ze zásady nepřipustnosti smluvní vázanosti *mortis causa*.³⁵⁷

Zákonodárce se v současné právní úpravě rozhodl pro dvojkolejnost tohoto právního institutu na pomezí práva dědického a obligačního. Na darování pro případ smrti dopadá primárně ustanovení § 2063 OZ, které je součástí práva závazkového a stanoví: „*Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz. Podle ustanovení o darování se řídí, přijme-li obdarovaný dar a vzdá-li se dárce výslovně práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu. Tím není dotčen § 2057.*“ V ustanovení § 1594 odst. 2 OZ, které je součástí práva dědického, následně zákon stanoví víceméně totéž: „*Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se považuje za odkaz, pokud se dárce nevzdal práva dar odvolat.*“

Současná právní úprava darování pro případ smrti není nepodobná úpravě darování pro případ smrti, tak jak ji znal OZO.³⁵⁸ „*Dvojitá tvář*“ darování pro případ smrti v OZ není nic neobvyklého. Dlouhodobě stojí darování pro případ smrti někde mezi darovací smlouvou a odkazem. **Savigny** viděl darování pro případ smrti zhruba takto: „*Darování pro smrt jest smlouva s výminkou, která podle zvláštností, ze svého účelu a z výsledku vyplývajících, blíží se k odkazům ve své podobě, a protož padá pod pravidla, dle kterých se řídí odkazy.*“³⁵⁹ Darování s rezolutivní podmínkou, kdy dárce převede za života na obdarovaného věc v očekávání své smrti, ale předmět daru se mu vrátí do vlastnictví,

³⁵⁵ PLECITÝ, Vladimír et al, op. cit., s. 299.

³⁵⁶ Blíže k této problematice viz kapitola 6. 12.

³⁵⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 2063, s. 478.

³⁵⁸ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ustanovení § 956: „*Darování, k jehož splnění má dojíti teprve po smrti dárcově, platí jako odkaz, šetřilo-li se předepsaných formálností. Jen tehdy budiž pokládáno za smlouvu, když obdarovaný je přijal, dárce se výslovně zřekl oprávnění je odvolati a byla o tom doručena obdarovanému písemná listina.*“

³⁵⁹ SAVIGNY In: GRÜNWALD, Vendelín. *Právo dědické: podle obecného zákoníka občanského: s výkladem jakož i s přípravným a historickým úvodem.* (Jaroslav Pospíšil), 1853. s. 24.

jestliže smrti unikne, za darování pro případ smrti považováno nebylo. Pokládalo se za darování mezi živými. Za zmínku zde stojí jeden smutný judikát vztahující se k době nesvobody, a to Rv I 109/47 (R 236), kdy Nejvyšší soud Československé republiky stanovil: „*Není darováním na případ smrti, nýbrž mezi živými pod resolutivní výminkou, prohlásil-li dárce, že nevrátí-li se z koncentračního tábora ani on ani jeho děti, může si obdarovaný ponechat věc, již má pro dárce v úschově.*“³⁶⁰

Při srovnání ustanovení § 1594 a § 2063 OZ nelze nevidět jistou mezeru, jakési hluché místo. A totiž, čím je darování, které je závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, a ve kterém se dárce vzdal práva dar odvolat, ale listinu o tom již obdarovanému nevydal? Elischer se věnuje vztahu těchto dvou zákonných ustanovení a ve snaze favorizovat platnost právního jednání před jeho neplatností dochází k závěru, že ustanovení § 2063 OZ je nutné chápat jako speciální (*lex specialis*), ve smyslu jeho požadavku výslovného vzdání se práva, k ustanovení § 1594 odst. 2 OZ.³⁶¹ Z toho vyplývá, že jakékoli darování, které je závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, je dle OZ darováním pro případ smrti. Pokud se dárce vzdá práva dar odvolat a vydá o tom listinu, jedná se o darování. Pokud dárce listinu nevydá, uplatní se fikce odkazu. V obou případech ale půjde o platné právní jednání.

Nyní k výkladu restriktivnímu. Dle ustanovení § 1594 OZ se považuje za odkaz takové darování, které je závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije a dárce se nevzdal práva dar odvolat. Dle ustanovení § 2063 OZ se darování závislé na podmínce, kdy obdarovaný dárce přežije, posuzuje „zpravidla jako odkaz“,³⁶² ale nikoli „vždy jako odkaz“. Dle ustanovení o darování se řídí **pouze** tehdy, vzdal-li se dárce práva dar odvolat a vydal-li o tom obdarovanému listinu. Z toho vyplývá, že darování, které je závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, vzdá se práva dar odvolat, ale nevydá o tom listinu, bude stát někde mezi darováním *inter vivos* a darování *mortis causa*. Bude jakýmsi „kočkopsem“. Nejde o darování mezi živými, protože je závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, a tudíž se na něj neaplikuje ani ustanovení § 2076 OZ, které

---

³⁶⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 8. 5. 1947, sp. zn. Rv I 109/47 (R 236).

³⁶¹ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 653.

³⁶² Důvodová zpráva k § 2063 zákona č. 89/2012 Sb. uvádí: „*Dar vázaný na podmínku, že obdarovaný dárce přežije, má být pravidelně posuzován jako odkaz; o dar půjde jen za podmínek formulovaných v navrženém ustanovení*“ In: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 2063, s. 478.

stanovuje zdánlivost pro vzdání se práva dar odvolat (*revokovat*) jen a pouze u darování mezi živými.³⁶³ Zároveň nejde o darování pro případ smrti ve smyslu ustanovení § 1594 a 2063 OZ, neboť dárce se vzdal práva dar odvolat, díky čemuž se nemůže jednat o odvolatelný odkaz, ale zároveň nedošlo v důsledku nevydání listiny k definitivnímu vzdání se práva dar odvolat, aby se jednalo o darování pro případ smrti *stricto sensu*. Restriktivní výklad by zakládal otázku vztahující se k možné neplatnosti takového darování.

Existuje zde ještě názor zastávaný Kasíkem a Bednářem spočívající v tom, že nebude-li listina o vzdání se práva dar odvolat obdarovanému vydána, avšak ostatní podmínky budou splněny, je možné toto právní jednání považovat za poslední vůli dárce, samozřejmě za předpokladu, že budou splněny náležitosti pro platnost závěti.³⁶⁴ Bude na judikatuře, jak se s výše zmíněným výkladovým problémem vypořádá do budoucna.

Jasně je to, že zákonná úprava OZ evidentně preferuje, aby se darování pro případ smrti řídilo dědickým právem, konkrétně právní úpravou odkazů dle ustanovení § 1594 a násl. OZ. Na odvolatelné darování se uplatní právní režim odkazu. Obdarovaný bude po smrti dárce v postavení odkazovníka, což je *de iure* věřitel zůstavitelova dědice, a věc, kterou darováním pro případ smrti dárce obdarovanému zanechal se posoudí podle pravidel o odkazech, a bude obdarovanému vydán dle ustanovení § 1620 OZ jako běžný odkaz³⁶⁵ Právní úpravu odkazů s ohledem na shora uvedené bude zřejmě možné aplikovat i na darování, kterým se dárce vzdal práva dar odvolat, ale nevydal o tom listinu.

Ustanoveními o darování dle § 2055 a násl. OZ se bude řídit, pokud dárce s obdarovaným uzavřou darovací smlouvu s odkládací (*suspensivní*) podmínkou, že obdarovaný přežije dárce, dárce se vzdá se práva dar odvolat (*revokovat*) a vydá o tom obdarovanému listinu. Pokud tak neučiní, půjde o odkaz.

Darování pro případ smrti je konsenzuálním darováním. Elischer uvádí, že reálné darování připadá u darování pro případ smrti v úvahu pouze tehdy, pokud by došlo

---

³⁶³ Blíže ke vzdání se možnosti odvolat dar viz kapitola 6. 5.

³⁶⁴ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014)*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 11.

³⁶⁵ Tamtéž.

k odevzdání věci, ale k převodu vlastnického práva by předáním věci nedošlo, a to z důvodu výhrady dárce ponechat si vlastnické právo k věci až do okamžiku své smrti. Dárce by tak převedl na obdarovaného prozatím pouze některé z dílčích práv jako je například právo užívací či požívací.³⁶⁶ Na povahu takového darování, tj. kdy dojde k odevzdání věci, ale vlastnické právo nabyde obdarovaný až okamžikem smrti dárce, existuje i odlišný názor.³⁶⁷

Nezbývá než shrnout, že darování pro případ smrti je (nejen) v současném OZ jakýmsi doktorem Jekylllem a panem Hydem. Rozdělujícím kritériem, zda se bude darování pro případ smrti posuzovat jako odkaz či jako darovací smlouva však nebude den a noc, jako v případě románu od Stevensona³⁶⁸, nýbrž jejich rozdílná odvolatelnost a další formální náležitosti. Pokud se bude v této práci hovořit o darování pro případ smrti *stricto sensu*, myslí se tím to, které se řídí ustanoveními o darování.

6.5 (Ne)odvolatelnost darování pro případ smrti

Odvolatelnost darování pro případ smrti je zásadním dělicím kritériem pro to, zda se darování bude řídit zákonnými ustanoveními o odkazu dle ustanovení § 1594 a násl. OZ, anebo ustanoveními o darování dle ustanovení § 2055 OZ. Důvodová zpráva uvádí k zásadnímu rozdílu jednotlivých darování pro případ smrti toto: „*Věcný rozdíl je zejména v tom, že odkaz je odvolatelný, zatímco při darování pro případ smrti dar odvolat nelze.*“³⁶⁹

Darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, je zůstavitelem jednostranně odvolatelné, a to z libovolných důvodů. Tato modalita darování pro případ smrti podléhá právní úpravě pořízení pro případ smrti³⁷⁰ a právě z těchto ustanovení vyplývá jednostranná odvolatelnost odkazu. Dle ustanovení § 1498 OZ je

---

³⁶⁶ ELISCHER, David. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 84.

³⁶⁷ Kasík s Bednářem uvádí: „*Odevzdá-li dárce obdarovanému předmět daru s tím, že se tato věc má stát vlastnictvím obdarovaného až v okamžiku smrti dárce, je třeba takové jednání považovat za darování mezi živými, nikoliv za darování pro případ smrti.*“ In: HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014)*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 11.

³⁶⁸ STEVENSON, Robert Louis. *Podivný případ doktora Jekylla a pana Hyda*. Přeložil Jarmila FASTROVÁ, ilustroval Pavel RŮT. Praha: Dokořán, 2008. Netopýr.

³⁶⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 2063, s. 478.

³⁷⁰ Tamtéž.

odkaz nařízen dovětkem (*kodicilem*). Dovětek může být buď součástí závěti (*testamentární kodiciel*) či stát osamoceně (*intestátní kodiciel*),³⁷¹ ale v obou případech se řídí ustanoveními o závěti dle § 1494 a násl. OZ. Zůstaviteli dává ustanovení § 1575 násl. OZ možnost závěť (dovětek) kdykoli zrušit, a to buď jednostranným odvoláním či pořízením nové závěti (nového dovětku). Odkaz lze navíc odvolat i jinak než zrušením závěti (dovětku), a to domněnkami odvolání odkazu zakotvenými v ustanovení § 1602 OZ. Výjimkou, kdy odkaz není jednostranně odvolatelný, je případ, kdy je odkaz zřízen ve prospěch smluvního odkazovníka dědickou smlouvou, respektive smlouvou o odkazu, dle § 1582 a násl. OZ.

Zákon nestanoví žádné zákonné důvody, které by podmiňovaly odvolatelnost odkazu. Zůstavitel může odkazy odvolat libovolně. Pokud by tak nemohl učinit z libovolného důvodu, bylo by to v rozporu s principem pořizovací volnosti zůstavitele. Takové omezení lze nalézt pouze u dědické smlouvy (smlouvy o odkazu) dle ustanovení § 1582 a násl. OZ. V ostatních případech může zůstavitel odkaz odvolat zcela libovolně. U darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, nelze uvažovat ani o tom, že by bylo odvolatelné jen ze zákonných důvodů pro odvolání daru, neboť se řídí zákonnými ustanoveními dědického práva.

Darování pro případ smrti *stricto sensu*, tedy to, které se řídí ustanoveními o darování, jednostranně odvolatelné není. Dárce se v tomto případě musí dle ustanovení § 2063 OZ vzdát svého práva dar odvolat vydat o tom listinu obdarovanému. Vzdání se odvolání daru je stěžejní atribut darování pro případ smrti *stricto sensu*. Vystává zde však otázka, zda vzdání se odvolání daru lze chápat absolutně, tedy zda se dárce tím, že se vzdává práva dar odvolat (*revokovat*), vzdává bez dalšího i svého práva odvolat dar ze zákonných odvolacích důvodů (tzv. *revokačních důvodů*) dle ustanovení § 2068 a násl. OZ, tj. pro nevděk a nouzi, a zda by vůbec bylo možné se těchto výsostných dárcových práv vzdát s ohledem na ustanovení § 2076 OZ.³⁷²

---

³⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1498, s. 370.

³⁷² Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 2076: „Vzdá-li se dárce při darování mezi živými předem práva odvolat dar pro nouzi nebo nevděk, nepřihlíží se k tomu.“

Při hledání odpovědi na tuto otázku není od věci podívat se i do historie na právní úpravu odvolání daru v OZO. Jak bylo výše uvedeno, OZO rozeznával zaprvé darování pro případ smrti, které platilo jako odkaz, a zadruhé „neodvolatelné“ darování pro případ smrti, pokládáné při splnění všech předepsaných formalit za smlouvu.³⁷³ V následujících řádcích bude uvedeno, z jaké z perspektivy se na odvolání daru pro případ smrti v OZO (resp. ABGB) dívali někteří právníci devatenáctého a dvacátého století. Předem je nutné říci, že odvolatelnost darování pro případ smrti byla v tomto historickém období předmětem mnohých diskuzí.

Dle Zeillera (citovaného Mayr-Hartingem) bylo „neodvolatelné“ darování pro případ smrti nadále odvolatelným dle zásad platných pro darování mezi živými.³⁷⁴ OZO znal odvolání daru pro nouzi, pro nevděk³⁷⁵, pro zkrácení povinné výživy, povinného dílu či věřitelů, a nakonec znal OZO i možnost potomně narozených dětí uplatňovat právo na zákonné úroky z darované částky vůči obdarovanému či jeho dědicům.³⁷⁶ Všechny tyto zákonné důvody pro odvolání daru se daly aplikovat na darování pro případ smrti i přes vzdání se odvolání ze strany dárce.³⁷⁷

Winiwarter (citovaný Grünwaldem) považoval za smlouvu i darování pro případ smrti, které dle dikce OZO (ABGB) platilo jako odkaz. Z toho důvodu nepřipouští Winiwarter možnost libovolného jednostranného odvolání ani u darování pro případ smrti platící jako odkaz. Odvolat darování pro případ smrti, které platilo jako odkaz, bylo dle něj přípustné pouze za předpokladu, že byly naplněny zákonem stanovené důvody odvolání daru dle § 947-955 OZO či si dárce vymínil možnost odvolání ve smlouvě.³⁷⁸ Opačného názoru byl kupříkladu Mayr, neboť co do odvolatelnosti takového darování

---

³⁷³ Srov. ustanovení § 956 císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.

³⁷⁴ ZEILLER: *Kommentar*, § 956, čís. 3 a j. In: MAYR-HARTING, Robert. *Soustava občanského práva, Kniha pátá: Právo dědické*. Brno: Barvič & Novotný, 1927, s. 121.

³⁷⁵ U odvolání daru pro nevděk stojí za pozornost prvorepublikové rozhodnutí Rv 373/22 (Vážný 2390): „Práva odvolati dar pro hrubý nevděk obdařeného nelze se platně zřeknouti. V cizoložství obdarovaného manžela nelze spatřovati hrubý nevděk opravňující k odvolání daru, dopustil-li se i dárce cizoložství.“ In: Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. 3. 1923, sp. zn. Rv II 373/22 (Vážný 2390).

³⁷⁶ Srov. ustanovení § 947 až 954 císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.

³⁷⁷ GRÜN WALD, Vendelín. *Právo dědické: podle obecného zákoníka občanského: s výkladem jakož i s přípravným a historickým úvodem*. (Jaroslav Pospíšil), 1853, s. 24.

³⁷⁸ WINI WARTER In: GRÜN WALD, Vendelín. *Právo dědické: podle obecného zákoníka občanského: s výkladem jakož i s přípravným a historickým úvodem*. (Jaroslav Pospíšil), 1853, s. 24.

pro případ smrti platila, dle jeho názoru, právní úprava jednostranné odvolatelnosti odkazu.³⁷⁹

Tolik k historickému exkurzu, ale nyní již k současnému českému právu. V současné právní úpravě se dárce dle ustanovení § 2076 OZ nemůže při darování *inter vivos* vzdát svého práva dar odvolat pro nouzi či nevděk. Pokud by se dárce vzdal svého práva dar odvolat z těchto zákonných důvodů, vůbec by se k takovému ujednání nepřihlíželo, bylo by tedy zdánlivé. Z ustanovení § 2076 OZ lze evidentně *a contrario* dovodit, že na darování *mortis causa*, ve kterém se dárce vzdal práva dar odvolat a vydal o tom listinu (darování pro případ smrti *stricto sensu*), se zákonný zákaz vyloučení možnosti odvolat dar pro nevděk či pro nouzi vztahovat nebude. Nemožnost aplikace § 2076 na *donatio mortis causa* ostatně potvrzuje i Elischer. Pokud by se dle něj aplikovalo toto ustanovení i na darování pro případ smrti, jednalo by se o rozpor se samotným hmotněprávním předpokladem této darovací modality.³⁸⁰ Z uvedeného vyplývá, že neexistuje žádná překážka zabraňující tomu, aby se dárce při darování pro případ smrti v užším smyslu nemohl vzdát práva dar odvolat i ze zákonných revokačních důvodů. **Pokud se dárce při darování pro případ smrti vzdá výslovně práva dar odvolat a vydá o tom listinu, vzdá se tím bez dalšího i práva dar odvolat pro nevděk a pro nouzi.** Stejnou optikou se na tuto problematiku dívají i Bednář s Kasíkem.³⁸¹ Existuje na to však i názor opačný.³⁸²

Vzdání se práva odvolání daru může být buď součástí darovací listiny či může být samostatnou listinou.³⁸³ Ostatně stejně tomu bylo i za účinnosti OZO.³⁸⁴ Datace listiny, kterou se dárce vzdává práva dar odvolat, nemusí být dle Elischera stejné datace jako

---

³⁷⁹ MAYR-HARTING, Robert. *Soustava občanského práva, Kniha pátá: Právo dědické*. Brno: Barvič & Novotný, 1927, s. 122.

³⁸⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 715.

³⁸¹ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014)*, op. cit., s. 11.

³⁸² „*Obligatorní výslovné vzdání se práva odvolat darování pro případ smrti je pouhým odlišujícím prvkem mezi odkazem a darováním pro případ smrti a nemá vliv na možnost odvolat dar ze zákonných důvodů.*“ In: TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti – trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy*. 2015, č. 13-14, s. 474-481.

³⁸³ ELISCHER, David, op. cit., s. 84.

³⁸⁴ MAYR-HARTING, Robert, op. cit., s. 121.

darovací smlouva, přesto by však samotný projev vůle o vzdání se práva dar odvolat měl být učiněn současně s uzavřením darovací smlouvy pro případ smrti.³⁸⁵

6.6 Subjekty darování pro případ smrti a jejich způsobilost k darování pro případ smrti

Obecně mohou být u darovacích smluv jak dárce, tak obdarovaný, osobami fyzickými i právnickými.³⁸⁶ Je otázkou, zda právnická osoba může uzavřít darování pro případ smrti. Již samotný název tohoto institutu implikuje, že **darovat pro případ smrti je výsostným právem člověka**. Dárce, pokud daruje pro případ smrti, nemůže být právnickou osobou, neboť ta neumírá, ale zaniká. Právnická osoba nežije, nemůže tak dárce přežít, což implikuje nemožnost právnické osoby (včetně státu³⁸⁷) být způsobilá přijmout dar pro případ smrti od dárce. Tento výklad se zdá být do budoucna nejvíce uchopitelným, neboť nejvíce odpovídá smyslu a účelu darování pro případ smrti. Lze se však vydat i jinou cestou výkladu. Stranami darování mezi živými (*donatio inter vivos*) mohou být právnické osoby, ačkoli by již samotným jazykovým výkladem měla být dovozena nemožnost uzavření darovací smlouvy *inter vivos* mezi osobami právnickými, neboť nežijí. Nezdá se však, že by se analogicky dala dovodit možnost darovat pro případ smrti i mezi právnickými osobami. Lze se domnívat, že darování pro případ smrti je možné skutečně uzavřít jen mezi fyzickými osobami, a to z důvodu, že OZ v souvislosti s dárce a obdarovaným výslovně hovoří o smrti a přežití.

Způsobilost člověka uzavřít darování pro případ smrti *stricto sensu* je podmíněna pouze jeho způsobilostí smluvně se zavázat, tj. svéprávností.³⁸⁸ Ustanovení § 2066 OZ stanoví: „Osoba omezená ve svéprávnosti je způsobilá darovat a přijmout dar malé hodnoty nebo dar vzhledem k okolnostem obvyklý.“ Pokud je tak osoba ve svéprávnosti omezena rozhodnutím soudu,³⁸⁹ je její způsobilost přijmout dar limitována hodnotou daru (dar malé hodnoty v okamžiku darování) či jeho obvyklostí se zřetelem k tomu, kdy je dar poskytován (např. o Vánocích je to obvyklé).³⁹⁰

³⁸⁵ ELISCHER, David, op. cit., s. 84.

³⁸⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 626.

³⁸⁷ Stát se dle ustanovení § 21 zákona č. 89/2012 Sb. v oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu.

³⁸⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 15 odst. 2: „Svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).“

³⁸⁹ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 55 a násl.

³⁹⁰ ELISCHER, David, op. cit., s. 46.

Lze uvažovat nad tím, že darování pro případ smrti mohou uzavřít i osoby nezletilé, které nenabýly plné svéprávnosti. U osob nezletilých, které nenabýly plné svéprávnosti, se uplatní ustanovení § 31 OZ, které stanoví: „*Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.*“ Je nutné, aby soud vždy posuzoval darovací smlouvu *ad hoc*. Pokud má být obdarovaný nezletilým, je dle judikatury Nejvyššího soudu ČR nutné, aby se při posuzování způsobilosti nezletilého k přijetí daru posuzoval vztah profitu nezletilého z daru *contra* povinnosti nezletilého z něho plynoucí.³⁹¹

Darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, se řídí, jak bylo výše uvedeno, právní úpravou dědického práva, konkrétně úpravou pořízení pro případ smrti. Vzhledem k tomu, že se na odvolatelné darování pro případ smrti použije právní režim odkazu, musí mít zůstavitel nařizující odkaz (dárce darující pro případ smrti) pořizovací způsobilost pořídit pro případ smrti závěti dle ustanovení § 1525 a násl. OZ. Snad jen, když by se jednalo o odkaz (dar) malé hodnoty, mohla by, s ohledem na ustanovení § 1595 OZ, pořizovat (darovat) i osoba nezpůsobilá. Pokud by se v praxi připustilo, aby darováním pro případ smrti šlo zřídit jakýkoli odkaz i bez splnění náležitostí nutných pro pořízení pro případ smrti, docházelo by k jasnému obcházení zákona, neboť by šlo zřídit odkaz i bez pořizovací způsobilosti.

Co se týče osoby obdarované, tak ačkoli se odvolatelné darování pro případ smrti řídí pravidly pro odkaz, které umožňují, aby odkazovníkem byla i právnická osoba³⁹², lze se domnívat, že u darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, to není možné, neboť by to bylo v přímém rozporu s podstatou institutu *donatio mortis causa*.

---

³⁹¹ „*Při posuzování způsobilosti nezletilého k přijetí daru je významné též hledisko finančního (hodnotového) profitu darování v porovnání s případnými v úvahu přicházejícími povinnostmi či omezeními, jež by pro nezletilého měly z takového obdarování plynout.*“ In: Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3321/2008.

³⁹² Právní úprava dědického práva, konkrétně ustanovení § 1478 zákona č. 89/2012 Sb., dokonce umožňuje, aby odkazovníkem byla i právnická osoba, která má teprve vzniknout.

Darování pro případ smrti posuzované jako odkaz upravuje dle Kleina odchylky od obecné úpravy pořízení pro případ smrti.³⁹³ Navzdory tomu, že v obecné úpravě není problém s tím, aby odkazovníkem byla právnická osoba, lze se domnívat, že darování pro případ smrti ji jako obdarovanou nepřipouští v žádném případě a stanovuje tak v tomto odchýlnou úpravu.

Další otázka vztahující se k subjektům darování pro případ smrti se týká možnosti obdarovat dítě již počaté, ale dosud nenarozené (tzv. *nasciturus*³⁹⁴). *Nasciturus* může být obdarovaným, bude-li to vyhovovat jeho zájmům. *Nasciturus* má omezenou právní osobnost a nemá způsobilost k právnímu jednání, a tudíž je nutné, aby byl při přijetí daru zastoupen svým zákonným zástupcem.³⁹⁵ U darování pro případ smrti *stricto sensu* bude muset navíc dárce zákonným zástupcům³⁹⁶ obdarovaného *nascitura* vydat listinu o tom, že se vzdává práva svůj dar odvolat.

Pokud je dárce pro případ smrti manžel, upozorňuje Talanda na problematiku darování pro případ smrti související se **společným jměním manželů** (dále jen „SJM“). Naráží na problematiku nikoli běžné správy majetku v rámci SJM, kdy mají jednat manželé společně či jeden se svolením druhého manžela (srov. ustanovení § 713 OZ). Do nikoli běžné správy totiž spadá i darování darů větší hodnoty. Pokud manžel potají za zády, tj. bez souhlasu druhého manžela, daruje pro případ smrti třetí osobě dar větší hodnoty, může druhý manžel, který k tomuto právnímu jednání souhlas nedal, namítnout neplatnost takového právního jednání. Problém je v tom, že tříletá lhůta, ve které může neplatnost namítnout, počíná běžet od okamžiku, kdy se manžel, jehož souhlas byl opomenut, o darování dozvěděl nebo se dozvědět mohl. To může dle Talandy zakládat značnou právní nejistotu dárce i pozůstalého manžela, neboť lhůta může často začít běžet až po smrti dárce, v okamžiku, kdy se obdarovaný začne domáhat svého práva na vydání předmětu darování pro případ smrti. Talanda dále upozorňuje i na to, že pokud byla

---

³⁹³ KLEIN, Šimon. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. Ad Notam: notářský časopis. 2013, č. 4, s. 14-17. ISSN 1211-0558.

³⁹⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 25: „Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.“

³⁹⁵ LAVICKÝ, Petr et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 25.

³⁹⁶ Frinta uvádí, že zákonní zástupci *nascitura* jsou jeho rodiče. Rodiče zastupují *nascitura* společně, jednat však může každý z nich. Určení otce *nascitura* se řídí dle ustanovení § 776 a násl. zákona č. 89/2012 Sb. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. s. 134-135.

darována část SJM, stává se okamžikem smrti dárce vlastnictvím obdarovaného, a zároveň okamžikem smrti zaniká SJM, které musí být vypořádáno. Předmětem vypořádání SJM tak již nemůže být předmět daru.³⁹⁷

Nakonec zbývá poznamenat, že na darování pro případ smrti *stricto sensu* se neuplatní ustanovení § 458 OZ, které stanoví: „*Zákonný zástupce nebo opatrovník není oprávněn za zastoupeného právně jednat v záležitostech týkajících se vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských povinností a práv, jakož i pořízení pro případ smrti nebo prohlášení o vydědění a jejich odvolání.*“ Logickým výkladem lze *a contrario* dovodit, že zákonný zástupce či opatrovník je oprávněn zastupovat dárce při darování pro případ smrti *stricto sensu*, neboť to není pořízení pro případ smrti ve smyslu ustanovení § 1491 OZ. Pokud se však jedná o darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, jsem názoru, že vzhledem k aplikaci ustanovení o pořízení pro případ smrti na tento institut zde zastoupení dárce nepřipadá v úvahu.

O problematice darování pro případ smrti ve zdravotnických zařízeních blíže viz kapitola 6. 11.

6.7 Forma darování pro případ smrti

Pro srovnání formy, která byla zákonem pro darování pro případ smrti vyžadována v minulosti a která je vyžadována dnes, není od věci malý historický exkurz do období účinnosti OZO.

V OZO bylo nutné dědické smlouvy i jakákoli darování, kterými se věc odevzdala obdarovanému až později, nutno učinit ve formě notářského spisu.³⁹⁸ Tilšer uvádí: „*Dle*

---

³⁹⁷ TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti – trojský kůň dědického práva. Právní rozhledy. 2015, č. 13-14, s. 474-481.

³⁹⁸ Zákon č. 76/1871 ř. z., ustanovení § 1:

„*Aby níže položené smlouvy a jednání právní měly platnost, potřebí aby v příčině jich byl zdělán spis notářský, totiž:*

a) Smlouvy svadební;

b) smlouvy trhové, směnné, o důchod doživotní a o zápůjčku, učiněné mezi manžely, a přiznání se ke dluhu, kteréž učiní jeden manžel druhému;

c) potvrzení, že manželka obdržela věno i když bylo potvrzení vydáno někomu jinému, nežli manželce;

d) smlouvy o dání, když věc skutečně se neodevzdá;

e) všeliké listiny o jednáních právních mezi živými, které dělají slepí, nebo které dělají hluší, jenž neumí čísti, aneb němí, jenž neumí psáti, když tyto osoby jednání právní svou osobou uzavírají;

V jiných nařízeních zvláštních, týkajících se toho, zdali některé jednání právní má se učiniti před soudem neb před notářem, tímto zákonem ničeho se nemění.“

§ 956 OZO jest tedy darování na případ smrti, pokud si dárce vyhradil právo odvolání, odkazem; vzdal-li se dárce práva toho, jest darováním obyčejným, **o němž vždy zřízena bud' notářská listina.**³⁹⁹ Z výše uvedeného vyplývá, že za účinnosti OZO spadalo darování pro případ smrti smluvního typu do skupiny darování, kdy se věc skutečně neodevzdá (konsenzuální darování), a tak vyžadovalo vždy formu notářského spisu. Darování, které platilo jako odkaz, poté vyžadovalo formu závěti, pokud tato forma chyběla, šlo darování zhojit.⁴⁰⁰

Současný OZ požadavek na přísně písemnou formu u darování pro případ smrti nestanoví. Zákon v ustanovení § 2057 OZ stanoví požadavek písemné formy u darování, pro případ, kdy je předmětem daru věc zapsaná do veřejného seznamu či nedojde-li k odevzdání věci zároveň s projevem vůle (konsenzuální darování). Darování pro případ smrti je, jak bylo výše uvedeno, podmnožinou konsenzuálního darování,⁴⁰¹ a tudíž vyžaduje písemnou formu.

Darování pro případ smrti, ve kterém se dárce nevzdal práva dar odvolat, musí nadto dle Kleina naplnit všechny formální náležitosti stanovené zákonem pro odkaz, jinak nebude neplatné.⁴⁰² Objevují se ovšem i takové názory, že formální náležitosti pro odkaz nejsou třeba.⁴⁰³ Dokonce existuje názor, že darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, je možné uzavřít za určitých okolností i ústně.⁴⁰⁴

---

³⁹⁹ OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný*. Sedmý díl. Praha, 1893, s. 55-57.

⁴⁰⁰ Blíže k formě a ke zhojení darování pro případ smrti v OZO In: MAYR-HARTING, Robert. *Soustava občanského práva, Kniha pátá: Právo dědické*. Brno: Barvič & Novotný, 1927, s. 121.

⁴⁰¹ Někteří autoři připouští i darování reálné. Blíže k této problematice viz kapitola 6. 4.

⁴⁰² KLEIN, Šimon, op. cit., s. 14-17.

⁴⁰³ Talanda uvádí další možný výklad zákona, spočívající v tom, že darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, nemusí nutně splnit veškeré formální náležitosti dané zákonem pro odkaz. Když by se zákon vykládal tak, že je nutné u takového darování splnit všechny formální požadavky kladené na odkaz, bylo by to problematické. Vzhledem k aplikaci ustanovení o závěti by bylo nutné při uzavírání odvolatelného darování pro případ smrti dodržet formální požadavky pro závět' *holografní* či *alografní*, což by v praxi činilo značné potíže, neboť většina dnes uzavíraných darovacích smluv tyto požadavky na porřízení pro případ smrti nesplňuje. In: TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti – trojský kůň dědického práva. Právní rozhledy. 2015, č. 13-14, s. 474-481. Svoboda s Kličkou rovněž připouští zřízení odkazu prostřednictvím darovací smlouvy, kde není stanovena stejná forma jako pro standardní porřízení pro případ smrti. In: SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 114.-115.

⁴⁰⁴ Šešina uvádí: „Písemnou formu nemusí mít smlouva, pokud obdarovaný při ústním uzavření převezme věc, která bude považována za odkaz, do své držby.“ In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře, s. 240.

Darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, je ne nepodobné dědické smlouvě (smlouvě o odkazu) dle ustanovení § 1582 a násl. OZ, která musí být ve formě veřejné listiny (viz výše). Nabízí se tak, co se formy týče, možnost analogie. Bílek k tomu však uvádí, že nelze ani za pomoci této analogie dovodit požadavek formy přísně písemné pro toto darování.⁴⁰⁵

Osobně se však přikláním k názoru, že darování pro případ smrti bude muset být v prosté písemné formě a se všemi formálními náležitostmi odkazu, jinak by docházelo k obcházení dědického práva a došlo by k rozporu s důvodovou zprávou, která výslovně uvádí, že darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, podléhá úpravě pořízení pro případ smrti.⁴⁰⁶ Čistě hypoteticky by bylo možné darováním pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, nepřímou povolat za dědice, a to aplikací ustanovení § 1633 odst. 1 OZ.⁴⁰⁷ Ačkoli tato hypotéza poněkud naráží na to, že darování pro případ smrti není v taxativním výčtu dědických titulů dle ustanovení § 1476 OZ⁴⁰⁸ ani není pořízením pro případ smrti dle ustanovení § 1491 OZ,⁴⁰⁹ domnívám se, že není zcela vyloučeno, aby se za pomoci analogie dovodila možnost povolání za dědice i na základě darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz,⁴¹⁰ a proto nezbyvá než trvat na tom, aby darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, mělo všechny formální náležitosti stanovené zákonem pro odkaz.

Z výše uvedeného vyplývá, že **darování pro případ smrti v obou jeho modalitách vyžaduje „pouze“ prostou písemnou formu.** Je s podivem, že zákonodárce nestanovil požadavek přísně písemné formy i na darování pro případ smrti. Jistě by to zajistilo vyšší právní jistotu obou stran této darovací smlouvy a předešlo mnohým sporům po smrti dárce (zůstavitele). Darování pro případ smrti v důsledku toho, že se obligatorně neuzavírá ve formě veřejné listiny, není vedeno v žádné evidenci právních jednání vedené notářskou komorou. Dle mého názoru je to chyba a všechna konsenzuální darování by do

---

⁴⁰⁵ FIALA, Roman et al. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475-1720). 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. s. 313.

⁴⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 2063, s. 478.

⁴⁰⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1633 odst. 1: „*Kde nedojde k poslušnosti podle dědické smlouvy nebo podle závěti, nastane zákonná dědická poslušnost k pozůstalosti nebo k její části. Není-li zákonný dědic, nebo nenabude-li dědictví, stávají se dědici odkazovníci podle poměru hodnoty svých odkazů.*“

⁴⁰⁸ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1476.

⁴⁰⁹ Tamtéž, ustanovení § 1491.

⁴¹⁰ Shodně též Talanda. In: TALANDA, Adam. Mimořádné dědické právo odkazovníků. Ad Notam: notářský časopis. 2020, č. 1, s. 3-7.

budoucná předmětem evidence být měla. Český zákonodárce by se mohl inspirovat například současnou právní úpravou v Rumunsku, kde existuje národní notářský rejstřík darů.⁴¹¹

6.8 Předmět darování pro případ smrti

Tato kapitola má za cíl osvětlit, co může či nemůže být předmětem darování pro případ smrti, zda předmět darování je či není součástí pozůstalosti a kdy obdarovaný nabývá vlastnické právo k předmětu daru. Pozornost bude v jednotlivých podkapitolách věnována specifickým předmětům darování, tj. podílu v obchodní korporaci a nemovitostem. Dále bude rozebrána možnost zcizení předmětu daru dárce a s ním související obrana obdarovaného vůči takovému jednání dárce. Nakonec se pokusím odpovědět na otázku, zda jde darováním pro případ smrti darovat celý majetek. Tak jako v dalších kapitolách této práce je darování pro případ smrti i zde podrobena (až na výjimky) zkoumání v obou jeho modalitách.

Předmětem darování pro případ smrti může být vše, co může být předmětem odkazu.⁴¹² Předmětem odkazu může být cokoli, co má pro odkazovníka (obdarovaného) nějakou hodnotu, přitom není rozhodující, zda se jedná o hodnotu majetkovou či nikoli. Předmětem odkazu (darování) může být věc movitá, nemovitá, hmotná, nehmotná atd. Nesmí se však jednat o věci vyloučené z právního obchodu, tedy *res extra commercium*.⁴¹³

Pokud jde o předmět darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, je předmět „darování“ součástí aktiv pozůstalosti. Tuto věc nabude dědic zůstavitele a má následně povinnost ji odkazovníkovi (obdarovanému) vydat.⁴¹⁴ Šešina, Muzikář a Dobiáš uvádí, že mezi dědici a odkazovníkem (obdarovaným) je z vůle zůstavitele (dárce) založen závazek v okamžiku, kdy odkazovník (obdarovaný) přijme odkaz, dědic přijme dědictví a uzná pravost posledního zůstavitelova pořízení. Obsahem

---

⁴¹¹ Srov. art. 164 (1) b) Legea notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995.

⁴¹² ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 240.

⁴¹³ Tamtéž, s. 237-239.

⁴¹⁴ MUZIKÁŘ, Martin. Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce. *Ad Notam: notářský časopis*. 2017, č. 4, s. 17-21.

tohoto závazku je poté uspokojení práva odkazovníka na odkaz.⁴¹⁵ Dárci vzniká obligační právo vůči dědicům na vydání předmětu daru. Odkaz jednotlivých věcí z pozůstalosti a práv, která se k nim vztahují, může být požadován dle ustanovení § 1624 OZ ihned po smrti zůstavitele (dárce), není-li zřejmá jiná vůle zůstavitele. Vlastnické právo k předmětu odkazu (daru) nabývá odkazovník (dárce) dle ustanovení § 1621 odst. 1 OZ tak, jak se nabývá vlastnické právo k věci.

U darování pro případ smrti *stricto sensu* předmět daru součástí pozůstalosti není, protože vlastnické právo nabývá obdarovaný okamžikem smrti dárce.⁴¹⁶ Výjimkou je nemovitá věc, která jako předmět daru do pozůstalosti náležet bude (viz dále).

Obdarovaný z darování pro případ smrti může okamžikem smrti zůstavitele zjistit, že předmět daru má vadu. Pokud je vadný předmět darování pro případ smrti *stricto sensu*, je na místě aplikovat ustanovení § 2065 OZ, které se týká náhrady škody při vědomém darování cizí věci či darování věci s vadou, a které stanoví: „*Daruje-li někdo vědomě cizí věc a zatají-li to obdarovanému, nahradí škodu, která z toho vznikne. Dárce škodu obdarovanému nahradí i v případě, že škoda vznikla z vady darované věci, pokud dárce o vadě věděl a obdarovaného na ni neupozornil. V těchto případech může obdarovaný také od smlouvy odstoupit a dar vrátit.*“

Obecná úprava odpovědnosti za vady dle ustanovení § 1914 a násl. OZ se zde neaplikuje, jelikož ji lze stáhnout jen na plnění za úplatu.⁴¹⁷ Obdarovaný z darování pro případ smrti *stricto sensu* tak může odstoupit od darovací smlouvy pro vadu daru (faktickou či právní) pouze tehdy, pokud o ni dárce věděl a obdarovaného na ni neupozornil. To, aby byla kumulativně splněna i podmínka spočívající v tom, že obdarovanému zároveň z této vady vznikla škoda, bude dle mého názoru do budoucna předmětem výkladové rozepře.

---

⁴¹⁵ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr. *Dědické právo. Praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 179-180.

⁴¹⁶ TALANDA, Adam a Iveta TALANDOVÁ. Darování pro případ smrti. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [Online]. 2015, č. 2, s. 110-118. [cit. 19. 6. 2020]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cvpv/article/view/5314>.

⁴¹⁷ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014)*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře, s. 14.

Obdarovaný má tříletou lhůtu na to od smlouvy odstoupit a dar vrátit dle obecných ustanovení o promlčení, tj. dle ustanovení § 629 OZ. Tato tříletá lhůta běží od doby, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé, tj. ode dne, kdy obdarovaný zjistil vadu věci, která je předmětem daru, jakož i další rozhodné skutečnosti stanovené hmotným právem dle ustanovení § 2065 OZ.⁴¹⁸ U darování pro případ smrti *stricto sensu* se to obdarovaný dozví zpravidla až po smrti dárce.

6.8.1 Podíl v obchodní korporaci jako předmět darování pro případ smrti

Předmětem darování může být **podíl v obchodní korporaci**⁴¹⁹ (dále jen „podíl“). Podíl je věcí movitou a nehmotnou. Podíl může být, pokud zákon či společenská smlouva nestanoví omezení, převáděn nebo být předmětem přechodu.⁴²⁰ Zde se sluší poznamenat, že někteří odborníci podíl jako věc v právním smyslu nevidí.⁴²¹ Pokud má dojít k převádění či přechodu podílu v obchodní korporaci, je nutné vedle OZ aplikovat i zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále jen „ZOK“). Podíl v obchodní korporaci (včetně družstva) může být předmětem odkazu, ačkoli ZOK upravuje pouze přechod podílu na dědice. Vyplývá to ze zásady legální licence a zásady testovací svobody. To, že ZOK neupravuje přechod podílu v obchodní korporaci včetně bytového družstva na odkazovníka, je zřejmě způsobeno nedostatečnou reakcí autorů ZOK na novou úpravu dědického práva v OZ.⁴²² **Darováním pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, lze darovat (odkázat) podíl v obchodní korporaci při současné aplikaci ustanovení ZOK o přechodu podílu na dědice. Darováním pro případ smrti *stricto sensu* lze podíl v obchodní korporaci darovat při současné aplikaci ustanovení ZOK o převodu podílu v obchodní korporaci** (viz dále). Prostřednictvím darování pro případ smrti však může (s odkazem na povahu tohoto institutu) podíl přecházet či být převáděn pouze mezi fyzickými osobami.⁴²³ To je důležité si uvědomit.

Podíl v obchodní korporaci se převádí smlouvou o převodu podílu, kterou lze uzavřít jako smlouvu kupní, **darovací**, směnnou. Smlouva o převodu podílu není

---

⁴¹⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 664.

⁴¹⁹ ELISCHER, David, op. cit., s. 22.

⁴²⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 73.

⁴²¹ Tento názor zastává například Zuklínová. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Věcná práva v kostce*. Praha: Linde Praha a.s., 2014, s. 78-79.

⁴²² SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 141.

⁴²³ Blíže k problematice způsobilosti právnické osoby uzavřít darování pro případ smrti viz kapitola 6. 6.

samostatným smluvním typem. Dle převoditelnosti podílu se obchodní korporace dělí na uzavřené a otevřené. Otevřené jsou reprezentovány akciovou společností a bytovým družstvem. Příkladem uzavřené obchodní společnosti je pak veřejná obchodní společnost. Společnost s ručením omezeným (dále jen „s. r. o.“) stojí někde na pomezí (viz dále). Mimo smlouvy o převodu podílu je derivativním způsobem nabytí podílu v obchodní korporaci také přechod podílu na dědice, tj. dědění podílu,⁴²⁴ ačkoli přechod děděním bývá obecně považován za originární způsob nabývání vlastnictví.⁴²⁵ Pozornost bude níže věnována převodu a přechodu podílu v s. r. o. a bytovém družstvu prostřednictvím darování *mortis causa*.

Převod podílů v s.r.o. upravuje ustanovení § 207 ZOK,⁴²⁶ a to pro případ, kdy dárce je společníkem s. r. o. a převádí svůj podíl na obdarovaného, který je rovněž společníkem téže společnosti. Dle ustanovení § 207 odst. 2 ZOK může takový převod společenská smlouva podmínit souhlasem některého z orgánů společnosti. Pokud takový souhlas není dán do šesti měsíců od uzavření darovací smlouvy, nastávají tytéž účinky jako u odstoupení od smlouvy. V případě, že dárce-společník bude převádět svůj podíl ve společnosti na třetí osobu, tj. na osobu, která není společníkem, musí mít dle ustanovení § 208 ZOK souhlas valné hromady, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Pokud dle ustanovení § 208 odst. 2 ZOK nebude souhlas valnou hromadou dán do šesti měsíců od uzavření smlouvy, nastávají účinky jako při odstoupení od smlouvy, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Společníci s. r. o. dokonce mohou převoditelnost podílu zcela vyloučit.⁴²⁷

---

⁴²⁴ ČERNÁ, Stanislava et al. *Právo obchodních korporací* [online]. Praha: Wolters Kluwer. 2015, 640 s. [cit. 20. 6. 2020]. Dostupné z: Systém ASPI (ASPI ID: MN6763CZ).

⁴²⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Věcná práva v kostce*. Praha: Linde Praha a.s., 2014, s. 34.

⁴²⁶ Zákon č. 90/2012 Sb., ustanovení § 207:

odst. 1: „Každý společník může svůj podíl převést na jiného společníka.“

odst. 2: „Podmíní-li společenská smlouva převod podílu podle odstavce 1 souhlasem některého z orgánů společnosti a není-li souhlas udělen do 6 měsíců ode dne uzavření smlouvy o převodu, nastávají tytéž účinky, jako při odstoupení od smlouvy, ledaže je ve smlouvě o převodu určeno jinak. Smlouva o převodu podílu nenabude účinnosti dříve, než bude souhlas udělen.“

odst. 3: „Není-li orgán podle odstavce 2 činný nebo neudělí-li souhlas bez udání důvodu, může společník po zániku smlouvy podle odstavce 2 vystoupit ze společnosti; ustanovení § 164 se použije obdobně. Vystoupit ze společnosti lze do 1 měsíce ode dne zániku smlouvy podle odstavce 2, jinak se k vystoupení nepřihlíží.“

⁴²⁷ „Právní úprava převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným není součástí práva upravujícího postavení osob ve smyslu § 1 odst. 2 o. z. Společníci se mohou ve společenské smlouvě odchýlit od pravidla vyjádřeného v § 207 odst. 1 z. o. k. i tak, že převod podílu na jiného společníka zcela vyloučí. Vyloučí-li současně i převod podílu na třetí osobu (§ 208 z. o. k.), bude podíl ve společnosti

Přechod podílu v některých obchodních korporacích (například v s. r. o.) může společenská smlouva zakázat či omezit⁴²⁸ Darování pro případ smrti *stricto sensu* jeví se jako velmi užitečný právním nástrojem, jak tento zákaz obejít, neboť se na něj zákaz přechodu podílu na dědice nebude vztahovat. Výše uvedená případná omezení pro převod podílu se na něj však uplatní, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Zákaz přechodu podílu se vztahuje pouze na darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz.

Předmětem odkazu osobě odlišné od manžela nemůže být družstevní podíl, neboť dle ustanovení § 737 odst. 2 ZOK⁴²⁹ přechází družstevní podíl, který byl ve společném jmění manželů vždy na pozůstalého manžela. Jedná se o případ, kdy zůstavitel nemůže odkázat určité osobě a v určitém případě věc, protože zákon upravuje pro případ smrti přechod věci jinak.⁴³⁰ Darováním pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, nelze tedy darovat (odkázat) družstevní podíl ve společném jmění manželů osobě odlišné od manžela. Nabízí se otázka, zda lze toto, dle některých⁴³¹ kogentní ustanovení § 737 odst. 2 ZOK, nějakým způsobem obejít pomocí darování pro případ smrti *stricto sensu*.

Ustanovení § 736 odst. 1 ZOK stanoví: „*Převoditelnost družstevního podílu člena bytového družstva nelze omezit ani vyloučit, pokud má být nabyvatelem osoba, která splňuje podmínky stanov pro přijetí za člena bytového družstva.*“ Z uvedeného vyplývá, že podíl v bytovém družstvu je vždy volně převoditelným za předpokladu, že nabyvatel splňuje podmínky stanov bytového družstva. Pokud bude dárce členem bytového družstva a obdarovaný bude splňovat podmínky stanov daného bytového družstva, bude dárce vždy moci svůj podíl v bytovém družstvu darovat pro případ smrti *stricto sensu*.

---

s ručením omezeným zcela nepřevoditelný.“ In: Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

⁴²⁸ Srov. zákon č. 90/2012 Sb., ustanovení § 42 odst. 1.

⁴²⁹ Zákon č. 90/2012 Sb., ustanovení § 737 odst. 2: „*Družstevní podíl, který byl ve společném jmění manželů, přechází na pozůstalého manžela; k tomu se přihlíďne při vypořádání dědictví.*“

⁴³⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře, s. 238.

⁴³¹ Dle Svobody a Kličky je ustanovení § 737 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb. jedním z kogentních ustanovení v zákoně, od kterého se nelze jakkoli odchýlit. In: SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 139.

Darováním pro případ smrti *stricto sensu* lze tak do jisté míry⁴³² „obejít“ ustanovení § 737 odst. 2 ZOK.

Není obecná shoda na tom, zda smlouva, kterou se podíl v obchodní korporaci převádí, tj. smlouva o převodu podílu, je změnou obchodní korporace dle ustanovení § 6 odst. 1 ZOK⁴³³ či nikoli.⁴³⁴ Pokud by se připustilo, že převod podílu je změnou obchodní korporace ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 ZOK, muselo by darování pro případ smrti *stricto sensu* být uzavřeno písemnou formou s úředně ověřenými podpisy⁴³⁵ dárce a obdarovaného, jinak by takové právní jednání bylo neplatné a soud by k této neplatnosti přihlédl i bez návrhu, z čehož vyplývá, že **pokud by darování pro případ smrti *stricto sensu* nesplnilo požadované formální náležitosti dle ustanovení § 6 odst. 1 ZOK, bylo by absolutně neplatné.**

6.8.2 Nemovitá věc jako předmět darování pro případ smrti

Nemovité věci jsou vymezeny v ustanovení § 498 odst. 1 OZ, které stanoví: „*Nemovité věci jsou pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Stanoví-li zákon, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá.*“

Definice nemovitosti dle katastrálního zákona⁴³⁶ (dále jen „KZ“) je stejná jako definice nemovité věci dle OZ. Nemovité věci mohou být hmotné i nehmotné. V OZ se uplatňuje zásada *superficies solo cedit* a stavba je součástí pozemku, pokud se nejedná o podzemní stavbu se samostatným účelovým určením, kterou OZ považuje za samostatnou nemovitost. Nemovitostmi jsou i věcná práva k pozemkům či samostatným podzemním

---

⁴³² Dovedilo se, že darováním pro případ smrti *stricto sensu* lze darovat podíl v (nejen) v bytovém družstvu. Pokud ovšem bude předmětem darování pro případ smrti *stricto sensu* podíl v bytovém družstvu, který je ve společném jmění manželů, bude s ohledem na ustanovení § 714 zákona č. 89/2012 Sb. nutný souhlas druhého manžela k takovému převodu, neboť převod podílu v bytovém družstvu není běžnou záležitostí týkající se společného jmění manželů. V případě, že by manžel-dárce jednal bez souhlasu druhého manžela, může se druhý manžel domáhat neplatnosti takového darování.

⁴³³ Zákon č. 90/2012 Sb., ustanovení § 6 odst. 1: „**Právní jednání týkající se založení, vzniku, změny, zrušení nebo zániku obchodní korporace vyžadují písemnou formu s úředně ověřenými podpisy, jinak jsou neplatná; soud k této neplatnosti přihlédně i bez návrhu.**“

⁴³⁴ Blíže k této problematice In: ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 457.

⁴³⁵ Ověřování pravosti podpisu (tzv. legalizaci) provádí kupříkladu držitel poštovní licence, krajské úřady apod. (srov. ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 21/2006 Sb.).

⁴³⁶ Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).

stavbám atd.⁴³⁷ Většina nemovitostí bude předmětem evidence katastru nemovitostí⁴³⁸ dle ustanovení § 3 KZ. Nikoli však všechny. To, zda jsou nemovitosti předmětem evidence či nikoli bude stěžejní z hlediska okamžiku převodu vlastnického práva z dárce na obdarovaného (viz dále).

Předmětem evidence katastru nemovitostí jsou všechny pozemky v podobě parcel. Budovy se evidují v katastru nemovitostí pouze za předpokladu, že jsou samostatnými nemovitostmi (dle přechodného ustanovení § 3055 OZ nejsou součástí pozemku) a přiděluje se jim číslo evidenční nebo popisné, anebo pokud se jim nepřiděluje číslo evidenční ani popisné, nejsou drobnou stavbou a zároveň jsou hlavní budovou na pozemku. Předmětem evidence katastru nemovitostí nejsou podzemní a drobné stavby či rozestavěné budovy, ale například právo stavby či bytová jednotka předmětem evidence jsou.⁴³⁹

Ustanovení § 1105 OZ stanoví: „*Převede-li se vlastnické právo k nemovité věci zapsané ve veřejném seznamu, nabyvá se věc do vlastnictví zápisem do takového seznamu.*“ Z uvedeného ustanovení vyplývá, že převádí-li se darováním nemovitost, která je předmětem evidence katastru nemovitostí (například pozemek), nabyvá se nemovitost do vlastnictví až zápisem do katastru nemovitostí. Právní účinky zápisu pak nastávají dle ustanovení § 10 KZ okamžikem, kdy návrh na zápis došel příslušnému katastrálnímu úřadu. Dle ustanovení § 6 a násl. KZ se zápisy týkající se práv provádějí vkladem⁴⁴⁰, záznamem nebo poznámkou do katastru nemovitostí.

V souvislosti s převodem nemovitosti, která se zapisuje do katastru nemovitostí se projevuje tzv. „tradiční princip nabytí vlastnického práva“, což znamená, že k nabytí vlastnictví je třeba právní důvod (*titul*) a způsob nabytí vlastnictví v užším smyslu (*modus*). Titulem je smlouva a způsob nabytí vlastnického práva spočívá ve vkladu vlastnického práva, jehož předmětem je nemovitá věc (registrovaná v katastru nemovitostí) ve prospěch vlastníka titulu do příslušného katastru nemovitostí. Zuklínová

---

⁴³⁷ FRANKOVÁ, Martina et al. Úvod do pozemkového práva. 1. vyd. Beroun: Eva Rozkotová, 2014. s. 15-17.

⁴³⁸ Katastr nemovitostí je dle ustanovení § 1 zákona č. 256/2013 Sb. veřejným seznamem.

⁴³⁹ FRANKOVÁ, Martina et al, op. cit., s. 172-175.

⁴⁴⁰ V souvislosti s vkladem do katastru nemovitostí se hovoří o tzv. „*intabulaci*“ či „*intabulačním principu*“. Tento princip se uplatňuje i v případě převodu movité věci zapsané ve veřejném seznamu dle ustanovení § 1102 OZ.

hovoří o tzv. „dvoufázovém převodu vlastnictví“.⁴⁴¹ Titulem pro převod vlastnictví nemovité věci, která je předmětem evidence katastru nemovitostí v případě darování pro případ smrti *stricto sensu* bude darovací smlouva a modus bude vklad této nemovitosti do katastru nemovitostí. Nemovitou věc, která se zapisuje do katastru nemovitostí, nabývá dárce až zápisem (vkladem) do katastru nemovitostí, tj. k okamžiku, kdy návrh na zápis došel příslušnému katastrálnímu úřadu.

Vzhledem k tomu, že vlastnické právo se nepřevádí okamžikem smrti dárce (zůstavitele), zařadí se nemovitá věc, která se zapisuje do katastru nemovitostí, do aktiv pozůstalosti. Související pasivum bude spočívat v povinnosti tuto nemovitou věc bezplatně převést na obdarovaného. Z hlediska vkladového řízení není žádný rozdíl mezi darovací smlouvou *inter vivos*, kdy dárce zemře ještě předtím, než se podal návrh na vklad a darováním pro případ smrti *stricto sensu*. Do budoucna existují dle Muzikáře tři možnosti, jak bude Český úřad zeměměřičský a katastrální (dále jen „katastrální úřad“) postupovat po smrti dárce v rámci vkladového řízení. Obdarovaný podá hned po smrti dárce návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí a spolu s příslušnou darovací smlouvou a úmrtním listem bude následně katastrální úřad požadovat buď konečné rozhodnutí o dědictví, anebo bude vyžadovat potvrzení notáře (soudního komisaře) o tom, kdo je dědicem zůstavitele, vydané pro účely konkrétního vkladového řízení, anebo se pro účely vkladového řízení spokojí pouze s darovací smlouvou a úmrtním listem. Nejpravděpodobnější je do budoucna dle Muzikáře druhá možnost, tj. že katastrální úřad bude pro zápis vyžadovat úřední potvrzení o tom, kdo je dědicem zůstavitele.⁴⁴² Stranám darování pro případ smrti *stricto sensu* lze doporučit, aby darovací smlouva byla uzavřena s úředně ověřenými podpisy. Darovací smlouva je vkladovou listinou ve smyslu ustanovení § 15 odst. 1 písm. a) KZ. Katastrální úřad dle ustanovení § 66 odst. 1 písm. e) KZ vyhláškou⁴⁴³ stanoví postup při ověřování pravosti podpisů na soukromých listinách pro zápis do katastru nemovitostí, nejsou-li podpisy úředně ověřeny. Ačkoli úředně ověřené podpisy nejsou obligatorní náležitostí vkladové listiny,⁴⁴⁴ u darování pro případ smrti *stricto sensu* se s ohledem na ochranu obdarovaného jeví jako nutnost.

---

⁴⁴¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, op. cit., s. 36-39.

⁴⁴² MUZIKÁŘ, Martin, op. cit.

⁴⁴³ Vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška).

⁴⁴⁴ Toto tvrzení se opírá o rozsudek 21 Cdo 3066/2017: „Úředně ověřený podpis není obligatorní náležitostí kupní smlouvy, již je převáděno vlastnické právo k nemovitosti, a jež je současně vkladovou listinou pro

U nemovitých věcí, které se nezapisují do katastru nemovitostí, dochází k převodu vlastnického práva okamžikem účinnosti smlouvy. Smlouva má věcně-právní i obligačně-právní účinky. Mluví se o tzv. „konsenzuálním principu nabytí vlastnického práva“.⁴⁴⁵ Pokud se jedná o darování pro případ smrti *stricto sensu*, nabývá darovací smlouva účinnosti až okamžikem smrti dárce. **Vlastnické právo k nemovité věci, která není předmětem evidence katastru nemovitostí (například podzemní či drobná stavba) se převádí okamžikem smrti dárce.**

U darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, se aplikuje ustanovení § 1620 a § 1621 OZ. Obdarovaný (odkazovník) nabývá darovanou (odkázanou) věc způsobem, jakým se nabývá vlastnické právo. U nemovitostí, které jsou předmětem evidence katastru nemovitostí, se vlastnické právo k těmto nemovitostem, jak již bylo uvedeno výše, nabývá vkladem do katastru nemovitostí. Dle ustanovení § 1621 odst. 2 OZ platí, že: *„Zapisuje-li se odkázaná věc do veřejného seznamu, nahradí vydání věci prohlášení vykonavatele závěti, jinak obtížené osoby, s úředně ověřeným podpisem; nebyla-li splatnost odkazu odložena, запиše se odkazovník do veřejného seznamu přímo po zůstaviteli.“*

Osobou jinak obtíženou dle ustanovení § 1621 odst. 2 OZ se myslí dědicové, nebyl-li povolán vykonavatel závěti. Ačkoli zákon mluví o jednostranném prohlášení odkazem obtížené osoby, odkazovník (obdarovaný) musí rovněž učinit prohlášení, že odkaz přijímá. Lze tak mít za to, že k zapsání nemovitosti do katastru nemovitostí je třeba smlouva mezi odkazovníkem (obdarovaným) a dědicem či vykonavatelem závěti. Návrh na vklad do katastru nemovitostí podepíší obě strany této smlouvy. Bude-li plněno během řízení o pozůstalosti, bude se nadto dle ustanovení § 1678 odst. 2 OZ vyžadovat ještě souhlas soudu.⁴⁴⁶

---

zápis práva do katastru nemovitostí; jeho absence tedy nemůže mít sama o sobě za následek neplatnost smlouvy, přičemž katastrální úřad v takovém případě postupuje podle vyhlášky č. 357/2013 Sb.“ In: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 21 Cdo 3066/2017.

⁴⁴⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, op. cit., s. 37-39.

⁴⁴⁶ ŠEŠINA, Martin, MUŽIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 181.

6.8.3 Zcizení věci, která je předmětem daru

U problematiky zcizení předmětu daru se projevuje rozdíl v ochraně obdarovaného mezi darováním pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, a darováním pro případ smrti *stricto sensu*.

Pokud se jedná o **darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz**, neexistuje žádná zákonná překážka, proč by dárce nemohl předmět daru zcizit. Odkaz je libovolně odvolatelný, jak již bylo uvedeno výše, a odkazovník (obdarovaný) nemá možnost v jeho odvolání zůstaviteli (dárce) nijak bránit.

Šešina uvádí, že dárce (zůstavitel) může předmět daru zcizit či s ním jinak jakkoli naložit.⁴⁴⁷ Na darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, se uplatní vyvratitelné domněnky o odvolání odkazu dle ustanovení § 1602 a § 1603 OZ.

Domněnky o odvolání odkazu (daru) dle ustanovení § 1602 a 1603 OZ se dle Šešiny uplatní pouze na věci určité a nezastupitelné.⁴⁴⁸ Pokud by šlo o věc zastupitelnou a zůstavitel (dárce) by ji odkázal (daroval) výslovně ze svého vlastnictví a taková věc by v pozůstalosti nebyla, nebude odkaz platný dle ustanovení § 1605 OZ.⁴⁴⁹

Negativní vymezení nezastupitelných věcí se nachází v ustanovení § 499 OZ, které stanoví: „*Movitá věc, která může být nahrazena jinou věcí téhož druhu, je zastupitelná; ostatní věci jsou nezastupitelné. V pochybnostech se případ posoudí podle zvyklostí.*“. Z uvedeného vyplývá, že nezastupitelné věci jsou obecnou kategorií. Nemovitá věc nebude zastupitelná nikdy. Genericky určené věci jako peníze jsou zastupitelnými vždy, individuálně určené věci budou zastupitelnými pouze někdy.⁴⁵⁰

Z domněnek v ustanovení § 1602 OZ mj. vyplývá, že pokud dárce věc, která je předmětem odkazu (daru), zničí, **zcizí a znovu nenabude**, anebo změní způsobem, že z ní bude věc jiná, má se za to, že jde o odvolání odkazu, tj. darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz.

---

⁴⁴⁷ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 240.

⁴⁴⁸ Tamtéž, s. 260.

⁴⁴⁹ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 187.

⁴⁵⁰ LAVICKÝ, Petr et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654)*. 1. vydání, op. cit., s. 1768.

Za zcizení věci dle ustanovení § 1602 OZ nelze považovat krádež. „Zcizením“ se rozumí pouze darování, směna či prodej, a to na základě platně uzavřené smlouvy. „Znovunabytí věci“ zůstavitelem (dárce), nelze dle Svobody a Kličky chápat ve smyslu nabytí zcela identické věci, nýbrž je třeba ho chápat ve smyslu označení konkrétního odkazu. Pokud zůstavitel (dárce) prodá svůj automobil a následně si koupí nový, nelze to považovat za odvolání odkazu ve smyslu ustanovení § 1602 OZ za předpokladu, že odkazem zůstavitel (dárce) odkázal (daroval) „své auto“. Pokud by však automobil byl v odkazu zůstavitelem (dárce) specificky určený, alespoň tovární značkou a modelem, a zůstavitel (dárce) by si následně pořídil jinou značku automobilu, způsobilo by to značné zmenšení šance, že bude odkazovníkovi (obdarovanému) automobil dědici vydán.⁴⁵¹

Pokud bude předmět odkazu ukraden za života zůstavitele, odkaz bude stále platný. Odkazovník (Dárce) bude mít proti dědicům pravděpodobně právo na to, aby mu za odcizenou věc (například odcizený automobil) vyplatili náhradu, pokud se věc nepodaří vypátrat, či ji ten, kdo ji koupil v dobré víře, nevydá.⁴⁵²

Nyní je třeba přistoupit ke zcizení předmětu daru, jde-li o **darování pro případ smrti *stricto sensu***. U tohoto darování nelze připustit jednostrannou odvolatelnost. Je však třeba si uvědomit, že vlastnické právo k předmětu daru se nabyvá až okamžikem smrti dárce, což připouští do určité míry libovolné dispozice s předmětem daru až do okamžiku dárce smrti (viz dále).

Do okamžiku smrti zůstává dárce možnost věc zcizit. Pokud věc, která je předmětem darovací smlouvy, dárce zcizí, bude toto jednání platné a nabyvatel, tj. třetí osoba, nabude věc, která je předmětem daru do svého vlastnictví.⁴⁵³ Strany darování pro případ smrti *stricto sensu* mohou uzavřít smlouvu o zákazu zcizení a zatížení věci, která je předmětem darovací smlouvy. Pokud má mít zákaz věcně-právní účinky u věci nemovité, je třeba ke vzniku práva zápis do katastru nemovitostí.⁴⁵⁴ Bez sjednání smlouvy

---

⁴⁵¹ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA, op. cit., s. 122.

⁴⁵² ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 262-263.

⁴⁵³ TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti – trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy*. 2015, č. 13-14, s. 474-481.

⁴⁵⁴ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 138.

o zákazu zcizení či zatížení k předmětu daru může dojít k situaci, kdy dárce uzavře darování pro případ smrti se svým synem, ale těsně před smrtí převede své vlastnické právo k věci na třetí osobu, například svého kamaráda. Má obdarovaný, navzdory libovůli dárce věc (která je předmětem daru) zcizit, nějakou možnost se bránit?

Ano, má. Obdarovaný má dle Kasíka a Bednáře dvě možnosti obrany. Zaprvé může požadovat **náhradu újmy** po dědicích dárce v hodnotě, která odpovídá hodnotě daru v okamžiku smrti dárce. Zadruhé, pokud obdarovaný prokáže, že dárce převedl vlastnické právo na třetí osobu v úmyslu zkrátit obdarovaného jako věřitele, může se obdarovaný dovolávat **relativní neúčinnosti** převodu vlastnického práva na třetí osobu.⁴⁵⁵ Relativní neúčinnost je upravena v ustanovení § 589 a násl. OZ. Stanoví se zde prekluzivní lhůty k podání tzv. odpůřčí žaloby. Pokud dárce úplatně převede vlastnické právo k předmětu daru na třetí osobu, která je osoba jemu blízká, a této osobě úmysl dárce nebyl znám a ani být znám nemusel, obdarovaný se neúčinnosti převodu vlastnického práva k předmětu daru nedovolá.⁴⁵⁶ Důkazní břemeno je zde však na osobě blízké, aby v soudním řízení prokázala, že o úmyslu dlužníka (dárce) nevěděla a ani s vynaložením náležité péče vědět nemohla.⁴⁵⁷ V souvislosti s institutem relativní neúčinnosti je třeba si uvědomit, že věřitel (obdarovaný) se dle ustanovení § 1589 odst. 1 OZ dovolává relativní neúčinnosti takového právního jednání, které zkracuje uspokojení jeho vykonatelné pohledávky.⁴⁵⁸ To může činit potíže, neboť vykonatelnou může pohledávka být v případě darování pro případ smrti *stricto sensu* až po smrti dárce. Pokud se chce obdarovaný domáhat relativní neúčinnosti ještě před tím, musí uplatnit tzv. výhradu dle ustanovení § 593 OZ.⁴⁵⁹

---

⁴⁵⁵ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014)*, op. cit., s. 11.

⁴⁵⁶ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 590 odst. 1, písm. c.)

⁴⁵⁷ LAVICKÝ, Petr et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654)*, op. cit., s. 2141.

⁴⁵⁸ „Vykonatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci).“ In: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1079/2017.

⁴⁵⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 593: „Vyhradí-li si věřitel dříve, než se jeho pohledávka stane vykonatelnou, právo dovolat se neúčinnosti právního jednání tím, že výhradu prostřednictvím notáře, exekutora nebo soudu oznámí tomu, vůči komu se neúčinnosti právního jednání může dovolat, pak věřiteli lhůta k dovolání se neúčinnosti právního jednání neběží, dokud se pohledávka vykonatelnou nestane.“

6.9 Darování celého majetku pro případ smrti

Vyvstává zde otázka, zda lze na darování pro případ smrti *stricto sensu* aplikovat ustanovení § 2085 odst. 1 OZ, které stanoví: „*Dárce může darovat třeba i všechnen svůj současný majetek. Smlouva, kterou někdo daruje svůj budoucí majetek, platí jen pokud, pokud nepřesahuje polovinu tohoto majetku.*“. Již výše bylo uvedeno, že darování pro případ smrti *stricto sensu* se řídí ustanoveními o darování dle ustanovení § 2055 a násl. OZ, a tudíž lze toto ustanovení bez potíží aplikovat. Dále je třeba dále určit, jak lze chápat majetek současný a budoucí, neboť to bude stěžejní pro možný věcný rozsah darování pro případ smrti *stricto sensu*.

Dle Kasíka a Bednáře se současným majetkem myslí majetek, který dárce skutečně vlastnil v okamžiku uzavření darovací smlouvy. Jestliže dojde k uzavření darovací smlouvy o celém současném majetku s tím, že k odevzdání daru má dojít až v budoucnu, bude pro určení míry darování rozhodný stav majetku v okamžiku uzavření darovací smlouvy. Majetek budoucí je třeba chápat jako vše co do budoucna přibude k současnému majetku. U darování budoucího majetku je dárce omezen co do výše jedné poloviny tohoto majetku, tj. majetku, který v budoucnu nabude. Pokud by byla darovací smlouvy uzavřena i o celém budoucím majetku, byla by v tom rozsahu, v jakém by odporovala zákonu, absolutně neplatná.⁴⁶⁰

Elischer uvádí, že rozsah darovaného majetku bude pravidelně fixován k účinnosti smlouvy („současný majetek“). Strany dle něj však mohou projevit jinou vůli, například budou účinnost darovací smlouvy vázat na odkládací podmínku a majetek zafixují ke dni podpisu nebo uzavření smlouvy. Budoucím majetkem se dle Elischera rozumí majetek nabytý dárce po uzavření darovací smlouvy. Půjde o hodnoty, jež dárce získá do svého majetku poté, co reálné darování konzumuje, nebo poté, co konsenzuální darování začne být účinné.⁴⁶¹ Jelikož účinnost darování pro případ smrti *stricto sensu* nastává okamžikem smrti dárce, bylo by možné tímto způsobem darovat celý majetek v rozsahu, v jakém je v okamžiku darcovi smrti. Osobně se však kloním k výše uvedenému výkladu Kasíka a Bednáře, kteří vztahují současný majetek vždy k okamžiku uzavření darovací smlouvy.

---

⁴⁶⁰ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014)*, op. cit., s. 6.

⁴⁶¹ ŠVESTKA, Jirí, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 639.

Pokud se tedy darováním pro případ smrti *stricto sensu* daruje celý současný majetek, je vždy nutné rozsah darovaného majetku vztahovat k okamžiku uzavření smlouvy nikoli k okamžiku účinnosti darovací smlouvy. To, co přibude od okamžiku uzavření darovací smlouvy do dárcovi smrti, je majetek budoucí, který může být darován jen v rozsahu jedné poloviny. Dárce by si měl vždy uvědomit, že darování pro případ smrti *stricto sensu*, jak již bylo uvedeno výše, nelze žádným způsobem odvolat, a to ani ze zákonných důvodů. To a mnohé další způsobuje, že darovací smlouva neobchází, to by byl příliš mírný výraz, ale doslova obléhá právní úpravu dědické smlouvy a dědického práva obecně.⁴⁶²

Co se týče ochrany věřitelů (nejen) před darováním celého majetku, připadá v úvahu výše zmíněný institut relativní neúčinnosti dle ustanovení § 591 a násl. OZ. Sporná je pak aplikace ustanovení § 1893 OZ (převzetí majetku).⁴⁶³

6.10 Darování pro případ smrti a nepominutelní dědicové

Právní úprava institutu nepominutelných dědiců je primárně zakotvena v ustanovení § 1642 a násl. OZ. Zákon tím prolamuje princip pořizovací svobody zůstavitele. Nepominutelnými dědici jsou dle ustanovení § 1643 OZ *descendenti* prvního stupně čili děti zůstavitele a nedědí-li, poté jsou nepominutelnými dědici jejich potomci čili *descendenti* druhé stupně. Zákon sleduje ochranu těchto subjektů. Nepominutelným dědicům náleží dle ustanovení § 1642 OZ z pozůstalosti tzv. **povinný díl**. Velikost tohoto povinného dílu se odvíjí od toho, zdali jsou potomci zůstavitele zletilí či nezletilí a od toho, jak velký je jejich dědický podíl dle *intestátní* dědické posloupnosti.⁴⁶⁴ Povinný díl může být dle ustanovení § 1644 OZ zůstaven v podobě dědického podílu nebo odkazu.⁴⁶⁵ Dle ustanovení § 1644 odst. 2 nemůže zůstavitel nepominutelnému dědici povinný díl omezit. Nepominutelný dědic nemá dle ustanovení § 1654 odst. 1 OZ právo na podíl na pozůstalosti, ale jen na peněžní částku rovnající se hodnotě jeho povinného dílu.

⁴⁶² Pokračování k tomuto tématu blíže viz kapitola 10 a závěr práce.

⁴⁶³ Blíže se vztahu darování celého majetku a institutu převzetí majetku věnuje Elischer. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře, s. 639.

⁴⁶⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1643 odst. 2: „*Je-li nepominutelný dědic nezletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí tři čtvrtiny jeho zákonného dědického podílu. Je-li nepominutelný dědic zletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí čtvrtina jeho zákonného dědického podílu.*“

⁴⁶⁵ V právu římském šlo povinný díl zůstavit i darováním pro případ smrti. In: ARNDTS, Karl, Ludwig PFAFF, Franz HOFMANN a František PREISLER. *L. Arndtse ryt. z Arnesbergu Učební kniha pandekt*. V Praze: Nákladem Právnické jednoty, 1886, s. 301.

Stěžejní pro ochranu nepominutelných dědiců je institut tzv. **kolace** neboli započtení. Vůči nepominutelným dědicům se započítává na povinný díl dle ustanovení § 1660 a § 1661 OZ. Započtení na dědický podíl vztahující se k dědicům nikoli nepominutelným je upraveno v ustanovení § 1662-1664 OZ.

Započtení na povinný díl se provádí stejně jako na dědický podíl. Pravidla ohledně toho, co vše má být započteno a za jak dlouho, jsou obsažena v ustanovení o započtení povinného dílu, tj. v ustanovení § 1660 a § 1661 OZ, která se obdobně aplikují i na započtení na dědický podíl. U nepominutelného dědice, tj. potomka, se kolací výše peněžního plnění, které mu má připadnout na povinný díl, snižuje. Započtení na dědický podíl spočívá v tom, že kolací se dědický podíl dědice sníží na úkor ostatních dědiců, kterým se naopak zvýší. Zásadní rozdíl mezi započtením na povinný díl a dědický podíl spočívá v tom, že započtení na povinný díl se provede vždy pokud to zůstavitel nezakázal, zatímco započtení na dědický podíl se provede pouze tehdy, jestliže to zůstavitel přikázal, ledaže se jedná o započtení provedené soudem.⁴⁶⁶ Na povinný díl se dle ustanovení § 1660 odst. 1 OZ započte vše, co nepominutelný dědic z pozůstalosti skutečně nabyt odkazem či jiným zůstavitelovým opatřením. Hodnota věci, která je předmětem darování pro případ smrti, jenž se posuzuje jako odkaz, tak nepochybně na povinný díl nepominutelného dědice započtena bude, jestliže byl potomek tímto způsobem obdarován.

Nejasná je aplikovatelnost ustanovení § 1660 odst. 1 OZ na darování pro případ smrti *stricto sensu*. Problematické je, zda pod formulaci „*jiným zůstavitelovým opatřením*“ v ustanovení § 1660 odst. 1 OZ lze podřadit i darování pro případ smrti *stricto sensu*, a zda se jiné zůstavitelovo opatření musí nutně vztahovat k pozůstalosti.

Do jisté míry může napovědět důvodová zpráva k ustanovení § 1660-1661 OZ, která uvádí: „*Předně má být započtena hodnota toho, co nepominutelný dědic z pozůstalosti skutečně dostane jinak než děděním: může jít zejména o odkaz či*

---

⁴⁶⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 404.

pododkaz. ⁴⁶⁷ Za předpokladu, že by se přistoupilo na výklad ustanovení § 1660 odst. 1 OZ dle důvodové zprávy, bylo by možné o aplikaci tohoto ustanovení na darování pro případ smrti *stricto sensu* uvažovat pouze za určitých podmínek. Předně nelze toto ustanovení aplikovat na darování pro případ smrti *stricto sensu*, jehož předmětem je věc movitá či nemovitá, která se nezapisuje do veřejného seznamu, neboť tyto věci nejsou součástí pozůstalosti. Bude-li však předmětem darování pro případ smrti *stricto sensu* věc nemovitá, která je předmětem evidence v katastru nemovitostí, tak ta spadá, jak bylo výše uvedeno, do aktiv pozůstalosti, je tudíž součástí pozůstalosti. Obdarovaný tuto věc z pozůstalosti skutečně dostane, a to jinak než děděním, z čehož by se dalo vyvodit, že pokud je darováním pro případ smrti *stricto sensu* darována nepominutelnému dědici věc zapsaná do veřejného seznamu, což je typicky nemovitá věc zapsaná do katastru nemovitostí, započte se na povinný díl nepominutelného dědice, neboť tuto věc skutečně dostal z pozůstalosti jinak než děděním. Tento výklad však vychází z toho, že „jiné zůstavitelovo opatření“ vychází z pozůstalosti.

Šešina, Muzikář, Dobiáš uvádí, že není zcela jasné, zda „jiné zůstavitelovo opatření“ musí vycházet z pozůstalosti, nebo zda jde o opatření, které se k pozůstalosti nevztahuje. Tvrdí, že vzhledem k tomu, že nepominutelný dědic může z pozůstalosti na základě projevu vůle zůstavitele nabýt pouze dědický podíl, odkaz či pododkaz, nemusí jiné zůstavitelovo opatření vycházet z pozůstalosti, a tudíž se na darování pro případ smrti (*stricto sensu*) ustanovení § 1660 odst. 1 OZ aplikuje bez dalšího.⁴⁶⁸ Talanda a Talandová se rovněž domnívají, že pokud nepominutelný dědic něco obdržel od zůstavitele (dárce) ke dni jeho smrti, mělo by se takové darování započíst na povinný díl. Účelem započtení na povinný díl je totiž ochrana ostatních nepominutelných dědiců.⁴⁶⁹ Výše uvedení autoři tedy nepřímou připouští aplikaci ustanovení § 1660 odst. 1 OZ i na darování pro případ smrti *stricto sensu*, jehož předmětem je věc movitá či nemovitá nezapsaná do veřejného seznamu.

Ustanovení § 1660 odst. 1 OZ je jediná možnost, jak lze započíst darování pro případ smrti na povinný díl potomka. **Ačkoli na problematiku započtení darů na**

---

⁴⁶⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1660 až 1661, s. 414-415.

⁴⁶⁸ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr, op. cit., s. 257.

⁴⁶⁹ TALANDA, Adam a Iveta TALANDOVÁ, op. cit.

povinný díl nepominutelného dědice cílí ustanovení § 1660 odst. 2 OZ, nelze toto ustanovení aplikovat na darování pro případ smrti *stricto sensu*, neboť na povinný díl se dle ustanovení § 1660 odst. 2 OZ započte to, co nepominutelný dědic od zůstavitele bezplatně obdržel v posledních třech letech před jeho smrtí. Darováním pro případ smrti *stricto sensu* nabývá s určitými výjimkami, jak bylo uvedeno výše, obdarovaný věc do vlastnictví okamžikem smrti dárce. Na základě této argumentace nelze uvažovat v souvislosti s darováním pro případ smrti ani o aplikaci ustanovení § 1661 OZ. **Darování pro případ smrti v obou jeho modalitách lze podřadit pouze pod ustanovení § 1660 odst. 1 OZ.**

Jak bylo výše uvedeno, na dědický podíl se ohledně toho, co a za jak dlouho má být započteno, aplikují ustanovení § 1660 a § 1661 OZ. Pokud se připustí aplikace ustanovení § 1660 odst. 1 OZ na darování pro případ smrti *stricto sensu*, bude možné na darování pro případ smrti *stricto sensu* aplikovat i ustanovení § 1664 OZ, o započtení na dědický podíl prováděném soudem. To znamená, že soud by mohl provést započtení hodnoty věci, která je předmětem daru, na dědický podíl dědice, i když to zůstavitel nepřikázal, jestliže by nepominutelný dědic byl neodůvodněně znevýhodněn. Nepřihlíží se pouze k obvyklým darům.

Pokud se dárce rozhodne darovat pro případ smrti *stricto sensu* svému nepominutelnému dědici automobil, bude tento automobil, respektive jeho hodnota, předmětem započtení na jeho povinný díl. Pokud by byl za této situace obdarovaným jiný než nepominutelný dědic, na jeho dědický podíl se započítávat nic nebude, pokud to dárce (zůstavitel) výslovně nepřikáže, ale bude možné, aby započtení na dědický podíl provedl soud dle ustanovení § 1664 OZ, jestliže by jinak byl neodůvodněně znevýhodněn nepominutelný dědic. Pokud jde o darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, tak na něj se ustanovení § 1664 OZ rovněž aplikuje, neboť hodnota předmětu daru se v tomto případě posuzuje jako hodnota předmětu odkazu, který se na povinný díl započítává dle ustanovení § 1660 odst. 1 OZ. Z výše uvedeného vyplývá, že **nepominutelný dědic je ustanovením § 1664 OZ chráněn vůči obdarovaným dědicům z darování pro případ smrti v obou jeho modalitách, ale pouze co do výše dědického podílu obdarovaných dědiců.** Pokud bude obdarovaným z darování pro případ smrti *stricto sensu* osoba odlišná od dědice, nepominutelný dědic se ochrany dle

ustanovení § 1664 OZ nedočká. Nakonec zbývá otázka, zdali je tato „ochrana-neochrana“ nepominutelných dědiců v zahraničí běžná, či se jedná o české specifikum.

Ronovská a Pihera se touto problematikou zabývali. Uvádí, že mechanismy ochrany nepominutelných dědiců jsou v zahraničí označovány jako tzv. „*claw-back*“ mechanismy. Jedná se o mechanismy spočívající v jakémsi „zpětném vydrápnutí“ relevantního majetku pro určení rozsahu práv nepominutelných dědiců. České dědické právo je dle Ronovské s Piherou oproti zahraniční úpravě specifické velmi omezeným rozsahem práva na povinný díl. Zůstavitel má téměř neomezenou dispoziční svobodu. Nepominutelní dědicové mají možnost domáhat se ochrany pouze vůči obdarovaným dědicům do výše jejich dědických podílů. Pokud bude obdarovaným z darování pro případ smrti osoba odlišná od dědice, nemohou se nepominutelní dědicové domáhat kompenzace z darování pro případ smrti. Kombinace spočívající v absenci „*claw back*“ mechanismu, a zároveň přípustnosti darování pro případ smrti je v mezinárodním měřítku zcela ojedinělá.⁴⁷⁰ Darování pro případ smrti není jediným diskutovaným institutem ve vztahu k započtení na povinný díl či dědický podíl. Legislativní diskuze se vedou i o dalších institutech, jako je například svěřenský fond.⁴⁷¹ Právní úprava zde má jisté nedostatky.

6.11 Darování (nejen) pro případ smrti ve zdravotnickém zařízení

Cílem této kapitoly bude pojednat o problematice darování (nejen) pro případ smrti ve zdravotnických zařízeních a upozornit na související problematiku odlišné terminologie veřejnoprávní a soukromoprávní oblasti zdravotnického práva. Ke zneužívání darování pro případ smrti bude ve zdravotnických zařízeních docházet možná ještě častěji než u darování mezi živými, a to především za situací, kdy bude dárc

---

⁴⁷⁰ RONOVSÁ, Kateřina, PIHERA, Vlastimil. (Ne)pominutelný dědic. Kontroverze, rizika a možnosti změn. Právní rozhledy. 2019, č. 15-16, s. 520-525.

⁴⁷¹ Blíže se problematice svěřenských fondů a jejich započtení na povinný díl věnuje například Horn. In: HORN, Kryštof. Praktické aspekty svěřenského fondu ve světle návrhu urgentní novely občanského zákoníku. In: nkr.cz [online] 24. 2. 2015 [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_191-prakticke-aspekty-sverenskeho-fondu-ve-svetle-navrhu-urgentni-novely-obcanskeho-zakoniku.

v ohrožení života či bude tzv. „na smrtelné posteli“. Ne nadarmo se daru pro případ smrti ve Velké Británii říká „*deathbed gift*“.⁴⁷²

Problematika darování ve zdravotnictví souvisí i s fenoménem korupce. V průzkumu EU (Eurobarometer) publikovaném roku 2014 respondenti odpovídali prvně na otázku, zda byli v uplynulých dvanácti měsících u svého lékaře či navštívili veřejné zdravotnické zařízení. Pokud ano, bylo se jich tázáno, zda byli nuceni zdravotnickému zařízení, lékaři či zdravotní sestře poskytnout doplatek nebo cenný dar nad rámec oficiálních regulačních poplatků. Výsledkem bylo, že jeden z dvaceti Evropanů, kteří navštívili svého lékaře či veřejné zdravotnické zařízení byli nuceni k těmto k hodnotným darům a doplatkům. Česká republika zde figurovala pod průměrem, když průzkum ukázal, že nucen k darům a doplatkům byl jeden z dvaceti-pěti Čechů, kteří v uplynulých dvanácti měsících navštívili svého lékaře či veřejné zdravotnické zařízení. Průzkum dále zjistil, že zhruba pětina respondentů, kteří byli nuceni k darům či doplatkům, uvedla, že se cítili být nuceni poskytnout dar ještě před zdravotním ošetřením. Další zhruba pětina uvedla, že se cítili být nuceni poskytnout dar či doplatek až po ošetření.⁴⁷³ V roce 2020 se situace zhoršila. Každý dvacátý Čech, který navštívil svého lékaře (například praktického lékaře) či veřejné zdravotnické zařízení (například veřejnou nemocnici) v uplynulých dvanácti měsících, byl nucen k tomu, aby jim daroval cenné dary či doplácel nad rámec oficiálních regulačních poplatků.⁴⁷⁴ Problematika darů při zdravotnickém ošetření zcela jistě vyžaduje své soukromoprávní „ošetření“, aby se následky této korupce mohly sankcionovat nejen ve veřejnoprávní rovině. V České republice je za určitých podmínek darování ve zdravotnickém zařízení sankcionováno neplatností takového jednání (viz dále).

Ustanovení § 2067 odst. 1 OZ stanoví: „*Darování osobě, která provozuje zařízení, kde se poskytují zdravotnické nebo sociální služby, anebo osobě, která takové zařízení*

---

⁴⁷² MILTON, Rebecca. Deathbed gifts – what are they and when are they legal? In: lexology.com [online] 22. 6. 2017 [cit. 10. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b0bc7daf-b2fc-4c64-ad27-71652b760954>.

⁴⁷³ Special Eurobarometer 397. Corruption (report). In: ec.europa.eu [online]. Publikováno 2/2014. [cit. 1. 6. 2020] Dostupné z: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/search/397/surveyKy/1076>.

⁴⁷⁴ Special Eurobarometer 502. Corruption (report). Publikováno: 6/2020 In: ec.europa.eu [online]. Publikováno: 6/2020. [cit. 1. 6. 2020] Dostupné z: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/search/corruption/surveyKy/2247>.

spravuje nebo je v něm zaměstnána, je neplatné, stalo-li se v době, kdy dárce byl v péči takového zařízení nebo jinak přijímal jeho služby.“ Dle důvodové zprávy klade tímto ustanovením zákon důraz na **dobrovolnost darování**. Za svůj vzor si OZ vzal občanský zákoník kanadské provincie Québec.⁴⁷⁵ Dobrovolnost darování je v kontextu ustanovení § 2067 OZ chápána ve smyslu garanta svobodně projevené vůle učinit darování prosté jakéhokoli nátlaku a jiných omezujících okolností jako je pocit závislosti, obava z nemoci či smrti, psychické oslabení dlouhodobě nemocného člověka apod. Toto ustanovení zasahuje i do oblasti veřejného práva, kdy ve svém důsledku neumožňuje, aby si pacient dary vůči zdravotnickým zařízením či zdravotnickému personálu zajišťoval lepší zdravotní péči. Omezení autonomie vůle však platí pouze po dobu, kdy je dárce v péči takového zařízení či jinak přijímá jeho služby.⁴⁷⁶ Právě „oklešťování“ autonomie vůle tímto ustanovením bývá terčem jeho kritiky.⁴⁷⁷ **Pokud je obdarovaným osoba blízká, ustanovení § 2067 odst. 1 se nepoužije.**⁴⁷⁸ Osobou blízkou dárce se v tomto případě rozumí manžel dárce, registrovaný partner, sourozenec, příbuzní v řadě přímé, dále poté osoba v poměru rodinném či obdobném, pokud by újmu, kterou utrpěl dárce, důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Osobou blízkou může být i osoba sešvagřená či osoba, se kterou dárce trvale žije.⁴⁷⁹

---

⁴⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 2067, s. 479.

⁴⁷⁶ Š ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 660-661.

⁴⁷⁷ Kriticky k ustanovení § 2067 zákona č. 89/2012 Sb. staví například Pelikánová: „Přestože autoři deklarovali obecný záměr rozšířit a chránit smluvní volnost stran, setkáváme se i v rámci úpravy darovací smlouvy s řadou zásadních omezení smluvní volnosti, z nichž některá lze do jisté míry obhájit principem dobré víry a dobrých mravů, vcelku jde ale spíše o problematickou konstrukci několikanásobné zákonné podmíněnosti každé darovací smlouvy bez ohledu na vůli smluvní strany. Nejzásadnější námitky nutno vyslovit proti § 2067. V tomto ustanovení se prohlašuje za neplatnou každé darování komukoli, kdo provozuje zdravotnické nebo sociální zařízení nebo v něm je zaměstnán, dojde-li k darování v době, kdy dárce je v péči zařízení nebo přijímá jeho služby. Přestože je jasné, jaká motivace autory vedla, že se jednalo o snahu zabránit korupci takovýchto osob, byl zvolen ten nejnevhodnější nástroj a navíc byl využit nevhodným způsobem. Ustanovení totiž nijak nerozlišuje mezi darováními, která je skutečně třeba vyloučit, a darováními, která mohou být zcela v souladu s dobrými mravy. Zákon neposkytuje žádnou možnost, aby jednání bylo platné. Jedinou útěchou tak může být relativní povaha neplatnosti právního jednání, které je zcela zřejmě stanoveno na ochranu dárce. To však nemění nic na tom, že smluvní volnost je tu zcela potlačena: obecným důvodem neplatnosti totiž je přece rozpor s dobrými mravy, což plně dostačuje k tomu, aby ta darování, jež zákonodárce chtěl vyloučit, byla neplatnými i bez zvláštní úpravy.“ In: PELIKÁNOVÁ, Irena. Některé koncepční otázky nové kodifikace soukromého práva. Sborník Karlovarské právnické dny. 2014, č. 22, s. 189-215 In: beck-online [online] [cit. 7. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgpww4del4zdex3tl4ytqoi&tocid=nrptembrgpww4del4zdex3tl4ytqoi>.

⁴⁷⁸ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 2067 odst. 2.

⁴⁷⁹ ELISCHER, David, op. cit., s. 54.

Pro určení toho kdy, kde a komu je dárce omezen darovat je nejprve nutné vymezit pojmy jako „zdravotnické zařízení“, „osoba, která provozuje zařízení, kde se poskytují zdravotnické služby“, „zdravotnické služby“, „péče“ apod. OZ tyto pojmy nedefinuje. V ustanovení § 2067 OZ ani neodkazuje na jiné právní předpisy, kde jsou definice právních pojmů souvisejících s oblastí zdravotnictví zakotveny. Důvodová zpráva k tomuto ustanovení zde rovněž mlčí.⁴⁸⁰ Lze však dovodit, že v oblasti pojmů zdravotnického práva se bude jednat primárně o trojici veřejnoprávních předpisů, a to zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách (dále jen „ZZS“), zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách (dále jen „ZSZS“) a zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě (dále jen „ZZZS“).⁴⁸¹

ZZS je vůči OZ s výjimkou některých ustanovení (např. ustanovení o formě souhlasu se zásahem do integrity) speciálním právním předpisem (*lex specialis*). Díky tomu se uplatní aplikační princip subsidiarity právního předpisu obecného vůči právnímu předpisu speciálnímu⁴⁸² (*legi specialis derogat legi generali*).⁴⁸³ Pokud by se zdravotnické pojmy v OZ vykládaly s ohledem na zásadu obsaženou v ustanovení § 1 odst. 1 OZ⁴⁸⁴ zcela bez ohledu na ZZS a s ním souvisejících zákonů, zakládalo by to vysokou míru právní nejistoty a zbytečnou dvojkolejnost práva.

Problematická může být odlišná terminologie právně-zdravotnických pojmů v OZ a v platné veřejnoprávní úpravě zdravotnického práva, tj. především v ZZS. OZ navzdory tomu, že nabyl platnosti i účinnosti až po ZZS, pracuje stále s terminologií staré úpravy

---

⁴⁸⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 2067, s. 479.

⁴⁸¹ Šustek v souvislosti s ZZS, ZZZS a ZSZS hovoří o tom, že přijetí této zákonné „triády“ bylo důležitým prvkem na cestě k moderní právní úpravě provádějící Úmluvu o biomedicině. In: ŠUSTEK, Petr et al. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 42.

⁴⁸² Tamtéž, s. 38-40.

⁴⁸³ Aplikační pravidlo *lex specialis derogat legi generali* není bezvýhradné. Pokud ustanovení v OZ a ZZS budou obsahově stejná, mohl by se uplatnit princip *lex posterior derogat priori*. In: PRUDIL, Lukáš. *Právo pro zdravotnické pracovníky*. 2. vydání. Praha, Wolters Kluwer, ČR. 2017, s. 50.

⁴⁸⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 1 odst. 1: „Ustanovení právního řádu upravující vzájemná práva a povinnosti osob vytvářejí ve svém souhrnu soukromé právo. **Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.**“

zdravotnického práva, což potvrzuje Nejvyšší správní soud⁴⁸⁵ a kritizuje odborná veřejnost.⁴⁸⁶

V dřívější právní úpravě veřejného zdravotnického práva byl problematický právní režim zdravotnických zařízení a jejich provozovatelů a s ním související problematika právní subjektivity (právní osobnosti).⁴⁸⁷ Dle zákona č. 160/1992 Sb. měl právní osobnost provozovatel zdravotnického zařízení, a naproti tomu například v zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících předpisů, bylo samo zdravotnické zařízení právnickou osobou. Současná právní úprava tento problém dle důvodové zprávy k ZZS vyřešila tím, že zakotvila právní osobnost poskytovateli zdravotních služeb a zdravotnické zařízení ponechala bez způsobilosti mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, když ho definovala jako prostor, ve kterém jsou zdravotní služby poskytovány, a který splňuje požadavky na věcné a technické vybavení.⁴⁸⁸ OZ toto v mnohých v zákonných ustanoveních nezohledňuje a přesto, že je novějším zákonem než ZZS, nadále pracuje se zastaralou právní terminologií zdravotnického zařízení.⁴⁸⁹

Vzhledem k tomu, že OZ pracuje s formulací „osoby provozující zařízení poskytující zdravotnické služby“, je nutné určit, koho lze za tuto osobu považovat.

---

⁴⁸⁵ „*Občanský zákoník zejména používá odlišnou terminologii oproti zákonu o zdravotních službách, ačkoliv byl přijat 3. 2. 2012, tedy až po přijetí zákona o zdravotních službách (6. 11. 2011)*“ In: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 9. 2019, č. j. 2 As 122/2017-73. Zde je však třeba říci, že odlišnou terminologii demonstruje v souvislosti se smlouvou o péči o zdraví.

⁴⁸⁶ PRUDIL, Lukáš. *Právo pro zdravotnické pracovníky*. 2. vydání. Praha, Wolters Kluwer, ČR. 2017, s. 49.

⁴⁸⁷ Blíže se k provozu zdravotnických zařízení za předchozí právní úpravy zdravotnického práva věnovala Drdlová. In: DRDLOVÁ, Adéla. Provozování zdravotnických zařízení. In: epravo.cz [online] 13. 3. 2009 [cit 7. 6. 2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/provozovani-zdravotnickych-zarizeni-55601.html>.

⁴⁸⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), č. 372/2011 Dz.

⁴⁸⁹ V souvislosti s překonáním problematiky právní osobnosti zdravotnického zařízení nelze nezmínit některá ustanovení zákona č. 89/2012 Sb. Prvně jde o ustanovení § 1493 zákona č. 89/2012 Sb., které stanoví: „*Pořídil-li zůstavitel pro případ smrti v době, kdy byl v péči zařízení, kde se poskytují zdravotnické nebo sociální služby, nebo kdy jinak přijímal jeho služby...*“ Dále je třeba zmínit i některá ustanovení obecné části zákona č. 89/2012 Sb. (ustanovení § 104 a násl.). V uvedených ustanoveních pracuje zákon s formulacemi jako „*kdy jinak přijímal jeho služby*“ či „*zařízení poskytující zdravotní péči*“, která evokují osobnostní složku zdravotnického zařízení. Tyto ustanovení dostatečně nereflektují to, že v ZZS je dle ustanovení § 4 odst. 1 zdravotnické zařízení definováno pouze jako prostor určeným pro poskytování zdravotních služeb. Zdravotnické zařízení nemůže poskytovat zdravotní (zdravotnické) služby ani poskytovat zdravotní péči, neboť nemá právní osobnost. **Poskytování zdravotních služeb primárně náleží fyzické či právnické osobě, která má oprávnění (Výjimky z oprávnění stanoví ustanovení § 11 ZZS.) k poskytování zdravotních služeb dle ustanovení § 2 odst. 1 ZZS.**

Především kvůli tomu, kdo je dle ustanovení § 2067 vyloučen z toho být obdarovaným. Lze se domnívat, že na tuto otázku dává odpověď ZZS v přechodných ustanovení § 121 a násl. V přechodných ustanovení ZZS se stanoví, že osoba, která je oprávněna provozovat zdravotnické zařízení, ať již soukromé či státní, se nyní považuje za poskytovatele zdravotních služeb.⁴⁹⁰ **Za „osobu provozující zařízení poskytující zdravotnické služby“ je tak nutné pokládat poskytovatele zdravotních služeb dle § 2 odst. 1 ZZS.** Kdo je potom „osoba spravující zařízení, kde se poskytují zdravotnické služby“? Důvodová zpráva ustanovení § 1493 uvádí: „*Osobou, která spravuje zařízení poskytující zdravotnické nebo sociální služby se rozumí jeho vlastník i jeho provozovatel.*“⁴⁹¹ Vlastníkem zařízení se bude rozumět vlastník prostor, kde jsou zdravotní služby poskytovány, což bude zpravidla rovněž poskytovatel zdravotních služeb.

Je třeba si uvědomit, že na rozdíl od darování mezi živými jsou **z darování pro případ smrti v obou jeho modalitách vyloučeni všichni poskytovatelé, kteří jsou právníckými osobami (například fakultní nemocnice⁴⁹²).**

Další drobnou terminologickou rozdílností mezi OZ a ZZS je pojem „zdravotnické služby“, se kterým stále pracuje OZ. Zde je třeba říci, že ZZS definuje pouze pojem „zdravotní služby“, který je ve smyslu tohoto zákona širší než „zdravotnické služby“. Z hlediska českého jazyka se jedná o synonyma, avšak dle ZZS ne každá zdravotní služba je službou zdravotnickou. Zdravotní služba může být kupříkladu **zdravotnická** záchranná služba dle ustanovení § 2 odst. 2 písm. d.) ZZS, ale zdravotní službou mohou být kupříkladu i konzultační služby dle ustanovení § 2 odst. 2 písm. b.) ZZS atd.⁴⁹³ Pojem „zdravotnické služby“, se kterým pracuje OZ (nejen) v ustanovení § 2067, bude nutné i přes odlišnosti v terminologii se ZZS vykládat širěji, a to minimálně na úrovni pojmu „zdravotní služby“ v ZZS. V případě restriktivního doslovného jazykového výkladu by ochrana poskytována dárci (v ustanovení § 2067 OZ) či zůstaviteli (v ustanovení § 1493 OZ) pro svou úzkost postrádala smysl. Výklad musí

---

⁴⁹⁰ Srov. zákon č. 372/2011 Sb., ustanovení § 121 odst. 1 a § 122 odst. 1.

⁴⁹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1493, s. 369.

⁴⁹² Fakultní nemocnice jsou zřízené státem jako státní příspěvkové organizace a jsou vrcholným patrem organizací poskytujících zdravotní služby. In: ŠUSTEK, Petr et al. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 78.

⁴⁹³ Výčet zdravotních služeb stanoví ustanovení § 2 zákona č. 372/2011 Sb.

nutně sledovat smysl a účel zákonného ustanovení.⁴⁹⁴ Smyslem a účelem ustanovení § 1493 a § 2067 OZ je primárně ochrana zůstavitele (dárce) před zneužitím jeho zranitelného stavu ve zdravotnickém zařízení. Tato ochrana spočívá mj. v zabránění nedobrovolných či „úplatných“ darů poskytovateli zdravotních služeb a dalším osobám, a proto restriktivní jazykový výklad zákonné formulace „zdravotnické služby“ zde nebude mít místo, neboť by se omezení způsobilosti být obdarovaným dle ustanovení § 2067 OZ vztahovalo pouze na poskytovatele „zdravotnických“ služeb, jako jsou kupříkladu poskyvatelé zdravotnické záchranné služby dle ustanovení § 8 ZZS, a tím by smysl a účel ustanovení § 1493 a 2067 OZ nebyl naplněn.

Osobou zaměstnanou ve zdravotnickém zařízení budou nejčastěji tzv. zdravotničtí pracovníci. Zdravotničtí pracovníci jsou lékaři, zubní lékaři, farmaceuti, a nelékařští zdravotničtí pracovníci.⁴⁹⁵ Mezi nelékařské pracovníky patří například všeobecné sestry, porodní asistentky, dentální hygienistky, zdravotničtí záchranáři, fyzioterapeuti, řidiči zdravotnické záchranné služby, maséři ve zdravotnictví atd.⁴⁹⁶ Všichni tito **zdravotničtí pracovníci budou po dobu, kdy je dárce v péči zdravotnického zařízení (respektive v péči poskytovatele zdravotních služeb), nezpůsobilými být od něj obdarováni.** Osobami zaměstnanými v zařízení však logicky nemusí být jen zdravotničtí pracovníci, ale i jiné osoby v základním pracovněprávním vztahu⁴⁹⁷ s poskytovatelem zdravotních služeb, pro něž nezpůsobilost být obdarovanými platí také. V důsledku odlišné terminologie OZ a ZZS zde opět nastává jistý problém, a totiž otázka, zda se osobou zaměstnanou v zařízení myslí pouze zaměstnanec poskytovatele zdravotních služeb či se jím myslí i zaměstnanec jiné osoby působící ve zdravotnickém zařízení, jakožto prostoru pro poskytování zdravotních služeb. Kupříkladu, zda zaměstnanec prodejny s potravinami v prostoru zdravotnického zařízení bude rovněž vyloučen z toho být obdarovaným, když bude dárce v péči zdravotnického zařízení (respektive poskytovatele zdravotních služeb).

---

⁴⁹⁴ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 2.

⁴⁹⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav et al. *Zdravotnictví a právo*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 109.

⁴⁹⁶ Blíže viz hlava II. zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních.

⁴⁹⁷ Základní pracovněprávní vztah jsou vyjmenovány v ustanovení § 3 věta druhá zákona č. 262/2006 Sb.: „Základními pracovněprávními vztahy jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr.“

Kasík a Bednář komentují ustanovení § 2067 OZ a uvádí: „Vyloučeny jsou i osoby, které v zařízení pracují, ale zaměstnavatelem je někdo jiný než zařízení (např. uklízečka, která je zaměstnancem jiné společnosti a provozovatel zařízení její práci nakupuje od jejího zaměstnavatele, nebo je uklízečka OSVČ a práci vykonává na základě smlouvy s provozovatelem zařízení“⁴⁹⁸ S tímto názorem se nemohu ve všech jeho částech plně ztotožnit, a totiž především s tou částí, kdy Kasík a Bednář tvrdí, že vyloučená z okruhu obdarovaných bude i uklízečka, která je osobou samostatně výdělečně činnou. Ta by naplňovala zákonnou formulaci „nebo v něm jinak působí“ v ustanovení § 1493 OZ, ale nikoli formulaci „osoby zaměstnané“ v ustanovení § 2067 OZ.

Zákonodárce formulací „nebo v něm jinak působí“ omezil okruh dědiců a odkazovníků dle ustanovení § 1493 OZ více, nežli omezil okruh možných obdarovaných dle ustanovení § 2067 odst. 1 OZ. Proč to tak udělal, není jasné. Vzhledem k aplikaci ustanovení dědického práva na darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, dojde k aplikaci ustanovení § 1493 OZ. U darování pro případ smrti *stricto sensu* dojde k aplikaci ustanovení § 2067 odst. 1 OZ. Vyloučen z obdarování bude jakýkoli zaměstnanec působící ve zdravotnickém zařízení, ať již je zaměstnancem poskytovatele zdravotních služeb či nikoli. U darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, bude nadto vyloučena i fyzická osoba, která ve zdravotnickém zařízení „jinak působí“, tj. není v základním pracovněprávním vztahu s poskytovatelem zdravotních služeb. Darování pro případ smrti bude stiženo sankcí neplatnosti, pokud dojde k darování těmto osobám v době, kdy byl dárce v péči zdravotnického zařízení. U darování pro případ smrti *stricto sensu* zde existuje výjimka pro osoby blízké, neboť se na něj vztahuje ustanovení § 2067 odst. 2 OZ.

Nyní k pojmu „péče“. Pojem „zdravotní péče“ se kterým pracuje ZZS je užší než pojem zdravotní služby, neboť „zdravotní péče“ je dle ustanovení § 2 odst. 1 ZZS jednou ze zdravotních služeb poskytovaných poskytovatelem zdravotních služeb. Zdravotní péče se dělí podle účelu na diagnostickou, preventivní, léčebnou, rehabilitační atd. Podle času se zdravotní péče dělí na neodkladnou, akutní, plánovanou a nezbytnou zdravotní péči. Nakonec dle formy se dělí na ambulantní, jednodenní, lůžkovou péči a péči ve vlastním

---

⁴⁹⁸ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014)*, op. cit., s. 11.

sociálním prostředí.⁴⁹⁹ Pokud bude pojem „péče“ v OZ vykládán tak široce jak ho chápe ZZS, bude se neplatnost darování pro případ smrti či posledního pořízení vztahovat i na situace, kdy dárce či zůstavitel daruje či odkáže svému praktickému lékaři jako výraz vděku (nikoli jako úplatek) láhev vína v hodnotě 2000 Kč, anebo daruje fakultní nemocnici jako výraz vděku za svůj zachráněný život určitý peněžní obnos rok potom, co se uzdravil. Pokud by dárce stále byl v péči těchto subjektů, byť by tam docházel na kontrolu jednou za rok, musela by být tato jednání při extenzivním výkladu pojmu „péče“ sankcionována neplatností, což je absurdní. Osobně se domnívám, že cílem a smyslem ustanovení § 1493 a § 2067 OZ je ochrana dárce či zůstavitele v době, kdy je hospitalizován ve zdravotnickém zařízení a kdy by jeho psychická i fyzická slabost způsobená špatným zdravotním stavem zapříčinila to, že by daroval či odkázal rodinný dům nebo jinou věc vyšší hodnoty z vděku či proto, aby si zajistil lepší zdravotní péči, a to osobám, které mu budou v tu chvíli nejbliž, tj. zdravotničtí pracovníci jako lékaři, sestry aj., a proto by měla judikatura dle mého názoru v budoucnu přistupovat spíše k restriktivnímu výkladu pojmu „péče“ a neplatností sankcionovat pouze ty nejzávažnější případy.⁵⁰⁰

Neplatnost darování se však OZ vztahuje i na situace, kdy již dárce nemusí být v péči zařízení. Zákon totiž pracuje s formulací „nebo jinak přijímal jeho služby“. Jak bylo uvedeno výše, tato formulace plně nereflektuje to, že zdravotnické zařízení již nemá právní osobnost, a navíc je značně problematická, neboť může značně rozšířit okruh vyloučených subjektů. **Dárce ve finále nemusí být ani v péči zařízení, aby bylo darování neplatné, ale stačí, pokud přijímá jeho zdravotní služby (služby poskytovatele zdravotních služeb), které jsou vymezeny v ustanovení § 2 ZZS.** Zde bude opět na místě restriktivní výklad, jinak by omezení autonomie vůle bylo příliš velké.

Lze se domnívat, že darování *mortis causa* bude ve zdravotnickém prostředí častějším jevem v případě, kdy dárce bude před operačním zákrokem či bude jinak v ohrožení života, anebo kdy bude tzv. „na smrtelné posteli“. Darování pro případ smrti *stricto sensu* má v tomto případě nevýhodu spočívající v tom, že nejde nijak odvolat.

---

⁴⁹⁹ MACH, Jan. Legislativní smršť ve zdravotnictví [online]. *Zdravotnické fórum*. [cit. 9. 6. 2020]. Dostupné z: http://www.zdravotnicke-pravo.cz/kestazeni/legislativni_smrst_ve_zdravotnictvi.pdf.

⁵⁰⁰ Také Elischer se kloní k tomu, že by pojem „péče“ v ustanovení § 2067 OZ měl být vykládán úzce. In: ELISCHER, David. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 53.

Darování *inter vivos* bude zase častější u pacientů (dárců) potom, co ohrožení života pomine a oni následně budou chtít projevit zdravotnickým či jiným pracovníkům vděk, anebo bude fungovat jako úplatek, aby si dárce zajistil lepší zdravotní péči.

Poslední otázkou související s touto problematikou je otázka týkající se typu neplatnosti darování dle ustanovení § 2067 OZ. V rámci odborné veřejnosti se lze setkat jak s názorem, že se jedná o neplatnost relativní, tak i s názorem, že jde o neplatnost absolutní.

Kasík a Bednář jsou názoru, že se bude jednat o neplatnost absolutní a odůvodňují to tím, že darování osobám uvedeným v ustanovení § 2067 OZ je v rozporu se zákonem a zjevně narušuje veřejný pořádek. O neplatnost relativní se podle jejich názoru jednat nemůže také z důvodu, že by byl prolomen ochranný charakter ustanovení § 2067 OZ, jelikož dle ustanovení § 579 odst. 1 OZ nemůže neplatnost namítnout ten, kdo ji sám způsobil.⁵⁰¹ Elischer je názoru, že míra společenské škodlivosti nepřesahuje vždy takovou hranici, aby se muselo jednat o neplatnost absolutní. V případě absolutní neplatnosti by to zcela vyloučilo darování ve prospěch zdravotnických zařízení. Pro relativní neplatnost hovoří, dle jeho názoru, skutečnost, že je zde tato sankce stanovena především k ochraně zájmů dárce a jen on by se jí měl případně úspěšně dovolat. Dále je nutné dle Elischera brát ohled na zákonný požadavek, aby na právní jednání bylo nahlíženo spíše jako na platné než na neplatné a je tedy žádoucí i zde promítnout hledisko šetřící projevenou vůli dárce.⁵⁰² K relativní neplatnosti se přiklání i Pelikánová.⁵⁰³ To, zda darování pro případ smrti *stricto sensu* bude sankcionováno relativní či absolutní neplatností, zodpoví až budoucí judikatura.

6.12 Postupitelnost darování pro případ smrti *stricto sensu*

Postoupení smlouvy je upraveno v ustanovení § 1895 a násl. OZ.⁵⁰⁴ Ustanovení § 1895 odst. 1 OZ stanoví: „**Nevylučuje-li to povaha smlouvy, může kterákoli strana**

---

⁵⁰¹ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§2055-3014), op. cit., s. 11.

⁵⁰² ELISCHER, David, op. cit., s. 52-53.

⁵⁰³ PELIKÁNOVÁ, Irena. Některé koncepční otázky nové kodifikace soukromého práva. Sborník Karlovarské právnické dny. 2014, č. 22, s. 189-215 In: beck-online [online] [cit. 7. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpww4del4zdex3tl4ytqoi&tocid=nrptembrgrpww4del4zdex3tl4ytqoi>

⁵⁰⁴ Blíže k této problematice viz kapitola 4. 2. 1.

převést jako postupitel svá práva a povinnosti ze smlouvy nebo z její části třetí osobě, pokud s tím postoupená strana souhlasí a pokud nebylo dosud splněno.“ Předmětem odborných při je možnost postoupení *asynallagmatické* smlouvy. Není totiž zcela jasné, zda *asynallagmatické* smlouvy nejsou smlouvy, jejichž povaha to nevyklučuje. U *asynallagmatické* smlouvy chybí vzájemnost plnění. Jedna ze stran je v postavení dlužníka a druhá strana v postavení věřitele.

Typickým příkladem *asynallagmatické* smlouvy je smlouva darovací, což ostatně potvrzuje i Nejvyšší soud.⁵⁰⁵ Ačkoli darovací smlouva je smlouvou *asynallagmatickou*, objevují se i u ní v české právní úpravě některé *synallagmatické* prvky.⁵⁰⁶ *Asynallagmatickou* smlouvou bude rovněž dědická smlouva, ve které není ujednáno protiplnění strany odlišné od zůstavitele.

Důvodová zpráva se o nemožnosti postoupení *asynallagmatických* smluv nezmiňuje,⁵⁰⁷ stejně tak ani v samotném OZ není výslovný zákaz jejich postoupení.

Italský občanský zákoník⁵⁰⁸, kterým byla české právní úprava postoupení smlouvy inspirována, umožňuje postoupit pouze *synallagmatické* smlouvy.⁵⁰⁹ Komparativním výkladem s italským Codice Civile mimo jiné dovozuje nepostupitelnost *asynallagmatických* smluv například Zach.⁵¹⁰ V důvodové zprávě k ustanovením § 1895-1900 OZ je však jasně stanoveno, že tyto kodexy posloužily toliko jako inspirační zdroj, ale nikoliv, že ustanovení v nich obsažená, byla doslovně převzata do našeho OZ.⁵¹¹ Dle

---

⁵⁰⁵ „Darovací smlouva je pojmenovaná smlouva upravená v § 2055 a násl. o. z. zakládající *asynallagmatický (vzájemně nepodmíněný) závazek dárce převést na obdarovaného dar (vlastnické právo k darované věci), jímž sleduje především zvětšení majetku obdarovaného, aniž by mu k tomu svědčila zákonná povinnost (činí tak dobrovolně). Je dvoustranným právním jednáním, k jehož perfekci se vyžaduje souhlas obdarovaného. Jejím pojmovým znakem je bezúplatnost (viz výslovné znění § 2055 odst. 1 o. z.).“ In: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2769/2018.*

⁵⁰⁶ Této problematice se blíže věnuje Hurdík. In: HURDÍK, Jan. (A)synallagma a nový občanský zákoník. In: vsehrd.cz [online] [cit. 21. 6. 2020] Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/a-synallagma-a-novy-obcansky-zakonik_b77d8dbf-2d87-4534-b9df-8d49ff5c16b2.

⁵⁰⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1895 až 1900, s. 457-458.

⁵⁰⁸ Codice civile, R.D. 16 marzo 1942, n. 262.

⁵⁰⁹ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 792-797.

⁵¹⁰ ZACH, Tomáš. K výkladovým nejasnostem postoupení smlouvy. In: ksb.cz [online] 17. 8. 2015 [cit. 21. 6. 2020] Dostupné z: https://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/3185_k-vykladovym-nejasnostem-postoupeni-smlouvy.

⁵¹¹ Důvodová zpráva k § 1895 až 1900 zákona č. 89/2012 Sb. uvádí: „*Italská úprava, ...je inspiračním zdrojem rovněž tohoto návrhu.*“ In: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1895 až 1900, s. 457-458.

mého názoru nelze z komparace italského občanského zákoníku s naším OZ bez dalšího vyvodit to, že *asynallagmatické* smlouvy nelze postoupit dle ustanovení § 1895 OZ.

Silným argumentem, proč nelze darovací smlouvu postoupit by mohlo být to, že postoupení darovací smlouvy je de facto postoupení pohledávky. Dvořák tento argument ovšem dementuje a uvádí, proč lze postoupit darovací smlouvu: „*V případě postoupení smlouvy dochází k převodu celkového právního postavení strany z jedné osoby na druhou, nikoliv jen k postoupení určité pohledávky či převzetí určitého dluhu. Právní postavení strany s sebou nese i některá další oprávnění či povinnosti, jež spolu s postoupením pohledávky či převzetím dluhu přecházejí (právo odstoupit od smlouvy, informační povinnosti). Lze proto učinit předmětem postoupení rovněž darování (§ 2055)*“⁵¹² Rybničková rovněž neshledává v případě *asynallagmatických* smluv nemožnost jejich postoupení a argumentuje především autonomií vůle stran. Smluvní strany mají výsostné právo ujednat si, jak je jim libo, a pokud strany projeví zájem na postoupení smlouvy, která to zdánlivě vylučuje, nelze jim v tom bránit, za předpokladu, že to není v rozporu s jiným ustanovením zákona. Uvádí příklad darovací smlouvy mezi matkou a synem, kdy se matka zavazuje darovat synovi automobil, a matka se domluví s otcem, že tento automobil obstará či opačně, kdy syn má vůli, aby automobil nedostal on, ale jeho sourozenec, pak souhlasí-li s cesí smlouvy matka, jakožto dárce, není žádného důvodu, proč by darovací smlouvu nešlo v obou případech postoupit.⁵¹³ S oběma těmito názory lze souhlasit.

V případě restriktivního výkladu, tj. vyloučení možnosti postoupení *asynallagmatických* smluv dle ustanovení § 1895 OZ, by bylo nutné na postoupení darovací smlouvy aplikovat institut postoupení pohledávky.⁵¹⁴ Dle mého názoru však aplikace ustanovení o postoupení pohledávky na případ postoupení darovací smlouvy (nejen) *mortis causa* není správná, a to také z důvodu problematiky souhlasu s takovým postoupením (viz dále).

---

⁵¹² HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část* (§1721-2054), op. cit., s. 792.

⁵¹³ RYBNÍČKOVÁ, Petra. Postoupení smlouvy-obecně i prakticky. In: epravo.cz [online] 17. 10. 2016 [cit. 21. 6. 2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/postoupeni-smlouvy-obecne-i-prakticky-103327.html>.

⁵¹⁴ ACHOUR, Gabriel. Postoupení smlouvy. In: achourpartners.com [online] [cit. 21. 6. 2020] Dostupné z: <http://www.achourpartners.com/upload/publikace/5d5e7839922c0.pdf>.

U postoupení pohledávky není dle ustanovení § 1879 OZ nutný souhlas dlužníka (dárce). Pohledávku lze dokonce postoupit i přes výslovný nesouhlas dlužníka.⁵¹⁵ U postoupení smlouvy je naopak dle ustanovení § 1895 OZ nutný souhlas druhé smluvní strany. Domnívám se, že v případě darování pro případ smrti *stricto sensu* nelze uvažovat o aplikaci ustanovení o postoupení pohledávky dle § 1879 a násl. OZ i kvůli absenci nutného souhlasu dárce s postoupením. Vzhledem k tomu, že darování pro případ smrti *stricto sensu* je dvoustranné právní jednání *mortis causa*, a to pouze mezi dvěma lidmi, aplikace postoupení pohledávky by se zjevně přičila dobrým mravům v případě, že by obdarovaný postoupil svou pohledávku třetí osobě bez souhlasu dárce. Dárce si totiž obdarovaného cíleně vybral pro to, aby mu po smrti něco zanechal. Existuje zde osobní bezprostřední vztah mezi dárce a obdarovaným. Libovůle obdarovaného volně postoupit své právo zde nemá místo.

Obsah smlouvy se jejím postoupením nemění, mění se pouze smluvní strany.⁵¹⁶ Je tedy vyloučeno postoupení smlouvy, jejíž obsah by se změnou smluvní strany změnil.⁵¹⁷ Na to je nutné pamatovat například u darovací smlouvy dle ustanovení § 2058 OZ, kterou dárce daruje všechnen svůj majetek. Postoupení smlouvy ze strany dárce by se obsah smlouvy změnil, a tudíž dárce postoupit smlouvu nemůže. Postoupení smlouvy ze strany obdarovaného možné je, neboť obsah darovací smlouvy se tím nezmění.

6.13 Darování pro případ smrti a daně

V této práci byl již zmíněn citát Ladislava Fukse, který zní: „*Jediné, co v životě je jisté, je smrt.*“⁵¹⁸ Finanční správa se však musí řídit jiným citátem, jenž ten první rozšiřuje, a to větou pronesenou mj. Benjaminem Franklinem: „*In this world nothing can be said to be certain, except **death and taxes.***“⁵¹⁹, v překladu: „*Na tomto světě se o ničem nedá říct, že je to jisté, až na smrt a daně.*“

---

⁵¹⁵ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.*, op. cit., s. 321.

⁵¹⁶ Tamtéž, s. 348.

⁵¹⁷ Tamtéž.

⁵¹⁸ FUKS, Ladislav. *Spalovač mrtvol*. E-kniha. In: mlp.cz [online] [cit. 30. 6. 2020] Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/50/74/31/spalovac_mrtvol.pdf.

⁵¹⁹ WHITING, Jere Bartlett. *Early American Proverbs and Proverbial Phrases (Belknap Press)*. Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press, 1978. s. 98.

Toliko stručný úvod do finančního, potažmo daňového práva, po němž nezbyvá než přistoupit k hlavnímu tématu této podkapitoly, což je darování pro případ smrti pohledem daňové legislativy.

Darování pro případ smrti je z hlediska daňové povinnosti poněkud problematickým institutem, a protože stojí na pomezí práva dědického a závazkového, a navíc existuje ve dvou modalitách, je třeba problematiku jeho zdanění podrobit bližšímu zkoumání.

V současnosti neexistuje daň darovací či daň dědická, tak jak je znal zákon č. 357/1992 Sb.⁵²⁰ Dnem účinností OZ, tj. 1. 1. 2014, došlo i ke zrušení tohoto zákona. V současné době je zdanění dědictví i darování podřazeno pod bezúplatné příjmy dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDP“). O darování pro případ smrti však zákon rovněž mlčí, a tak bude nutné ho v rámci jeho dvou modalit posoudit z hlediska zdanění buď jako odkaz či jako darování.

Na darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, se aplikuje ustanovení § 4a písm. a) ZDP, které stanoví: „*Od daně z příjmů fyzických osob se osvobozuje bezúplatný příjem z nabytí dědictví nebo odkazu.*“ Pokud tedy jde o tuto modalitu darování pro případ smrti, nemusí se obdarovaný bát, že bude platit daň.

U darování pro případ smrti *stricto sensu* nepanuje mezi odbornou veřejností shoda. Horák a Pop se domnívají, že i darování pro případ smrti *stricto sensu* by mělo být rovněž podřazeno pod ustanovení § 4a písm. a) ZDP a nemělo by podléhat zdanění. Dle jejich názoru je darování pro případ smrti *stricto sensu* zvláštní typ dědické smlouvy (o odkazu) a projevuje se zvýšenou ochranou nepominutelných dědiců (dle ustanovení (§ 1492 a 1642 an. OZ), zákonných dědiců (dle ustanovení § 1598 OZ) i zůstavitele (dle ustanovení § 1585 OZ).⁵²¹ S uvedenou argumentací se však nelze ztotožnit. OZ důsledně rozlišuje dědickou smlouvu (či smlouvu o odkazu) dle ustanovení § 1582 a násl. a darování pro případ smrti *stricto sensu*. Tyto dva instituty, ačkoli by se mohlo zdát, že

---

⁵²⁰ Zákon České národní rady č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí.

⁵²¹ HORÁK, Ondřej a Martin POP. Darování pro případ smrti a jeho zdanění. In: bulletin-advokacie [online] 1.4.2016. [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/darovani-pro-pripad-smrti-a-jeho-zdaneni>.

jsou totožné, není tomu tak, a dědická smlouva se od darování pro případ smrti *stricto sensu* v mnohém odlišuje.⁵²² Největší rozdíl mezi dědickou smlouvou a darováním *stricto sensu* lze spatřovat v tom, že dědická smlouva se řídí jak ustanoveními práva dědického, tak přiměřeně i ustanoveními práva obligačního, zatímco na darování pro případ smrti *stricto sensu* se aplikují pouze obligačně-právní normy, konkrétně ustanovení § 2055 a násl. OZ. Ani jedno ze zákonných ustanovení dědického práva zmíněných Horákem a Popem se na darování pro případ smrti *stricto sensu* nedá aplikovat, protože nejde o dědickou smlouvu.

Ustanovení § 4a písm. a) ZDP osvobozuje dle Pelce v plném rozsahu veškeré příjmy nabyté z titulu dědění nebo odkazu.⁵²³ Darováním pro případ smrti *stricto sensu* nelze povolat za dědice a ani zřídit odkaz, a proto se ustanovení § 4a písm. a) ZDP na tuto modalitu darování pro případ smrti nedá aplikovat.

Darování pro případ smrti *stricto sensu* bude jako bezúplatný příjem osvobozeno od daně z příjmů fyzických osob pouze v případech stanovených v ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) ZDP.⁵²⁴ Lze se domnívat, že často bude docházet k darování pro případ smrti *stricto sensu* mezi rodinnými příslušníky či osobami žijící ve společně hospodařící domácnosti. Takové darování bude za splnění zákonných podmínek od daně z příjmů fyzických osob na základě aplikace ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) bodu 1 a 2 ZDP osvobozeno.⁵²⁵ Osvobození dle ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) bod 1 ZDP se vztahuje na bezúplatné příjmy mezi osobami v linii přímé dle ustanovení § 772 odst. 1 OZ, osobami v linii vedlejší dle ustanovení § 772 odst. 2 OZ, které jsou dále zákonem omezeny, a vybranými osobami sešvagřenými ve smyslu ustanovení § 774 OZ.⁵²⁶ Osvobození dle ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) bod 2 ZDP se vztahuje na bezúplatné příjmy od osoby (dárce), se kterou poplatník (obdarovaný) žil nejméně po dobu jednoho roku bezprostředně před získáním bezúplatného příjmu ve společně hospodařící

---

⁵²² Komparace a vztah darování pro případ smrti *stricto sensu* s dědickou smlouvou viz kapitola 10.

⁵²³ PELC, Vladimír. *Zákon o daních z příjmů*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 110.

⁵²⁴ Shodně též Macháček In: MACHÁČEK, Ivan. Darování pro případ smrti – o co jde a jak je to s daní. In: uad.sk [online] 26.10.2020 [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: https://www.uad.sk/33/darovani-pro-pripad-smrti-o-co-jde-a-jak-je-to-s-dani-uniqueidmRRWSbk196FPkyDafLFWAH-zsD0cUxKnfGKZjNOaQMzm78FU5k8_NA/.

⁵²⁵ Srov. zákon č. 586/1992 Sb., ustanovení § 10 odst. 3 písm. c.) bod 1.

⁵²⁶ Pokyn GFR D-22 k jednotnému postupu při uplatňování některých ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: financnisprava.cz [online] 6. 2. 2015 [cit. 28. 6. 2020] Dostupné z: https://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/d-zakony/Pokyn_GFR_D-22.pdf.

domácnosti a z tohoto důvodu pečoval o domácnost nebo byl na tuto osobu (dárce) odkázán výživou. Důkazními prostředky pro dokazování společně hospodařící domácnosti mohou být například svědectví sousedů, poštovního doručovatele, potvrzení obecního či obvodního úřadu, lékaře ošetřující osobu dárce atd.⁵²⁷

Závěrem lze uvést, že ačkoli se o daních říká, že jsou stejně jisté jako smrt, v případě darování pro případ smrti to není tak úplně pravda. **Darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, bude jako bezúplatný příjem z nabytí odkazu osvobozeno dle ustanovení § § 4a písm. a) ZDP od daně z příjmů fyzických osob v plném rozsahu. Darování pro případ smrti *stricto sensu* bude od daně z příjmů fyzických osob osvobozeno jako bezúplatný příjem v případech dle ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) OZ, a ačkoli se od daně neosvobozuje v plném rozsahu, je v tomto případě okruh subjektů, mezi kterými nebude darování pro případ smrti *stricto sensu* podléhat zdanění, poměrně široký.**

---

⁵²⁷ Blíže k prokazování společně hospodařící domácnosti In: Pokyn GFŘ D-22 k jednotnému postupu při uplatňování některých ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: [financisprava.cz](https://www.financisprava.cz) [online] 6. 2. 2015 [cit. 28. 6. 2020] Dostupné z: https://www.financisprava.cz/assets/cs/prilohy/d-zakony/Pokyn_GFR_D-22.pdf.

7 Falcidiánská kvarta a její vliv na dědickou smlouvu a darování pro případ smrti

Dědické právo je již od starověkého Říma „proseto“ zlomky. Často to jsou zlomky se jmenovatelem číslo čtyři. Právní úprava dědického práva jich v současnosti zná několik. V první řadě je nutné zmínit čtvrtinu dle ustanovení § 1598 OZ, spočívající v ochraně dědice před odkazy, které přetěžují jeho dědictví. Další čtvrtina je pak zastoupena v ustanovení § 1643 odst. 2 OZ, určující výši tzv. povinného dílu nepominutelného dědice, a to buď ve výši jedné čtvrtiny či tří čtvrtin (v případě nezletilého dědice) jeho zákonného dědického podílu. V zákoně se dále hovoří v ustanovení § 1585 OZ o čtvrtině pozůstalosti, která musí zůstat volná, když zůstavitel pořizuje pro případ smrti dědickou smlouvou. O této zbylé čtvrtině pak lze pořídit závěti. Ne všechny výše uvedené čtvrtiny jsou však svou povahou tzv. falcidiánskou kvartou, která je důležitým římskoprávním institutem na ochranu dědiců a která stojí za stručný exkurz, neboť u ní lze spatřovat četné souvislosti s darováním pro případ smrti, dědickou smlouvou a především odkazy.

7.1 Falcidiánská kvarta jako římskoprávní zdroj pro dnešní úpravu dědického práva

Ve starověkém Římě často docházelo k tomu, že zůstavitel ve své závěti zřídil mnohé odkazy osobám odlišným od dědiců. Tyto odkazy mohly být rovny či dokonce převyšovat hodnotu samotné pozůstalosti. Pozůstalost byla odkazy přetížena. Závětním dědicům následně díky vyčerpání pozůstalosti nezbylo nic jiného než tzv. „nahé jméno“ (*nudum nomen*) a stali se z nich de facto pouze vykonavatelé závěti.⁵²⁸ Tito dědicové se pak následně logicky odmítali dědictví ujmout. Závěť se stala opuštěnou. (*testamentum destitutum*).⁵²⁹

Vzhledem k této nespravedlnosti bylo postupně nutné omezit testovací volnost zůstavitele. Prvním zákonem v tomto směru byl Furiův zákon (*lex Furia testamentaria*),

---

⁵²⁸ REBRO, Karol. *Římské právo súkromné*. 1. vydání. Bratislava: Obzor, n.p., 1980, s. 271.

⁵²⁹ KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 310.

který stanovil nejvyšší hodnotu odkazů.⁵³⁰ Maximální výše každého jednotlivé odkazu byla dle tohoto zákona stanovena na cenu 1000 *assū*⁵³¹, kterou odkazy nesměly překročit.⁵³² Výjimku měly pouze příbuzní zůstavitele do šestého stupně a jeho snoubenka či manželka, kteří mohli přijmout i odkaz vyšší než 1000 *assū*. Pokud odkazovníci, kromě výše uvedených, přijmou odkaz o hodnotě více jak 1000 *assū*, hrozila jim pokuta až ve výši čtyřnásobku hodnoty odkazu.⁵³³

Posléze byl ve druhém století před naším letopočtem přijat Voconiův zákon (*lex Voconia de mulierum hereditatibus*), který stanovil, že odkazovníci nemohli nikdy dostat z hodnoty pozůstalosti více než dědicové.⁵³⁴ V Institucích je uvedeno, že odkazy nesměly převyšovat polovinu hodnoty dědictví.⁵³⁵

Konečně roku čtyřicet před naším letopočtem byl přijat Falcidiův zákon (*lex Falcidia*), který stanovil, že dědicům musela z pozůstalosti zůstat alespoň čtvrtina odkazy nezatížená.⁵³⁶ Došlo zde ke kompromisu mezi testovací volností zůstavitele a ochranou dědice.

Od *lex Falcidia* platila zásada spočívající v tom, že pokud odkazy zkracovaly čtvrtinu hodnoty dědictví, falcidiánskou kvartu, poměrně se snížily a byly v tomto rozsahu neplatné. Tato zásada se později v římském právu aplikovala na vše, co bylo dědici uloženo včetně darování pro případ smrti.⁵³⁷ **V současnosti právní úprava dle důvodové zprávy k OZ nevychází z pojetí, že dojde k neplatnosti odkazů bez dalšího, ale vychází z toho, že je dědicovým právem požadovat, aby odkazy byly kráceny až do té míry, aby mu byla zachována jedna čtvrtina pozůstalosti.**⁵³⁸

---

⁵³⁰ REBRO, Karol, op. cit., s. 271.

⁵³¹ As byl měděnou mincí a zároveň nejmenším římským penízem.

⁵³² KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal, op. cit., s. 310.

⁵³³ BLAHO, Petr a Michal SKŘEJPEK. *IUSTINIANI INSTITUTIONES. JUSTINIÁNSKÉ INSTITUCE*. Praha: Karolinum, 2010. s. 187.

⁵³⁴ REBRO, Karol, op. cit., s. 271.

⁵³⁵ BLAHO, Petr a Michal SKŘEJPEK, op. cit., s. 187.

⁵³⁶ REBRO, Karol, op. cit., s. 271.

⁵³⁷ KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal, op. cit., s. 310.

⁵³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1597 až 1600, s. 398-399.

OZO zásadu falcidiánské kvarty nepřevzal a umožňoval zůstaviteli, aby vyčerpал dědictví odkazy. Současný OZ je však k dědicům mnohem spravedlivější a bere si falcidiánskou kvartu za vzor.⁵³⁹

V současnosti je základ právní ochrany dědiců, vůči odkazům zatěžujících hodnotu jejich dědictví ve výši více než třech čtvrtin, zakotven v ustanovení § 1598 OZ, které stanoví: „Každému dědici musí zůstat z hodnoty dědictví alespoň čtvrtina odkazy nezatížená. Zatíží-li zůstavitel dědice více, má dědic **právo** na poměrné zkrácení odkazu.“ Toto ustanovení je bezpochyby hlavním projevem falcidiánské kvarty v současném českém dědickém právu. Několik rozdílů týkající se falcidiánské kvarty by se však mezi římskoprávní úpravou tohoto institutu a tou současnou českou našlo.

Jeden z rozdílů mezi falcidiánskou kvartou ve starověkém Římě a současnou právní úpravou spočívá dle Šešiny v tom, že dle římského práva se odkazy krátily ze zákona, zatímco v současnosti se jedná pouze o subjektivní právo dědiců, které dědici mohou, ale nemusí využít.⁵⁴⁰ Eliáš k současné povaze falcidiánské kvarty, jakožto subjektivního práva dědiců, uvádí: „Rozmáchně-li se zůstavitel nad tento limit, je na dědicově úvaze, zda svého práva využije a odkazy poměrně zkrátí, anebo zda z piety k zůstaviteli přesto splní, co si zůstavitel přál a co chtěl.“⁵⁴¹ Stagl uvádí, že odkazy se ve starověkém Římě skutečně snižovaly ze zákona, tedy *ipso iure*, a to poměrně.⁵⁴² Urfus však v souvislosti s falcidiánskou kvartou i ve starověkém Římě hovoří o tom, že dědic **mohl** odkazy poměrně snížit, což evokuje spíše subjektivní právo dědice.⁵⁴³

Lex falcidia byla součástí *ius publicum* a zůstavitel nemohl ve své poslední vůli aplikaci tohoto zákona nijak vyloučit.⁵⁴⁴ To se změnilo za císaře Justiniána, kdy zůstavitel mohl aplikaci *lex Falcidia* zůstavitel vyloučit jednostranně svým nařízením. Heyrovský

---

⁵³⁹ Tamtéž.

⁵⁴⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře, s. 251.

⁵⁴¹ ELIÁŠ, Karel et al. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 297.

⁵⁴² STAGL, Jakob. *lex Falcidia*. Oxford Classical Dictionary. In: oxfordre.com [online] 26. 4. 2018. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://oxfordre.com/classics/view/10.1093/acrefore/9780199381135.001.0001/acrefore-9780199381135-e-8272>.

⁵⁴³ KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal, op. cit., s. 310.

⁵⁴⁴ STAGL, Jakob, op. cit.

k tomu uvádí: „*Justinian to změnil ustanovil, že zůstavitel může platně naříditi, aby dědic nesrazil si kvarty vůbec*“⁵⁴⁵

Černochoch uvádí, že zůstavitel měl ve starověkém Římě možnost u některých odkazů naříditi, že nemají být kráceny. Pokud zůstavitel stanovil, že některý odkaz nemá být krácen, došlo následně ke zkrácení odkazů ostatních, a to ve větší míře.⁵⁴⁶ Z toho vyplývá, že odkazy se ve starověkém Římě ne vždy krátily poměrně.

Podle dnešní právní úpravy mohou někteří dědici uplatnit právo na poměrné zkrácení odkazů a jiní nikoli, což pak může vyvolávat určité potíže. Pokud své právo na poměrné zkrácení odkazu dědicové neuplatní, mohou se domáhat pouze náhrady nákladů učiněných při splnění odkazů a na odměnu za svou námahu dle ustanovení § 1630 odst. 1 OZ.⁵⁴⁷ Oproti římskoprávní úpravě je zde vidět rozdíl v ochraně dědice a přístupu zákonodárce. V dnešní právní úpravě jde čistě o subjektivní právo dědiců, které musí uplatnit, a tak nedochází ke krácení odkazů přímo ze zákona. Navíc se oproti římskému právu neaplikuje falciánská kvarta na vše, co nějakým způsobem zatěžuje pozůstalost, ale pouze na odkazy. **Na darování pro případ smrti *stricto sensu* se současná právní úprava falciánské kvarty zakotvená v ustanovení § 1598 OZ neaplikuje**, ačkoli v některých případech pozůstalost zatěžuje. **Úprava dle § 1598 OZ se aplikuje na darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz.**⁵⁴⁸

7.2 Výpočet falciánské kvarty

Co se týče majetkové hodnoty, z jaké je „čtvrtina“ dle § 1598 OZ počítána, bude nutné se inspirovat v úpravě římskoprávní. Pokud se podíváme na právní úpravu starověkého Říma, ze které ta současná čerpá, tak Rebro k ní uvádí, že *lex Falcidia* určoval, aby dědici zůstala alespoň čtvrtina **aktivní pozůstalosti**.⁵⁴⁹ Z toho vyplývá, že poměrné zkrácení odkazů se uplatňovalo pouze na čistou hodnotu pozůstalosti, tj. aktiva pozůstalosti.

---

⁵⁴⁵ HEYROVSKÝ, Leopold, Jan VÁŽNÝ a Otakar SOMMER. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 7. vydání. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1929. s. 611.

⁵⁴⁶ ČERNOCH, Radek. Praktický návod k výpočtu falciánské kvarty dle § 1598 NOZ. Ad notam: notářský časopis, 2015, roč. 21, č. 4, s. 12-15.

⁵⁴⁷ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 251.

⁵⁴⁸ Tamtéž, s. 241.

⁵⁴⁹ REBRO, Karol, op. cit., s. 271.

Heyrovský podrobně popsal výpočet *quarta Falcidia* ve starověkém Římě: „*Má-li býti zjištěno, zdali quarta Falcidia jest porušena či nic, budiž především vypočteno, mnoholi činí čisté dědictví. Věci a práva pozůstalostní buďtež oceněny, a to pohledávky na částku dobytnou, a od nich odečteny dluhy zůstavitelovy, útraty jeho pohřbu, útraty převzetí dědictví a zpeněžení jeho a hodnota propuštěných otroků. Při tom hledí se k stavu jmění zůstavitelova v době jeho úmrtí. Oceněn budiž dále úhrn odkazů a jiných břemen, uložených posledním pořízením dědicovi, a to rovněž hledíc k době smrti pořizovatelovy. Na kolik tento úhrn přesahuje tři čtvrtiny toho, co činí dědictví, porušuje se jím quarta Falcidia. Avšak do čtvrtiny této započte se dědicovi vše, co obdrží jako dědic.*“⁵⁵⁰

Když se v OZ hovoří o jedné čtvrtině hodnoty dědictví, pak se tím vždy myslí peněžní vyjádření hodnoty toho, co dědic ve skutečnosti z pozůstalosti nabyt, a to bez ohledu na výši jeho dědického podílu. Hodnota dědictví musí být vykládána jako čistá peněžní hodnota toho, co dědici z pozůstalosti skutečně připadlo.⁵⁵¹

K ocenění pozůstalostního majetku se mj. vztahuje ustanovení §181 odst. 2 ZŘS,⁵⁵² které stanoví: „*Pro ocenění je rozhodný stav v době smrti zůstavitele; vznikla-li oceňovaná aktiva nebo pasiva pozůstalosti až po smrti zůstavitele, je rozhodný stav v době jejich vzniku.*“ Dle komentáře k tomuto ustanovení: „*Majetek patřící do pozůstalosti se oceňuje zásadně ke dni úmrtí zůstavitele. V případě, že ke dni úmrtí dojde ke zvýšení či snížení hodnoty majetku (např. cena akcií v průběhu řízení klesne) na ocenění majetku tato skutečnost nemá vliv.*“⁵⁵³

Falcidiánská kvarta se tak bude dnes, stejně jako ve starověkém Římě, počítat z čisté hodnoty dědictví již k okamžiku smrti zůstavitele. Pro stanovení hodnoty jednotlivých věcí z pozůstalosti se použije cena obvyklá, určená znaleckým posudkem. Pozdější změny hodnoty aktiv⁵⁵⁴, které jsou předmětem odkazů, nemají už žádný vliv. Pouze pokud jde o odkaz věci individuálně určené, poté pocítí změnu hodnoty sám

---

⁵⁵⁰ HEYROVSKÝ, Leopold, Jan VÁŽNÝ a Otakar SOMMER, op. cit., s. 609.

⁵⁵¹ FIALA, Roman et al. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475-1720). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře, s. 319.

⁵⁵² Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních.

⁵⁵³ SVOBODA, Karel et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 394.

⁵⁵⁴ Změny aktiv pozůstalosti spočívají jak v přírůstcích, tak úbytku hodnoty věcí.

odkazovník (obdarovaný), ale ten se může dovolávat odpovědnosti dědice za zhoršení této věci.⁵⁵⁵ I když dědictví nabyde od smrti zůstavitele na hodnotě, dojde i tak ke zkrácení odkazů jen do té míry, aby nepřekračovaly tři čtvrtiny hodnoty dědictví k okamžiku smrti zůstavitele. Z toho vyplývá jasná výhoda pro dědice, pokud se hodnota pozůstalosti po smrti zůstavitele zvýší, a naopak jasná nevýhoda, pokud se hodnota pozůstalosti po zůstavitelově smrti sníží.

Když za účinnosti Falcidiova zákona ve starověkém Římě došlo k rozmnožení stáda či se hodnota pozůstalosti od okamžiku smrti zůstavitele do okamžiku přijetí pozůstalosti zvýšila skrze pozůstalostní otroky, měl odkazovník i tak právo pouze na odkazy v hodnotě do tří čtvrtin hodnoty pozůstalosti k okamžiku smrti.⁵⁵⁶

Dědic musí uplatnit tzv. výhradu soupisu pozůstalosti dle ustanovení § 1704 a násl. OZ, aby za splnění odkazů odpovídal omezeně. Poté má teprve právo na poměrné zkrácení odkazů tak, aby mu zbyla z pozůstalosti čistá čtvrtina dle ustanovení § 1598 OZ.⁵⁵⁷ Pro dědice bude vždy lepší uplatnit výhradu soupisu pozůstalosti. Pokud by se hodnota pozůstalosti po smrti zůstavitele snížila, byl by dědic vystaven vyššímu riziku.

Současná právní úprava jde podobným směrem jako římské právo a bere si římskoprávní úpravu v mnohém za vzor, ač s jistými odlišnostmi. Přeci jen za pasiva pozůstalosti dnes není považována hodnota propuštěných otroků, tak jak tomu bylo ve starověkém Římě.

7.3 Falcidiánská kvarta a dědická smlouva

Ustanovení § 1585 odst. 1 věta první stanoví: „*Dědickou smlouvou nelze pořídít o celé pozůstalosti. Čtvrtina pozůstalosti musí zůstat volná, aby o ní zůstavitel mohl pořídít podle své zvlášť projevené vůle.*“ Zákonodárce tímto omezuje dědickou smlouvou v jejím rozsahu. Problematice omezení věcného rozsahu dědické smlouvy v souvislosti s volnou čtvrtinou pozůstalosti se zabývá kapitola 3. 5. 1. V této kapitole je rozebráno toto zákonné ustanovení o dědické smlouvě pouze co do souvislosti s falcidiánskou kvartou.

---

⁵⁵⁵ ČERNOCH, Radek, op. cit.

⁵⁵⁶ Gai. D. 35, 2, 73 pr. (Gai. lib. 18. ad ed. prov.) In: BLAHO, Petr a Michal SKŘEJPEK. *IUSTINIANI INSTITUTIONES. JUSTINIÁNSKÉ INSTITUCE*. Praha: Karolinum, 2010. s. 189.

⁵⁵⁷ DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo.*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 108.

Někteří odborníci nalézají souvislost mezi ustanovením § 1585 OZ a falcidiánskou kvartou. Podle Dvořáka je čtvrtina pozůstalosti dle ustanovení § 1585 OZ, o níž zůstavitel nemůže dědickou smlouvou pořídit, falcidánskou kvartou.⁵⁵⁸ Je třeba se podívat do minulosti, zdali volná čtvrtina v dědické smlouvě považovala za projev falcidiánské kvarty či nikoli.

Výše bylo uvedeno, že římské právo dědickou smlouvu jako delační důvod neuznávalo, a tudíž se na ní ani institut falcidiánské kvarty nemohl aplikovat. Ačkoli se výše připustilo, že by za určitých okolností mohl být za dědickou smlouvu v dnešním smyslu považovat specificky sepsaný vojenský testament,⁵⁵⁹ tak ani na ten nebylo možné falcidiánskou kvartu aplikovat.⁵⁶⁰ Vojenským testamentem, jakožto poručením pro případ smrti bylo tak možné odkazy vyčerpat celou pozůstalost.

Důvodová zpráva k OZ odůvodňuje nemožnost pořídit dědickou smlouvou o celé pozůstalosti tím, že zůstavitel se nesmí zbavit práva pořídit individuálně.⁵⁶¹ Bílek tvrdí, že pravděpodobným právním motivem ustanovení § 1585 odst. 1 OZ bylo to, že dědická smlouva je jednostranně nezměnitelná a nezrušitelná. Pro zůstavitele je tedy riskantní zavázat se v ní ve vztahu k celému svému majetku.⁵⁶² Evidentně tak ustanovení § 1585 odst. 1 OZ primárně cílí na ochranu zůstavitele předtím, aby pořídil dědickou smlouvou o celé pozůstalosti. Smyslem falcidiánské kvarty již od dob Starověkého Říma je však primárně pouze ochrana dědice. Důvodová zpráva⁵⁶³ k ustanovení § 1598 OZ výslovně uvádí, že čtvrtinový podíl dle tohoto ustanovení je falcidiánskou kvartou a ochranou dědice. V případě ustanovení § 1585 OZ však důvodová zpráva⁵⁶⁴ k tomuto ustanovení falcidiánskou kvartu nezmiňuje. Ač jde tak v obou případech zcela jistě o omezení zůstavitelovy pořizovací vůle, tak ochrana směřuje vůči rozdílným subjektům.

---

⁵⁵⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV.*, op. cit., s. 210.

⁵⁵⁹ Blíže k dědické smlouvě v římském právu viz kapitola 2.1.

⁵⁶⁰ STAGL, Jakob, op. cit.

⁵⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1582 až 1585, s. 393-394.

⁵⁶² FIALA, Roman et al, op. cit., s. 289.

⁵⁶³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1597 až 1600, s. 398-399.

⁵⁶⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1582 až 1585, s. 393-394.

Zůstává nejasné, zda lze ustanovení § 1585 OZ považovat za projev falciánské kvarty či nikoli. Osobně se domnívám, že lze falciánskou kvartu v římskoprávním smyslu slova spatřovat pouze v ustanovení § 1598 OZ a nikoli v ustanovení § 1585 odst. 1 OZ. Podobnost je pouze v tom, že se jedná o „čtvrtinu“. Důvodová zpráva k ustanovení § 1598 OZ navíc výslovně uvádí, že čtvrtinový podíl dle tohoto ustanovení je falciánskou kvartou, o čemž důvodová zpráva u ustanovení § 1585 OZ mlčí. Ač jde tak v obou ustanovení zcela jistě o omezení zůstavitelovy pořizovací vůle, ustanovení § 1598 OZ slouží primárně jako ochrana závětního či zákonného dědice před přehnaným zatížením jeho dědictví odkazy a v ustanovení § 1585 odst. 1 OZ jde primárně o ochranu zůstavitele, aby plně nevyčerpal své právo pořádit pro případ smrti.

8 Dědická smlouva a darování pro případ smrti s mezinárodním prvkem

Základní právní problém u dědické smlouvy s mezinárodním prvkem je určení rozhodného práva, kterým se dědická smlouva s mezinárodním prvkem bude řídit. Rozhodné právo určují tzv. kolizní normy (*lex causae*). Vzhledem ke členství České republiky v Evropské unii (dále jen „EU“) budou stěžejní kolizní normy v rámci práva EU, a to i proto, že v EU se každoročně týká dědictví s mezinárodním prvkem půl milionu evropských rodin.⁵⁶⁵

Česká vnitrostátní kolizní norma a důležitý pramen mezinárodního práva soukromého, tj. Zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém (dále jen „ZMPS“) se stává díky aplikační přednosti unijního práva a mezinárodních smluv v oblasti dědického práva poněkud zbytkovou normou.⁵⁶⁶ Ačkoli bude pozornost této kapitoly zaměřena především na stěžejní legislativu EU v oblasti dědictví s mezinárodním prvkem, je i tak nutné ve stručnosti vymezit, jakým způsobem se bude postupovat při určování rozhodného práva pro dědickou smlouvu a darování pro případ smrti dle ZMPS.

8.1 Právo rozhodné dle ZMPS

Dle ustanovení § 76 ZMPS je hlavním hraničním určovatelem rozhodného práva pro dědické právní poměry obvyklý pobyt zůstavitele v době jeho smrti. Pokud však je zůstavitel český občan, ač má obvyklý pobyt v cizině, a dědic je rovněž český občan, bude právem rozhodným právo české. Jedná se o tzv. dědický statut.

Právo rozhodné pro způsobilost pořídit a zrušit dědickou smlouvu se dle § 77 odst. 1 ZMPS řídí právem rozhodným pro pořízení a zrušení závěti.⁵⁶⁷ Rozhodným právem pro

---

⁵⁶⁵ Evropská komise. Dědictví s mezinárodním prvkem. Příručka pro občany: Jak pravidla EU zjednoduší mezinárodní dědictví. In: op.europa.eu [online] 12. 3 .2018 [cit. 30. 5. 2020] Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/61afb4c0-a71b-11e7-837e-01aa75ed71a1/language-cs/format-PDF/source-128424313#>.

⁵⁶⁶ PFEIFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 112.

⁵⁶⁷ „Protože návrh občanského zákoníku zavádí do českého práva institut dědické smlouvy, stanoví se pro její formu a volbu rozhodného práva pro dědické právní poměry v dědické smlouvě obdobná úprava jako

způsobilost pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou je tak právní řád státu, jehož občanem je zůstavitel v době projevu vůle nebo ve kterém má v té době obvyklý pobyt. Strany dědické smlouvy si mohou zvolit rozhodné právo pro dědické právní poměry odlišné od toho, stanoveného v ustanovení § 76 ZMPS. Právem rozhodným pro dědické právní poměry (tzv. dědický statut) si dle ustanovení § 77 odst. 4 a odst. 5 ZMPS mohou strany dědické smlouvy zvolit i právní řád státu, ve kterém mají obvyklý pobyt v době uzavření dědické smlouvy, anebo právní řád státu, kterého jsou strany občany v době uzavření dědické smlouvy. U darování pro případ smrti, které se považuje za odkaz, se bude pravděpodobně postupovat také dle ustanovení § 76 a násl. ZMPS. U darování pro případ smrti *stricto sensu* se bude postupovat dle ustanovení o závazcích v § 84 a násl. ZMPS.

8.2 Právo rozhodné dle evropského nařízení o dědictví

V rámci kolizních norem EU je jednou z nejdůležitějších nařízení Řím I⁵⁶⁸, tj. nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (dále jen „nařízení Řím I“). Tento evropský právní předpis však na dědickou smlouvu, navzdory jejímu kontraktačnímu charakteru, není možné aplikovat.⁵⁶⁹ Zde se opět v legislativě projevuje „dvojitá tvář“ dědické smlouvy, jakožto smlouvy a zároveň pořízení pro případ smrti.

Základní kolizní právní normou pro určení rozhodného práva ve věcech dědictví je nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 650/2012 Sb. ze dne 4. července 2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. (dále jen „nařízení o dědictví“).

Účelem nařízení o dědictví není unifikace dědických institutů v rámci EU. Účel tohoto nařízení je poněkud užší. Mateřanková ho shrnula takto: „*Účelem Nařízení*

---

pro pořízení závěti.“ In: Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém, č. 91/2012 Dz.

⁵⁶⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

⁵⁶⁹ PERRIELLO, Luca Ettore. Succession agreements and public policy within EU Regulation 650/2012. *BIBLIOTECA DELLA FONDAZIONE ITALIANA DEL NOTARIATO*, Fondazione Italiana del Notariato, 2019, č. 1, s. 375.

je zjednodušit přeshraniční dědická řízení a usnadnit dotčeným osobám řešení právních aspektů mezinárodních dědických řízení, a to stanovením jednotných pravidel pro určení soudů příslušných k projednávání dědictví a pro **určení rozhodného práva, které se na dědění použije.**⁵⁷⁰ Je nutné si uvědomit, že dědické právo se v rámci jednotlivých evropských zemí značně liší. Dědická smlouva je kupříkladu v Itálii zásadně zakázána,⁵⁷¹ zatímco u nás v České republice se jedná o nejsilnější dědický titul. Nařízení o dědictví tuto skutečnost samozřejmě zohledňuje a dává odpovědi na otázky, které právo se použije na dědickou smlouvu s mezinárodním (evropským) prvkem, tj. například na dědickou smlouvu uzavřenou mezi občany výše uvedených evropských států, kdy jeden stát její pořízení zakazuje, zatímco druhý ji staví do popředí.

Nařízení o dědictví přichází se svou vlastní definicí dědické smlouvy v ustanovení čl. 3 odst. 1 písm. b), když stanoví: „*„dědickou smlouvou“ (je) smlouva, včetně smlouvy vyplývající ze vzájemných závětí, která s protiplněním nebo bez něj vytváří, mění nebo ruší práva k budoucí pozůstalosti nebo k budoucím pozůstalostem jedné či více osob, které jsou smluvními stranami“.*

Evropská definice dědické smlouvy v tomto nařízení je rozdílná od vymezení dědických smluv v jednotlivých členských státech EU.⁵⁷² Česká republika není výjimkou.

Dědická smlouva ve smyslu ustanovení čl.3 odst.1 písm. b) nařízení se nedá aplikovat na dědické smlouvy ve prospěch třetího, *pacta de hereditate tertii*, pokud druhá smluvní strana také nedědí.⁵⁷³ Není na to však jednotný názor.⁵⁷⁴ Obecně se však dá říci, že definice dědické smlouvy dle nařízení je poněkud širší než ta v českém právním řádu, a díky tomu pod ní lze podřadit i další instituty českého dědického práva. Dle Pfeiffer lze pod autonomní definici dědické smlouvy v nařízení o dědictví podřadit i českou smlouvu o zřeknutí se dědického práva dle ustanovení § 1484 OZ, stejně tak dědickou smlouvu mezi manžely dle ustanovení § 1592 a 1593 OZ, a dokonce pod ní lze podřadit i smlouvu

---

⁵⁷⁰ MATEŘANKOVA, Jarmila. Mezinárodní příslušnost podle evropského nařízení o dědictví. In: nkr.cz [online] 22. 4. 2016. [cit. 12. 5. 2020]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_284-mezinarodni-prislusnost-podle-evropskeho-narizeni-o-dedictvi.

⁵⁷¹ Srov. Art. 458 Codice civile.

⁵⁷² Tamtéž.

⁵⁷³ Tamtéž, s. 376-377.

⁵⁷⁴ „Pod definici čl.3 odst. 1 písm. b) spadají i ty dědické smlouvy, ve kterých je pořízeno ve prospěch třetí, nezáčástné osoby.“ [IN] PFEIFFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 167.

mezi manžely, kterou se uspořádávají majetkové poměry manželů pro případ, kdy manželství zanikne v důsledku smrti jednoho z manželů dle ustanovení § 718 odst. 2 OZ.⁵⁷⁵

Univerzální použitelnost nařízení o dědictví je stanovena v ustanovení čl. 20 nařízení o dědictví.⁵⁷⁶ Následující článek, tj. ustanovení čl. 21 odst. 1 nařízení o dědictví, zakotvuje obecné pravidlo pro určení rozhodného práva, když stanoví: „*Nestanoví-li toto nařízení jinak, je rozhodným právem pro dědění jako celek právo státu, ve kterém měl zůstavitel svůj obvyklý pobyt v době smrti.*“ Zde se jedná se o tzv. obecný dědický statut. Ustanovení čl. 22 nařízení o dědictví umožňuje i jednostrannou volbu rozhodného práva pro pozůstalost.

Je dobré si připomenout, že obvyklý pobyt je nutné odlišovat od bydliště zůstavitele. Pobyt je stav faktický, kdežto bydliště je stav uvedený kupříkladu v osobních dokladech zůstavitele a často se tyto dva pojmy navzájem nepřekrývají.⁵⁷⁷ Zemí obvyklého pobytu se rozumí taková země, se kterou zůstavitel udržoval trvalý a úzký vztah. Orgán, který se dědictvím zabývá, musí vždy tuto zemi určit a zohlednit přitom celkový skutkový stav v dané věci.⁵⁷⁸

Přípustnost, věcná platnost a závazné účinky mezi stranami dědické smlouvy včetně podmínek pro její zrušení se řídí především ustanovením čl. 25 nařízení. Dědická smlouva, díky které dochází k dědění po jedné osobě se dle ustanovení čl. 25 odst. 1 nařízení bude řídit právem, které by se podle tohoto nařízení bylo použito pro dědění po této osobě v případě její smrti ke dni uzavření dané smlouvy.

---

⁵⁷⁵ Tamtéž.

⁵⁷⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 650/2012 Sb., ustanovení čl. 20: „*Právo určené tímto nařízením se použije bez ohledu na to, zda je či není právem členského státu.*“

⁵⁷⁷ FOREJTOVÁ, Monika. Jak budeme dědit v Evropě? Nová právní úprava v dědických věcech s mezinárodním prvkem. In: [pravniprostor.cz](https://www.pravniprostor.cz) [online] 1. 10. 2015. [cit. 12. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/jak-budeme-dedit-v-evrope-nova-pravni-uprava-v-dedickych-vecech-s-mezinarodnim-prvkem>.

⁵⁷⁸ Evropská komise. Dědictví s mezinárodním prvkem. Příručka pro občany: Jak pravidla EU zjednoduší mezinárodní dědictví. In: op.europa.eu [online] 12.3.2018 [cit. 30. 5. 2020] Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/61afb4c0-a71b-11e7-837e-01aa75ed71a1/language-cs/format-PDF/source-128424313#>.

Standardně⁵⁷⁹ se dědická smlouva s mezinárodním (evropským) prvkem bude řídit právním řádem státu, ve kterém má zůstavitel obvyklý pobyt ke dni uzavření této dědické smlouvy. Pokud zůstavitel, občan ČR s obvyklým pobytem v ČR, uzavře dědickou smlouvu ve smyslu ustanovení § 1582 a násl. OZ na území Itálie s občanem Itálie, který má obvyklý pobyt taktéž v Itálii, nebude mít na přípustnost platnost či účinnost vliv, že je smlouva tohoto typu v Itálii zakázána. Její přípustnost, platnost i účinnost se totiž řídí právem obvyklého pobytu zůstavitele, pokud nebude zvoleno jinak. Ve výše uvedeném případě to bude, s ohledem na obvyklý pobyt zůstavitele, právo České republiky.

Dílčí volbu rozhodného práva pro přípustnost, platnost a účinnost dědické smlouvy stanoví ustanovení čl. 25 odst. 3 nařízení o dědictví. Existuje zde tedy určitá dvoukolejnost volby práva dle ustanovení čl. 22 a čl. 25 nařízení o dědictví. Pfeiffer uvádí, že nelze za žádných okolností tyto dvě volby zaměňovat jednu za druhou. Obě tyto volby mohou být součástí jedné dědické smlouvy, protože jsou na sobě nezávislé, ale liší se tím, že volba dílčího rozhodného práva dle ustanovení čl. 25 odst. 3 nařízení o dědictví není na rozdíl od volby v ustanovení čl. 22 nařízení o dědictví v žádném případě jednostranně odvolatelná, neboť by to zakládalo značnou právní nejistotu smluvních stran. Na případné změně volby dle ustanovení čl. 25 odst. 3 nařízení o dědictví se musí podílet jak zůstavitel, tak druhá strana dědické smlouvy.⁵⁸⁰ Díky tomu, že volba obecného dědického statutu dle ustanovení čl. 22 nařízení o dědictví a dílčí volba rozhodného práva pro přípustnost, platnost a účinnost dědické smlouvy dle ustanovení čl. 25 odst. 3 nařízení o dědictví jsou na sobě nezávislé, může dědická smlouva obsahovat obě tyto volby a volba práva tak ve výsledku může být různá.⁵⁸¹ Zůstavitel si při uzavírání dědické smlouvy musí uvědomit, že volbu dědického statusu dle ustanovení čl. 22 nařízení o dědictví může po uzavření dědické smlouvy jednostranným projevem vůle změnit až do okamžiku své smrti, ale dílčí volbu dle ustanovení čl. 25 odst. 3 nařízení o dědictví jednostranně změnit nemůže a bude potřebovat souhlas druhé smluvní strany dědické smlouvy, který mu tato strana není povinna dát.

---

⁵⁷⁹ Myšleno pouze hypoteticky, tj. bez volby jiného dědického statutu zůstavitelem dle ustanovení čl. 22 nařízení č. 650/2012 Sb. a bez dílčí volby rozhodného práva dle ustanovení čl. 25 odst. 3 nařízení č. 650/2012 Sb.

⁵⁸⁰ PFEIFFER, Magdalena, op. cit., s. 174-175.

⁵⁸¹ Tamtéž, s. 175.

Nařízení o dědictví stanovuje i jistá specifika ohledně dědických smluv prostřednictvím kterých dochází k dědění po více osobách, tj. dědických smluv dle čl. 25 odst. 2 nařízení o dědictví. Příkladem takové dědické smlouvy by mohla být dědická smlouva mezi manžely dle ustanovení § 1592 OZ, kterou se manželé navzájem povolávají za dědice.

Samostatnou kapitolou je určení rozhodného práva pro **darování *mortis causa***. Otázkou je, zdali se dá pod poměrně širokou definici dědických smluv v ustanovení čl. 3 odst.1 písm. b) nařízení o dědictví podřadit i tato smlouva či nikoli. V českém právním řádu je totiž darování pro případ smrti samostatným právním institutem odlišným od dědické smlouvy.

Ustanovení čl. 14 preambule nařízení o dědictví stanoví: „**Práva a majetek vytvořené či převedené jiným způsobem než děděním, například prostřednictvím darů, by měly být rovněž z oblasti působnosti tohoto nařízení vylou čeny. Při určování toho, zda by dary nebo jiné druhy převodů mezi živými (*inter vivos*) zakládající věcná práva před smrtí měly být vráceny nebo započteny pro účely určení podílů oprávněných osob v souladu s právem rozhodným pro dědění, by se nicméně mělo uplatnit právo, které je podle tohoto nařízení právem rozhodným pro dědění.**“.

Pfeiffer uvádí, že darování pro případ smrti, tak jak je zakotveno v českém právním řádu, lze nejspíše subsumovat pod dědickou smlouvu ve smyslu ustanovení čl. 3 odst. 1 písm. b) nařízení o dědictví, neboť ustanovení čl. 14 v preambuli nařízení o dědictví je nutné chápat pouze jako zákaz darování *inter vivos*. Jsou však právní řády, kde může darování pro případ smrti zakládat věcná práva již před smrtí zůstavitele, a poté se bude řídit nařízením Řím I.⁵⁸² Mezi státy, kde se darováním pro případ smrti zakládají věcná práva *inter vivos* se řadí kupříkladu Itálie, Francie či Švýcarsko.⁵⁸³

Otázkou je, jakou optikou nahlížet s ohledem na výše uvedené na dědickou smlouvu, kterou zůstavitel převádí majetek již za svého života dle ustanovení § 1589 OZ. V kapitole 3. 5. 2 této práce bylo řečeno, že ustanovení § 1589 OZ předpokládá existenci

---

⁵⁸² Tamtéž s. 168.

⁵⁸³ ELISCHER, David. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 82.

dvou smluv. Jednou ze smluv bude smlouva dědická a tou druhou smlouva, kterou se majetek za života zůstavitele převádí na třetí osobu. S ohledem na ustanovení čl. 14 preambule nařízení o dědictví, která vylučuje jakékoli způsoby převodu mezi živými z působnosti nařízení o dědictví, se domnívám, že nařízení o dědictví se bude v tomto případě na dědickou smlouvu vztahovat, ale již bude chybět působnost vůči smlouvě převodní, na kterou se případně aplikuje nařízení Řím I.

Závěrem této kapitoly je třeba shrnout, že problematika dědických smluv s mezinárodním prvkem (nejenom) v EU je velmi složitá a určení rozhodného práva pro smlouvy *mortis causa* není jednoduché. Nařízení stanovuje velmi širokou definici dědických smluv, odlišné od té v České republice. Právu rozhodnému pro dědické smlouvy budou podřízené i další právní instituty, které by se jinak pod definici dědické smlouvy v jednotlivých právních řádech členských států nepodřadily. V českém právním řádu se jedná kupříkladu o darování pro případ smrti či smlouvu o zřeknutí se dědictví. Na problematiku širší vymezení dědické smlouvy v nařízení o dědictví by měli občané členských států při uzavírání jakékoli smlouvy s cizím prvkem související s dědictvím pamatovat, aby pak nebyli překvapeni rozhodným právem.

9 Dědická smlouva a darování pro případ smrti ve světě

Tato kapitola nemá za cíl poskytnout podrobnou analýzu institutů dědické smlouvy a darování pro případ smrti v zahraničních právních úpravách, nýbrž má za cíl poskytnout pouze stručný exkurz do cizích právních úprav dědické smlouvy a darování pro případ smrti.

Vedlejším cílem této kapitoly bude případně upozornit na zajímavé odlišnosti či naopak podobnosti zahraniční právní úpravy těchto institutů s českou právní úpravou.

Darování pro případ smrti se v zahraničí vyskytuje v mnohých modalitách.⁵⁸⁴ Pro účely této kapitoly bude darování pro případ smrti chápáno ve smyslu *largo sensu*. Zvláštní pozornost bude věnována darování pro případ smrti v *common law*.

9.1 Kontinentální Evropa

Na starém kontinentě se dle Perrielleho **setkáváme s dvěma přístupy k dědickým smlouvám**. V románských právních systémech právu (typicky Itálie), jsou dědické smlouvy většinou zakázány, neboť alfa i omegou těchto právních systémů je zájem na co největší pořizovací svobodě zůstavitele tak, aby se mohl zůstavitel až do okamžiku své smrti rozhodnout, koho ustanoví dědicem, což dědická smlouva jakožto neodvolatelný projev vůle znemožňuje. Opakem jsou germánské právní systémy, které preferují předvídatelnost dědění.⁵⁸⁵

Na začátek stručného světového exkurzu do dědických smluv a darování pro případ smrti Evropě je na místě prvně zaměřit do státu, s nímž Českou republiku pojí společná historie, a to Slovenská republika (dále jen „Slovensko“).

---

⁵⁸⁴ Blíže se modalitám darování pro případ smrti věnuje Elisher. In: ELISCHER, David. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 82-83.

⁵⁸⁵ PERRIELLO, Luca Ettore. Succession agreements and public policy within EU Regulation 650/2012. *BIBLIOTECA DELLA FONDAZIONE ITALIANA DEL NOTARIATO*, Fondazione Italiana del Notariato, 2019, č. 1., s. 372-373.

Na Slovensku jsou v současnosti dědické smlouvy zakázány.⁵⁸⁶ Do budoucna se však dědické smlouvy možná dostanou i do Slovenského právního řádu v důsledku rekodifikačních procesů občanského práva v tomto státě. První pracovní návrh rekodifikace tamního občanského zákoníku ve čtvrté části tohoto návrhu, v ustanovení § 20 a násl. dědické smlouvy zakotvuje.⁵⁸⁷ Původně měla rekodifikace občanského práva na Slovensku proběhnout přijetím zcela nového kodexu, nakonec však dojde k postupné rekodifikaci prostřednictvím dílčích novel stávajícího občanského zákoníku, tj. zákona č. 40/1964 Zb.⁵⁸⁸

Darování pro případ smrti je v současnosti na Slovensku zakázáno pod sankcí absolutní neplatnosti.⁵⁸⁹ Nyní se však na Slovensku směřuje, jak již bylo výše uvedeno, k velké rekodifikaci občanského práva. Prvně má dojít k rozsáhlé změně závazkového práva.⁵⁹⁰ To by mělo přinést jistou změnu i institut darování. Text vládního návrhu novely slovenského občanského zákoníku č. 64/1964 Zb. stanoví v ustanovení § 976 toto: „*Neplatná je darovacia zmluva, podľa ktorej sa má záväzok splniť až po darcovej smrti, len ak bola smrť podmienkou darovania.*“⁵⁹¹ Nová právní úprava by tak nově měla řešit situaci, kdy dárce zemře ještě před odevzdáním daru. Platnost takové smlouvy nebude dotčena a závazek bude trvat i po smrti dárce. Vše však musí být za předpokladu, že darovací smlouva nepodmiňuje účinnost darovací smlouvy smrtí dárce. To ostatně potvrzuje i důvodová zpráva k tomuto vládnímu návrhu.⁵⁹² Nenavrhuje se tak zakotvení darování *mortis causa* v pravém smyslu, ale návrh nové právní úpravy cílí pouze na

---

⁵⁸⁶ *Dědická řízení. Všeobecné informace – Slovensko.* In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 21. 4. 2020 [cit. 15. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-SK-cs.do?clang=sk.

⁵⁸⁷ *Paragrafové znenie prvej pracovnej verzie návrhu nového Občianskeho zákonníka.* In: najpravo.sk [online] 2.11.2015 [cit. 16.5.2020] Dostupné z: <https://www.najpravo.sk/clanky/paragrafove-znenie-prvej-pracovnej-verzie-navrhu-noveho-obcianskeho-zakonnika.html>.

⁵⁸⁸ *Vieme, prečo sa nebude prijímať nový Občiansky zákoník.* In: najpravo.sk [online] 23. 10. 2018 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.najpravo.sk/clanky/vieme-preco-sa-nebude-prijimat-novy-obciansky-zakonnik.html>.

⁵⁸⁹ Ustanovení § 628 odst. 3 Zákona č. 40/1964 Zb.: „*Neplatná je darovacia zmluva, podľa ktorej sa má plniť až po darcovej smrti.*“

⁵⁹⁰ *Rezort spravodlivosti intenzívne pracuje na zmenách v Občianskom i Obchodnom zákonníku.* In: justice.gov.sk [online] 20. 6. 2019 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2547>.

⁵⁹¹ *Text návrhu rekodifikácie občianskeho záväzkového práva.* In: najpravo.sk [online] 15. 10. 2018 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.najpravo.sk/clanky/text-navrhu-rekodifikacie-obcianskeho-zavazkového-prava.html>.

⁵⁹² Důvodová zpráva k ustanovení § 976 vládního návrhu novely zákona č. 64/1964 Zb., občianskeho zákonníka. Dostupné z: <https://www.najpravo.sk/clanky/text-navrhu-rekodifikacie-obcianskeho-zavazkového-prava.html>.

darování *inter vivos*, kdy dojde ke smrti dárce před tím, než odevzdá věc, která je předmětem daru. Darování *mortis causa* nadále možné nebude.

Zde se sluší poznamenat, že i v **Ruské federaci** se mluví o zařazení dědické smlouvy do tamního právního řádu. Buniatova se ve svém článku kloní k tomu, aby Rusko implementovalo německý model dědické smlouvy.⁵⁹³ Darování pro případ smrti je v Rusku nepřípustné.⁵⁹⁴

U našeho severního souseda, tj. v **Polské republice**, jsou **dědické smlouvy zakázány**.⁵⁹⁵ Na jih od nás, tj. v **Rakouské republice** (dále jen „Rakousko“), stále platí ABGB⁵⁹⁶ (OZO) a institut dědické smlouvy je nadále užíván. Je však pořád omezen co do subjektů způsobilých tuto smlouvu uzavřít pouze na snoubence, manžele či registrované partnery. Dědickou smlouvu v Rakousku nestačí pořídít ve formě notářského zápisu, ale navíc se vyžaduje současná přítomnost dalšího notáře či dvou svědků.⁵⁹⁷ Rakouský zákonodárce tak stanovil pro dědickou smlouvu velmi přísné požadavky pro její platné uzavření.

Darování pro případ smrti v Rakousku⁵⁹⁸ vyžaduje, na rozdíl od české právní úpravy, formu notářského zápisu.⁵⁹⁹ Darování případ smrti v Rakousku bylo dotčeno novelou ABGB, která omezuje maximální rozsah darování pro případ smrti na tři čtvrtiny.⁶⁰⁰ Následuje v tomto omezení dědickou smlouvu.

---

⁵⁹³ BUNIATOVA, Farida. INHERITANCE CONTRACT IN RUSSIAN CIVIL LAW: FOREIGN EXPERIENCE AND IMPLEMENTATION PROSPECTS. In: academia.edu [online] [cit. 17. 5. 2020] Dostupné z: https://www.academia.edu/31482135/INHERITANCE_CONTRACT_IN_RUSSIAN_CIVIL_LAW_FOR_REIGN_EXPERIENCE_AND_IMPLEMENTATION_PROSPECTS.

⁵⁹⁴ ELISCHER, David. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 88.

⁵⁹⁵ *Dědická řízení. Všeobecné informace – Polsko*. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 18. 10. 2019 [cit. 15. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-PL-cs.do?clang=en.

⁵⁹⁶ Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie, zákon č. 946 ze dne 1. června 1811.

⁵⁹⁷ *Dědická řízení. Všeobecné informace – Rakousko*. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 16.10.2019 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-at-cs.do?member=1.

⁵⁹⁸ „*Schenkung auf den Todesfall*“

⁵⁹⁹ MALÁ, Lenka. Darování pro případ smrti v Německu a Rakousku. Ad Notam: notářský časopis. 2014, č. 3, s. 5-6

⁶⁰⁰ DRACHOVSKÝ, Ondřej. Darování pro případ smrti – kam s ním? In: nkr.cz [online] 20. 12. 2019. [cit. 6. 6. 2020]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_759-darovani-pro-pripad-smrti-kam-s-nim

Ve **Spolkové republice Německo** (dále jen „Německo“) má dědická smlouva⁶⁰¹, dlouhou tradici. Německá úprava je velmi podobná té české. Může stát o samotě či být součástí jiných smluv, což je častější, a to zejména u dědických smluv uzavíraných mezi manžely. Dědické smlouvy se v Německu dělí dle toho, zda závazek z dědické smlouvy vzniká jedné či obou smluvním stranám, na jednostranné a vícestranné, nazývané také jako vzájemné. Dále se dědické smlouvy v Německu dělí na úplatné a bezúplatné. Tak jako v české právní úpravě může i v té německé zůstavitel za života libovolně nakládat se svým majetkem.⁶⁰² Darování pro případ smrti v Německu⁶⁰³ je rovněž možné, ale řídí se ustanoveními o pořízeních pro případ smrti, nikoli o smlouvách, jak je tomu v případě české úpravy. Vyžaduje formu závěti či dědické smlouvy. V Německu i v Rakousku se darování pro případ smrti započítává do výše základu pro výpočet povinného dílu.⁶⁰⁴

V **Maďarsku** není možné sjednat dědickou smlouvu⁶⁰⁵ bez protiplnění strany odlišné od zůstavitele. Povolání za dědice je pro druhou smluvní stranu dědické smlouvy vždy spojeno s určitým protiplněním. To může být různého charakteru. Může se jednat jak o plnění materiálního charakteru typu výživného, důchodu apod., tak i o plnění spočívající v osobní péči o zůstavitele. Toto plnění může být poskytnuto i třetí osobě, nejen zůstaviteli, pokud si tak strany sjednají. Maďarsko na rozdíl od české právní úpravy (srov. ustanovení § 1582 odst. 2 OZ) nemá tak přísné požadavky na formu dědické smlouvy a umožňuje zůstaviteli pořídit nejen formou veřejné listiny, ale i soukromou listinou za přítomnosti dvou svědků stejně jako je tomu u *alografní* závěti. Zůstavitel uzavírající dědickou smlouvu v Maďarsku může být i nezletilý, pokud má odpovídající souhlas zákonného zástupce a současně příslušného orgánu.⁶⁰⁶ Zde se zdá se vhodné upozornit na důležitou odlišnost od české právní úpravy. Český právní řád oproti tomu maďarskému klade přísnější požadavky na způsobilost zůstavitele pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou i na formu této smlouvy, neboť OZ umožňuje pořídit pro případ smrti

---

⁶⁰¹ „*Der Erbvertrag*“.

⁶⁰² DOBEŠOVÁ, Lenka. Dědická smlouva, aneb „staronový dědický titul“. Časopis pro právní vědu a praxi. [Online]. 2012, č. 3, s. 292-298. [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpv/article/view/5869>.

⁶⁰³ „*Schenkungsversprechen von Todes wegen*“.

⁶⁰⁴ MALÁ, Lenka, op. cit., s. 5-6

⁶⁰⁵ „*Öröklési szerződés*“.

⁶⁰⁶ *Dědická řízení. Všeobecné informace – Maďarsko*. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 15. 11. 2019 [cit. 15. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-HU-cs.do?clang=en.

dědickou smlouvou o třech čtvrtinách pozůstalosti pouze plně svéprávnému zůstaviteli staršímu 18 let (srov. ustanovení § 1584 OZ) a to pouze ve formě veřejné listiny.⁶⁰⁷

V **Srbské republice** jsou dědické smlouvy zakázány. Darování pro případ smrti není výslovně upraveno. I přes absenci výslovné právní úpravy darování pro případ smrti v srbském právu však lze na základě principu autonomie vůle zakotvenému v tamním obligačním právu a norem, které byly účinné před druhou světovou válkou, takovou smlouvu uzavřít.⁶⁰⁸ Dědické smlouvy neumožňuje uzavřít ani **Slovinská republika**,⁶⁰⁹ **Francouzská republika**,⁶¹⁰ či **Chorvatská republika**.⁶¹¹

Portugalský právní řád nezná dědickou smlouvu jako samostatný smluvní typ. Dědická smlouva musí být součástí smluv manželských a mít předepsané náležitosti, jinak je neplatná. Dále tento právní řád připouští speciální darování pro případ smrti v očekávání manželství.⁶¹² Další evropská země, která má zakotven institut dědické smlouvy ve svém právním řádu je **Lotyšská republika**.⁶¹³

V **Estonské republice** (dále jen „Estonsko“) je možné dědickou smlouvu taktéž uzavřít. Může být buď vzájemná či nikoli. Lze v ní sjednat možnost jednostranného zrušení. Zajímavý způsobem zrušení je případ, kdy smluvní strana odlišná od zůstavitele úmyslně dopustí vůči zůstaviteli porušení vyživovací povinnosti. Dědickou smlouvou se

---

⁶⁰⁷ Blíže ke způsobilosti subjektů uzavřít dědickou smlouvu viz kapitola 3. 2.

⁶⁰⁸ DJORDJEVIC, Slavko. "Private International Law Regime of Inter Vivos Contracts Whose Effects are Postponed to the Death of the Contracting Party Disposing of the Property - De Lege Lata and De Lege Ferenda." *Review of European Law*, vol. 17, no. 2-3, 2015, p. 39-68. In: HeinOnline.org [cit. 10. 7. 2020] Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/reevprv17&i=156>.

⁶⁰⁹ *Dědická řízení. Všeobecné informace – Slovinsko*. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 3. 7. 2020 [cit. 16. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-SI-cs.do?clang=en.

⁶¹⁰ *Dědická řízení. Všeobecné informace – Francie*. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 24. 9. 2019 [cit. 16. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-fr-cs.do?member=1.

⁶¹¹ *Dědická řízení. Všeobecné informace – Chorvatsko*. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 18. 3. 2019 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-hr-cs.do?member=1.

⁶¹² *Dědická řízení. Všeobecné informace – Portugalsko*. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 29. 4. 2020 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-PT-cs.do?clang=en.

⁶¹³ *Dědická řízení. Všeobecné informace – Lotyšsko*. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 8. 5. 2020 [cit. 15. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-lv-cs.do?member=1.

lze v Estonsku i zřeknout dědictví.⁶¹⁴ Zde se sluší poznamenat, že v České republice jsou dědická smlouva a zřeknutí se dědictví dva samostatné právní instituty, ačkoli mají některé náležitosti (jako např. formu) společné.⁶¹⁵ Institut zřeknutí se dědictví a dědické smlouvy splývají v jedno i ve **Švýcarské konfederaci**.⁶¹⁶ Přitom právě švýcarskou právní úpravou dědické smlouvy je ta česká nejvíce inspirována, a část švýcarského občanského zákoníku týkající se dědické smlouvy je dokonce OZ převzata.⁶¹⁷

9.2 USA, Anglie a darování *mortis causa*

Ve **Spojených státech amerických** (dále jen „USA“) se s darováním pro případ smrti setkáme jak v *common law*, tak i v *civil law* ve státě **Louisiana**.

V tomto jihovýchodním státě USA se v důsledku velkého vlivu francouzské kultury střetává vliv psaného evropského práva s právem nepsaným, soudcovským, typickým pro právo americké.⁶¹⁸ Louisiana je jediný americký stát, který se neřídí *common law*, neboť se řídí toliko pouze *civil law*. Důvod této situace je třeba spatřovat v historii. Louisiana bývala francouzskou kolonií a před jejím prodejem USA se zde adoptovalo francouzské a španělské právo.⁶¹⁹

Darování pro případ smrti je zde zakotveno v Louisianském občanském zákoníku.⁶²⁰ Dle práva státu Louisiana jde o jednání účinné okamžikem smrti dárce, kterým dárce disponuje celým svým majetkem nebo jeho částí, a které je jednostranně odvolatelné během života dárce.⁶²¹ Darování pro případ smrti musí být učiněno ve formě závěti.⁶²² Darovat pro případ smrti lze i dítěti dosud nenarozenému, pokud se v okamžiku

---

⁶¹⁴ *Dědická řízení. Všeobecné informace – Estonsko*. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 21.8.2019 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-EE-cs.do?clang=en.

⁶¹⁵ Blíže k této problematice viz kapitola 4. 3.

⁶¹⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. s. 212.

⁶¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Ustanovení § 1582 až 1585, s. 393-394.

⁶¹⁸ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1996. s. 217-218.

⁶¹⁹ What is Unique About Louisiana Law? In: bloomlegal.com [online] 16. 1. 2019 [cit. 29. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.bloomlegal.com/blog/what-is-unique-about-louisiana-law/>.

⁶²⁰ Louisiana Civil Code.

⁶²¹ Louisiana Civil Code, art. 1469.

⁶²² Louisiana Civil Code, art. 1570.

smrti dárce nachází v děloze matky a následně se narodí živé.⁶²³ Dárce má plnou způsobilost k darování pro případ smrti, pokud je starší šestnácti let. Do věku šestnácti let může darovat pouze své manželce a dětem.⁶²⁴

V ostatních státech USA a Anglii, kde se uplatňuje *common law*, je darování pro případ smrti (*donation mortis causa*) rovněž možné.

Common law si vypůjčilo darování pro případ smrti z římského práva. Darování pro případ smrti (*donation mortis causa*) je v *common law* označováno také jako dar v očekávání blízké smrti (*gift in contemplation of death*) nebo dar na smrtelné posteli (*deathbedgift*). Darování je platné, pokud obdarovaný přežije dárce, dárce dar neodvolá a zemře tak, jak předvídal.⁶²⁵ Darování bude platné, i když postrádá formální náležitosti závěti.⁶²⁶

Aby se dle *common law* jednalo o darování pro případ smrti, musí být dle Codrey naplněny čtyři podmínky. První podmínkou spočívá v tom, že darován je pouze osobní majetek (*personal property*), za který nelze považovat nemovitosti. Druhou podmínkou je, že musí být uzavřeno pod strachem z bezprostřední smrti. Třetí podmínka spočívá v tom, že dárce má v úmyslu, aby darování pro případ smrti nabylo plné účinnosti až po jeho smrti, a nakonec čtvrtá podmínka spočívá v tom, že musí dojít k odevzdání daru obdarovanému.⁶²⁷

Hyland k tomu uvádí, že obava či očekávání bezprostřední smrti mohou vycházet z nemoci nebo například z nebezpečné cesty či služby v armádě.⁶²⁸ V souvislosti s tím stojí za to zmínit dva případy, které jsou s touto problematikou spojovány.

---

⁶²³ Louisiana Civil Code, art. 1474.

⁶²⁴ Louisiana Civil Code, art. 1476.

⁶²⁵ HYLAND, Richard. *Gifts: A Study in Comparative Law*. New York: Oxford University Press, 2009. s. 181-182.

⁶²⁶ Tamtéž, s. 455.

⁶²⁷ CODREA, Codrin. (2015). A Comparative Inquiry Into The Legal Regime Of Mortis Causa Donations In Some Continental-European And Common Law Legal Systems. International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION. 21. 10.1515/kbo-2015-0071[online]. [cit. 29. 6. 2020] Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/284813257_A_Comparative_Inquiry_Into_The_Legal_Regime_Of_Mortis_Causa_Donations_In_Some_Continental-European_And_Common_Law_Legal_Systems

⁶²⁸ HYLAND, Richard. *Gifts: A Study in Comparative Law*. New York: Oxford University Press, 2009. s. 456.

Prvně se jedná o případ *Wilkes v Allington*. Soud se zde vyslovil, že darování pro případ smrti není obecně podmíněno tím, že dárce zemře přesně na tu nemoc, kterou trpěl, a kvůli které daroval pro případ smrti. V uvedeném případě dárce trpěl nevyléčitelnou formou rakoviny, avšak zemřel na zápal plic, což ale nemělo na platnost darování vliv.⁶²⁹

Dalším případem je *Thompson v Mehan*. V tomto případě, dárce trpěl strachem z létání, a proto před tím, než nastoupil do letadla, daroval pro případ své smrti automobil žalovanému. Dárce dva dny po letu skutečně zemřel, a to na trombózu. Darování pro případ smrti ze strachu z létání ovšem dle soudu objektivně nenaplňovalo jeden předpokladů darování pro případ smrti, a to obavu dárce z bezprostředního nebezpečí smrti. Objektivně totiž běžné létání není velkým rizikem a není nebezpečné, a to i přesto, že občas při něm někdo zemře.⁶³⁰

Účinky darování *mortis causa* nastávají po smrti dárce. Do své smrti má dárce právo darování jednostranně odvolat. Pokud pomine přímé ohrožení života dárce, ve kterém učinil darování *mortis causa*, nebude už mít takové darování účinků.⁶³¹

Darování pro případ smrti v americkém a anglickém *common law* se v některých attributech odlišují. Předně v americkém *common law* převádí dárce na obdarovaného plné vlastnictví (*full ownership*) k předmětu daru okamžikem uzavření darování pro případ smrti. Pokud k takovému převodu nedojde, bude darování neplatné. Pokud dárce nebezpečí smrti přežije, domáhá se zpětně zrušení převodu vlastnictví.⁶³² Dá se říci, že se jedná o převod vlastnictví s rozvazovací (*rezolutivní*) podmínkou, že dárce přežije.

V anglickém *common law* se plné vlastnictví nepřevádí až do okamžiku smrti dárce. Dárce daruje se suspenzivní podmínkou, že obdarovaný přežije dárce. Dokud dárce nezemře, k převodu vlastnictví (*ownership*) na obdarovaného nedojde.⁶³³

---

⁶²⁹ *Wilkes v Allington* (1931) 2 Ch 104.

⁶³⁰ *Thompson v. Mehan* (1958) O.R. 357-366.

⁶³¹ CODREA, Codrin, op. cit.

⁶³² Tamtéž.

⁶³³ Tamtéž.

9.3 Afrika

Dědická smlouva a darování pro případ smrti mají své zastoupení i v Africe. Jedním z příkladů je i **Jihoafriická republika** (dále jen „JAR“). Právní systém v JAR je v důsledku kolonizace Holanďany a následně Brity kombinací kontinentálního římsko-holandského práva (*roman-dutch law*) a anglického práva (*common law*).⁶³⁴ S odkazem na tamní judikaturu nejvyššího soudu je v JAR dědická smlouva až na výjimky zakázána.⁶³⁵ Důvodem její nepřipustnosti je hlavně to, že omezuje testovací svobodu zůstavitele, obchází formální náležitosti závěti a v neposlední řadě je v rozporu s veřejným pořádkem. Za určitých okolností nicméně může být dědická smlouva vtělena do předmanželských smluv. Taková forma je přípustná. Další výjimkou, a tedy přípustnou formou dědické smlouvy, je darování pro případ smrti, které je v JAR považováno za druh dědické smlouvy. Důvodem jeho přípustnosti je to, že darování pro případ smrti je v JAR jednostranně odvolatelné, a tudíž neomezuje testovací svobodu zůstavitele, tolik co klasická dědická smlouva (*pactum successorium*).⁶³⁶ V české právní úpravě se darování pro případ smrti pod dědickou smlouvu nesubsumuje.

Darování pro případ smrti je v Africe přípustné i v dalších státech, například v **Keňské republice** (dále jen „Keňa“), kde je systematicky zařazeno v právní úpravě dědického práva. Právní úprava darování pro případ smrti v Keni je projevem anglického *common law*. Judikatura k tomuto institutu v Keni zatím chybí. Uplatní se anglické *case law*.⁶³⁷ Není bez zajímavosti, že darování pro případ smrti⁶³⁸ v této zemi bude neplatné, pokud smrt dárce bude způsobena sebevraždou.⁶³⁹ Právě neplatnost darování pro případ smrti, kdy dárce spáchal sebevraždu, je projevem anglického případu *Agnew v Belfast Banking Co and Re Dudman*. Soud v tomto případě vyslovil neplatnost darování pro případ smrti v případě, kdy dárce spáchá sebevraždu. Odůvodnil to tím, že

---

⁶³⁴ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s.62.

⁶³⁵ *Borman en De Vos NNO en 'n Ander v Potgietersrusse Tabakkorporasie Bpk en 'n Ander* 1976 (3) SA 488 (A) a *McAlpine v McAlpine NO and Another* 1997 (1) SA 736 (A).

⁶³⁶ HUTCHISON, Dale, 2007. *Succession Agreements in South African and Scots Law*. In: Kenneth REID, Marius DE WAAL and Reinhard ZIMMERMANN, eds. *Exploring the Law of Succession: Studies National Historical and Comparative*. B.m.: Edinburgh University Press, s. 228.- 238.

⁶³⁷ MUSYOKA William. *A Casebook on the Law of Succession* [Online]. Nairobi, Kenya: LawAfrica Publishing Ltd; 2010 [cit. 17. 5. 2020]. s. 57-58. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=e000xww&AN=790608&lang=cs&site=ehost-live&scope=site>.

⁶³⁸ „*Gifts in contemplation of death*“.

⁶³⁹ Srov. Section 31, Law of Succession Act, Chapter 160, of the Laws of Kenya.

sebevražda je v Anglii ilegální, a proto je takové darování v rozporu s veřejným pořádkem.⁶⁴⁰ V současnosti je tento případ v Anglii již překonán, neboť sebevražda zde není dle platné legislativy trestným činem.⁶⁴¹ Proto se lze domnívat, že v Anglii darování pro případ smrti bude platné, i když dárce spáchá sebevraždu. V Keni je však sebevražda nadále ilegální,⁶⁴² a proto i současná tamní právní úprava považuje darování pro případ smrti za těchto okolností za neplatné.⁶⁴³

Domnívám se, že darování pro případ smrti, zvláště v přímořských státech Afriky, má pořad své opodstatnění. Osobně zde dokonce vidím určitou paralelu se starověkým Římem. Tak jako se římský voják vydával do bitvy a nevěděl, zda tam položí život, vydává se i africký rybář na moře s možnou vidinou toho, že se již nevrátí. Případů, kdy dárce bude v očekávání své blízké smrti, bude v Africe více než dost.

9.4 Resumé

Česká dědická smlouva zcela jistě není institutem *sui generis*. V evropských státech, ve kterých je dědická smlouva součástí tamních norem dědického práva, lze spatřovat mnohé odlišnosti od české právní úpravy. Jedná se o odlišnosti zákonných požadavků na formu (např. Estonsko), okruhu subjektů způsobilých ji uzavřít (například Rakousko), rozlišování, zda se jedná o samostatný smluvní typ či nikoli (například Portugalská republika) a v neposlední řadě i toho, zda je nutné, aby zůstavitel získal protiplnění za to, když někoho povolá za dědice (například Maďarsko). Český zákonodárce se přesto má do budoucna kam porozhlédnout a může se pro případnou budoucí novelizaci dědické smlouvy nechat inspirovat jak v Evropě, tak i v další zahraniční úpravě.

Pozornost byla v této kapitole věnována rovněž právní úpravě darování pro případ smrti, a to především v *common law*. Darování v anglo-americkém systému práva je dle mého názoru mnohem bližší římskoprávnímu *donatio mortis causa*, nežli je tomu

---

⁶⁴⁰ Agnew v Belfast Banking Co (1896) 2 IR 204.

⁶⁴¹ Srov. Suicide Act 1961 cl 1.

⁶⁴² Srov. Section 225 and 226, Kenyan Penal Code, Chapter 63, of the Laws of Kenya.

⁶⁴³ V českém právu by bylo darování pro případ smrti, kdy dárce po jeho uzavření spáchá sebevraždu, nadále platné.

v případě práva českého, ze kterého se původní smysl a účel tohoto institutu poněkud vytratil.

10 Vztah darování pro případ smrti *stricto sensu* a dědické smlouvy

Tato kapitola má za cíl určit vzájemný vztah dědické smlouvy a darování pro případ smrti *stricto sensu*. V souvislosti s tím se zdá vhodné rovněž provést přehlednou komparaci těchto dvou institutů za využití poznatků získaných v předchozích kapitolách této práce.

Budoucí problém týkající se nejen vztahu dědické smlouvy a darování pro případ smrti *stricto sensu*, ale celého dědického práva, lze spatřovat v rozporu dědické smlouvy a darování pro případ smrti *stricto sensu*, kterým se daruje celý majetek.

Zákon dává dědické smlouvě vyšší právní sílu, když umožňuje smluvnímu dědici dovolávat se neúčinnosti darování na základě aplikace ustanovení § 1588 odst. 2 OZ, které stanoví: „*Pořídí-li však zůstavitel pro případ smrti nebo uzavře-li darovací smlouvu tak, že to s dědickou smlouvou není slučitelné, může se smluvní dědic dovolat neúčinnosti těchto právních jednání.*“ Smluvní dědic se může dovolávat neúčinnosti darování pro případ smrti *stricto sensu* pro rozpor s dědickou smlouvou.⁶⁴⁴ Obdarovaný z darování pro případ smrti *stricto sensu* takovou možnost nemá. Je tu však problém.

Vyvstává zde otázka, zdali se může smluvní dědic dovolávat pouze neúčinnosti darovacích smluv platně uzavřených až po uzavření dědické smlouvy či je oprávněn se dovolávat i darování platně uzavřených před uzavřením dědické smlouvy, které nabývají účinek až po uzavření dědické smlouvy. Klein tento problém důsledně rozebírá a příklání se k tomu, že se smluvní dědic může dovolávat neúčinnosti pouze darovacích smluv, které byly uzavřeny až po uzavření dědické smlouvy. V případě připuštění první možnosti výkladu by bylo darovací smlouvu kdykoli možné negovat smlouvou dědickou.⁶⁴⁵ Smluvní dědic tak nedisponuje žádnou zákonnou ochranou vůči darování pro případ smrti *stricto sensu*, které bylo uzavřeno před dědickou smlouvou. V kombinaci s tím, že darováním pro případ smrti *stricto sensu* lze darovat veškerý současný majetek (a až polovinu toho budoucího) pouhým sepsáním soukromé listiny, (která nemusí být

---

⁶⁴⁴ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 5. 3.

⁶⁴⁵ KLEIN, Šimon. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. Ad Notam: notářský časopis. 2013, č. 4, s. 14-17.

předmětem jakékoli evidence) to způsobuje značnou právní nejistotu smluvního dědice uzavírajícího dědickou smlouvu.

Drachovský je názoru, že darování pro případ smrti (*stricto sensu*), kterým se daruje veškerý majetek pro případ smrti, je nutné pokládat za zastřenou dědickou smlouvu, a tak považuje za nezbytné, aby toto darování bylo učiněno, stejně jako dědická smlouva, ve formě veřejné listiny.⁶⁴⁶ Osobně se však s tímto názorem neztotožňuji, neboť zde nevidím žádnou zákonnou oporu pro toto tvrzení. Stejně jako Bílek⁶⁴⁷ se domnívám, že nelze na základě analogie s dědickou smlouvou pro darování pro případ smrti *stricto sensu* dovodit formu veřejné listiny. Strany si dle ustanovení § 559 OZ mohou zvolit libovolnou formu pro své právní jednání, nejsou-li ve volbě formy omezeny ujednáním nebo zákonem. Strany darování pro případ smrti *stricto sensu* jsou co do volby formy omezeny pouze zákonným ustanovením § 2057 OZ, a tak postačí prostá písemná forma.

Stručná komparace dědické smlouvy a darování pro případ smrti *stricto sensu*, tj. darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, dárce se výslovně vzdá práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu, je z důvodu větší přehlednosti provedena ve formě srovnávací tabulky (viz níže).

---

⁶⁴⁶ DRACHOVSKÝ, Ondřej. Darování pro případ smrti – kam s ním? In: nkcr.cz [online] 20.12.2019. [cit. 6. 6. 2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_759-darovani-pro-pripad-smrti-kam-s-nim.

⁶⁴⁷ FIALA, Roman et al. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475-1720). 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 313.

Dědická smlouva (§ 1582 a násl. OZ):   **Darování pro případ smrti *stricto sensu* (§ 2063 OZ)**

Zákonná definice	„Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.“ (§ 1582 OZ)	„Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz. Podle ustanovení o darování se řídí, přijme-li obdarovaný dar a vzdá-li se dárce výslovně práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu“ (§ 2063 OZ)
Římské právo⁶⁴⁸	NE	ANO
Obecný občanský zákoník⁶⁴⁹	ANO, ale pouze mezi manžely	ANO
Občanský zákoník 141/1950 Sb.	NE	NE
Občanský zákoník 40/1964 Sb.	NE	NE
Smlouva je platná v případě, kdy došlo k jejímu uzavření před účinností současného OZ, tj. zákona č. 89/2012 Sb., ale zůstavitel (dárce) zemřel až po účinnosti OZ.	ANO ⁶⁵⁰	NE ⁶⁵¹
Dědický titul	ANO	NE
Pořízení pro případ smrti	ANO	NE
Druh právního jednání	Smlouva <i>mortis causa</i>	Smlouva <i>mortis causa</i>
Povaha	Obligačně-dědická (aplikace ustanovení části třetí a čtvrté OZ)	Obligační (aplikace části čtvrté OZ)
Forma⁶⁵²	Přísně písemná (veřejná listina)	Prostá písemná (soukromá listina) ⁶⁵³
Předmětem evidence pořízení pro případ smrti vedené Notářskou komorou ČR	ANO	NE
Strany⁶⁵⁴	Zůstavitel – strana odlišná od zůstavitele	Dárce – obdarovaný

⁶⁴⁸ Blíže k této problematice viz kapitoly 2. 1. a 6. 1.

⁶⁴⁹ Blíže k této problematice viz kapitoly 2. 2 a 6. 4 a 6. 5.

⁶⁵⁰ ANO, pokud splňuje současné náležitosti dědické smlouvy (srov. ustanovení § 3070 zákona č. 89/2012 Sb.).

⁶⁵¹ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., ustanovení § 3028 a násl.

⁶⁵² Blíže k této problematice viz kapitoly 3. 4 a 6. 7.

⁶⁵³ Pokud bude darováním pro případ smrti *stricto sensu* převáděn podíl v obchodní korporaci, bude nutné s ohledem na ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb. darovací smlouvu uzavřít písemně s úředně ověřenými podpisy dárce a obdarovaného.

⁶⁵⁴ Blíže k této problematice viz kapitoly 3. 2 a 6. 6.

Způsobilost stran	Požizovací způsobilost a způsobilost smluvně se zavázat	Způsobilost smluvně se zavázat
Konkrétní požadavky na smluvní strany	Zůstavitel: fyzická osoba, zletilost (starší osmnácti let), plná svéprávnost Strana odlišná od zůstavitele (smluvní dědic): fyzická osoba, zletilost (starší osmnácti let), plná svéprávnost, dědická způsobilost	Dárce: fyzická osoba, svéprávnost Obdarovaný: fyzická osoba, svéprávnost
Právnícká osoba jako smluvní strana⁶⁵⁵	Zůstavitel – NE Smluvní dědic – spíše NE	Dárce – NE Obdarovaný – NE
Možnost uzavřít v zastoupení	NE	ANO
Nasciturus jako smluvní strana	NE	Dárce – NE Obdarovaný – ANO, v zastoupení
Obsah	Povolání zůstavitelem druhé smluvní strany či třetí osoby za dědice či odkazovníka	Darování věci s podmínkou že obdarovaný dárce přežije a dárce se vzdá svého práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu
Aplikace obecných ustanovení o podmínkách dle ustanovení § 548 a § 549 OZ.	ANO ⁶⁵⁶	ANO
Aplikace ustanovení o vedlejších doložkách v závěti dle ustanovení § 1551 a násl. OZ	NE	NE
Asynallagma x synallagma	Obojí možné	Asynallagma
Úplatnost x bezúplatnost smlouvy	Úplatná i bezúplatná	Bezúplatná
Sukcese	Univerzální (dědic)/singulární (odkazovník)	Singulární
Způsob nabytí vlastnického práva k věcem	Přechod ⁶⁵⁷	Převod

⁶⁵⁵ Blíže k této problematice viz kapitoly 3. 2. 2. 4 a 6. 6.

⁶⁵⁶ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 5. 4.

⁶⁵⁷ Není-li ujednáno převod majetku za života zůstavitele dle ustanovení § 1589 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.

Možnost smlouvy⁶⁵⁸	postoupení	Zůstavitel – NE Strana odlišná od zůstavitele – ANO	Dárce – v zásadě ANO ⁶⁵⁹ Obdarovaný – ANO
Obapolnost/vzájemnost		ANO, vzájemné povolání za dědice či odkazovníky je možné.	ANO, obapolné darování je s ohledem na ustanovení § 2061 OZ možné, pokud si tak strany ujednají.
Odvážná smlouva		ANO i NE ⁶⁶⁰	Spíše NE ⁶⁶¹
Evropský právní předpis určující rozhodné právo v případě uzavření smlouvy s mezinárodním (evropským) prvkem⁶⁶²		Nařízení o dědictví (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012)	Řím I. (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008)
Zůstavitel (dárce) může za svého života nakládat s majetkem, který je předmětem smlouvy.		Libovolně	Libovolně
Ochrana druhé smluvní strany proti zcizování majetku za života zůstavitele(dárce)⁶⁶³		Dovolávat se neúčinnosti dle ustanovení § 1588 odst. 2 OZ a v některých případech i relativní neúčinnosti dle ustanovení § 589 a násl. OZ	Dovolávat se relativní neúčinnosti dle ustanovení § 589 a násl. OZ nebo požadovat náhradu újmy
Věcný rozsah⁶⁶⁴		Nejvýše tři čtvrtiny pozůstalosti (pokud zůstavitel omezen ve svéprávnosti dle ustanovení § 1585 odst. 2 OZ -> maximálně tři osminy pozůstalosti)	Nejvýše celý současný majetek a jedna polovina budoucího majetku
Možnost uzavřít smlouvu ve zdravotnickém zařízení se subjekty s ním spojeným.⁶⁶⁵		NE (dle ustanovení § 1493 odst. 1 OZ)	NE (dle ustanovení § 2067 OZ) Výjimkou je darovací smlouva s osobou blízkou.
Možnost dispozice s předměty pozůstalosti/daru v době		ANO, a to buď dle ustanovení § 1679 či § 1680 OZ. V případech dle	ANO.

⁶⁵⁸ Blíže k této problematice viz kapitoly 4. 2 a 6. 12.

⁶⁵⁹ V případě darování celého majetku pro případ smrti *stricto sensu* je postoupení smlouvy ze strany dárce vyloučeno (blíže viz kapitola 6. 12).

⁶⁶⁰ Blíže k této problematice viz kapitola 4. 1

⁶⁶¹ Již výše bylo řečeno, že dárce může předmět daru po uzavření darování pro případ smrti *stricto sensu* libovolně zcizit, avšak obdarovaný se může, na rozdíl od dědické smlouvy, vždy dovolávat relativní neúčinnosti takového jednání či náhrady újmy. Prospěch či neprospěch je navíc závislý na smrti, což je jistá událost. O odvážnosti darovací smlouvy lze uvažovat u darování budoucího majetku pro případ smrti *stricto sensu*, pokud by pojem „nejistá událost“ a na ní závislý prospěch či neprospěch dle ustanovení § 2756 zákona č. 89/2012 Sb. byl spatřován v tom, že obdarovaný ví, že dárce zemře, ale neví se kdy, a tak ani obdarovaný neví kolik majetku od dárce nabude. Pokud však bude předmětem daru konkrétně určená věc, lze se domnívat, že o smlouvu odvážnou se jednat spíše nebude.

⁶⁶² Blíže k této problematice viz kapitola 8.

⁶⁶³ Blíže k této problematice viz kapitoly 3. 5. 3 a 6. 8. 3.

⁶⁶⁴ Blíže k této problematice viz kapitoly 3. 5. 1 a 6. 9.

⁶⁶⁵ Blíže k této problematice viz kapitoly 3. 1 a 6. 11.

mezi zůstavitelem/dárce a skončením řízení o dědictví	smrtí a	ustanovení § 1679 odst. 2 a § 1680 OZ bude třeba souhlasu soudu, popř. ostatních dědiců.	
Jednostranná odvolatelnost		NE	NE
Způsoby zrušení práv a povinností ze smlouvy (demonstrativní výčet)⁶⁶⁶		<ol style="list-style-type: none"> 1. Přiměřená aplikace ustanovení o zániku závazků dle části čtvrté OZ. 2. zrušení dědické smlouvy závětí se souhlasem druhé smluvní strany dle ustanovení § 1590 OZ 3. smrtí smluvního dědice⁶⁶⁷ či jeho prohlášením za mrtvého 4. dědická nezpůsobilost smluvního dědice 5. následné vydědění smluvního dědice 6. rozvodem manželství či změnou pohlaví manžela (pokud je ujednáno)⁶⁶⁸ 7. prohlášením manželství za neplatné soudem 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Přiměřená aplikace ustanovení o zániku závazků dle části čtvrté OZ 2. Smrtí obdarovaného před dárce 3. Odstoupení od darovací smlouvy dle ustanovení § 2065 OZ
Zavraždění zůstavitele (dárce) smluvním dědicem (obdarovaným) a vliv na trvání smlouvy		Čin povahy úmyslného trestného činu -> dědická nezpůsobilost -> zánik dědické smlouvy	Obdarovaný by majetek nenabyl, jelikož by se dle ustanovení § 549 odst. 1 OZ k podmínce nepřihlíželo. ⁶⁶⁹

⁶⁶⁶ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 6.

⁶⁶⁷ Výjimkou je situace dle ustanovení § 1589 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb.

⁶⁶⁸ Dle ustanovení § 1593 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. musí být zrušení dědické smlouvy rozvodem manželství ujednáno v dědické smlouvě. Pokud to ujednáno není, mohou se strany domáhat zrušení dědické smlouvy soudem (blíže viz kapitola 5. 2).

⁶⁶⁹ Přímo v zákoně je dle Kasíka a Bednáře pamatováno i na nejfatálnější případ, a to situaci, kdy obdarovaný zavraždí dárce, aby mohl nabýt majetek. Tato situace by se posoudila podle § 549 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. a obdarovaný by majetek nenabyl, jelikož by se ke splnění podmínky (smrt dárce) nepřihlíželo. In: HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část* (§2055-3014). 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 11. Otázkou zavraždění zůstavitele obdarovaným se zabývají i Horák s Osinou, kteří nepřímo připouští i analogii dědické nezpůsobilosti. In: HORÁK, Ondřej, OSINA, Petr. Případ Riggs v. Palmer a jeho význam pro české (dědické) právo. Ad Notam: notářský časopis. 2017, č. 1, s. 18-21.

Podléhá dani z příjmů fyzických osob	NE ⁶⁷⁰	NE, ale pouze v případech uvedených v ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) ZDP ⁶⁷¹
Uplatnění institutu v praxi	Marginální ⁶⁷²	Marginální ⁶⁷³

---

⁶⁷⁰ Zákon č. 586/1992 Sb., ustanovení § 4a písm. a): „*Od daně z příjmů fyzických osob se osvobozuje bezúplatný příjem z nabytí dědictví nebo odkazu.*“ Pelc k tomuto ustanovení uvádí: „*Ustanovení osvobozuje veškeré příjmy nabyté z titulu dědění nebo odkazu a osvobození se týká všech fyzických osob.*“ In: PELC, Vladimír. *Zákon o daních z příjmů*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 110.

⁶⁷¹ Blíže k této problematice viz kapitola 6. 13.

⁶⁷² Blíže k této problematice viz kapitola 4. 5.

⁶⁷³ Emailová komunikace s Notářskou komorou České republiky ze dnů 24-25.6.2020.

Závěr

Celkově lze shrnout, že na řadu výkladových otázek není ani po šesti letech od účinnosti OZ jasná odpověď, a tak zkoumané instituty vykazují vysokou právní nejistotu pro smluvní strany. Především u dědické smlouvy to může být jedním z faktorů nezájmu veřejnosti o tento institut. Částečně použitelná pro výklad současných ustanovení může být judikatura do roku 1950, ale ani ta nedává odpověď na vše, neboť institut dědické smlouvy v OZO byl v mnohém odlišný.⁶⁷⁴

Dědická smlouva, jakožto smlouva *mortis causa*, narušuje princip testovací volnosti tím, že není jednostranně odvolatelná.⁶⁷⁵ Jak bylo avizováno v úvodu práce, nejsem osobně zastáncem toho, aby se zůstavitel jakkoli, a to ani smlouvou *mortis causa*, vzdal své možnosti jednostranně odvolat projev své poslední vůle, a proto nepovažuji obnovení institutu dědické smlouvy ani darování pro případ smrti *stricto sensu* v OZ za rozumné.

Donatio *mortis causa* zdá se být v dnešní době pouhým reliktem římského práva. Tento institut byl od svého prvopočátku jednostranně odvolatelným a původní podmínkou bylo bezprostřední nebezpečí smrti dárce (především římského vojáka před bitvou). Jeho smyslem a účelem dle Institucí bylo, stručně řečeno, aby některé věci dostal raději obdarovaný než dědicové.⁶⁷⁶ Pro účel, aby určitou věc dostala jiná osoba, než dědic plně postačí opětovně zavedený institut odkazu. Není zde třeba tří duplicitních institutů,⁶⁷⁷ které naplňují stejný účel. Podmínku nebezpečí hrozící smrti pro darování pro případ smrti, jak ji zná nejen římské právo ale i *common law*⁶⁷⁸, česká právní úprava nepožaduje. Rovněž jeden z hlavních atributů, tj. odvolatelnost, nalézáme pouze u jedné z modalit darování pro případ smrti v české právní úpravě, a to u darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz. Darování pro případ smrti *stricto sensu* odvolat nelze, a to ani ze zákonných důvodů, avšak je třeba říci, že se na tom odborná veřejnost

---

⁶⁷⁴ Blíže k této problematice viz kapitola 2. 2. 2.

⁶⁷⁵ BEZOUŠKA, Petr. Civilněprávní otázky testovací svobody. In: [pravniprostor.cz](https://www.pravniprostor.cz) [online] 16. 4. 2019 [cit. 31. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/civilnepravni-otazky-testovaci-svobody>.

⁶⁷⁶ Blíže k této problematice viz kapitola 6. 1.

⁶⁷⁷ Myšleno odkaz; darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz a darování pro případ smrti *stricto sensu*.

⁶⁷⁸ Blíže k této problematice viz kapitola 9. 2.

neshodne.⁶⁷⁹ Forma pro darování pro případ smrti se v současnosti vyžaduje pouze prostá písemná. Darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, musí splnit formální náležitosti stanovené zákonem pro odkaz.⁶⁸⁰ Výhoda darování pro případ smrti *stricto sensu* oproti pořízením pro případ smrti dle ustanovení § 1476 OZ zcela jistě spočívá v tom, že není třeba pořizovací způsobilosti pro toto právní jednání, což ostatně bylo výhodou tohoto institutu i v římském právu. U dědické smlouvy i darování pro případ smrti jsou jako smluvní strany s největší pravděpodobností vyloučeny právnické osoby.⁶⁸¹

O celkovém zrušení dědické smlouvy ani darování pro případ smrti se mezi odbornou veřejností zatím nemluví, ačkoli v praxi se jedná o instituty svým rozsahem marginální a jejich znovuzavedení tak dle mého názoru nelze považovat za legislativní úspěch. Necítím se být příznivcem těchto institutů a jsem pro jejich zrušení.

Nezdá se však, že by to zákonodárce měl v nejbližší době na pořadu dne. Na výkladové rozepře odborné veřejnosti u jednotlivých ustanovení OZ, která jsou příčinou vysoké právní nejistoty smluvních stran, a na místy nepřesnou terminologii občanského zákoníku bylo poukazováno napříč celou prací. Do budoucna se z těchto důvodů jeví nezbytnou alespoň novela, která by terminologické nepřesnosti a výkladové potíže v co největší míře odstranila. Na úplný závěr práce jsou proto zařazeny některé úvahy *de lege ferenda*. Považuji je *pro futuro* za jakési „trávící enzymy“ nutné pro lepší „stravitelnost“ dědické smlouvy a darování pro případ smrti v praxi.

Za prvé se domnívám, že požadavek věku osmnácti let na osoby uzavírající dědickou smlouvu není dostatečně přísný, a to hlavně v případě zůstavitele. Ačkoli se věkem osmnácti let nabývá dle ustanovení § 30 odst. 1 OZ plná svéprávnost, nejsem osobně přesvědčen o tom, že osmnáctiletý člověk je dostatečně rozumově a volně vyspělý k tomu, aby se jako zůstavitel prostřednictvím dědické smlouvy zavázal do konce svého života. Pro zrušení doživotní závazku smluvní strany teoreticky připadá v úvahu možná aplikace ustanovení o „šňetrovacích smlouvách“ dle § 2000 OZ a s ní související možnost domáhat se zrušení závazku ze smlouvy soudem. Taková aplikace je ovšem teoreticky

---

⁶⁷⁹ Blíže k této problematice viz kapitola 6. 5.

⁶⁸⁰ Blíže k této problematice viz kapitola 6. 7.

⁶⁸¹ Blíže k této problematice viz kapitola 6. 6.

možná jen v případech, kdy se jedná o dědickou smlouvu úplatnou a strana odlišná od zůstavitele se v ní zaváže k trvalému či nepřetržitému plnění po dobu života člověka či více než deseti let. U bezúplatné dědické smlouvy nelze ustanovení § 2000 OZ aplikovat. Je třeba si uvědomit, že u smlouvy dědické kladl zákonodárce důraz na její závaznost a jednostrannou nezrušitelnost.⁶⁸² S ohledem na ochranu zůstavitele lze namítat, že případná zneužitelnost tohoto institutu je do jisté míry potlačena tím, že dědická smlouva obligatorně vyžaduje formu notářského zápisu, nelze ovšem říci, že je zcela vyloučena. Někdo by mohl také namítnout, že zákon dává zůstaviteli dostatečnou ochranu v ustanovení § 1585 OZ, které omezuje věcný rozsah dědické smlouvy na nejvýše tři čtvrtiny, případně tři osminy pozůstalosti.⁶⁸³ Tato ochrana se však dle mého názoru nezdá být dostatečná. Domnívám se, že posunutí zákonem stanovené věkové hranice pro uzavření dědické smlouvy směrem nahoru by bylo na místě zvážit. Současně s tím by bylo rozumné zvážit i možný požadavek přítomnosti alespoň jednoho svědka. Takový zásah do svéprávnosti a plnoletosti by se samozřejmě musel dobře zdůvodnit. Přesný věk zůstavitele pro možnost pořízení dědickou smlouvou nechávám otevřen další diskuzi.

Obecně lze právní úpravu subjektů dědické smlouvy považovat za problematickou. Zákonodárce by se do budoucna měl zabývat i způsobilostí právnické osoby uzavřít dědickou smlouvu. Zákon by měl přesně vymezit, zdali stranou dědické smlouvy může či nemůže být právnická osoba.⁶⁸⁴ Ze současné právní úpravy je jasné pouze to, že vyloučen jako strana dědické smlouvy je stát, ale o ostatních právnických osobách se vedou mezi odbornou veřejností názorové bitvy, a to především kvůli ustanovení § 1584 odst. 2 OZ, které vyžaduje pro uzavření dědické smlouvy pouze osobní jednání. Novelizace tohoto ustanovení by pro účel vyšší míry právní jistoty byla nanejvýš vhodná, neboť otázka možnosti právnické osoby uzavřít dědickou smlouvu je kruciólní.

Se vší úctou k tvůrcům současného občanského zákoníku a zákonodárci spatřuji velké selhání v možnosti darovat pro případ smrti *stricto sensu* celý současný majetek, případně i polovinu majetku nabytého dárcem v budoucnu.⁶⁸⁵ Již výše v práci bylo

---

⁶⁸² Blíže k této problematice viz kapitola 3. 6.

⁶⁸³ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 5. 1.

⁶⁸⁴ Blíže k této problematice viz kapitola 3. 2. 2. 4.

⁶⁸⁵ Blíže k této problematice viz kapitoly 6. 9 a 10.

zmíněno, že ve spojení s absencí možnosti odvolání takového daru (včetně zákonných důvodů) a benevolentního zákonného požadavku na formu darování pro případ smrti *stricto sensu* se takovým jednáním nikoli obchází, ale doslova „oblétá“ přísné omezení dědického práva. Lze si představit, že to zakládá i širokou možnost zneužitelnosti tohoto institutu a snižuje to právní jistotu (nejen) smluvních dědiců. Ustanovení 1588 odst. 2 OZ se vykládá tak, že smluvní dědic může napadnout pouze darovací smlouvy uzavřené až po uzavření dědické smlouvy.⁶⁸⁶ Smluvní strany dědické smlouvy, aby se po uzavření dědické smlouvy v noci budily hrůzou, zdali na ně nevyskočí kostlivec ze skříně v podobě před dědickou smlouvou uzavřeného darování pro případ smrti *stricto sensu*, které s dědickou smlouvou nebude slučitelné. Dárce i obdarovaný mohou darováním pro případ smrti *stricto sensu* obejít i přísné požadavky dědického práva na pořizovací způsobilost, neboť postačí prostá způsobilost smluvně se vázat, což se k možnému rozsahu darování nezdá vhodné.

Navrhuji ustanovit, že darováním pro případ smrti *stricto sensu* se dá darovat pouze jednotlivě individuálně určená movitá, případně nemovitá věc, nikoli celý majetek. Dále je nutná změna ustanovení § 2076 OZ tak, aby se toto ustanovení neaplikovalo pouze na darování *inter vivos*, ale i na darování *mortis causa stricto sensu*. V případě, že budou předmětem daru věci movité či nemovité, které se nezapisují do veřejných seznamů, postačí i nadále prostá písemná forma. Pro případ, kdy předmětem darování pro případ smrti *stricto sensu* budou věci, které jsou zapsány ve veřejném seznamu, navrhuji zpřísnění formálních požadavků tak, aby do budoucna byla pro převod těchto věcí prostřednictvím darování pro případ smrti *stricto sensu* vyžadována forma přísně písemná, tj. forma notářského zápisu. Tato smlouva by měla být vedle dědické smlouvy a závěti rovněž předmětem evidence vedené Notářskou komorou ČR, což vyloučí, aby později uzavřená dědická smlouva byla neslučitelná s darováním pro případ smrti *stricto sensu* uzavřeném před ní. Dále navrhuji, aby došlo k legislativní změně v podmínkách způsobilosti být smluvní stranou darování pro případ smrti *stricto sensu*. Nově by měl zákon vyžadovat pořizovací způsobilost i u dárce, který daruje pro případ smrti *stricto sensu*. V současnosti totiž dochází *ad absurdum* k situaci, kdy pro darování pro případ smrti, které se posuzuje jako odkaz, jsou nutné splnit přísné formální náležitosti zákonem stanovené pro odkaz, ačkoli se vzhledem k jeho jednostranné odvolatelnosti jedná pro

---

⁶⁸⁶ Blíže k této problematice viz kapitoly 3.5.3 a 10.

zůstavitele (dárce) o mnohem méně závažné právní jednání, nežli je tomu v případě darování pro případ smrti *stricto sensu*, u kterého tak přísné požadavky splněny být nemusí.

Seznam použitých zkratek

Zkratky zákonů a nařízení

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie, zákon č. 946 ze dne 1. června 1811
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZO	císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský
KZ	zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí
ZDP	zákon České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ZRP	zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství
ZZSVM	zákon č. 219/2000 Sb., zákon o zastupování státu ve věcech majetkových
ZZS	zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách
ZZZS	zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě
ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních

Nařízení Řím I	nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
Nařízení o dědictví	nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 650/2012 Sb. ze dne 4. července 2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení
ČR	Česká republika
Estonsko	Estonská republika
EU	Evropská unie
JAR	Jihoafrická republika
katastrální úřad	Český úřad zeměměřičský a katastrální
Keňa	Keňská republika
podíl	podíl v obchodní korporaci
Rakousko	Rakouská republika
SJM	společné jmění manželů
Slovensko	Slovenská republika
Německo	Spolková republika Německo
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
USA	Spojené státy americké

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

ARNDTS, Karl, Ludwig PFAFF, Franz HOFMANN a František PREISLER. *L. Arndtse ryt. z Arnesbergu Učební kniha pandekt.* V Praze: Nákladem Právnické jednoty, 1886.

BLAHO, Petr a Michal SKŘEJPEK. *IUSTINIANI INSTITUTIONES. JUSTINIÁNSKÉ INSTITUCE.* Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1749-7.

DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 436 s. ISBN 978-80-7552-187-3.

DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 4. Díl čtvrtý: Dědické právo., 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. 196 s. ISBN 978-80-7478-939-7.

ELIÁŠ, Karel et al. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 316 s. ISBN 978-80-7478-013-4.

ELISCHER, David. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 240 s. ISBN 978-80-7552-298-6.

FRANKOVÁ, Martina et al. *Úvod do pozemkového práva.* 1. vyd. Beroun: Eva Rozkotová, 2014. 240 s. ISBN 978-80-87488-19-5.

GRÜNWALD, Vendelín. *Právo dědické: podle obecného zákoníka občanského: s výkladem jakož i s přípravným a historickým úvodem.* (Jaroslav Pospíšil), 1853. 108 s.

HEYROVSKÝ, Leopold, Jan VÁŽNÝ a Otakar SOMMER. *Dějiny a systém soukromého práva římského.* 7. vydání. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1929. 646 s.

HYLAND, Richard. *Gifts: A Study in Comparative Law*. New York: Oxford University Press, 2009. 708 s. ISBN 9780195343366.

HUTCHISON, Dale, 2007. Succession Agreements in South African and Scots Law. In: Kenneth REID, Marius DE WAAL and Reinhard ZIMMERMANN, eds. *Exploring the Law of Succession: Studies National Historical and Comparative*. B.m.: Edinburgh University Press, p. 226–246. ISBN 9780748632696.

CHALUPA, Ivan, REITERMAN David a MUZIKÁŘ Martin. *Dědické právo. Základy soukromého práva IX*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. 180 s. ISBN 978-80-7400-684-5.

JANEČKOVÁ, Eva, HORÁLEK Vladimír a ELIÁŠ Karel. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2012. 205 s. ISBN 978-80-7201-870-3.

KINCL, Jaromír, URFUS Valentin a SKŘEJPEK Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. ISBN 80-7179-031-1.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.

KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1996. 248 s. ISBN 80-7179-089-3.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku. Praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015. 288 s. ISBN 978-80-7502-097-0.

MAYR-HARTING, Robert. *Soustava občanského práva, Kniha pátá: Právo dědické*. Brno: Barvič & Novotný, 1927., 143 s.

MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo (právní poradce pro každého)*. 1. vydání. Praha: INFORMATORIUM, 1993. ISBN 80-85427-10-9.

NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník. Dědické právo. Edice právo pro každého*. 2.vydání. Praha: GRADA publishing, 2017. 160 s. ISBN 978-80-271-0432-1.

PFEIFER, Magdalena. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 228 s. ISBN 978-80-7552-798-1.

PLECITÝ, Vladimír et al. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 408 s. ISBN 978-80-7552-703-5.

PRUDIL, Lukáš. *Právo pro zdravotnické pracovníky*. 2. vydání. Praha, Wolters Kluwer, ČR. 2017, 172 s. ISBN 978-80-7552-507-9.

REBRO, Karol. *Rímske právo súkromné*. 1. vydání. Bratislava: Obzor, n.p., 1980. 288 s.

SALÁK, Pavel. *Testamentum militis jako inspirační zdroj moderního dědického*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 356 s. Spisy Právnické fakulty MU, řada teoretická, edice Scientia, sv. č. 565. ISBN 978-80-210-8381-3.

SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav et al. *Zdravotnictví a právo*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2016. 456 s. ISBN 978-80-7400-619-7.

SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. 408 s. ISBN 978-80-7400-266-3.

ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ Ladislav a DOBIÁŠ Petr. *Dědické právo. Praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2019. 896 s. ISBN 978-80-7502-345-2.

ŠUSTEK, Petr et al. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 852 s. ISBN 978-80-7552-321-1.

TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I.* Reprint původního vydání z roku 1905. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 157 s. ISBN 978-80-7478-713-3.

TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku.* 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 200 s. ISBN 978-80-87576-75-5.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 196 s. ISBN 978-80-7478-937-3.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Věcná práva v kostce.* Praha: Linde Praha a.s., 2014. 232 s. ISBN 978-80-7201-946-5.

Odborné časopisy

ČERNOCH, Radek. Praktický návod k výpočtu falcidiánské kvarty dle § 1598 NOZ. Ad Notam: notářský časopis. 2015, roč. 21, č. 4, s. 12-15. ISSN 1211-0558.

HOLÍKOVÁ, Lenka. Možnosti dispozice dědiců s dědickým právem. Ad Notam: notářský časopis. 2015. roč. 21, č.3, s.18-23. ISSN 1211-0558.

HORÁK, Ondřej, OSINA, Petr. Případ Riggs v. Palmer a jeho význam pro české (dědické) právo. Ad Notam: notářský časopis. 2017, č. 1, s. 18-21. ISSN 1211-0558.

KLEIN, Šimon. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. Ad Notam: notářský časopis. 2013, č. 4, s. 14-17. ISSN 1211-0558.

KOVÁŘOVÁ, Lucie. Kdy a jak pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou? Ad Notam: notářský časopis. 2020, č. 2, s. 19-22. ISSN 1211-0558.

MALÁ, Lenka. Darování pro případ smrti v Německu a Rakousku. Ad Notam: notářský časopis. 2014, č. 3, s. 5-6. ISSN 1211-0558.

MUZIKÁŘ, Martin. Darování pro případ smrti a jeho osud po smrti dárce. Ad Notam: notářský časopis. 2017, č. 4, s. 17-21. ISSN 1211-0558.

PERRIELLO, Luca Ettore. Succession agreements and public policy within EU Regulation 650/2012. *BIBLIOTECA DELLA FONDAZIONE ITALIANA DEL NOTARIATO*, Fondazione Italiana del Notariato, 2019, č. 1, s. 371-404. ISSN 2611-4313.

PLAŠIL, Filip. Může být stranou dědické smlouvy právnická osoba? Ad Notam: notářský časopis. 2015, roč. 21, č. 4, s. 3-7. ISSN 1211-0558.

RONOVSKÁ, Kateřina, PIHERA, Vlastimil. (Ne)pominutelný dědic. Kontroverze, rizika a možnosti změn. *Právní rozhledy*. 2019, č. 15-16, s. 520-525.

TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti – trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy*. 2015, č. 13-14, s. 474-481.

TALANDA, Adam. Mimořádné dědické právo odkazovníků. Ad Notam: notářský časopis. 2020, č. 1, s. 3-7. ISSN 1211-0558.

Komentované právní předpisy včetně elektronických

LAVICKÝ, Petr et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9. Dostupné z: beck-online.cz.

ELIÁŠ, Karel et al. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Svazek 2. (§ 488-800)*. Praha: Linde Praha, a.s. ISBN 978-80-7201-687-7.

FIALA, Roman et al. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. 648 s. ISBN 978-80-7400-570-1.

HRUŠÁKOVÁ, Milana et al.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1380 s. ISBN 978-80-7400-503-9. Dostupné z: beck-online.cz.

HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§1721-2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. 1335 s. ISBN 978-80-7400-535-0. Dostupné z: beck-online.cz.

HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055-3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8. Dostupné z: beck-online.cz.

PELC, Vladimír. *Zákon o daních z příjmů*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-517-6. 1403 s. Dostupné z: beck-online.cz.

ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1144 s. ISBN 978-80-7400-540-4. Dostupné z: beck-online.cz.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. 752 s. ISBN 978-80-7478-457-6.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. 728 s. ISBN 978-80-7478-579-5.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. 1700 s. ISBN 978-80-7478-638-9.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a FIALA Josef et al. *Občanský zákoník: komentář. Svazek VI*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3.

SVOBODA, Karel et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 1054 s. ISBN 978-80-7400-297-7. Dostupné z: beck-online.cz.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.

Zákon č. 76/1871 ř. z., zákon o tom, ku kterým jednáním právním potřebí spisu notářského.

Zákon č. 141/1950, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon České národní rady č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 219/2000 Sb., zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů (zákon o ověřování), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 373/2011 Sb., zákon o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška).

Zahraníční právní předpisy

Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník (Slovenský občanský zákoník).

Law of Succession Act, Chapter 160 of Laws of Kenya (Zákon o dědictví Keňa).

Kenyan Penal Code, Chapter 63, of the Laws of Kenya (Trestní zákoník Keňa).

Civil Code of Québec, CQLR c CCQ-199 (Québecký občanský zákoník).

Legea notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995 republicată (Rumunský zákon o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů).

Codice civile, R.D. 16 marzo 1942, n. 262 (Italský občanský zákoník)

Louisiana civil code (Občanský zákoník státu Louisiana).

Suicide Act 1961 (Zákon o sebevraždě-Anglie a Wales).

Schweizerisches Zivilgesetzbuch, z. č. 210 ze dne 10. prosince 1907 (Švýcarský občanský zákoník – ZGB)

Právní předpisy Evropské unie

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (Nařízení o dědictví).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konsolidovaná verze. Obcanskyzakonik.justice.cz [online]. 3. 2. 2012. 598 s. [cit. 17. 3. 2020]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

Vláda: Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 51/2016 Sb., č. 51/2016 Dz. Dostupné z: beck-online.cz.

Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém, č. 91/2012 Dz. Dostupné z: beck-online.cz.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), č. 372/2011 Dz. Dostupné z: beck-online.cz.

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11. 10. 1921, sp. zn. Rv II 133/21 (Vážný 1233).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. 3. 1923, sp. zn. Rv II 373/22 (Vážný 2390).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 23. 5. 1923, sp. zn. R I 469/23 (Vážný 2647).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15. 12. 1926, sp. zn. R I 1005/26 (Vážný 6576).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 30. 10. 1931, sp. zn. Rv I 1111/30 (Vážný 11118).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 4. 1932, sp. zn. R I 177/32 (Vážný, 11615).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 7. 10. 1942, sp. zn. Rv I 217/42 (Vážný 18359).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 8. 5. 1947, sp. zn. Rv I 109/47 (R 236).

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2004, sp. zn. 33 Odo 111/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2005, sp. zn. 31 Cdo 513/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.3.2006, sp. zn. 32 Odo 616/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2011, sp. zn. 33 Cdo 1216/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 33 Cdo 2472/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1079/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 21 Cdo 3066/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2019, sp. zn. 21 Cdo 171/2018.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 19. 9. 2019, č. j. 2 As 122/2017-73.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2019, sp. zn. 23 Cdo 1192/2019.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2769/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3321/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

Case Law

Agnew v Belfast Banking Co (1896) 2 IR 204.

Thompson v. Mechan (1958) O.R. 357-366.

Wilkes v Allington (1931) 2 Ch 104.

Borman en De Vos NNO en ‘n Ander v Potgietersrusse Tabakkorporasie Bpk en ‘n Ander 1976 (3) SA 488 (A).

McAlpine v McAlpine NO and Another 1997 (1) SA 736 (A).

Internetové zdroje

ACHOUR, Gabriel. Postoupení smlouvy. In: achourpartners.com [online] [cit. 21. 6.] Dostupné z: <http://www.achourpartners.com/upload/publikace/5d5e7839922c0.pdf>.

BEDNÁŘ, Václav. Dědická smlouva a některé problémy při jejím uzavírání, zejména pak problematika výkladu § 1585 odst. 1 OZ. In: bulletin-advokacie.cz [online] 19. 12. 2017. [cit. 14. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/dedicka-smlouva-a-nektere-problemy-pri-jejim-uzavirani-zejmena-pak-problematika-vykladu-1585-odst.-1-o.-z>.

BEZOUŠKA, Petr. Civilněprávní otázky testovací svobody. In: pravni prostor.cz [online] 16. 4. 2019 [cit. 31. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/civilnepravni-otazky-testovaci-svobody>.

BUNIATOVA, Farida. INHERITANCE CONTRACT IN RUSSIAN CIVIL LAW: FOREIGN EXPERIENCE AND IMPLEMENTATION PROSPECTS. In: academia.edu [online] [cit. 17. 5. 2020] Dostupné z: https://www.academia.edu/31482135/INHERITANCE_CONTRACT_IN_RUSSIAN_CIVIL_LAW_FOREIGN_EXPERIENCE_AND_IMPLEMENTATION_PROSPECTS.

CODREA, Codrin. (2015). A Comparative Inquiry Into The Legal Regime Of Mortis Causa Donations In Some Continental-European And Common Law Legal Systems. International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION. 21. 10.1515/kbo-2015-0071 [online]. [cit. 29. 6. 2020] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/284813257_A_Comparative_Inquiry_Into_The_Legal_Regime_Of_Mortis_Causa_Donations_In_Some_Continental-European_And_Common_Law_Legal_Systems.

ČERNÁ, Stanislava et al. *Právo obchodních korporací* [online]. Praha: Wolters Kluwer. 2015, 640 s. [cit. 20. 6. 2020]. Dostupné z: Systém ASPI (ASPI ID: MN6763CZ).

ČERNOCH, Radek. Umožňuje římské právo uzavření dědické smlouvy? Časopis pro právní vědu a praxi. [Online]. 2013, č. 1, s. 51-54. [cit. 24. 3. 2020] Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5792>.

DJORDJEVIC, Slavko. "Private International Law Regime of Inter Vivos Contracts Whose Effects are Postponed to the Death of the Contracting Party Disposing of the Property - De Lege Lata and De Lege Ferenda." *Review of European Law*, vol. 17, no. 2-3, 2015, p. 39-68. In: HeinOnline.org [cit. 10. 7. 2020] Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/reevprv17&i=156>.

DOBEŠOVÁ, Lenka. Dědická smlouva, aneb „staronový dědický titul“. Časopis pro právní vědu a praxi. [Online]. 2012, č. 3, s. 292-298. [cit. 24. 3. 2020]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5869>.

DRACHOVSKÝ, Ondřej. Darování pro případ smrti – kam s ním? In: nkcr.cz [online] 20. 12. 2019. [cit. 6. 6. 2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-adnotam/detail/39_759-darovani-pro-pripad-smrti-kam-s-nim.

DRDLOVÁ, Adéla. Provozování zdravotnických zařízení. In: epravo.cz [online] 13. 3. 2009 [cit. 7. 6. 2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/provozovani-zdravotnickych-zarizeni-55601.html>.

FOREJTOVÁ, Monika. Jak budeme dědit v Evropě? Nová právní úprava v dědických věcech s mezinárodním prvkem. In: *pravni prostor.cz* [online] 1. 10. 2015. [cit. 12. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/jak-budeme-dedit-v-evrope-nova-pravni-uprava-v-dedickyh-vecech-s-mezinarodnim-prvkem>.

GERŠL, František a Martina PUMPRLOVÁ. Smlouva o důchodu – 1. díl – důchod ujednaný na dobu života. In: *epravo.cz* [online] 11. 7. 2018 [cit. 25. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/smlouva-o- Duchodu-1-dil- Duchod-ujednany-na-dobu-zivota-107865.html>.

HORÁK, Ondřej a Martin POP. Darování pro případ smrti a jeho zdanění. In: *bulletin-advokacie* [online] 1. 4. 2016. [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/darovani-pro-pripad-smrti-a-jeho-zdani>.

HORN, Kryštof. Praktické aspekty svěřenského fondu ve světle návrhu urgentní novely občanského zákoníku. In: *nkr.cz* [online] 24. 2. 2015 [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_191-prakticke-aspekty-sverenskeho-fondu-ve-svetle-navrhu-urgentni-novely-obcanskeho-zakoniku.

HURDÍK, Jan. (A)synallagma a nový občanský zákoník. In: *vsehrd.cz* [online] [cit. 21. 6. 2020] Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/a-synallagma-a-novy-obcansky-zakonik_b77d8dbf-2d87-4534-b9df-8d49ff5c16b2.

JAKEŠOVÁ, Dana. Dědická smlouva stojí výš než závěť. Dědicům tak dává větší jistotu. In: *idnes.cz* [online] 12. 7. 2019 [cit. 27. 6. 2020] Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/financni-radce/dedictvi-zavet-pozustali-notar-majetek-zustavitel-posledni-vule-dedic-dedicka-smlouva.A190709_110324_viteze_daja.

JANOŠEK, Vladimír. Trojský kůň skrývající se ve smlouvě o důchodu. In: *epravo.cz* [online] 12. 2. 2016. [cit. 4. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/trojsky-kun-skryvajici-se-ve-smlouve-o- Duchodu-100288.html>.

KLEIN, Šimon. Quo vadis, dědická smlouvo. In: nkr.cz [online] 22.6.2017. [cit. 26. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_554-quo-vadis-dedicka-smlouvo.

MACH, Jan. Legislativní smršť ve zdravotnictví [online]. *Zdravotnické fórum*. [cit 9. 6. 2020]. Dostupné z: http://www.zdravotnicke-pravo.cz/kestazeni/legislativni_smrst_ve_zdravotnictvi.pdf.

MACHÁČEK, Ivan. Darování pro případ smrti – o co jde a jak je to s daní. In: uad.sk [online] 26. 10. 2020 [cit. 28. 6. 2020]. Dostupné z: https://www.uad.sk/33/darovani-pro-pripad-smrti-o-co-jde-a-jak-je-to-s-dani-uniqueidmRRWSbk196FPkyDafLFWAH-zsD0cUxKnfGKZjNOaQMzm78FU5k8_NA/.

MATEŘANKOVA, Jarmila. Mezinárodní příslušnost podle evropského nařízení o dědictví. In: nkr.cz [online] 22. 4. 2016. [cit. 12. 5. 2020]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_284-mezinarodni-prislusnost-podle-evropskeho-narizeni-o-dedictvi.

MILTON, Rebecca. Deathbed gifts – what are they and when are they legal? In: lexology.com [online] 22. 6. 2017 [cit 10. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b0bc7daf-b2fc-4c64-ad27-71652b760954>.

MUSYOKA William. A Casebook on the Law of Succession [Online]. Nairobi, Kenya: LawAfrica Publishing Ltd; 2010 [cit 17. 5. 2020]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=e000xww&AN=790608&lang=cs&site=ehost-live&scope=site>.

NEVRKLA, Luboš. Výhrada soupisu pozůstalosti. In: epravo.cz [online] 30.9.2014 [cit 23.5.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyhrada-soupisu-pozustalosti-95527.html>.

PLAŠIL, Filip. O převodu majetku na smluvního dědice za zůstavitelova života podle § 1589 OZ. In: nkr.cz [online] 21. 4. 2017. [cit 22. 5. 2020]. Dostupné z:

https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_486-o-prevodu-majetku-na-smluvniho-dedice-za-zustaviteleva-zivota-podle-s-1589-oz#_ftn33.

PELIKÁNOVÁ, Irena. Některé koncepční otázky nové kodifikace soukromého práva. Sborník Karlovarské právnické dny. 2014, č. 22, s. 189-215 In: beck-online [online] [cit 7. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpww4del4zdex3tl4ytqoi&tocid=nrptembrgrpww4del4zdex3tl4ytqoi>.

RYBNÍČKOVÁ, Petra. Postoupení smlouvy-obecně i prakticky. In: epravo.cz [online] 17. 10. 2016 [cit 21. 6. 2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/postoupeni-smlouvy-obecne-i-prakticky-103327.html>.

STAGL, Jakob. lex Falcidia. Oxford Classical Dictionary. In: oxfordre.com [online] 26. 4. 2018. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://oxfordre.com/classics/view/10.1093/acrefore/9780199381135.001.0001/acrefore-9780199381135-e-8272>.

TALANDA, Adam a Iveta TALANDOVÁ. Darování pro případ smrti. Časopis pro právní vědu a praxi. [Online]. 2015, č. 2, s. 110-118. [cit. 19. 6. 2020]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5314>.

ZACH, Tomáš. K výkladovým nejasnostem postoupení smlouvy. In: ksb.cz [online] 17. 8. 2015 [cit. 21. 6. 2020] Dostupné z: https://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/3185_k-vykladovym-nejasnostem-postoupeni-smlouvy.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Podmínka a doložení času. In: pravni prostor.cz [online] 24. 6. 2015. [cit. 28. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.pравниprostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-548>.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Následky neplatnosti. In: pravni prostor.cz [online] 19. 11. 2015. [cit. 27. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.pравниprostor.cz/clanky/rekodifikace/nasledky-neplatnosti>.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Forma právních jednání – II. In: pravni prostor.cz [online] 30. 7. 2015 [cit. 26. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/k-vyklad-pravnich-jednani-ii>.

Češi loni u notářů sepsali 24.000 závětí, meziročně o 3000 více. In: ceska-justice.cz [online] 7. 7. 2020 [cit. 10. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2020/02/cesi-loni-u-notaru-sepsali-24-000-zaveti-mezirocne-3000-vice/>.

Dědická řízení. Všeobecné informace – Maďarsko. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 15. 11. 2019 [cit. 15. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-HU-cs.do?clang=en.

Dědická řízení. Všeobecné informace – Lotyšsko. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 8. 5. 2020 [cit. 15. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-lv-cs.do?member=1.

Dědická řízení. Všeobecné informace – Polsko. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 18. 10. 2019 [cit. 15. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-PL-cs.do?clang=en.

Dědická řízení. Všeobecné informace – Slovensko. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 21. 4. 2020 [cit. 15. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-SK-cs.do?clang=sk.

Dědická řízení. Všeobecné informace – Slovinsko. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 3. 7. 2020 [cit. 16. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-SI-cs.do?clang=en.

Dědická řízení. Všeobecné informace – Francie. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 24. 9. 2019 [cit. 16. 5. 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-fr-cs.do?member=1.

Dědická řízení. Všeobecné informace – Rakousko. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 16. 10. 2019 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-at-cs.do?member=1.

Dědická řízení. Všeobecné informace – Portugalsko. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 29. 4. 2020 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-PT-cs.do?clang=en.

Dědická řízení. Všeobecné informace – Estonsko. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 21. 8. 2019 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-EE-cs.do?clang=en.

Dědická řízení. Všeobecné informace – Chorvatsko. In: e-justice.europa.eu [online] Aktualizováno 18. 3. 2019 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-hr-cs.do?member=1.

Evropská komise. Dědictví s mezinárodním prvkem. Příručka pro občany: Jak pravidla EU zjednodušují mezinárodní dědictví. In: op.europa.eu [online] 12. 3. 2018 [cit. 30. 5. 2020] Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/61afb4c0-a71b-11e7-837e-01aa75ed71a1/language-cs/format-PDF/source-128424313#>.

Návrh zákona skupiny poslanců, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb. Sněmovní tisk 201/0. část č. 1/4. Novela z.-občanský zákoník. In: poslaneckasnemovna.cz [online] [cit. 24. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>.

Paragrafové znenie prvej pracovnej verzie návrhu nového Občianskeho zákonníka. In: najpravo.sk [online] 2. 11. 2015 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.najpravo.sk/clanky/paragrafove-znenie-prvej-pracovnej-verzie-navrhu-noveho-obcianskeho-zakonnika.html>.

Pokyn GFŘ D-22 k jednotnému postupu při uplatňování některých ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: financnisprava.cz

[online] 6. 2. 2015 [cit. 28. 6. 2020] Dostupné z: https://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/d-zakony/Pokyn_GFR_D-22.pdf.

Rezort spravodlivosti intenzívne pracuje na zmenách v Občianskom i Obchodnom zákonníku. In: justice.gov.sk [online] 20. 6. 2019 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2547>.

Special Eurobarometer 397. Corruption (report). In: ec.europa.eu [online]. Publikováno 2/2014. [cit. 1. 6. 2020] Dostupné z: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/search/397/surveyKy/1076>.

Special Eurobarometer 502. Corruption (report). Publikováno: 6/2020 In: ec.europa.eu [online]. Publikováno: 6/2020. [cit. 1. 6. 2020] Dostupné z: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/search/corruption/surveyKy/2247>.

Text návrhu rekodifikácie občianskeho záväzkového práva. In: najpravo.sk [online] 15.10.2018 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.najpravo.sk/clanky/text-navrhu-rekodifikacie-obcianskeho-zavazkoveho-prava.html>.

Vieme, prečo sa nebude prijímať nový Občiansky zákoník. In: najpravo.sk [online] 23. 10. 2018 [cit. 16. 5. 2020] Dostupné z: <https://www.najpravo.sk/clanky/vieme-preco-sa-nebude-prijimat-novy-obciansky-zakonnik.html>.

Vládní návrh zákona z roku 2001. Sněmovní tisk 1075/0. VI.zák.o partnerském soužití osob téhož pohlaví. In: poslaneckanemovna.cz [online] [cit. 27. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=1075&CT1=0>.

What is Unique About Louisiana Law? In: bloomlegal.com [online] 16. 1. 2019 [cit. 29. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.bloomlegal.com/blog/what-is-unique-about-louisiana-law/>.

Ostatní zdroje

FUKS, Ladislav. *Spalovač mrtvol*. E-kniha. In: mlp.cz [online] [cit. 30.6.2020] Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/50/74/31/spalovac_mrtvol.pdf.

OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný*. Sedmý díl. Praha, 1893. 957 s.

STEVENSON, Robert Louis. *Podivný případ doktora Jekylla a pana Hyda*. Přeložil Jarmila FASTROVÁ, ilustroval Pavel RŮT. Praha: Dokořán, 2008. Netopýr. ISBN 978-80-7363-231-1.

WHITING, Jere Bartlett. *Early American Proverbs and Proverbial Phrases (Belknap Press)*. Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press, 1978. 624 s. ISBN 978-0674219816.

Emailová komunikace s Notářskou komorou České republiky ze dnů 24-25. 6. 2020.

Dědická smlouva a darování pro případ smrti

Abstrakt

Tato práce představuje, definuje a zkoumá instituty závazkově-dědického práva, a to dědickou smlouvu a darování pro případ smrti v českém právu. Autor se zabývá nejpalčivějšími problémy, které jsou s těmito právními instituty spojeny.

Práce je systematicky členěna do deseti hlavních kapitol, které jsou dále členěny na jednotlivé podkapitoly. První kapitola má za cíl stručný úvod do dědického práva. Druhá až pátá kapitola jsou orientovány na historickou genezi dědické smlouvy, a především na její současnou tuzemskou právní úpravu. Pozornost je věnována i zvláštní právní úpravě dědické smlouvy mezi manžely či registrovanými partnery. Šestá kapitola představuje, definuje a zařazuje do historického kontextu institut darování pro případ smrti. To je podrobeno zkoumání jak v právu římském, tak především v právu českém. V tuzemském právu je darování pro případ smrti zkoumáno v obou jeho modalitách, které současné české právo zná. Kapitola sedmá se zabývá římskoprávním institutem *falcidiánské kvarty*, u kterého lze spatřovat četné souvislosti s dědickou smlouvou, darováním pro případ smrti a odkazy. Kapitola osmá se soustředí na problematiku dědické smlouvy a darování pro případ smrti s mezinárodním prvkem. Pozornost je v této kapitole zaměřena na určení rozhodného práva převážně z pohledu právních předpisů Evropské unie. Kapitola devátá má za cíl stručný exkurz do některých zahraničních právních úprav dědické smlouvy a darování pro případ smrti. Kapitola desátá je zaměřena na vzájemný vztah dědické smlouvy s darováním pro případ smrti a jejich vzájemnou komparaci prostřednictvím srovnávací tabulky.

V práci autor upozorňuje na místy problematický výklad těchto staronových institutů, způsobující v současném českém právu vysokou právní nejistotu smluvních stran. V úplném závěru práce jsou proto navrženy některé změny *de lege ferenda*, týkající se především formy a způsobilosti subjektů uzavřít dědickou smlouvu a darování pro případ smrti.

Klíčová slova

Dědické právo, dědická smlouva, darování pro případ smrti

Inheritance contract and donation *mortis causa*

Abstract

This thesis presents, defines and examines two institutes of obligation-inheritance law, namely the inheritance contract and donation *mortis causa*, in the Czech law. Author deals with the most burning issues which are associated with these legal institutes.

Thesis is divided into ten main parts. Each part is being divided into chapters and subchapters then. The first part aims to provide a brief introduction to the law of inheritance. Parts two to five are oriented to the historical genesis with a main focus to the present domestic legislation. Attention is also devoted to special regulations of the inheritance contract of spouses and registered partners. The sixth part presents, defines and puts the institute of donation *mortis causa* into the historical context. Donation *mortis causa* is a subject of the research in the Roman law and especially in the Czech law. Thesis analyzes donation *mortis causa* in both of its modalities occurring in the Czech law. The part seven deals with the Roman-law institute *quarta Falcidia*, due to its relations with the inheritance contract, donation *mortis causa* and legacies. The part eight is focused on the issues related to the inheritance contract and donation *mortis causa* with international element. Attention of this part is devoted to matters of applicable law mainly from the European union's legislation point of view. The goal of the ninth part is a brief excursion through some foreign law-systems of the inheritance contract and donation *mortis causa*. The final part is focused on the relationship between the inheritance contract and donation *mortis causa* and their comparison by means of a correlation table.

In the thesis, author points out the problematic interpretation of the the old-new law institutes causing high legal uncertainty of the contracting parties in the present Czech law. The final conclusions therefore suggest some changes *de lege ferenda* mainly relating to the contractual form and the legal capacity to conclude the inheritance contract and donation *mortis causa*.

Key words

Inheritance law, inheritance contract, donation *mortis causa*

